

สูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ

RECIPE FOR SUCCESS IN ORGANIZATIONAL & ECONOMIC DEVELOPMENT

GB 304

สูตรสำเร็จการพัฒนา องค์กรและเศรษฐกิจ

สูตรสำเร็จการพัฒนางานองค์กรและเศรษฐกิจ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

คณะผู้จัดทำ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

ISBN 978-974-8433-87-5

หากนักศึกษามีข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ กรุณาส่งมาที่

ชมรมประสานงาน DOU

ตึก 69 ปณจ. คลองหลวง

จ.ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0-2901-1013, 0-2901-1017

โทรสาร 0-2901-1014

<http://www.dou.us>

คำนำ

เอกสารวิชา GB304 สูตรสำเร็จการพัฒนาเศรษฐกิจและองค์กร มุ่งให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างตัวสร้างฐานะที่ถูกต้องตามพุทธรวิธี สามารถตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง สร้างตัวสร้างฐานะได้สำเร็จ มีความก้าวหน้าในการประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถชักชวนผู้อื่นให้กระทำได้เช่นเดียวกับตน

เอกสารชุดวิชานี้ทางคณะผู้จัดทำได้รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำราวิชาการและเอกสารวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ได้ความรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์มากที่สุด สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตจริง อย่างไรก็ตามหากมีสิ่งใดที่ยังไม่สมบูรณ์ ทางคณะกรรมการประจำวิชาหวังว่าท่านผู้รู้หรือผู้อ่านจะได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาสาระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปในอนาคต

คณะกรรมการประจำชุดวิชาสูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ

กุมภาพันธ์ 2550

สารบัญ

คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(7)
วิธีการศึกษา	(8)
บทที่ 1 ความเข้าใจกฎในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	1
1.1 ความเข้าใจกฎเรื่องการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	6
1.2 พระพุทธองค์ทรงปลุกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะ อย่างมีอุดมการณ์สูงสุด	8
1.3 พระพุทธองค์ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธ ยอมแพ้ความยากจน	10
1.4 พระพุทธองค์ทรงแนะนำพุทธวิธีสร้างตัวสร้างฐานะ ในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน	18
1.5 อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	26
บทที่ 2 ฆราวาสธรรม คุณสมบัติของผู้ชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่	29
2.1 ใครคือผู้มีศรัทธา	33
2.2 การดำเนินชีวิตของผู้มีศรัทธา	34
2.3 ฆราวาสธรรมคืออะไร	42
2.4 อานิสงส์ของการสร้างตัวให้มีฆราวาสธรรม	52
2.5 โทษของการไม่สร้างตัวให้มีฆราวาสธรรม	54
บทที่ 3 เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธหลักการสร้างฐานะเพื่อความสุข ในโลกนี้และโลกหน้า	57
3.1 เป้าหมายการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	63
3.2 กฎเกณฑ์ประจำโลก	64
3.3 ต้นทุนในการสร้างฐานะ	65

3.4	ต้นเหตุของความรวบ	65
3.5	พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้	67
3.6	พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาติหน้า	71
3.7	ทำอย่างไรจึง “หาทรัพย์เป็น”	74
3.8	ทำอย่างไรจึง “เก็บทรัพย์เป็น”	81
3.9	ทำอย่างไรจึง “สร้างเครือข่ายคนดีเป็น”	84
3.10	ทำอย่างไรจึง “ใช้ชีวิตเป็น”	88
3.11	ทำอย่างไรจึง “มีศรัทธา”	91
3.12	ทำอย่างไรจึง “มีศีล”	93
3.13	ทำอย่างไรจึง “มีจาคะ”	95
3.14	ทำอย่างไรจึง “มีปัญญา”	97
บทที่ 4	จักรธรรมหลักการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจ	
	ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน	103
4.1	สิ่งแวดล้อมไม่ดี สร้างความดีไม่ยั่งยืน	108
4.2	จักรธรรมหลักการพัฒนาตนเองและเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน	110
4.3	งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การสร้างความดี	112
4.4	งานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ	133
4.5	งานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ	151
4.6	งานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ	166
4.7	เงื่อนไขความสำเร็จแห่งการสร้างจักร 4 ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน	173
บทที่ 5	ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง	175
5.1	สิ่งที่คนหลงนำมาอวดดีถือดี	179
5.2	ความเสื่อมที่เกิดจากความอวดดีถือดี	180
5.3	หลักการป้องกันความเสื่อม	185
5.4	วิธีเทียบเคียงการสร้างความดีของตนเองกับมาตรฐานของพระพุทธองค์	186

5.5	วิธีการคบค้าสนิทมิตร และปวารณาตัวให้ตกเตือนได้	188
5.6	วิธีการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตนเพื่อป้องกันความเสื่อมทั้งในโลกนี้และโลกหน้า	189
บทที่ 6	อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	193
6.1	ความรวยเริ่มต้นที่ความเข้าใจถูกต้องตามความจริงของโลกและชีวิต	199
6.2	เบื้องหลังความยากจนข้ามภพข้ามชาติ	201
6.3	เบื้องหลังความรวยข้ามภพข้ามชาติ	210
6.4	อานิสงส์ในปัจจุบันของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี	229

รายละเอียดชุดวิชา

1. คำอธิบายชุดวิชา

GB 304 สูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ

ศึกษาเหตุแห่งความจนและความรวย การดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนแบบชาวพุทธที่ถูกต้อง หลักการการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี หลักการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจ และต้นเหตุแห่งความวิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถเอาชนะความจน ความเจ็บ ความโง่ ได้

2. วัตถุประสงค์ชุดวิชา

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักวิชาการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อสู้กับความยากจนและสร้างฐานะได้สำเร็จ
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง ฐานะทางเศรษฐกิจให้มั่นคงและยั่งยืนได้

3. รายชื่อบทที่สอน

บทที่ 1 ความเข้าใจถูกต้องในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

บทที่ 2 พระวาสุธรรม คุณสมบัติของผู้ชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่

บทที่ 3 เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธหลักการสร้างฐานะเพื่อความสุขในโลกนี้และโลกหน้า

บทที่ 4 จักรวรรพหลักการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

บทที่ 5 ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง

บทที่ 6 อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

การศึกษาแต่ละบทของชุดวิชา GB 304 สูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ นักศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

ก. ใช้เวลาศึกษาวันละ 1 ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบบทภายใน 1-2 สัปดาห์

ข. ควรทำแบบฝึกหัดก่อนบทเรียน เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และทำกิจกรรมในระหว่างบทเรียนตามที่กำหนดไว้ เมื่อได้ศึกษาบทเรียนเสร็จแล้ว ควรตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียนด้วยการทำแบบฝึกหัดท้ายบท

ค. ควรศึกษาประกอบกับสื่อการสอน โดยเฉพาะจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (มีรายละเอียดในข้อที่ 5)

2. การประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน

ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในกิจกรรมแต่ละบท เพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษาว่ามีความรู้ในเนื้อหาที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด และควรมุ่งสนใจในเนื้อหาใดที่นักศึกษายังขาดความรู้หรือมีความรู้น้อย หลังจากศึกษาเอกสารการสอนโดยตลอดทั้งบทแล้ว ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนในกิจกรรมท้ายบท ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถทราบได้ว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใด และมีความรู้ในเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์พอที่จะข้ามไปศึกษาบทต่อไป ได้หรือไม่ เกณฑ์ที่ถือว่าพอใช้คือตอบถูกประมาณร้อยละ 80 ของแบบประเมินผลตนเองก่อนหรือหลังเรียนแต่ละชุด ขอให้ศึกษาพึงตระหนักว่าการทำแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียนด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเองเท่านั้น จึงจะได้ผล

3. การศึกษาเอกสารการสอน

ก่อนศึกษาเนื้อหาในแต่ละบท ขอให้ศึกษาแผนการสอนประจำบท โดยดูว่าในบทนั้นๆ มีกี่ตอน มีหัวเรื่องอะไรบ้าง ให้ศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่องและปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ในท้ายบท ก่อนจะศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง ฉะนั้นนักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเอง และอย่างต่อเนื่อง

4. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรบันทึกสาระสำคัญและทำกิจกรรมทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย เพราะกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นมากสำหรับการศึกษาชุดวิชานี้ และควรทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วยตนเอง ก่อนตรวจคำตอบจากแนวตอบท้ายบท

5. ศึกษาผ่านบทเรียนทางการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียมและสื่อเสริม

เนื่องจากการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดาวธรรม” ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ นักศึกษาสามารถติดตามชมและศึกษารายการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาวิชา GB 304 สูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจ (นักศึกษาสามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ตามที่อยู่ที่ท่านสมัครเรียน)

6. เข้าโรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา

เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจในการเรียนวิชาสูตรสำเร็จการพัฒนาองค์กรและเศรษฐกิจมากขึ้น นักศึกษาควรติดตามรายการธรรมะซึ่งเรียกว่า “โรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา” อันเป็นรายการหนึ่งในการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียมที่มีการนำเสนอทุกวันจันทร์-เสาร์ ตั้งแต่เวลา 19.00-21.30 น. (เวลาในประเทศไทย) หรือเวลาช่วงอื่นที่มีการทบทวน ตามที่แจ้งไว้ในผังรายการ ซึ่งนักศึกษาสามารถสอบถามหรือขอรับเอกสารดังกล่าวได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ที่ใกล้ที่อยู่ของท่าน

บทที่ 1

ความเข้าใจถูก

ในการสร้างตัวสร้างฐานะ

ตามพุทธวิธี

เนื้อหาบทที่ 1

ความเข้าใจถูกในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

- 1.1 ความเข้าใจถูกเรื่องการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี
- 1.2 พระพุทธองค์ทรงปลุกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะอย่างมีอุดมการณ์สูงสุด
- 1.3 พระพุทธองค์ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธยอมแพ้ความยากจน
 - 1.3.1 พระพุทธองค์ทรงตำหนิความยากจนไว้ใน “อินสุตฺร”
 - 1.3.2 ความยากจนบีบคั้นให้มนุษย์ทำกรรมชั่วได้ง่าย
 - 1.3.3 ความรวยเป็นคุณูปการให้สร้างบุญได้ง่าย
- 1.4 พระพุทธองค์ทรงแนะนำพุทธวิธีสร้างตัวสร้างฐานะในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน
 - 1.4.1 ปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะ
 - 1.4.2 สาเหตุของปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะ
 - 1.4.3 หลักการสร้างตัวสร้างฐานะอย่างยั่งยืน
 - 1.4.4 การสร้างตัวให้มีคุณสมบัติของผู้ชนะ จน – เจ็บ – โง่
 - 1.4.5 ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกนี้
 - 1.4.6 ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกหน้า
 - 1.4.7 ต้องพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน
 - 1.4.8 ต้องป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของการสร้างตนเอง-ฐานะ-หมู่คณะ
- 1.5 อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

1. ความเข้าใจกฎเรื่องการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

เป้าหมายของการสร้างตัวสร้างฐานะคือ ความรวย และความรวยตามความหมายของพระพุทธองค์นั้น แตกต่างไปจากความรวยตามความเห็นของปุถุชนมากยิ่งนัก เพราะ “ความรวย” ในทัศนคติของพระองค์นั้น หมายถึง “การสร้างตัวสร้างฐานะที่ควบคู่ไปกับการกำจัดต้นตอแห่งความเลื่อม คือ กิเลสในตัว” หรืออาจกล่าวง่ายๆ ว่า “รวยทรัพย์ต้องคู่กับรวยศีลธรรม”

ดังนั้น “หลักวิชา” ในการสร้างความรวยตามพุทธวิธีคือ “การขยันทำมาหากินเป็นจนกระทั่งรวยทรัพย์ และการขยันทำความดีเป็น จนกระทั่งรวยศีลธรรม” มี 3 ประเด็นใหญ่ คือ

- 1) ทรงปลูกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะอย่างมีอุดมการณ์
- 2) ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธยอมแพ้ความยากจน
- 3) ทรงแนะนำพุทธวิธีสร้างตัวสร้างฐานะในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน

2. พระพุทธองค์ทรงปลูกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะอย่างมีอุดมการณ์สูงสุด มีเป้าหมายชีวิต 3 ระดับ

- 1) เป้าหมายชีวิตระดับต้น
- 2) เป้าหมายชีวิตระดับกลาง
- 3) เป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด

3 พระพุทธองค์ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธยอมแพ้ความยากจน

พระพุทธองค์ทรงห้ามชาวพุทธจนอย่างเด็ดขาด เพราะทรงเข้าใจสภาพความทุกข์ยากลำบากของคนจนชนิดที่เรียกว่า “ฝ่าหัวใจคนจน” ออกมาตีแผ่ให้ทุกคนเห็นกันอย่างชัดเจนและทั่วถึง

การที่พระองค์ทรงทำเช่นนี้ เพราะทรงต้องการเตือนสติให้ชาวพุทธทั้งหลาย “ไม่ประมาท” ในการดำเนินชีวิต คือ ต้องกลัวความยากจน ต้องตั้งใจกำจัดความยากจนอย่างถูกวิธี ต้องป้องกันความยากจนข้ามภพข้ามชาติ โดยพระพุทธองค์ทรงดำเนินความยากจน เพราะความยากจนบีบคั้นให้มนุษย์ทำกรรมชั่วได้ง่าย และความรวยเป็นคุณูปการให้สร้างบุญได้ง่าย

บุญ คือ ธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นในใจทุกครั้งเมื่อได้ทำความดี ละเว้นความชั่ว กลั่นใจให้ผ่องใส มีคุณสมบัติพิเศษ คือ สามารถสั่งสมได้ กลั่นกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ได้ นำติดตัวข้ามภพข้ามชาติไปได้ และมีอานุภาพกำจัดทุกข์และบันดาลความสุขให้แก่ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างอัศจรรย์

4. พระพุทธองค์ทรงแนะนำพุทธวิธีสร้างตัวสร้างฐานะในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการสร้างตัวสร้างฐานะที่ควบคู่ไปกับการสร้างความดีไว้ 4 ประการ คือ

- 1) ต้องสร้างตัวให้มีคุณสมบัติของผู้ชนะ จน – เจ็บ – โง่
- 2) ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกนี้และโลกหน้า
- 3) ต้องสร้างหมู่คณะเพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การสร้างความดีอย่างเต็มที่และยั่งยืน
- 4) ต้องป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของตนเอง ฐานะ และหมู่คณะให้ถูกวิธี

5. ต้องรู้จักป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของการสร้างตน สร้างฐานะ และสร้างหมู่คณะให้ถูกวิธี

บุคคลที่มีทิวฐิฐานะในระดับถึงขั้นอวดดีอวดดีและดูถูกดูหมิ่นผู้อื่นนั้น ย่อมต้องพบความเสื่อม 3 ประการ ที่นำไปสู่ความเสื่อมอีกหลายประการในภายหลัง คือ

1) เสื่อมตน คือ เมื่อมีทิวฐิฐานะจนกระทั่งใครๆ ก็ไม่อาจเตือนได้ ย่อมตกอยู่ในความประมาท และเป็นเหตุให้พลาดพลั้งประกอบอกุศลกรรมบถ 10 ได้โดยง่าย เป็นเหตุให้ขาดความสุขในการดำเนินชีวิต

2) เสื่อมมิตร คือ เมื่อใครๆ ก็เตือนไม่ได้ ตนเองย่อมไม่ได้รับความรู้ที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ ทำให้ขาดปัญญา และเมื่อขาดปัญญาแล้ว ก็เป็นเหตุให้ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเงินทองตามมา

3) เสื่อมหมู่คณะ คือ เมื่อใครๆ ก็เตือนไม่ได้แล้ว เขาย่อมไม่ให้การยอมรับ เป็นเหตุให้ขาดเกียรติยศชื่อเสียง คือขาดการยกย่องนับถือให้ความเกรงใจจากผู้อื่น เมื่อเกียรติยศชื่อเสียงมีปัญหาแล้ว ก็ย่อมส่งผลกระทบถึงการขาดคนสนับสนุนธุรกิจการงานของตนไปด้วย เป็นเหตุให้เกิดความกลุ้มที่ต้องหันไปพึ่งอิทธิพลของคนพาล แล้วพาตัวไปจมอยู่กับอบายมุขต่างๆ ทำให้ใช้จ่ายทรัพย์สินสมบัติไปกับอบายมุข ในที่สุดย่อมเป็นเหตุให้ขาดทรัพย์

6. อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

ผลของการมีความเข้าใจถูกต้องในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี ทั้ง 4 ประการ คือ

- 1) เมื่อสร้างตัวต้องประกอบด้วย “ขรวาสธรรม”
- 2) เมื่อสร้างฐานะให้ได้ประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้าต้องประกอบด้วย “ทิฏฐุ-
ธัมมิกัตถประโยชน์” และ “สัมปรายิกัตถประโยชน์”
- 3) เมื่อรักษาตัวและฐานะให้ยั่งยืนด้วยการสร้างหมู่คณะต้องประกอบด้วย “จักร-
ธรรม”
- 4) เมื่อป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติในชีวิตด้วย “การเพียรกำจัดกิฏฐิมานะ”

ย่อมทำให้เขาได้รับอานิสงส์ใหญ่เป็นความร่ำรวยข้ามภพข้ามชาติอย่างน้อย 6 ประการ
คือ 1. รวยปัญญา 2. รวยศีลธรรม 3. รวยยศ 4. รวยมิตรดี 5. รวยทรัพย์ 6. รวยบุญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษา มีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักวิชาการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี
2. เพื่อให้ นักศึกษา มีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องเหตุแห่งความจนและความรวยอย่างถ่องแท้
3. เพื่อให้ นักศึกษา มีความมั่นใจที่จะต่อสู้กับความยากจนและสร้างตัวสร้างฐานะได้
สำเร็จ

บทที่ 1

ความเข้าใจถูกต้องในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

คนทั่วไปในโลกนี้เมื่อยังมีกิเลสอยู่ในตัว ความรู้ในการสร้างตัวสร้างฐานะของเขาจึงยังไม่สมบูรณ์ เพราะเป็นความรู้ที่ยังเจือปนด้วยความเสื่อมจาก “กิเลส” อยู่มาก ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงทำให้ผู้ที่นำไปใช้ ต้องประสบปัญหาและความเดือดร้อนตามมาในภายหลังอยู่เสมอ และเป็นเหตุให้เราได้ยินคำเอาเรียดเอาเปรียบในสังคมอยู่บ่อยครั้ง เช่น มือใครยาวสาวได้สาวเอา ปลาใหญ่กินปลาเล็ก พ่อค้าหน้าเลือด เป็นต้น

บุคคลที่จะแนะนำสั่งสอนหนทางการเลี้ยงชีวิตที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้าอย่างเดียวนิดที่ปราศจากความเสื่อมอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์นั้น มีเพียงบุคคลเดียวในโลกเท่านั้น นั่นคือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะความรู้ของพระองค์นั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการกำจัดต้นตอแห่งความเสื่อม คือ “กิเลส” ได้หมดสิ้นเชื้อไม่เหลือเศษแล้ว จึงเป็นความรู้ที่สมบูรณ์แบบ มีความบริสุทธิ์อยู่เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ ไม่เจือปนด้วยความเสื่อมแม้แต่นิดเดียว ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติตามจึงได้รับแต่ความสุขและเป็นการกำจัดทุกข์ไปพร้อมกันผลสุดท้ายยิ่งปฏิบัติตามมากเท่าไรยิ่งมีแต่ความสุขเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น

1.1 ความเข้าใจถูกต้องเรื่องการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

ถ้าถามว่า เป้าหมายของการสร้างตัวสร้างฐานะคืออะไร คำตอบที่ได้รับทั่วไป ก็คือต้องการ “ความรวย” แต่การตีความคำว่า ความรวยของแต่ละคนนั้น มีอยู่หลายแนวทาง มีทั้งเหมือนกัน คล้ายกัน และแตกต่างกัน แต่โดยทั่วไปแล้ว เมื่อพูดถึงความรวย มักนึกถึงความร่ำรวย วัตถุสิ่งของ แก้วแหวนเงินทอง สมบัติฟัสถานเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าทรัพย์สมบัติเหล่านี้ให้ความสะดวกสบายแก่ตนได้ น้อยคนนักที่จะตอบเหมือนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ความรวยตามความหมายของพระพุทธองค์นั้น แตกต่างไปจากความรวยตามความเห็นของปุถุชนมากยิ่งนัก เพราะ “ความรวย” ในทัศนคติของพระองค์นั้น หมายถึง “การสร้างตัวสร้างฐานะควบคู่ไปกับการกำจัดต้นตอแห่งความเสื่อม คือ กิเลสในตัว” หรืออาจกล่าวง่ายๆ ว่า “รวยทรัพย์ต้องคู่กับรวยศีลธรรม”

นั่นหมายความว่า “หลักวิชา” ในการสร้างความรวยตามพุทธรวิธีของพระองค์นั้น ก็คือ “การขยันทำมาหากินเป็นจนกระทั่งรวยทรัพย์ และการขยันทำความดีเป็นจนกระทั่งรวยศีลธรรมและบรรลุนิพพาน” นั่นเอง

จากหลักวิชาของพระพุทธองค์นี้เอง เมื่อลงมือศึกษาจากพระไตรปิฎก ก็พบว่า สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีขั้นตอนแนะนำการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธรวิธีแก่ชาวพุทธออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ

- 1) ทรงปลูกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะอย่างมีอุดมการณ์
- 2) ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธยอมแพ้ความยากจน
- 3) ทรงแนะนำพุทธรวิธีสร้างตัวสร้างฐานะในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน

ในสมัยพุทธกาล มีบุคคลหลายท่านที่ฟังธรรมะแล้ว นำมาไตร่ตรองด้วยปัญญาจนเกิดความเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ว่า ถูกต้องจริง คือ ตรงตามความจริงของธรรมชาติ คือ กลั่นกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ได้จริง และเป็นประโยชน์จริง คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้พบแต่ความสุขและกำจัดทุกข์ได้จริง ท่านเหล่านั้นจึงสร้างตัวสร้างฐานะตามหลักวิชาของพระองค์

บางท่านแม้จุดเริ่มต้นของการสร้างตัวสร้างฐานะต้องตกอยู่ในขั้นวิกฤตเลวร้ายถึงขั้นเป็นคนยากจนเสียใจไร้ทรัพย์ แต่เพราะมั่นใจในคำแนะนำของพระพุทธองค์ ผลสุดท้ายก็พ้นปาลายของเขาจึงกลายเป็นความสำเร็จที่งดงามควรต่อการจารึกให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ยิ่งนัก เพราะนอกจากเขาจะร่ำรวยทรัพย์เป็นมหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนาแล้ว ยังได้บรรลุนิพพานเป็นพระอริยบุคคล ผู้หลุดพ้นจากทุกข์ภัยในวัฏสงสารอย่างแน่นอนอีกด้วย เช่น เมณฑกเศรษฐี โฆสกเศรษฐี พราหมณ์เอกสภาฏก เป็นต้น

นอกจากนี้ลูกศิษย์ของพระพุทธองค์บางท่าน แม้บางช่วงของชีวิตจะต้องเผชิญวิกฤตภัยต่างๆ จนกลายเป็นคนสิ้นเนื้อประดาตัว แต่เพราะเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ ยังคงดำเนินการสร้างตัวสร้างฐานะขึ้นมาใหม่ตามพุทธรวิธีด้วยความไม่หวั่นไหวคลอนแคลนในพระองค์ แม้แต่หนידเดียวผลสุดท้ายก็ทำให้สามารถพลิกฟื้นกิจการขึ้นมาใหม่ได้สำเร็จกลายเป็นมหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนาที่ร่ำรวยกว่าเก่าอีกด้วย เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น

เพราะฉะนั้น เมื่อชาวพุทธอยู่ในภาวะที่กำลังต้องสร้างตัวสร้างฐานะให้มั่นคง นอกจากการศึกษาหาความรู้ในทางโลกแล้ว ยังจำเป็นต้องศึกษาพุทธรวิธีการสร้างตัวสร้างฐานะของ

พระพุทธองค์ด้วย เพื่อจะได้ทราบความจริงว่า สิ่งใดเป็นความเลื่อมและสิ่งใดเป็นความเจริญ ในการดำเนินกิจการงานของตนอย่างแท้จริง จะได้ทั้งป้องกันความเลื่อมและสร้างความเจริญ ก้าวหน้าในกิจการงานได้อย่างถูกต้องวิธี หรือหากประมาณพลาดพลั้งเพราะรู้ไม่เท่าดูไม่ทัน จึง ดูผลงานไม่ทั่วถึง ก็ยังสามารถพลิกจากร้ายให้กลายเป็นดี เปลี่ยนวิกฤตให้กลายเป็นโอกาส สามารถฟื้นคืนความเจริญก้าวหน้าให้กิจการงานของตนขึ้นมาใหม่ได้อย่างทันที่ทันที่ และนั่นก็จะยิ่งทำให้เราเกิดความมั่นใจว่า คำสอนของพระพุทธองค์นั้น ผู้ปฏิบัติตามย่อมมีแต่ความ เจริญก้าวหน้าเพียงอย่างเดียว ไม่มีความเลื่อมเจือปนอยู่เลยแม้แต่ชนิดเดียว สมควรที่เราจะช่วย กันเผยแผ่ธรรมะให้กว้างขวางออกไปทั่วโลกนั่นเอง

1.2 พระพุทธองค์ทรงปลุกฝังให้ชาวพุทธสร้างตัวสร้างฐานะอย่างมี อุดมการณ์สูงสุด

พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่า ชีวิตของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลก ไม่ได้เกิดมา แค่ชาตินี้ชาติเดียวแต่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกนับภพนับชาติไม่ถ้วน เพราะตกอยู่ภายใต้ กฎแห่งกรรม ตราบใดที่ยังสร้างกรรมตามอำนาจกิเลสที่บีบคั้น ก็ยังต้องเวียนตายเวียนเกิด ไม่รู้จักจบสิ้น การจะหลุดพ้นจากกฎแห่งกรรม มีวิธีเดียวคือต้องกำจัดกิเลสหมดสิ้นไปจากจิตใจ แต่การกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไปจากจิตใจไม่สามารถทำได้ในชาติเดียว ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรม ตนเองเพื่อสร้างบุญบารมีข้ามภพข้ามชาติจึงจะทำได้ ดังนั้น มนุษย์ต้องรู้จักวางแผนชีวิต กำหนด เป้าหมายของชีวิต ข้ามภพข้ามชาติ จึงจะสามารถเอาชนะกฎแห่งกรรม และกำจัดกิเลสในตน ให้หมดสิ้น แล้วเข้าสู่พระนิพพาน

เป้าหมายชีวิต 3 ระดับ

1) เป้าหมายชีวิตระดับต้น คือการสร้างตัวสร้างฐานะให้มั่นคงได้ในชาตินี้ ความสำคัญ ของการสร้างตัวอยู่ตรงที่มีคุณสมบัติของผู้ครองเรือนที่ดีและการสร้างฐานะอยู่ที่มีการมีอาชีพ การงานมั่นคง สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม จะเป็นอาชีพอะไรก็ตามตามความถนัด ของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นนักธุรกิจ แพทย์ ครู พ่อค้า ช่างนา ช่างไร่ เมื่อตั้งเป้าหมายชีวิตแล้ว ก็มุ่งมั่นฝึกฝนตนเองสร้างตัวสร้างฐานะให้บรรลุเป้าหมายชีวิตระดับต้นให้ได้ โดยมีหลักการว่า “ต้องสร้างตัวสร้างฐานะไปพร้อมกับการสร้างศีลธรรมในตน” เพื่อให้เส้นทางชีวิตในชาตินี้ ของตน ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร และยังทำประโยชน์ใหญ่ให้แก่ผู้อื่นที่ยังล้มตาอาบปากไม่ได้ใน สังคมอีกด้วย

2) เป้าหมายชีวิตระดับกลาง คือการตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาติหน้า เป็นการตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ว่า นอกจากจะพยายามตั้งฐานะของตนให้ได้แล้ว ก็จะตั้งใจสร้างบุญกุศลอย่างเต็มที่ในทุกๆ โอกาสที่อำนวยให้ เพื่อสะสมเป็นทุนเป็นเสบียงในภพชาติต่อไป เพราะว่าสัตว์ทั้งหลายตายแล้วไม่สูญตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ก็ยังต้องเกิดใหม่เรื่อยๆ ต่อไปอีก และชุมทรัพย์อย่างเดียวที่คนเราจะนำติดตัวไปสร้างความเจริญในภพชาติใหม่ได้ก็คือ “บุญ” เท่านั้น

แต่เพราะบางคนขาดความเข้าใจความจริงในเรื่องนี้ จึงคิดแต่จะหาประโยชน์เฉพาะในชาตินี้ โดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ในชาติหน้าเลย คิดแต่จะเอาแค่สร้างตัวสร้างฐานะได้ก็พอใจแล้ว โดยไม่สร้างบุญสร้างกุศล ชีวิตจะมีคุณค่าสักเพียงใด หากคิดดูให้ถี่ถี่ก็ไม่ต่างไปจากนกกาที่โตขึ้นมาก็ทำมาหากินเลี้ยงตัว แล้วก็แก่เฒ่าตายไปเหมือนกัน

แต่ชีวิตของคนมีร่างกายที่เหมาะสมคุณความดีมากที่สุดเมื่อสามารถสร้างตัวสร้างฐานะได้แล้ว ต้องคิดที่จะสร้างคุณค่าให้กับชีวิต ด้วยการตั้งใจสั่งสมความดีทุกรูปแบบ ด้วยการประกอบการบุญการกุศล เพื่อเป็นเสบียงในการเดินทางข้ามภพข้ามชาติ และเป็นปัจจัยในการบรรลุเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด จึงจะคุ้มค่ากับการเกิดมาเป็นมนุษย์

3) เป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่การตั้งใจปฏิบัติธรรมทุกรูปแบบเพื่อปราบกิเลสให้หมดสิ้นแล้วเข้าพระนิพพานตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ทุกชีวิตเมื่อยังไม่หมดกิเลส ก็ยังต้องประสบทุกข์ ต้องเจอกับปัญหาความยากจน ความเจ็บ ความโง่ มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ตามกรรมที่ได้กระทำไว้ หากดำเนินชีวิตผิดพลาดก็จะประสบทุกข์มาก แต่หากรู้วิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีเป้าหมายชีวิตเช่นเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์แล้ว ก็จะหมดทุกข์ตามท่านไป

การจะหมดทุกข์ได้ต้องมีความเพียรหมั่นฝึกฝนอบรมตนเองอย่างยิ่งยวดนับภพ นับชาติไม่ถ้วน ที่เรียกว่า “การสร้างบารมี 10 ประการ” คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจะบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี อันเป็นหลักสูตรสากลของผู้ฝึกตนเพื่อมุ่งหลุดพ้นจากวัฏสงสารที่เรียกว่า “นักสร้างบารมี” ดังเช่นพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเป็นต้น

ผู้ที่มีเป้าหมายสูงสุดเช่นนี้ ในระหว่างที่ฝึกตนเพื่อบำเพ็ญบารมี 10 ประการอยู่นี้ ย่อมต้องต่อสู้ฟันฝ่ากับอุปสรรคมากมาย คือ “กิเลสตน” “กิเลสคนอื่น” และ “วิบากกรรมชั่ว” ที่ตนเคยทำผิดพลาดไว้ในอดีตไปตลอดเส้นทาง จนกว่ากิเลสจะหมดสิ้น วิบากกรรมจะมลายสูญ และ

บารมีเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ จึงบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ การกำจัดทุกข์ได้หมดสิ้น เป็น “พระอรหันต์” ผู้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ไม่ต้องย้อนกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

ดังนั้น คนฉลาดที่คิดได้เร็ว เป็นผู้ที่เข้าใจดีกว่า เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคืออะไร ในระหว่างที่กำลังสร้างตัวสร้างฐานะอยู่นี้ก็ต้องรีบเร่งขวนขวาย ตั้งอกตั้งใจทำความดี สังสมบุญกุศลหมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาอย่างเต็มที่ ต้องพยายามทำเป้าหมายสูงสุดของการเข้าสู่พระนิพพานเอาไว้ข้ามภพข้ามชาติด้วย เพื่อให้เป็นอุดมการณ์สูงสุดของชีวิตที่ติดเป็นนิสัยข้ามภพข้ามชาติไป อันเป็นการออกแบบชีวิตในภพชาติเบื้องหน้าให้มีเหตุปัจจัยเกื้อหนุนค้ำจุนให้สามารถดำเนินไปในหนทางที่ถูกต้องของการสร้างบารมี 10 ประการแต่เพียงอย่างเดียวจนในที่สุด ชาติใดชาติหนึ่งเบื้องหน้า ความเพียรทั้งหมดในการสร้างบารมีที่ผ่านมาเต็มเปี่ยมบริบูรณ์เหมือนน้ำที่หยดลงตุ่มที่ละติ้งจนกระทั่งน้ำเต็มตุ่มได้สำเร็จ ก็ย่อมสามารถหมดกิเลสได้เข้าสู่พระนิพพานตามพระพุทธรองค์ไป

1.3 พระพุทธรองค์ทรงชี้โทษความยากจนและห้ามชาวพุทธยอมแพ้ ความยากจน

หนึ่งในความลำบากที่หนักล้นที่สุดในชีวิตคนนั้น ก็คือ ความยากจน เพราะเพียงแค่นี้ได้ยินคำว่า “ยากจน” เท่านั้น คนทุกคนในโลกนี้ล้วนต้องการหลีกเลี่ยงไปให้ไกลสุดขอบฟ้ากันทั้งนั้น ยิ่งถ้าใครเคยผ่านความยากจนมาก่อนด้วยแล้ว จะซึ่งใจกับสิ่งที่ความจนสั่งสอนเขามาเป็นอย่างดี บางท่านถึงกับบอกว่า “เช็ดความจน” ขอนจนแค่ชาตินี้ชาติสุดท้ายเลยก็เดียว

ความยากจนเป็นความทุกข์ที่บีบคั้นให้เกิดปัญหาอีกหลายอย่างขึ้นในโลก ใครไม่เคยลำบากยากจนจะไม่รู้ว่าความจนเป็นทุกข์อย่างไร การอธิบายความยากจนเชิงใจออกมาเป็นตัวอักษรก็ทำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ใครๆ ก็ไม่อาจถ่ายทอดความทุกข์แสนสาหัสออกมาได้หมดสิ้น

ความยากจนเป็นความลำบากทั้งกายและใจอย่างแสนสาหัสที่เกิดจากการไม่มีทรัพย์สิน บางคนถูกความยากจนบีบคั้นอย่างหนัก เพื่อให้ได้ทรัพย์สินมาใช้เลี้ยงชีวิตของตนและคนในครอบครัวให้ผ่านไปในแต่ละมื้อแล้ว แม้ต้องยอมตนเป็นคนรับใช้ผู้อื่นก็ยินยอม

คนจนต้องใช้หยาดเหงื่อแรงกายและน้ำตาจากความเจ็บช้ำน้ำใจเพื่อแลกปัจจัย 4 เลี้ยงชีวิตบางคนยอมเสี่ยงชีวิตทำงานหนักทั้งที่ยังป่วยหนักบางคนยอมขายอวัยวะเพื่อแลกกับเงินซื้อข้าวกิน

ชีวิตของคนจนจึงเป็นชีวิตที่ต้องทนกับความร้อนและความหนาวของสภาพดินฟ้าอากาศให้ได้ ถ้าทนไม่ได้ก็คืออดตาย

ชีวิตของคนจนต้องอดทนกับคำพูดถูกเหยียดหยามให้เจ็บช้ำน้ำใจให้ได้ ถ้าทนไม่ได้ก็คืออดตาย

ชีวิตของคนจนต้องก้มหน้าทนให้ความอยู่ดีธรรมโศกสับสารพัด ถ้าทนไม่ได้ก็คืออดตาย

นี่คือสภาพของคนจนที่ไม่มีวันบรรยายได้หมดสิ้นพอ ๆ กับการได้ยินได้ฟังเสียงร่ำไห้ของคนยากจนที่ไม่เคยเว้นวรรคแม้แต่หน้าที่เดียวในโลกนี้ เพราะถ้าพวกเขาทนความจนไม่ได้ นั่นก็คืออดตาย

ด้วยเหตุนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงไม่ต้องการให้ชาวพุทธต้องไปเกิดเป็นคนยากจน พระองค์ทรงต้องการให้หรือผั่งความยากจนออกไปจากชีวิตให้หมดสิ้น ด้วยการทรงชี้โทษของความจนไว้ต่าง ๆ นานา และพรรณนาถึงคุณของการแก้ปัญหาความจนอย่างถูกหลักวิชาไว้มากมาย ซึ่งหากกล่าวโดยย่อมี 3 ประการ

1. พระองค์ทรงตำหนิความยากจนไว้ใน “อินสูตร”
 2. พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าความยากจนบีบคั้นให้มนุษย์ทำความชั่วได้ง่าย
 3. พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่าความรวยเป็นคุณูปการให้สร้างบุญได้ง่าย
- โดยสามารถอธิบายรายละเอียดแต่ละหัวข้อได้ดังนี้

1.3.1 พระพุทธองค์ทรงตำหนิความยากจนไว้ใน “อินสูตร”

ในเรื่องการสร้างตัวสร้างฐานะของชาวพุทธนั้นพระพุทธองค์ไม่เคยทรงห้ามชาวพุทธรวย แต่ในทางตรงกันข้าม พระองค์ทรงห้ามชาวพุทธยอมแพ้ความยากจนโดยทรงถึงกับแจกแจงความทุกข์ของคนจนอย่างหมดเปลือกเพื่อให้ชาวพุทธเห็นโทษภัยของความยากจนใครที่กำลังอยู่ในวัยที่กำลังสร้างตัวสร้างฐานะจะได้ไม่เกียจคร้าน ส่วนผู้ที่ตั้งหลักฐานได้แล้ว จะได้ไม่ประมาทในการสร้างบุญ ดังปรากฏใน “อินสูตร”¹ โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความจนเอาไว้ว่า

“ความเป็นคนจน เป็นทุกข์ของบุคคลผู้บริโภคคามในโลก” และทรงได้อธิบายไว้ดังนี้

- 1) ความจนเป็นทุกข์ของคนในโลกที่ยังครองเรือนอยู่

¹ อินสูตร, อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต. เล่ม 36 ข้อ 316 หน้า 664

- 2) คนจนเข็ญใจยากไร้ย่อมกู้หนี้ แม้การกู้หนี้ก็เป็นทุกขในโลก
- 3) ครั้นกู้หนี้แล้วก็ย่อมต้องใช้ดอกเบี้ย แม้การต้องไปใช้ดอกเบี้ย ก็เป็นทุกขในโลก
- 4) คนจนเข็ญใจยากไร้ครั้นใช้ดอกเบี้ยแล้ว ไม่ให้ดอกเบี้ยตามกำหนดเวลา พวกเจ้าหนี้ย่อมตามทวงเขา แม้การถูกตามก็เป็นทุกขในโลก
- 5) คนจนเข็ญใจยากไร้เมื่อถูกเจ้าหนี้ทวง แล้วยังไม่มีให้ พวกเจ้าหนี้ก็เลยติดตาม แม้การถูกติดตามก็เป็นทุกขในโลก
- 6) คนจนเข็ญใจยากไร้ถูกเจ้าหนี้ติดตามทัน ยังไม่ทันจะให้ พวกเจ้าหนี้ที่ก็จับเขามาจองจำเสียแล้ว แม้การถูกจองจำก็เป็นทุกขในโลก

สรุปว่า พระพุทธองค์ทรงห้ามชาวพุทธจนอย่างเด็ดขาด เพราะทรงเข้าใจสภาพความทุกข์ยากลำบากของคนจนชนิดที่เรียกว่า “ผ่าหัวใจคนจน” ออกมาตีแผ่ให้ทุกคนเห็นกัน อย่างชัดเจนและทั่วถึง

การที่พระองค์ทรงทำเช่นนี้ เพราะทรงต้องการเตือนสติให้ชาวพุทธทั้งหลาย “ไม่ประมาท” ในการดำเนินชีวิต คือ

- 1) ต้องกลัวความยากจน
- 2) ต้องตั้งใจกำจัดความยากจนอย่างถูกวิธี
- 3) ต้องป้องกันความยากจนข้ามภพข้ามชาติ

เพราะฉะนั้น เมื่อชาวพุทธมีสติระลึกนึกถึงอันตรายของความยากจนอย่างนี้แล้ว จะได้ไม่ประมาท เอาแต่ขยันหาทรัพย์อย่างเดียว แต่ตระหนักรู้ไม่สร้างบุญ ซึ่งผิดหลักวิชาที่พระองค์ทรงสอนไว้ เพราะที่ถูกต้อง คือ “ต้องสร้างตัวสร้างฐานะเป็นจนกระทั่งรวยทรัพย์ และขยันทำบุญเป็นจนกระทั่งบรรลุธรรม” ใครก็ตามที่ดำเนินตามหลักวิชานี้ย่อมได้หลักประกันว่า นับแต่นี้ไป トラบไต่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิด ถือกำเนิดในวัฏสงสาร แม้ยังไม่อาจกำจัดกิเลส จนกระทั่งบรรลุธรรมเข้าพระนิพพาน แต่ก็จะไม่ตกกระกำลำบาก ไม่ต้องพบกับความยากจนอีกต่อไป อย่างแน่นอน

1.3.2 ความยากจนบีบคั้นให้มนุษย์ทำกรรมชั่วได้ง่าย

ชีวิตอยู่ได้ด้วยการใช้ปัจจัย 4 หล่อเลี้ยงชีวิต แต่เพราะความยากจนจึงทำให้มีชีวิตลำเค็ญ

เกิดความขัดสนในการแสวงหาปัจจัย 4 ความหิวและความกลัวตายจึงบีบคั้นให้จิตใจตกอยู่ในอำนาจความชั่วได้ง่าย เป็นเหตุให้แสวงหาทรัพย์โดยไม่คำนึงถึงความผิดชอบชั่วดี แม้ต้องปล้นจี้ ฆ่า ลักขโมย ขาดตัว ต้มตุ๋น หลอกหลวง คำของผิดกฎหมาย คำยาเสพติดหรืออื่นๆ เพื่อให้ได้ทรัพย์มา ก็ทำได้โดยไม่รู้สึกละอาย ผลสุดท้าย กลายเป็นคนมีนิสัยใจบาปหยาบซ้ำ เพราะทนการบีบคั้นจากความยากจนไม่ไหว

อันที่จริงแล้ว หากเรามองโลกด้วยใจเป็นกลางย่อมพบว่า สมบัติทั้งหลายในโลกนี้เป็นของกลาง มีมากมายเพียงพอต่อการเลี้ยงคนทั้งโลกให้อิ่มเอมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะปัจจัย 4 อันเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ

- 1) ที่อยู่อาศัยรวมถึงพื้นที่สำหรับการทำมาหากิน
- 2) อาหาร
- 3) เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม
- 4) ยารักษาโรค

หรือปัจจัยอื่นๆ เช่น อุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก็ตาม สมบัติเหล่านี้มีจำนวนมากเพียงพอ เพียงแค่คนที่มิเหลือกินเหลือใช้อย่างเหลือเฟือนำมาแบ่งปันให้คนที่ขาดแคลนเท่านั้น เศรษฐกิจในโลกนี้ก็จะดีขึ้นทันตาเห็น เพราะทุกคนมีหัวใจของการแบ่งปันเกิดขึ้นเสมอกันแล้ว แรงกดดันบีบคั้นจากปัญหาความยากจนก็จะทุเลาเบาบางลงไป การแก่งแย่งแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตายก็จะกลายเป็นรอยยิ้มที่เกิดจากการแบ่งปันขึ้นมาทันที บรรยากาศดีๆ ก็จะเกิดขึ้นมาในโลกทันทีเช่นกัน

แต่เพราะคนบางคนไม่คิดว่าการแบ่งปันจะช่วยแก้ปัญหาความขาดแคลนให้คนอื่นได้ จึงได้ใช้ความมั่งมีของตนกดขี่ข่มเหงคนที่กำลังลำบากยากจนให้ประสบทุกข์ซ้ำเติมให้มากขึ้นไปอีก จึงยิ่งกลายเป็นการเพิ่มปัญหาความยากจนขึ้นในโลก

ยกตัวอย่าง เพียงแค่มีบางคนที่ฉลาดกว่ารวยกว่าไม่กี่คน รวมหัวกันใช้ความฉลาดของเขาในทางโลภเห็นแก่ได้ ด้วยการกว้านซื้อปัจจัย 4 ไปกักตุนไว้ จนกระทั่งเกิดภาวะขาดแคลนสินค้าชนิดข้าวยากหามาแพงขึ้นในท้องตลาด จากนั้นค่อยนำสินค้ามาขายโก่งราคาอย่างเอารัดเอาเปรียบชาวบ้านอีกที เพียงแค่กลไกการตลาดที่สร้างสถานการณ์เพื่อกอบโกยกำไรเท่านั้น ก็กลายเป็นหนึ่งในวิธีการที่ใช้ซ้ำเติมคนจนให้ยากจนหนักลงไปกว่าเก่าเท่ากับเป็นการบีบคั้นคนจนให้หาทางแก้แค้นคนรวยแต่ฉลาดแกมโกงอย่างแสนสาหัสในภายหลัง แล้วก็กลายเป็นสงครามระหว่างคนจนกับคนรวยที่ผลักดันไปสู่การทำลายล้างด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งในสงครามระดับ

ท้องถิ่น สงครามระดับประเทศ และสงครามระดับโลกดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน แล้วต่างฝ่ายก็กลายเป็นศัตรูที่ห้าพันกันไปตราบชั่วลูกชั่วหลานไม่รู้จบ

เพราะฉะนั้น ลำพังเกิดมาพบกับความยากจนเพราะขาดแคลนทรัพย์ ก็ต้องอดทนแรงบิบบิ้นจากปัญหาสารพัดมากอยู่แล้ว แต่เมื่อมาเจอแรงบิบบิ้นที่เกิดจากความโลภไม่รู้จักพอของคนรวยบางคนซ้ำหนักเข้าไปอีก ก็ยิ่งทำให้คนจนอ้างเหตุความยากจนมาสร้างกรรมชั่วได้สารพัด ในที่สุด คนจนจำนวนมากจึงเดินเข้าสู่เส้นทางมิจฉาชีพเพราะคิดรวทางลัด จึงทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปล้นจี้ลักขโมย ขยายบริการทางเพศ ต้มตุ๋นหลอกลวง ค้าของเถื่อน ขยายยาเสพติด และอาชีพผิดศีลธรรมอื่นๆ อีกสารพัด เป็นเหตุให้ก่อบาปก่อกรรมซ้ำเติมตัวเองไปอย่างไม่รู้จบ ผลสุดท้าย นอกจากมีชีวิตที่หวาดระแวงหาความสุขไม่ได้ในชาตินี้แล้ว ตายไปก็ยังคงไปตกนรกหมกไหม้อีก นี่คือการนำกลัวของความยากจนที่บีบบิ้นให้ผู้คนทำความชั่วได้ง่าย

คนจนไม่ใช่คนชั่ว แต่ความยากจนบีบบิ้นให้คนจนกลายเป็นคนชั่วได้ง่าย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแนะนำวิธีแก้จนอย่างถูกวิธีไว้มากมายพร้อมกับบอกเหตุที่แท้จริงของการที่ต้องเกิดมาเป็นคนยากจนไว้ชัดเจนว่า ต้นเหตุของความยากจนที่แท้จริงของคนจน ก็คือ ความตระหนี่หวงแหนทรัพย์และความประมาทในการสั่งสมทานกุศลไว้ล่วงหน้าเมื่อในอดีตชาติของคนจนนั้นแหละ เป็นตัวการให้ชาตินี้ต้องเกิดมาเป็นคนจน และต้องทนกับความจนให้ได้อย่างถูกวิธี โดยต้องไม่เอาความจนเป็นข้ออ้างในการทำกรรมชั่วเป็นอันขาด มิฉะนั้น สถานการณ์ภายหน้าจะยิ่งทำให้เลวร้ายหนักกว่าในปัจจุบัน

โดยสรุป ก็คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ว่า คนจนจะพ้นจากความยากจนได้ ต้องอดทนต่อความยากจนในปัจจุบันและต้องเอาชนะความตระหนี่ด้วยการหมั่นสั่งสมบุญกุศลไว้ล่วงหน้าอย่าได้ขาดแม้แต่วันเดียว ดังคำสอนของพระองค์ที่ปรากฏใน พิลารโกสิยชาดก ว่า

“คนตระหนี่กลัวจนจึงให้ทานไม่ได้ ความตระหนี่นั้นจึงเป็นภัยสำหรับคนที่ไม่ให้ ดังนั้น พึงกำจัดความตระหนี่ที่เหนียว ครอบงำมลทินใจเสียแล้วให้ทานกันเถิด เพราะว่าในภพชาติหน้า บุญเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกทั้งหลายได้”

เพราะฉะนั้น ผู้ที่จะพ้นความจนได้นั้น จะต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า

1. คนยากจน คือ คนขาดแคลนทรัพย์ เพราะความตระหนี่หวงแหนทรัพย์ มีความประมาท ไม่ทำบุญไว้ในอดีตจึงทำให้ต้องมาเกิดเป็นคนยากจนในปัจจุบัน
2. คนอยากจน คือ คนที่มีทรัพย์แต่ต้องไปเกิดเป็นคนยากจน เพราะความตระหนี่

หวงแหนทรัพย์ มีความประมาท ไม่ทำบุญไว้ในปัจจุบัน จึงต้องไปเกิดเป็นคนยากจนในอนาคต

3. คนจนยาก คือ คนที่ยากจะพบความยากจน เพราะไม่มีความตระหนัหวงแหนทรัพย์ มีความไม่ประมาท หมั่นสั่งสมบุญล่วงหน้าไว้ตั้งแต่ในปัจจุบัน ย่อมได้ไปเกิดเป็นมหาเศรษฐีในอนาคต

ทั้งนี้เพื่อเตือนสติตนเองไม่ให้ตระหนัและไม่ประมาทในการสั่งสมบุญไว้ล่วงหน้าและเพื่อให้เกิดกำลังใจไม่ยอมแพ้ความยากจนในปัจจุบันไปเสียก่อน จึงจะพอมีหวังหลุดพ้นจากความจนในวันข้างหน้าได้สำเร็จ

1.3.3 ความรวยเป็นคุณูปการให้สร้างบุญได้ง่าย

ความรวย หมายถึง การมีทรัพย์

ความรวย มี 2 ประเภท คือ

1) **ความรวยทางโลก** เรียกว่า “โลภียทรัพย์” คือ การมีทรัพย์สิน เงินทอง สมบัติ พัสถาน มากมาย และมีความสามารถใช้จ่ายทรัพย์นั้นได้อย่างมีความสุข

2) **ความรวยทางธรรม** เรียกว่า “อริยทรัพย์” มี 7 ประการ ได้แก่

1. ศรัทธา คือ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ
2. ศีล คือ การรักษากายวาจาใจให้เรียบร้อย
3. หิริ คือ ความละอายต่อการทำบาป
4. โอตตัปปะ คือความเกรงกลัวต่อการทำบาป
5. สุตตะ คือ การสดับตรับฟังธรรม
6. จาคะ คือ ความเสียสละ
7. ปัญญา คือ ความรอบรู้

ความรวยจึงมิใช่สิ่งเลวร้าย เลวทรามแต่อย่างใด แต่เป็นความสุข ความปลื้มใจ เป็นลาภอันประเสริฐผู้ที่ปรารถนาความรวยสมควรที่จะวางแผนหาหนทางไว้ที่การแสวงหาทั้งโลภียทรัพย์ และอริยทรัพย์มาไว้เป็นของตน

ประเด็นที่ต้องคิดเมื่อบุคคลใดตัดสินใจว่าจะเป็นคนรวย คือ 1) รวยด้วยวิธีการอย่างไร 2) รวยแล้วได้อะไร 3) รวยแล้วจะทำอะไร เพราะหากหาคำตอบที่ถูกต้องไม่ได้ ความรายนั้น จะนำพาความเดือดร้อนมาให้ในภายหลัง

ในทางพุทธศาสนาสอนไว้ว่า ความรวย หรือทรัพย์ที่ตนเองมีนั้น มีไว้เพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างๆ คือ

- 1) เลี้ยงตนให้เป็นสุข
- 2) เลี้ยงบิดามารดาให้เป็นสุข
- 3) เลี้ยงบุตรภรรยา คนใช้ และบริวารให้เป็นสุข
- 4) เลี้ยงมิตรและอำมาตย์ให้เป็นสุข
- 5) บำเพ็ญทักษิณาทานในสมณพราหมณ์ ¹

นั่นก็หมายความว่า เรายังมีทรัพย์มากเท่าไร เราจะสามารถใช้ทรัพย์ทำประโยชน์ทั้ง 5 ประการนี้ ได้มากเท่านั้น ผลที่ได้รับจากใช้ทรัพย์เช่นนี้ ย่อมทำให้เราได้ผลบุญมากไปด้วย

บุญคืออะไร ?

บุญ คือ ธรรมชาติบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นในใจทุกครั้งเมื่อได้ทำความดี ละเว้นความชั่ว กลั่นใจให้ผ่องใส มีคุณสมบัติพิเศษ คือ สามารถสั่งสมได้ กลั่นกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ได้ นำติดตัวข้ามภพข้ามชาติไปได้ และมีอานุภาพกำจัดทุกข์และบันดาลความสุขให้แก่ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างอัศจรรย์

บุญมีความสำคัญอย่างไร ?

ในการสร้างตัวสร้างฐานะให้ร่ำรวยนั้นมักมีผู้เข้าใจผิดว่า ความรวยนั้นเกิดจากการอาศัยหนึ่งสมองสองมือเป็นหลัก แต่แท้จริงแล้วหาใช่เพียงแค่นั้นไม่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้ว่า เบื้องหลังความสำเร็จทั้งหลายในโลกนี้ไม่ใช่มีแค่หนึ่งสมองสองมือ แต่ต้องมีบุญที่ตนเคยทำไว้ด้วย เพราะถึงแม้จะทุ่มเทพยายามสร้างความรวยด้วยหนึ่งสมองสองมือแค่ไหน แต่ถ้าไม่มีบุญมาก่อนย่อมยากจะทำได้สำเร็จ หรือบางครั้งทำได้สำเร็จ แต่ตนก็กลับไม่ได้เป็นผู้ใช้ทรัพย์ที่เกิดจากความร่ำรวยนั้น ดังพุทธพจน์ที่พระองค์ตรัสสอนไว้ใน สิริชาดก ว่า

“ผู้ไม่มีบุญจะเป็นผู้มีศิลปะหรือไม่มีศิลปะก็ตาม ย่อมชวนชวาวรรบรวมทรัพย์ ได้ไว้เป็นอันมาก ผู้มีบุญย่อมใช้สอยทรัพย์เหล่านั้น โภคะเป็นอันมากย่อมล่วงเลย สัตว์เหล่าอื่นไปเสียเกิดขึ้นในที่ทั้งปวงแก่ผู้มีบุญอันได้กระทำไว้แล้วใช่แต่เท่านั้น รัตนะทั้งหลายยังเกิดขึ้นแม้ในที่อันมิใช่บ่อเกิด” ²

¹ โภคสูตร, อังคตตรนิกาย ปัญจก-ฉกกนิบาต. เล่ม 36 หน้า 480

² สิริชาดก, ขุททกนิกาย ชาดก. เล่ม 58 หน้า 273

พุทธพจน์บทนี้ ได้ส่องให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุญไว้อย่างชัดเจนว่า

1) สมบัติทั้งหลายในโลกนี้เป็นของกลาง ผลัดกันใช้ ผลัดกันชม ผลัดกันเป็นเจ้าของ ผู้มีบุญเท่านั้นที่เป็นผู้ได้ใช้ทรัพย์ แม้นตนเองจะไม่ใช่ว่าทรัพย์นั้นไว้ก็ตาม แต่ก็จะมีเหตุอันชอบธรรมที่บันดาลให้ตนได้ใช้ทรัพย์ที่เกิดขึ้นด้วยกำลังของบุญที่ตนทำไว้ดีแล้วในอดีตตามมาส่งผล

2) ผู้มีบุญไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใด ทรัพย์ทั้งหลายย่อมติดตามไปเกิดในที่นั้นด้วย เพื่อให้ผู้มีบุญได้ใช้สอย

3) บุคคลมีทรัพย์เกิดขึ้นได้ก็เพราะบุญ ได้ใช้ทรัพย์ก็เพราะบุญ และปราศจากทรัพย์ก็เพราะไม่มีบุญ เราจึงต้องหมั่นสั่งสมบุญตลอดชีวิต และห้ามขาดแม้แต่วันเดียว

บุญมีประโยชน์อย่างไร ?

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงประโยชน์ของบุญไว้มากมายหลายประการดังปรากฏในสิริชาดก ว่า

“ความเป็นผู้มีผิวพรรณงาม ความเป็นผู้มีเสียงไพเราะ ความเป็นผู้มีทรวดทรงงาม ความเป็นผู้มีรูปสวย ความเป็นอธิบดี ความเป็นผู้มีบิรวาร ผลทั้งหมดนี้ อันเทวดาและมนุษย์ย่อมได้ด้วยขุมทรัพย์คือบุญนี้

ความเป็นเจ้าประเทศราช ความเป็นผู้มีอิสริยยศ ความสุขของพระเจ้าจักรพรรดิ อันเป็นที่รัก ความเป็นราชาแห่งเทวดาในเทวโลก ผลทั้งหมดนี้ อันเทวดาและมนุษย์ย่อมได้ด้วยขุมทรัพย์คือบุญนี้

สมบัติอันเป็นของมนุษย์ ความร่ำรวยยินดีในเทวโลก นิพพานสมบัติ ผลทั้งหมดนี้ อันเทวดาและมนุษย์ย่อมได้ด้วยขุมทรัพย์คือบุญนี้”

พุทธพจน์ที่ยกอ้างมานี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธรู้ว่า ประโยชน์สุขทั้งหมดของทุกชีวิตในวัฏสงสารนี้ เกิดขึ้นเพราะการมีบุญ หากปราศจากบุญแล้ว ความทุกข์ย่อมเกิดขึ้นแก่ตนตลอดกาล

ทำอย่างไรจึงจะมีบุญ ?

การที่ใครจะได้เป็นผู้มีบุญนั้น มีเงื่อนไขเดียวคือตนเองต้องเป็นผู้สั่งสมบุญด้วยตนเอง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสนับสนุนให้ทุกคนเป็นผู้มีบุญ ดังปรากฏใน ปุณณกิริยาวัตตสูตร¹ ว่า

“กุลบุตรผู้ใคร่ประโยชน์ พึงศึกษาบุญนั้นแลอันสูงสุดต่อไป ซึ่งมีสุขเป็นกำไร คือ พึงเจริญทาน มีความประพฤติสงบ มีเมตตาจิต บัณฑิตครั้งเจริญธรรม 3 ประการอันเป็นเหตุเกิดแห่งความสุขเหล่านี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันไม่มีความเปียดเบียน เป็นสุข”

พุทธพจน์บทนี้ หมายความว่า บุญทั้งหลายเกิดจากการให้ทาน การรักษาศีล และการทำภาวนาด้วยตนเองทั้งสิ้น ผู้ประสงค์บุญ พึงทำบุญด้วย 3 วิธีนี้เท่านั้น เพราะการกระทำอื่น ย่อมไม่ใช่หนทางที่ทำให้เกิดบุญ ดังนั้น ผู้ที่ต้องการเป็นผู้มีบุญ พึงศึกษาวิธีการทำบุญทั้ง 3 ประการนี้ ให้ถูกต้อง ประณีต ละเอียดยรอบคอบ เมื่อลงมือทำบุญย่อมได้รับผลบุญมาก ไม่หกไม่หล่นไปในระหว่างการทำบุญ

โดยสรุป ก็คือ บุคคลรวยทรัพย์ในทางโลกได้เพราะการทำบุญไว้ดีแล้วในอดีตชาติ ผู้ที่ฉลาดในการดำเนินชีวิต พึงทำบุญในปัจจุบันไว้ล่วงหน้า เพราะบุญเป็นมิตรแท้และเป็นเสบียงของผู้ที่เดินทางไกลในวัฏสงสาร ย่อมดลบันดาลไม่ให้เกิดในชั่ว ได้เกิดในถิ่นที่เหมาะสม ต่อการสร้างบุญบารมีได้เต็มที่ยั่งยืน ชื่นไปในทุกภพทุกชาติ เป็นเหตุให้สามารถต่อ ยอดความดีที่สั่งสมไว้ในแต่ละชาติอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเต็มเปี่ยมบริบูรณ์บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในที่สุด เป็นอันว่าได้หลุดพ้นจากวัฏสงสาร ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

1.4 พระพุทธองค์ทรงแนะนำพุทธวิธีสร้างตัวสร้างฐานะในปัจจุบันอย่างถูกต้องและยั่งยืน

1.4.1 ปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะ

ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ชีวิตก็มีปัญหาติดตัวอยู่ก่อนแล้วมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป เพื่อจะแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไป ผู้ที่จะสร้างตัวสร้างฐานะ จะต้องทำความเข้าใจกับปัญหานี้ให้แจ่มแจ้งเสียก่อน จึงจะรู้วิธีแก้ไขปัญหานี้ได้ ปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะที่ต้องศึกษาในขั้นต้น มี 3 ประการ คือ

1) ปัญหาความยากจน

ความยากจน มี 2 ประการ คือ

¹ ปุณณกิริยาวัตตสูตร, ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ. เล่ม 45 หน้า 386

1.1) ความยากจนเพราะไม่มี คือ ความขาดแคลนทรัพย์เพราะไม่มีปัจจัย 4 เลี้ยงชีวิต เวลาหิวไม่มีกิน เวลาว่าง ไม่มีที่นอน เวลาอากาศร้อนหนาว ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มียารักษาโรค ต้องอยู่อย่างขัดสนสำคัญเป็นที่น่าเวทนายิ่งนัก

1.2) ความยากจนเพราะไม่พอ คือ ความขาดแคลนทรัพย์ที่ไม่ใช่เพราะไม่มีทรัพย์ แต่เกิดจากความไม่รู้จักพอ ถึงมีแล้วแต่ก็ยังอยากได้ อยากมี อยากเป็นเพิ่มขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ อยู่ในลักษณะเหมือนคนหิวโหยตลอดชีวิต เพื่อให้ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการ แม้ต้องกินเลือดกินเนื้อผู้อื่น ก็ทำได้ ทุกนาที่ของชีวิตจึงหาความสุขไม่เจอ

2) ปัญหาความเจ็บ

ความเจ็บ มี 2 ประการ คือ

2.1) ความเจ็บกาย คือ ความผิดปกติที่เป็นเหตุให้ร่างกายเกิดความเจ็บป่วย ง่อย เปลี้ยเสี่ยชา พิกุลพิการ ทุกข์ทรมานสารพัด แล้วส่งผลให้ ไม่สามารถใช้กำลังกาย กำลังความรู้ กำลังความคิดในการสร้างตัวสร้างฐานะได้เต็มที่ ความเจ็บกาย มี 3 ลักษณะ ได้แก่ ความหิว ความพิกุลพิการ ความเสื่อมของร่างกาย

2.2) ความเจ็บใจ คือ ความผิดปกติที่เป็นเหตุให้ใจเกิดความทุกข์ทรมานแสนสาหัส ด้วยอำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง แล้วส่งผลให้ใช้กำลังกาย กำลังความรู้ กำลังความคิด กำลังใจ ไปในทางที่ผิด เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในภายหลัง เป็นเหตุให้สร้างตัวสร้างฐานะไม่ได้

3) ปัญหาความโง่เขลา

ปัญหาความโง่เขลา มี 2 ประการ คือ

3.1) ความโง่เขลาในทางโลก คือ ความขาดปัญญาในการสร้างตัวสร้างฐานะด้วย อาชีพสุจริต ที่ทำให้ตนเองมีทรัพย์สินเงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียง ญาติพี่น้อง พวักพ้องบริวาร อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และทำนองคลองธรรม

3.2) ความโง่เขลาในทางธรรม คือ ความขาดปัญญาในการพิจารณาตัดสินว่าอะไร ถูก-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควร ที่ทำให้ตนเองเพิ่มพูนศีลธรรมความดีงามในระดับที่ ปิดนรก เปิดสวรรค์ ถางทางไปพระนิพพานได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

เมื่อเราเห็นภาพรวมของปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะทั้ง 3 ประการแล้ว ก็มีคำถามตามมามากกว่า ในปัจจุบันนี้ เราเป็นคนจนประเภทไหน เราจะแก้ไขความเจ็บได้อย่างไร และเราจะสร้างปัญญาได้อย่างไร

1.4.2 สาเหตุของปัญหาการสร้างตัวสร้างฐานะ

ทุกปัญหาในโลกไม่ว่าจะเป็นปัญหาอะไรก็ตาม ต้องมีสาเหตุของปัญหาวัยกันทั้งนั้น แม้แต่ความจน ความเจ็บ ความโง่ ก็มีสาเหตุของปัญหาเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาปัญหาความจน ความเจ็บ ความโง่ ด้วยใจเป็นกลางแล้วจะพบว่า ปัญหาทั้ง 3 ข้อ มีสาเหตุอยู่ 4 ประการ คือ

1) ขาดความเพียรเพื่อสร้างปฏิรูปเทศ 4 จึงต้องยากจน

ปฏิรูปเทศ เรียกอีกอย่างว่า ท้องถิ่นที่เหมาะสมต่อการสร้างตัวสร้างฐานะและทำความดีได้อย่างเต็มที่

ความยากจนเพราะขาดปฏิรูปเทศ มี 4 ลักษณะ คือ

- ก. ยากจนเพราะไม่ได้เกิดในปฏิรูปเทศ
- ข. ยากจนเพราะไม่ได้อาศัยอยู่ในปฏิรูปเทศ
- ค. ยากจนเพราะไม่ได้สร้างปฏิรูปเทศ
- ง. ยากจนเพราะทำลายปฏิรูปเทศ

ท้องถิ่นที่เป็นปฏิรูปเทศ จะต้องมืองค์ประกอบที่ดีอยู่ 4 ประการ แต่เมื่อท้องถิ่นใดขาดไปแม้ข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นสาเหตุให้เกิดความลำบากยากจนขึ้นในท้องถิ่นนั้น

1. ขาดสถานที่ที่เหมาะสม ทั้งภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ เช่น อยู่ในถิ่นที่เป็นทะเลทราย จะทำการเพาะปลูกก็ทำไม่ได้ หรือเป็นที่ที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้ง เช่น เกิดแผ่นดินไหว พายุ น้ำท่วม

2. ขาดปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรือมีไม่เพียงพอกับความต้องการ

3. ขาดบุคคลที่เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณธรรม มีแต่โจรผู้ร้าย คนโลภมาก อิจฉาริษยา ตระหนี่ เห็นแก่ตัว จึงถูกเอารัดเอาเปรียบ หาได้เท่าไรก็หมดสิ้นไป เพราะอยู่ถิ่นที่มีแต่คนพาล

4. ขาดผู้ให้ความรู้ทางโลกและทางธรรม เมื่อไม่มีผู้ให้ความรู้ในทางโลก ก็ทำการค้าขายไม่เจริญ ไม่มีการพัฒนา เมื่อไม่มีผู้ให้ความรู้ศีลธรรม ก็ไม่มีหลักคิดที่ถูกต้องในการทำมาค้าขาย ทำให้เกิดเล่ห์กำเริบเกิดเป็นความอยากได้ ความอยากมี ความอยากเป็นไม่สิ้นสุด แสวงหาตลอดชีวิต ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ และขาดหลักการปกครองที่เหมาะสมต่อการสร้างตัวสร้างฐานะ

หากว่าใครไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ใช่ปฎิรูปเทศเช่นนี้แล้ว ต้องหาทางแก้ไขให้ได้ โดยเร็ว หากต้องย้ายถิ่นที่อยู่ก็ต้องทำ แต่หากทำไม่ได้มีวิธีเดียวคือสร้างปฎิรูปเทศขึ้นมาให้ได้ จึงจะไม่ยากจน

2) ขาดความเพียรเพื่อคบคนดี จึงต้องเจ็บตัว

คนดี เรียกอีกอย่างว่า บัณฑิต คือผู้ประกอบด้วยศีลและปัญญา เมื่อไม่คบคนดี ย่อมขาดคำสอน คำแนะนำที่ดีจากคนดี ตัวอย่างของการประพฤติดีก็ไม่มีให้เห็น ปัญญาความรู้ดี ๆ ที่พาให้เจริญ พาให้พ้นทุกข์ก็ไม่ได้รับฟัง จึงได้พลาดพลั้งกระทำความผิดไปโดยไม่รู้ตัวเป็นเหตุให้ต้องเจ็บกายและเจ็บใจ เช่น

ต้องเจ็บกาย เพราะขาดคนดีแนะนำการใช้ชีวิตที่เป็นหนทางแห่งความเจริญ จึงได้พลาดพลั้งไปเสพติดอบายมุข ใช้ชีวิตด้วยความประมาท ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคภัย ไข้เจ็บ และภัยอันตรายต่างๆ มาสู่ตน เป็นการทำร้ายตนเองโดยไม่รู้ตัว

ต้องเจ็บใจ เพราะไม่มีบัณฑิตชี้หนทางสว่างแห่งปัญญาให้ จึงไม่รู้จักควบคุมจิตใจ ปลอ่ยให้ออกุศล คือ กิเลส ทั้ง โลภ โกรธ หลง เข้าสิงจิตให้กระทำความผิดคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เกิดความเดือดร้อนทั้งกายและใจ

3) ขาดความเพียรเพื่อสร้างปัญญา จึงต้องโง่เขลา

ไม่เพียรสร้างปัญญาให้กับตนจึงโง่เขลา คือ

1. ไม่หมั่นร่ำเรียนเขียนอ่าน แสวงหาวิชาความรู้จากผู้มีความรู้จากตำรับตำรา จากสถาบันการศึกษา ให้มีในตนจึงได้เป็นคนโง่เขลา เป็นเหตุให้ผู้อื่น หลอกใช้ บังคับ ข่มขู่ หลอกหลวง ได้ง่าย

2. ไม่หมั่นคิดพิจารณาในความรู้ ที่ร่ำเรียนมาจึงขาดความเข้าใจในเรื่องนั้น เมื่อจะคิด จะพูด จะทำอะไร จึงไม่ละเอียดถี่ถ้วน มองไม่เห็นข้อผิดพลาด ข้อเท็จจริง มองไม่เห็นอดีต ไม่รู้ปัจจุบัน ไม่เห็นอนาคต การทำงานจึงผิดพลาด คาดการณ์อะไรไว้ก็ไม่ตรงกับที่คิด เป็นความเบาปัญญา

3. ขาดการทำสมาธิภาวนา จึงขาดปัญญากำจัดทุกข์ เมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นในใจ คือเกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็ไม่รู้วิธีแก้ไข ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงจะขจัดให้ออกไปจากจิตใจได้

4) ขาดความเพียรเพื่อสร้างบุญ จึงประสบทุกข์ทั้งยากจน-เจ็บตัว-โง่เขลา

เพราะไม่ได้สร้างบุญไว้ในอดีตจึงต้องประสบทุกข์ในปัจจุบัน คือ

1. ขาดบุญจากการทำทานในอดีต จึงต้องยากจนในปัจจุบันเกิดมาจึงได้ยากจนเชยใจ จะทำมาค้าขาย ก็ไม่เจริญรุ่งเรือง แม้จะขยันทำกินมากมายเพียงใด ก็ไม่ประสบความสำเร็จ อย่างที่ต้องการ

2. ขาดบุญจากการรักษาศีล มีความประพฤติไม่ดี คบคนพาล จึงได้เกิดมาพิการ มีโรคภัยเบียดเบียน สุขภาพก็ไม่แข็งแรง และมีอายุไม่ยืนยาว

3. ขาดบุญจากการทำสมาธิภาวนา จึงไม่มีปัญญาความรู้ในเรื่องความเป็นจริงของ ชีวิต และความรู้ที่จะพาตนเองให้พ้นทุกข์

1.4.3 หลักการสร้างตัวสร้างฐานะอย่างยั่งยืน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการสร้างตัวสร้างฐานะที่ควบคู่ไปกับการสร้างชีวิตไว้ 4 ประการ คือ

1. ต้องสร้างตัวให้มีคุณสมบัติของผู้ชนะ จน - เจ็บ - โง่
2. ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกนี้และโลกหน้า
3. ต้องพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน
4. ต้องป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของตนเอง ฐานะ และหมู่คณะให้ถูกวิธี

โดยเนื้อหาของหลักการทั้ง 4 ข้อนี้ แต่ละข้อมีองค์ประกอบหลายประการ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการศึกษา จึงได้ยกออกมาอธิบายไว้ในหัวข้อที่ 1.4.4 – 1.4.8 ดังนี้

1.4.4 การสร้างตัวให้มีคุณสมบัติของผู้ชนะ จน - เจ็บ - โง่

บุคคลที่จะเอาชนะ ความจน - เจ็บ - โง่ ได้ ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับการฝึกฝนตนเองให้มีพราวาสธรรม คือ

1. สัจจะ คือ ฝึกตนเองให้มีความจริงจังและจริงใจในการทำงานและทำความดี
2. ทมะ คือ ฝึกตนเองให้มีการพัฒนาด้านวิชาความรู้ การดูแลสุขภาพ และการพัฒนาจิตใจ

3. ชันติ คือ ฝึกตนเองให้มีพรหัตถ์ต่อปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดกับการสร้างตัวสร้างฐานะ

4. จาคะ คือ ฝึกตนเองให้รู้จักเสียสละ แบ่งปัน ให้กับมิตรสหาย ผู้มีคุณ และสมณ-พราหมณ์ผู้ทรงธรรม

1.4.5 ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกนี้

เกิดมาเป็นมนุษย์ต้องเอาชนะความจน – เจ็บ – โง่ ให้ได้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า จึงจะได้ชื่อว่า เกิดมาไม่เสียชาติเกิดหรือเกิดมาตายเปล่าแต่ไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์กับตนเองเลย การจะทำประโยชน์ตนในโลกนี้ให้สมบูรณ์ได้ ต้องอาศัยหลัก “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ” ต่อไปนี้

1. อุภูฐานสัมปทา – มีความสามารถในการหาทรัพย์ได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับตนเองในภายหลัง

2. อารักขสัมปทา – มีความสามารถในการเก็บทรัพย์ได้ รู้วิธีดูแลรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัย จากอันตรายที่จะเกิดกับทรัพย์นั้น จากบุคคลหรือภัยธรรมชาติ

3. กัลยาณมิตตตา – มีความสามารถในการแสวงหา ชักชวน รวบรวมคนดีมาเป็นเครือข่าย การค้าขายกับตนได้

4. สมชีวิตา – มีความสามารถในการใช้ทรัพย์เลี้ยงชีวิตของตนตามความจำเป็น

1.4.6 ต้องสร้างฐานะเพื่อประโยชน์สุขในโลกหน้า

ส่วนการทำประโยชน์ตนในโลกหน้าซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชีวิตเพราะชีวิตเมื่อยังไม่หมดกิเลสก็ต้องกลับมาเกิดอีก ตามหลักกฎแห่งกรรม ดังนั้น เพื่อชีวิตที่ดีในโลกหน้าที่สมบูรณ์พร้อมด้วยความไม่จน – เจ็บ – โง่ ต้องสั่งสมเสบียงบุญในปัจจุบัน ด้วยหลัก “สัมปรายิกัตถประโยชน์” คือ สิ่งที่ทำแล้วจะได้รับประโยชน์ในภพชาติเบื้องหน้า 4 ประการ คือ

1. ศรัทธาสัมปทา คือ มีความไว้วางใจในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องจริง ดีจริง และเป็นประโยชน์จริง

2. ศีลสัมปทา คือ การควบคุมกาย วาจา ให้เว้นขาดจากการฆ่า การลัก การประพฤติดินในกาม การพูดโกหก และการเสพสุรายาเสพติด

3. จาคะสัมปทา คือ การสละสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

4. ปัญญาสัมปทา คือ การกลั่นจิตใจให้บริสุทธิ์จากการควบคุมของกิเลสด้วยการทำภาวนา

1.4.7 ต้องพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

แม้ว่าบุคคลนั้นจะสร้างตัวสร้างฐานะจนสามารถเอาชนะความจน – เจ็บ – โง่ ได้แล้วก็ตามหากต้องการทำความดีให้บรรลุเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุดแล้วยังต้องรู้จักแบ่งทรัพย์สินที่หามาได้นั้นมาพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การสร้างคนดีอีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้สามารถสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีได้เหมือนกับตนเองเพราะธรรมชาติของคนนั้นมีความขาดแคลนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ถ้าเราเจริญก้าวหน้าอยู่คนเดียว แต่ไม่ช่วยให้คนอื่นเจริญก้าวหน้าด้วย เขาก็คงไม่มาทำดีกับเราด้วยในทางตรงกันข้าม ถ้าเราดีแล้วเราก็มีน้ำใจช่วยให้เขาดีตามมาด้วย นอกจากจะได้พวกพ้องมาร่วมสร้างความคิดให้ยิ่งๆ ขึ้นไปแล้ว ยังได้ความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้เราแบ่งทรัพย์สินที่หามาได้นั้น ไปเป็นทุนในการสร้างหมู่คณะเพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญ 4 ประการ คือ

1. ปฏีรูปเทศ 4 การเพียรสร้างท้องถิ่นให้เหมาะแก่การทำความดีอย่างเต็มที่ คือ เพียรสร้างถิ่นที่อยู่ให้เหมาะสมสำหรับคนดีได้อยู่อาศัย ให้คนดีได้ความสะดวกในการสร้างตัว สร้างฐานะ และทำความดีให้มากยิ่งขึ้นไป

2. สปัจริยอุปสังเสวะ การเพียรสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือ เพียรฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นคนดียิ่งขึ้น ไป เพียรเข้าไปรู้จักคบหากับคนดีมีศีลธรรมในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพียรส่งเสริมให้คนดีสามารถแนะนำสั่งสอนอบรมผู้อื่นให้เป็นคนดีได้อย่างเต็มที่ เพียรรักษาเครือข่ายคนดีให้มั่นคงด้วยการรวมกลุ่มสมาชิกให้รู้จักกันอย่างทั่วถึงและมีกิจกรรมสร้างความสามัคคีกลมเกลียว

3. อัตตสัมมาปณิธิ การเพียรสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น คือ การสอนให้มีสัมมาทิฐิในระดับที่เข้าใจจุดมุ่งหมายคำสอนของพระพุทธศาสนา และปลูกฝังให้มีความเพียรอย่างมั่นคงไม่คลอนแคลนที่จะทำเป้าหมายชีวิตของตนให้สำเร็จทั้ง 3 ระดับ คือ เป้าหมายชีวิตขั้นต้น เป้าหมายชีวิตขั้นกลาง และเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด

4. ปุพเพกตปุญญตา การเพียรสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธในท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน คือ การประพฤติตนเป็นต้นแบบตนบุญด้วยการชักชวน สนับสนุน ส่งเสริมผู้คนในท้องถิ่นให้มี สัมมาทิฐิ เข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม และหมั่นสั่งสมบุญอยู่เสมอ คือ หมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา อยู่เป็นประจำโดยไม่ขาดเลยแม้แต่วันเดียวจนกระทั่งกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ของทุกคนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินใน ปัจจุบันของคนในท้องถิ่นเอง

1.4.8 ต้องป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติของการสร้างตนเอง-ฐานะ- หมู่คณะ

แม้จะเพียรพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจจนรุ่งเรืองกลายเป็นเครือข่ายหรือ หมู่คณะใหญ่ดีแล้ว ก็ต้องเข้าใจจุดอ่อนของความเจริญรุ่งเรืองด้วย เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ซ้ำอีกของการสร้างที่ดีแบบเป็นทิมใหญ่ก็คือ “ทิฐิมานะ” หรืออาการ “อวดดีอวดดี” “ดูถูก ดูหมิ่นผู้อื่น” เป็นต้น เพราะจุดอ่อนของผู้ที่มีความสามารถก็คือต่างคนต่างก็มั่นใจในความรู้ ความสามารถของตนเองสูง จึงมักไม่ยอมฟังใคร ทำให้เกิดปัญหาความแตกความสามัคคี ตามมาในภายหลัง เข้าทำนอง “พระเอกตกม้าตายตอนจบ”

สิ่งที่คนทั่วไปมักอวดดีอวดดีหรือดูถูกดูหมิ่นใส่กัน มีอยู่ 6 ประการ คือ ขาดศีลระกุล รูปร่างหน้าตา ยศตำแหน่ง ความรู้ความสามารถ ทรัพย์สินสมบัติ และบาริوار

เมื่อการคบหากันที่ต้องใช้ความจริงใจแลความจริงใจมานี้ กลับกลายเป็นการดูถูก ดูหมิ่นกันเสียแล้ว ความแตกแยก การทะเลาะเบาะแว้ง ความผูกโกรธขัดเคืองแค้นใจกันก็ตาม มาทันที ผลสุดท้ายจึงพากันเสื่อมทั้งตนเอง เสื่อมมิตร และเสื่อมหมู่คณะ

ดังนั้น เราจึงต้องมองเห็นโทษของทิฐิมานะกันให้ชัดเจนก่อน จะได้สร้าง วัฒนธรรมของหมู่คณะให้มีการป้องกันความเสื่อมไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นการรักษารากฐาน ความดีของตนเอง ความมั่นคงในฐานะ และความสามัคคีของหมู่คณะไว้ได้เป็นปึกแผ่น

บุคคลที่มีทิฐิมานะในระดับถึงขั้นอวดดีอวดดีและดูถูกดูหมิ่นผู้อื่นนั้น ย่อมต้องพบ ความเสื่อม 3 ประการ ที่นำไปสู่ความเสื่อมอีกหลายประการในภายหลัง คือ

1. เสื่อมตน คือ เมื่อมีทิฐิมานะจนกระทั่งใครๆ ก็ไม่อาจเตือนได้ ย่อมตกอยู่ในความ ประมาท และเป็นเหตุให้พลาดพลั้งประกอบอกุศลกรรมบถ 10 ได้โดยง่าย เป็นเหตุให้ขาด ความสุขในการดำเนินชีวิต

2. เลื่อมมิตร คือ เมื่อใครๆ ก็เตือนไม่ได้ ตนเองยอมไม่ได้รับความรู้ที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ ทำให้ขาดปัญญา และเมื่อขาดปัญญาแล้ว ก็เป็นเหตุให้ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเงินทองตามมา

3. เลื่อมหมู่คณะ คือ เมื่อใครๆ ก็เตือนไม่ได้แล้ว เขายอมไม่ให้การยอมรับ เป็นเหตุให้ขาดเกียรติยศชื่อเสียง คือขาดการยกย่องนับถือให้ความเกรงใจจากผู้อื่น เมื่อเกียรติยศชื่อเสียงมีปัญหาแล้ว ก็ยอมส่งผลกระทบต่อขาดคนสนับสนุนธุรกิจการงานของตนไปด้วย เป็นเหตุให้เกิดความกลุ้มกัฏที่ต้องหันไปพึ่งอิทธิพลของคนพาล แล้วพาตัวไปจมอยู่กับอบายมุขต่างๆ ทำให้ใช้จ่ายทรัพย์สินสมบัติละลายไปกับอบายมุข ในที่สุดยอมเป็นเหตุให้ขาดทรัพย์

เมื่อทรัพย์ขาดมือแล้ว ย่อมไม่อาจดูแลกิจการให้ปกติ อีกทั้งไม่สามารถจ่ายเงินเดือนให้บริวารได้ตามสัญญา ลูกน้องแม้จะรักเจ้านายแค่ไหน แต่ก็คงอยู่กับเจ้านายที่ไม่จ่ายเงินเดือนไม่ไหว ย่อมต้องขอลาออกจากงานไป จึงเป็นเหตุให้ขาดลูกน้องบริวาร

ดังนั้น เมื่อเลื่อมตน เลื่อมมิตร เลื่อมหมู่คณะแล้ว ก็เป็นอันว่าความพยายามในการสร้างตัว สร้างฐานะ และสร้างหมู่คณะที่พากเพียรทำมาก็ถึงกาลอวสานเพราะเหตุที่มีทริภูมิมานะ มีอาการอวดดีถือดี และดูถูกดูหมิ่นคนอื่นแท้ๆ

การป้องกันไม่ให้เป็นอวดดีถือดี หรือเป็นคนมีทริภูมิมานะชนิดที่ใครๆ เตือนไม่ได้นั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักปฏิบัติไว้ 3 ประการ คือ

1. หมั่นเทียบเคียงการสร้างความดีของตนเองกับมาตรฐานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่เป็นประจำ
2. หมั่นคบภักตยาณมิตรและเข้าไปปวารณาตัวให้ท่านตักเตือนเราได้เสมอ
3. หมั่นสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตนเพื่อสร้างหลักประกันป้องกันความเสื่อมในโลกนี้และโลกหน้า

ผู้ที่ป้องกันความเสื่อมเหล่านี้ไว้ได้ ย่อมรักษารากฐานความเจริญก้าวหน้าของตนและหมู่คณะสร้างมาด้วยความเหนื่อยยากลำบากไว้ได้สำเร็จ

1.5 อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

ผลของการมีความเข้าใจถูกในการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี ทั้ง 4 ประการ คือ

- 1) เมื่อสร้างตัวต้องประกอบด้วย “พรวาสธรรม”
 - 2) เมื่อสร้างฐานะให้ได้ประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้าต้องประกอบด้วย “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” และ “สัมปรายิกัตถประโยชน์”
 - 3) เมื่อรักษาตัวและฐานะให้ยั่งยืนด้วยการสร้างหมู่คณะต้องประกอบด้วย “จักรธรรม”
 - 4) เมื่อป้องกันต้นเหตุแห่งความวิบัติในชีวิตด้วย “การเพียรกำจัดทิฏฐิมานะ”
- ย่อมทำให้เขาได้รับอานิสงส์ใหญ่เป็นความร่ำรวยข้ามภพข้ามชาติอย่างน้อย 6 ประการ คือ

1. รวยปัญญา

คือเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาความรู้ปัญญาทางโลกที่จะใช้ประกอบอาชีพ การงานเพื่อกำจัดความยากจน – เจ็บ – โง่ ให้หมดไป และสมบูรณ์ด้วยปัญญาทางธรรม เพื่อใช้จัดความทุกข์ทางใจ จนหมดกิเลส พบสุขถาวร เข้าสู่พระนิพพาน

2. รวยศีลธรรม

คือ สมบูรณ์ด้วยศีลธรรม ความดี ที่ได้มาจากการคบบัณฑิต คบกัลยาณมิตร และมาจากการประพฤติธรรม มีการละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส เมื่อละโลกไปย่อมไปสู่สุคติ ด้วยผลแห่งความดี ศีลธรรมที่คอยติดตามตัวไปข้ามภพข้ามชาติ

3. รวยยศ

คือ สมบูรณ์ด้วยยศฐาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่การงาน และความเป็นหัวหน้า ที่เจริญรุ่งเรือง อันเป็นผลมาจากคุณธรรมในตัวที่เป็นคนปราศจากอคติ ในการทำงาน ในการดำเนินชีวิต จึงเป็นคนหนักแน่น ไม่โลเล เมื่อจะตัดสินใจก็จะไม่ผิดพลาด มีแต่ความถูกต้องเที่ยงธรรมทุกครั้งไป

4. รวยมิตรดี

คือ สมบูรณ์ด้วยญาติ มิตร เพื่อนสนิท พวกพ้องบริวาร ที่เป็นคนดี ที่เกิดจากการสนับสนุน ส่งเสริมให้คนดีมาอยู่รวมกัน ทำงานร่วมกัน ทำความดีพร้อมกัน จึงเป็นพลังหมู่ที่เป็นพลังบริสุทธิ์ สังคมก็เป็นสุข ครอบครัวก็เป็นสุข ที่ทำงานก็เป็นสุข ประเทศก็เป็นสุข เพราะมีแต่คนดี มิตรดีอยู่รอบตัว

5. รวยทรัพย์

คือ รวยทรัพย์สมบัติ ได้แก่ แก้ว แหวน เงิน ทอง ข้าวสาร ทรัพย์สิน ต่างๆ ที่ได้มาจากการประกอบกิจการไม่มีโทษ จึงใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีอริยทรัพย์ที่เป็นหลักประกันชีวิตว่า จะสามารถเอาชนะอุปสรรคทั้งในโลกนี้และโลกหน้าได้รวมทั้งเป็นเสบียงบุญในการทำเป้าหมายชีวิตชั้นสูงสุดให้สำเร็จ คือ การบรรลุพระนิพพาน ในวันข้างหน้าอีกด้วย

6. รวยบุญ

คือ รวยทรัพย์ละเอียดที่มีคุณสมบัตินำติดตัวข้ามภพชาติไปได้ เมื่อไปเกิดในที่ใด บุญก็จะจัดสรรให้เราได้ทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และโอกาสการบรรลุมรรคผลนิพพานมากยิ่งขึ้นไปอีก ยิ่งถ้าบำเพ็ญในภพใหม่ที่ได้เพราะบุญเก่าในอดีต ส่งผลมาสร้างบุญใหม่ต่อไปด้วยแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไปอีก จนกระทั่งหลุดพ้นจากวัฏสงสารในที่สุด

บทที่ 2

พราวาสธรรม

คุณสมบัติของผู้ชนะ

ความจน-ความเจ็บ-ความโง่

เนื้อหาบทที่ 2

พรวาสาธรรม คุณสมบัติของผู้ชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่

2.1 ใครคือผู้มีศรัทธา

2.2 การดำเนินชีวิตของผู้มีศรัทธา

2.3 พรวาสาธรรมคืออะไร

2.3.1 การสร้าง “สัจจะ” ให้เกิดขึ้นในตน

2.3.2 การสร้าง “ทมะ” ให้เกิดขึ้นในตน

2.3.3 การสร้าง “ขันติ” ให้เกิดขึ้นในตน

2.3.4 การสร้าง “จาคะ” ให้เกิดขึ้นในตน

2.4 อานิสงส์ของการสร้างตัวให้มีพรวาสาธรรม

2.5 โทษของการไม่สร้างตัวให้มีพรวาสาธรรม

1. คุณสมบัติของผู้เอาชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่ได้นั้น ต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ 2 ประการ

- 1) เป็นผู้มีความศรัทธาในการดำเนินชีวิต
- 2) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

2. ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ

ศรัทธา มี 2 ความหมายดังนี้

นัยที่ 1 : ศรัทธา คือ ความไว้วางใจในพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นัยที่ 2 : ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ว่าถูกต้องจริง ดีจริง และเป็นประโยชน์จริง จึงลงมือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

ศรัทธาเบื้องต้นเกิดขึ้นจากการได้ฟังธรรมและเกิดความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง ในเรื่องโลกและชีวิต 10 ประการ ได้แก่

- 1) ทานที่ให้แล้วมีผล
- 2) ยัญที่บูชาแล้วมีผล
- 3) การสังเวยที่บวงสรวงแล้วมีผล
- 4) ผลวิบากของกรรมที่ทำความชั่วแล้วมีผล
- 5) โลกนี้มี
- 6) โลกหน้ามี
- 7) แม่มีพระคุณ
- 8) พ่อมีพระคุณ
- 9) สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะมีจริง
- 10) พระอรหันต์ผู้หมดกิเลส ดำเนินไปชอบ และสอนให้ผู้อื่นหมดกิเลสมีจริง

ผู้ที่มีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิตทั้ง 10 ประการนี้ เรียกว่า “ผู้มีศรัทธาเบื้องต้น” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ผู้มีสัมมาทิฐิเบื้องต้น”

3. พราวาสธรรม แปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก พราวาสธรรม ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ

1. สัจจะ แปลว่า จริง ตรง แท้ ลักษณะของสัจจะ มีด้วยกัน 5 ประการ คือ
 - ประการที่ 1 สัจจะต่อความดี
 - ประการที่ 2 สัจจะต่อหน้าที่
 - ประการที่ 3 สัจจะต่อการทำงาน
 - ประการที่ 4 สัจจะต่อวาจา
 - ประการที่ 5 สัจจะต่อบุคคล
2. ทมะ แปลว่า ฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ ทมะ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
 1. ทนต่อกิเลส
 2. ทนคน
 3. ทนโลก
 4. ทนธรรมชาติ
3. ขันติ แปลว่า อุตทน ขันติ มีอยู่ 4 ลักษณะ คือ
 1. อุตทนต่อความลำบากตรากตรำ
 2. อุตทนต่อความทุกข์เวทนา
 3. อุตทนต่อความเจ็บใจ
 4. อุตทนต่ออำนาจกิเลส
4. จาคะ แปลว่า เสียสละ จาคะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
 1. การสละสิ่งของ
 2. การสละความสะดวกสบาย
 3. การสละอารมณ์ที่บูดเน่า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายคุณสมบัติของผู้ชนะจน-เจ็บ-โง่ได้
2. เพื่อให้ศึกษามีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนตามพุทธวิธี
3. เพื่อให้ศึกษามีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องการสร้างตัวให้มีพรวาสนธรรม
4. เพื่อให้ศึกษามีความสามารถอธิบายอานิสงส์ของการสร้างตัวอย่างถูกต้องได้
5. เพื่อให้ศึกษามีความสามารถอธิบายโทษของการไม่สร้างตัวอย่างถูกต้องได้

บทที่ 2

มรราวาสธรรม คุณสมบัติของผู้ชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่

ความสำเร็จในการสร้างตัวสร้างฐานะไม่ได้ตกลงมาจากท้องฟ้า คนจะสร้างตัวสร้างฐานะได้สำเร็จ ต้องเอาชนะปัญหาความยากจน-ความเจ็บ-ความโง่ให้ได้ก่อน โดยอันดับแรกต้องรู้จักสร้างตัวให้ถูกวิธี จึงจะมีคุณสมบัติที่ดีไปใช้ในการสร้างฐานะให้มั่นคง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการสร้างตัวไว้ว่า

“บุคคลใดอยู่ครองเรือนประกอบด้วยศรัทธา มี ธรรม 4 ประการนี้ คือ สัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ บุคคลนั้นแล ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก”

จากพุทธพจน์บทนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่จะมีชีวิตไม่เศร้าโศก คือ เอาชนะความจน-ความเจ็บ-ความโง่ได้นั้น ต้องประกอบด้วย คุณสมบัติ 2 ประการ

1. เป็นผู้ที่มีศรัทธาในการดำเนินชีวิต
2. เป็นผู้ที่มีมรราวาสธรรม คือ สัจจะ ทมะ ชันติ จาคะ

2.1 ใครคือผู้มีศรัทธา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนที่ถูกต่องั้น ต้องดำเนินชีวิตด้วยศรัทธา

ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ

ศรัทธา มี 2 ความหมายดังนี้

นัยที่ 1 : ศรัทธา คือ ความไว้วางใจในพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นัยที่ 2 : ศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ว่าถูกต้องจริง ดีจริง และเป็นประโยชน์จริง จึงลงมือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

ศรัทธาเบื้องต้นเกิดขึ้นจากการได้ฟังธรรมและเกิดความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงในเรื่องโลกและชีวิต 10 ประการ ได้แก่

- 1) ทานที่ให้แล้วมีผล
- 2) ยัญที่บูชาแล้วมีผล
- 3) การสังเวยที่บวงสรวงแล้วมีผล
- 4) ผลวิบากของกรรมที่ทำดีทำชั่วแล้วมีผล
- 5) โลกนี้มี
- 6) โลกหน้ามี
- 7) แม่มีพระคุณ
- 8) พ่อมีพระคุณ
- 9) สัตว์ที่เกิดแบบโอปปาติกะมีจริง
- 10) พระอรหันต์ผู้หมดกิเลส ดำเนินไปชอบ และสอนให้ผู้อื่นหมดกิเลสมีจริง

ผู้ที่มีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิตทั้ง 10 ประการนี้ เรียกว่า “ผู้มีศรัทธาเบื้องต้น” หรือเรียกอีกอย่างว่า “ผู้มีสัมมาทิฐิเบื้องต้น”

2.2 การดำเนินชีวิตของผู้มีศรัทธา

ผู้มีศรัทธาย่อมดำเนินชีวิตไปตามความเข้าใจถูกต้องในเรื่องโลกและชีวิต 10 ประการ ที่เรียกว่า สัมมาทิฐิเบื้องต้น ดังนี้

สัมมาทิฐิข้อที่ 1 ทานที่ให้แล้วมีผล

- 1) ความหมายและขอบเขตของทาน

คำว่า “ทาน” ในสัมมาทิฐิระดับต้น หมายถึง การแบ่งปัน

คนเราจะมีชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค รองลงมาก็เป็นอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการทำมาหากิน

การแบ่งปันขั้นพื้นฐานจึงมีอยู่ 3 อย่าง คือ

1. ปันกันอยู่
2. ปันกันกิน
3. ปันกันใช้

2) ทำไมจึงต้องแบ่งปันกัน

จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อป้องกันความคิดโลภ และแสดงพฤติกรรมไร้น้ำใจ อันจะนำไปสู่การผิดศีลและผิดกฎหมาย การแบ่งปันอย่างถูกต้องวิธีจึงเป็นไปเพื่อ

- 1) ป้องกันการอยู่แบบตัวใครตัวมัน
- 2) ป้องกันปัญหาเมื่อใครยาวสาวได้สาวเอาของผู้มีความรู้ความสามารถมากกว่า
- 3) ป้องกันการเอาเปรียบ เบียดเบียนผู้ด้อยกว่า
- 4) ป้องกันการกักตุนสินค้าจำเป็นไว้กอบโกยประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของสังคม

ประโยชน์ของการแบ่งปันในสังคม ย่อมทำให้เกิดมิตรภาพของความเอื้ออาทร หากแม้จะมีความขัดแย้งในสังคม ก็ง่ายต่อการประนีประนอม เพราะมีความเป็นมิตรต่อกัน ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อที่ 1 ที่ว่า ทานที่ให้แล้วมีผล คือ มีผลให้เราสามารถป้องกันและกำจัดความตระหนี่ และความเห็นแก่ตัวออกจากใจได้ ขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มพูนความปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ

สัมมาทิฐิข้อที่ 2 ยัญที่บูชาแล้วมีผล

1) ความหมายของการบูชายัญ

คำว่า “บูชายัญ” ตามนัยที่กล่าวนี้หมายถึง สังคมสงเคราะห์ คือ การให้ความช่วยเหลือกลุ่มชนในสังคมที่ประสบปัญหาทางกายภาพ ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือปัญหาจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือกลุ่มบุคคลเหล่านี้อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้
2. ให้โอกาสได้รับการศึกษาพัฒนาให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
3. สามารถแก้ปัญหาเร่งด่วนที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้สำเร็จ

นอกจากนี้ยังมีสมณพราหมณ์ คือ พระภิกษุสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ เป็นครูสอนศีลธรรมให้สังคม ให้ตั้งอยู่ในสัมมาทิฐิ ซึ่งท่านจำเป็นต้องอาศัยจุดปัจจัยจากญาติโยม เพื่อให้ปลอดกังวลและมีเวลาในการศึกษา ประพฤติปฏิบัติธรรม และเผยแผ่ศีลธรรมแก่คนในสังคม

การศึกษาในสถาบันต่างๆ มุ่งเน้นในด้านวัตถุเพื่อการประกอบอาชีพ แต่ขาดการมุ่งพัฒนาในด้านจิตใจ หากสังคมขาดครูสอนศีลธรรม คนในสังคมก็จะมีแต่ความเป็นมนุษย์ทางกายเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 2 ที่ว่า ยัญที่บูชาแล้วมีผล คือ มีผลช่วยให้ตนเองสามารถป้องกันและกำจัดความโลภได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืนขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถเพิ่มพูนความรักความปรารถนาดีต่อมวลมนุษย์ที่อยู่ร่วมโลกเดียวกันให้กว้างขวางยิ่งๆ ขึ้น

สัมมาทิฐิข้อที่ 3 การสังเวทที่บวงสรวงแล้วมีผล

1) ความหมายของการสังเวทและบวงสรวง

ผู้คนส่วนมากเห็นคำว่า สังเวทและบวงสรวงแล้ว ก็มักจะนึกถึงพิธีเช่นสังเวทผีตามแนวไสยศาสตร์ พิธีไหว้เจ้า หรือเช่นตามธรรมเนียมจีน

ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การนำสิ่งของที่สมควรไปสักการะ หรือมอบให้ผู้ที่ควรบูชา มีผลดีจริง ควรทำอย่างยิ่ง

บุคคลที่ควรบูชาก็คือ บุคคลที่เคยประกอบคุณงามความดีมาแล้วทั้งแก่เราและผู้อื่น แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. บุคคลที่มีคุณต่อตัวเราโดยตรง และท่านยังมีชีวิตอยู่ เช่น มารดา บิดา ครูอาจารย์ เป็นต้น

2. บรรพบุรุษและญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้ว

3. บุคคลที่มีศีลธรรมสูงส่ง เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

4. สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มุ่งมั่นพัฒนาสังคม

2) จุดมุ่งหมายของการบูชาบุคคลที่ควรบูชา

1. เพื่อแสดงความกตัญญูทดแทนแก่ผู้ที่เคยมีพระคุณ

2. เพื่อแสดงการยอมรับนับถือ ยกย่อง บุคคลที่มีคุณงามความดี

3. เพื่อประกาศเกียรติคุณของท่านนั้นๆ ให้โลกรู้ และยึดถือเป็นแบบอย่าง

4. เพื่อสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้แก่สังคม

5. เพื่อป้องกันตนเองไม่ให้คอยจับผิด คิดอิจฉาริษยาผู้อื่น

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 3 ที่ว่า การเช่นสรวงมีผล คือ มีผลดีในการส่งเสริมให้ทุกคนในสังคมยึดถือธรรมเป็นใหญ่ มีจิตผ่องใส เกิดกำลังใจในการทำความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในสังคม

สัมมาทิฐิข้อที่ 4 ผลวิบากของกรรมที่ทำดี ทำชั่วแล้วมีผล

1) ความหมายของผลวิบากกรรมของกรรมที่ทำดี ทำชั่ว

คำว่า “กรรม” ในพระพุทธศาสนา แปลว่า การกระทำโดยเจตนา นั่นคือ การกระทำทางกาย วาจา และใจ ที่เกิดจากความตั้งใจ

กรรมดี หมายถึง การกระทำที่ดีงาม เหมาะสม ไม่ผิดศีล ไม่ผิดธรรม ไม่มีบาป

กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่ผิดศีล ผิดธรรม ก่อให้เกิดบาป

2) เกณฑ์ในการตัดสินกรรมดี กรรมชั่ว

1. พิจารณาที่ผลสุดท้ายของการกระทำ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “บุคคลทำกรรมใดแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง มีจิตแช่มชื่นเบิกบานได้รับผลกรรมใด กรรมที่ทำแล้วนั้นเป็นกรรมดี บุคคลทำกรรมใดแล้ว ย่อมเดือดร้อนในภายหลัง และมีหนานองด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ ได้รับผลกรรมใด กรรมที่ทำแล้วนั้นเป็นกรรมชั่ว”

2. พิจารณาที่ต้นเหตุของการกระทำ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “กรรมที่บุคคลทำด้วย อโลภะ อโทสะ อโมหะ กรรมนั้นเป็นกุศลกรรม ไม่มีโทษ กรรมนั้นมีผลเป็นสุข กรรมใดที่บุคคลทำด้วย โลภะ โทสะ โมหะ กรรมนั้นเป็นอกุศลกรรมมีโทษ กรรมนั้นมีผลเป็นทุกข์”

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 4 ที่ว่า ผลวิบากของกรรมที่ทำดี ทำชั่ว มีผล คือ ไม่ว่ากาลไหนๆ ในที่สุดแล้ว บุคคลทำดีต้องได้ดีจริง บุคคลทำชั่วต้องได้ชั่วจริง

สัมมาทิฐิข้อที่ 5 โลกนี้มี

1) ความหมายและขอบเขตของโลกนี้

ตามพระพุทธศาสนา คำว่า โลก มีความหมายกว้างมาก ความหมายอย่างแคบ ยัง

ครอบคลุม 3 เรื่อง ซึ่งมีศัพท์เฉพาะตามความหมายในตัวเอง คือ

1. สังขารโลก หมายถึง สังขารร่างกายของคนและสัตว์ทั้งหลาย อันประกอบด้วย กายกับใจ

2. สัตวโลก หมายถึง หมู่สัตว์ที่มีชีวิตทั้งปวงนอกจากตัวเราเอง เช่น มวลมนุษย์ และ สัตว์ดิรัจฉานต่าง ๆ เป็นต้น

3. โอกาสโลก หมายถึง สถานที่ที่สัตว์โลกได้อาศัยเป็นที่อยู่ เป็นที่ทำมาหากินและ เป็นที่สร้างกรรมดีและชั่ว ซึ่งได้แก่ ผืนดิน ผืนน้ำ ผืนฟ้า นั้นเอง

2) สารสำคัญของโลกนี้ ที่ทุกคนต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องถ่องแท้มีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. โลกนี้มี หมายความว่า การที่เราสร้างรูปร่างหน้าตา ฐานะทางความเป็นอยู่ สติปัญญา และนิสัย นับตั้งแต่ถือกำเนิดมา เป็นผลมาจากกรรมดีหรือกรรมชั่วที่เราทำไว้ในอดีตชาติเป็น เหตุสำคัญอย่างหนึ่ง

2. โลกนี้มีความไม่แน่นอน คือ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่จีรังยั่งยืน ไม่คงที่

3. โลกนี้มีคุณ เพราะเป็นแหล่งสำหรับสร้างบุญกุศลอันประเสริฐเพียงแหล่งเดียว

4. โลกนี้มีเวลาจำกัด คือ ความตายเป็นตัวจำกัดเวลาแห่งการมีชีวิตของคนเรา

สารสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 5 ที่ว่าโลกนี้มีคุณเป็นอย่างยิ่ง เหมาะสมสำหรับใช้สร้าง บุญบารมี แต่มีเวลาให้ใช้จำกัด จึงต้องรีบใช้ ใช้อย่างชาญฉลาด ใช้ให้เต็มกำลัง และทะนุถนอม จึงจะคุ้มค่า ที่ได้มาเกิดในโลกนี้

สัมมาทิฐิข้อที่ 6 โลกหน้ามี

1) ความหมายของโลกหน้ามี

คำว่า “โลกหน้า” มีความหมาย 2 ประการ คือ

1. ชีวิตหลังความตาย หมายความว่า เมื่อคนเรา รวมทั้งสัตว์โลกทั้งมวล ตายแล้ว ไม่สูญหมด จะสูญสิ้นก็แต่เฉพาะร่างกายซึ่งถูกเผาหรือถูกฝังลงดิน ส่วนใจยังไม่สูญ トラบใดที่ใจ ยังมีกิเลสจะต้องไปเกิดมีชีวิต อาศัยในร่างกายใหม่ต่อไปอีก

2. สถานที่สถิตของชีวิตหลังความตาย เป็นเรื่องที่แน่นอนว่า เมื่อมีการถือกำเนิด

ของชีวิตก็จำเป็นต้องสถานที่รองรับชีวิตนั้น

สาระสำคัญของสัมมาทิฏฐิข้อ 6 ที่ว่าโลกหน้ามี คือ โลกหน้ามีจริงตายแล้วไม่สูญ ความเป็นไปของโลกหน้าเป็นผลของกรรมดีหรือกรรมชั่วที่เราทำเอาในโลกนี้เป็นหลัก เราทุกคนจึงต้องไม่ประมาท

สัมมาทิฏฐิข้อที่ 7 มารดา

1) ความหมายของมารดา

คำว่า “มารดา” มีความหมายว่า มารดามีพระคุณต่อบุตร แม้ชาวพุทธโดยทั่วไปจะตระหนักว่ามารดามีพระคุณต่อตนอย่างใหญ่หลวง ถึงกับมีถ้อยคำอุปมาอุปไมยมาเป็นเวลาช้านานแล้วว่า ถ้าจะให้โลกคือแผ่นดินแทนปากกา จุ่มน้ำในมหาสมุทรแทนน้ำหมึก เขียนพรรณนาพระคุณของแม่ บนแผ่นฟ้าซึ่งใช้แทนกระดาษ จนกระทั่งน้ำในมหาสมุทรเหือดแห้งไปหมด ก็จะสามารถประกาศพระคุณของแม่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกตักเตือนขนาดนี้ก็ถือว่า ยังเป็นความเข้าใจถูกในระดับผิวเผินเท่านั้น เพราะมองเห็นเพียงแต่ว่า มารดาต้องเหนื่อยยากลำบาก ประคบประหงมเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่ยังเป็นทารกอยู่ในครรภ์ กว่าจะเลี้ยงลูกแต่ละคนจนเติบโตใหญ่ สามารถทำมาหากินเลี้ยงชีวิตได้ด้วยตนเองนั้น มารดาต้องเหนื่อยยากอยู่แสนนาน แท้ที่จริง พระคุณอันยิ่งใหญ่ของมารดาตามนัยที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “มารดา” นั้นหมายถึง พระคุณของมารดาที่มีต่อบุตรซึ่งอาจสรุปได้เป็น 3 ประการหลักคือ

1. ให้ชีวิตแก่บุตร

2. ให้ต้นแบบร่างกายที่เป็นมนุษย์ ซึ่งเหมาะกับการทำความดีด้วยประการทั้งปวง ไม่มีสัตว์โลกชนิดใดๆ เทียบเทียมได้ แม้เทวดาก็สู้ไม่ได้

3. ให้ต้นแบบจิตใจที่เป็นมนุษย์

สาระสำคัญของสัมมาทิฏฐิข้อ 7 ที่ว่ามารดา คือ มารดามีพระคุณต่อบุตรอย่างยิ่ง บุตรทุกคนต้องตั้งใจตอบแทนพระคุณท่าน ให้เต็มความรู้ความสามารถของตน

สัมมาทิฏฐิข้อที่ 8 บิดา

1) ความหมายของบิดา

บิดามี ความหมายว่า บิดามีพระคุณต่อบุตรจริง พระคุณอันยิ่งใหญ่ของบิดาก็ทำนองเดียวกับของมารดานั่นเอง คือ

1. ให้ชีวิต
2. เป็นต้นแบบทางกาย
3. เป็นต้นแบบทางใจ

เนื่องจากการดาต้อุ้มครรภ์อยู่เป็นเวลานานถึง 9 เดือน 10 เดือน ทำให้บางคนมองว่ามารดามีพระคุณมากกว่าบิดา จึงมักจะมีคำถามว่าพ่อกับแม่ใครมีพระคุณมากกว่ากัน ?

ในแง่ของการให้กำเนิดนั้น ตอบได้ว่า มีเสมอกัน เพราะถ้าไม่มีพ่อแม่ก็มีลูกไม่ได้ แต่พ่อที่ไม่ได้ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก ย่อมไม่เป็นต้นแบบทางใจให้แก่ลูก

บุคคลที่สามารถตรองเห็นพระคุณของแม่ ย่อมมีใจสว่าง เกิดปัญญา ตรองเห็นพระคุณของพ่อตามมาได้โดยง่าย

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 8 ที่ว่าบิดามี คือ บิดามีพระคุณต่อบุตรอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับมารดา

สัมมาทิฐิข้อที่ 9 สัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมี

- 1) ความหมายของสัตว์ที่เป็นโอปปาติกะ

อุปปาติกะหรือโอปปาติกะ หมายถึง สัตว์โลกที่ผุดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ แต่อาศัยกรรมในอดีต เช่น เทวดา พรหม สัตว์นรกเปรต และอสุรกาย

ความรู้เรื่องกำเนิด 4 จะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องโอปปาติกะได้ไม่ยาก

พระพุทธศาสนาสอนอธิบายว่า การเกิดของสัตว์โลกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท เรียกว่า กำเนิด 4 คือ

1. อัมมชะกำเนิด คือ เกิดในฟองหรือจากฟอง เช่น ไก่ นก เป็นต้น
2. ชลาพุชะกำเนิด คือ เกิดในครรภ์ หรือจากครรภ์ ได้แก่ สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมเป็นส่วนใหญ่ เช่น คน สุนัข เป็นต้น
3. สังเสทชะกำเนิด คือ เกิดในสิ่งโสโครก หรือจากสิ่งโสโครกในซากศพบูดเน่าในน้ำเน่า อาหารบูดเน่า ได้แก่ จุลินทรีย์สัตว์เซลล์เดียวชนิดต่างๆ เป็นต้น

4. โอปปาติกะกำเนิด คือ สัตว์ที่เกิดผุดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ แต่อาศัยผลกรรมในอดีตได้แก่ เทวดา พรหม สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และเมื่อเกิดแล้วก็โตทันที

กำเนิด 3 ประเภทแรก เป็นเรื่องเข้าใจง่าย สำหรับผู้คนโดยทั่วไป เพราะเป็นเรื่องจริงที่รับรู้ได้เห็นกันในชีวิตประจำวัน ส่วนกำเนิดในข้อ 4 นั้น ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และปัจจุบันยังไม่มีเครื่องมือวิทยาศาสตร์ใดๆ ให้ส่องดูได้ กระนั้นก็ตาม ผู้ที่มีใจสว่างสามารถตรองหาเหตุผลจนเกิดความเข้าใจทุกข้อทั้ง 8 ข้อ ดังที่ผ่านมาแล้ว ถ้าได้รับการอธิบายชี้แนะที่เหมาะสมจากผู้มีธรรม ก็สามารถตรองตามและเกิดความเข้าใจได้โดยไม่ยากนัก

เช่นกรณีของผึ้งกับแมลงวัน แมลงทั้งคู่มีการเสพคุ่นต่างกัน ถ้านำมาขังไว้ในที่เดียวกันสักระยะหนึ่ง แล้วปล่อยออกไป แมลงทั้งสองตัวก็จะแยกกันไปสู่ ณ ที่ที่มันเสพคุ่น แมลงผึ้งย่อมบินไปหาน้ำหวานตามดอกไม้ ส่วนแมลงวันย่อมบินไปสู่ที่สกปรกโสโครก

คนดีนั้นเปรียบได้กับผึ้ง คิดสร้างแต่กรรมดีจนคุ่นเป็นนิสัย ส่วนคนเลวนั้นเปรียบได้กับแมลงวัน คือ ชอบทำแต่กรรมชั่วเป็นอาถรรพ์ เมื่อละโลกนี้ไปแล้วย่อมไปในร่างที่เหมาะสมกับกรรมดีกรรมชั่วที่ตนเองได้ทำไว้

สาระสำคัญยิ่งของสัมมาทิฐิข้อที่ 9 ก็คือ โอปปาติกะมีจริง นรกและสวรรค์ซึ่งเป็นที่เกิดที่อยู่ของเหล่าโอปปาติกะก็มีจริง ทั้งนรกและสวรรค์ต่างอยู่พ้นจากโลกมนุษย์ และสายตามนุษย์แต่ยังไม่พ้นการเวียนว่ายตายเกิด ไม่พ้นจากอำนาจกิเลส และไม่พ้นทุกข์

สัมมาทิฐิข้อที่ 10 สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้ดำเนินไปชอบ ปฏิบัติชอบ ซึ่งประกาศโลกนี้โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะรู้อย่างด้วยตนเอง มีอยู่ในโลก

1) ความหมายและขอบเขต

ประการแรก สมณพราหมณ์ท่านนั้นๆ ย่อมหมายถึง พระอรหันต์

ประการที่สอง ประกาศโลกนี้โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง ย่อมหมายถึง ความรู้แจ้งในสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง

ประการที่สาม สาเหตุที่ท่านรู้อย่างด้วยตนเอง ก็เพราะท่านตั้งใจทุ่มเทประพฤติดี ปฏิบัติชอบด้วยการละกรรมชั่วทั้งปวง ทำกรรมดีให้ถึงพร้อม และทำใจให้ผ่องใสอย่างไม่ลดละ ถึงขั้นสว่างโพลงเกิดทิพยจักขุ ธรรมจักขุหรือญาณทัสสนะไปตามลำดับ จนสามารถรู้แจ้งโลกนี้โลกหน้า ได้ด้วยตนเอง วิธีประกาศโลกนี้โลกหน้า เป็นกัลยาณมิตรแก่ชาวโลก

สาระสำคัญของสัมมาทิฐิข้อ 10 ที่ในโลกนี้ สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ดำเนินไปชอบ ปฏิบัติชอบซึ่งประกาศโลกนี้โลกหน้าให้แจ่มแจ้งเพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกนี้มีอยู่หมายความว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจนพระอรหันต์ ผู้สามารถรู้แจ้งโลกนี้โลกหน้า ด้วยวิริยอุตสาหะยิ่ง ของท่านเองมีจริงท่านเหล่านั้นเปี่ยมล้นด้วยมหากรุณา ได้สละชีวิตบำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตร ให้แก่ชาวโลกเสมอมา

สรุป ผู้มีศรัทธาย่อมดำเนินชีวิตอย่างผู้มีสัมมาทิฐิเบื้องต้น 10 ประการ ทำให้เป็นผู้ มีปัญญาตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ในโลกและชีวิตได้ถูกต้องตามความเป็นจริงว่า อะไรถูก-ผิด อะไรดี-ชั่ว อะไรบุญ-บาป อะไรควร-ไม่ควรทำ เป็นเหตุให้คิดดี พูดดี และทำดีได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้กำจัดความทุกข์ในชีวิตได้จริง และมีแต่ความสุขความเจริญในชีวิต

2.3 พรวาสธรรมคืออะไร

พรวาสธรรม ประกอบด้วย 2 คำ

พรวาส แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน

ธรรม แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ

พรวาสธรรม แปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก

พรวาสธรรม ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ

1. สัจจะ แปลว่า จริง ตรง แท้
2. ทมะ แปลว่า ฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ
3. ชันติ แปลว่า อุดหนุน
4. จาคะ แปลว่า เสียสละ

ความสำคัญของหลักธรรม 4 ประการ ที่มีต่อการสร้างตัวนี้ พระพุทธองค์ถึงกับทำให้ ไปถามผู้รู้ท่านอื่นๆ ว่า

มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างเกียรติยศให้คนเราได้เท่ากับการมี “สัจจะ” หรือไม่

มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างปัญญาให้คนเราได้เท่ากับการมี “ทมะ” หรือไม่

มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างทรัพย์สมบัติให้คนเราได้เท่ากับการมี “ชันติ” หรือไม่

มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างหมู่มิตรให้คนเราได้เท่ากับการมี “จาคะ” หรือไม่

การที่พระพุทธองค์ทรงทำให้ไปถามผู้รู้อื่นๆ อย่างนี้ก็หมายความว่า ไม่มีธรรมะใดๆ

ที่จะใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ยิ่งกว่าการสร้างสัจจะ ทมะ ชันติ จาคะให้เกิดขึ้นในตนอีกแล้ว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คนที่จะยืนหยัดผ่านอุปสรรคต่างๆ ในโลกนี้ไปจนกระทั่งพบความสำเร็จได้นั้น เขาต้องสร้าง “พรวาสาธรรม” ให้เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนก่อนนั่นเอง

เพราะฉะนั้น ความหมายที่แท้จริงของ “พรวาสาธรรม” คือ คุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติและสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน

2.3.1 การสร้าง “สัจจะ” ให้เกิดขึ้นในตน

สัจจะ แปลว่า ความสัตย์ ความซื่อ

ถ้าขยายความตามศัพท์แยกได้ 3 ลักษณะคือ มีความจริง ความตรง และความแท้

จริง คือ ไม่เล่น

ตรง คือ ความประพฤติทางกาย วาจา ตรงไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง

แท้ คือ ไม่เหลวไหล

แต่ถ้าในทางปฏิบัติสัจจะ คือ ความรับผิดชอบ หมายความว่า ถ้าจะทำอะไรแล้ว ต้องตั้งใจทำจริง ทำอย่างสุดความสามารถให้เป็นผลสำเร็จ

การที่ใครจะสามารถสร้างตัวขึ้นมาได้นั้น ต้องมีสัจจะเป็นพื้นฐาน เพราะคนที่มีสัจจะเป็นพื้นฐานจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ทำทุกอย่าง ไม่ปล่อยผ่านกับสิ่งที่ได้รับมา จะทำทุกสิ่งที่มาถึงมืออย่างสุดกำลัง และเต็มความสามารถ

ลักษณะของสัจจะ มีด้วยกัน 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 สัจจะต่อความดี

ก็คือ การประพฤติตนเป็นคนเที่ยงแท้ มั่นคงต่อความดีไม่หันเหไปในทางชั่ว ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์เช่นไร

ในทางปฏิบัติ การจะมีสัจจะต่อความดีได้นั้น ต้องคิดให้เห็นถึงคุณค่าความดีได้อย่างแจ่มแจ้ง และเห็นโทษของความชั่วได้ชัดเจน

พยายามรักษาความดีในตนไว้ ถ้าเป็นพรวาสาก็ต้องละ กรรมกิเลส 4, อคติ 4, อบายมุข 6 และต้องปรับความเห็นของตนให้ถูกต้องให้เป็นสัมมาทิฐิให้ได้ หากเป็นพระก็ต้องรักษาลิขาวินัย

สืบทอดพระพุทธศาสนา หากเป็นฆราวาส ก็ต้องทำมาหากินตั้งตนให้ได้ สร้างหลักฐานให้กับวงศ์ตระกูล ใครจะอยู่ในหน้าที่อะไรก็ต้องพยายามหาดีของตนให้ได้ หากหาดีนอกทางเสียแล้ว ก็จะเสียความจริงต่อความดี

ประการที่ 2 สัจจะต่อหน้าที่

คือ การที่ใครก็ตามที่เกิดมามีหน้าที่ติดตัวมาด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น จึงควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ใครเป็นสามีก็รับผิดชอบต่อหน้าที่สามี เลี้ยงครอบครัวให้ดี ไม่ปันใจให้หญิงอื่น จริงใจกับภรรยา ใครเป็นภรรยาก็จริงใจต่อหน้าที่ของภรรยา ดูแลการงานในบ้านให้เรียบร้อย ไม่เที่ยวเตร่ ไม่เล่นการพนันเผาผลาญทรัพย์

เป็นลูกก็ต้องมีความรับผิดชอบว่า เราเป็นลูกมีหน้าที่รักษาวงศ์ตระกูลให้ดี ถ้าพ่อแม่แก่เฒ่า ก็ต้องเลี้ยงดูท่าน

เป็นทหารก็จริงใจลงไปในหน้าที่ทหาร เป็นตำรวจก็รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตำรวจ

ไม่ว่าใครจะเป็นอะไร ก็ทุ่มไปกับหน้าที่ของตนให้เต็มที่ หากทำเช่นนี้ได้จึงเรียกว่า มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ประการที่ 3 สัจจะต่อการทำงาน

สัจจะต่อการทำงาน ก็คือการตั้งสัจจะลงไปในงาน หมายถึงการทำงานนั้นต้องทำจริง ไม่ทำเหวอะๆ แหยะๆ หรือทำเล่นๆ

ดังนั้นเมื่อมีหน้าที่แล้วก็ย่อมมีงานตามมา สามีก็มีงานของสามี คืองานหาเลี้ยงครอบครัว เป็นภรรยาก็มีงานของภรรยา เป็นลูกก็มีงานของลูก เป็นพระก็มีงานของพระ จะเป็นอะไรก็มีหน้าที่และมืงานตามมา ยิ่งอายุมาก หน้าที่ก็ยิ่งมากเป็นเงาตามตัว เมื่อหน้าที่มาก งานก็มากด้วยเช่นกัน

คนที่ไม่จริงต่อการทำงาน มีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. พวก “ทูลจู้รีด” คือ พวกที่ทำงานเสีย
2. พวก “ลิดล” คือ พวกที่ทำงานเหลวไหล
3. พวก “อากุล” คือ พวกที่ทำงานคั่งค้าง

หากทำอย่างนี้จะเสียสัจจะต่อการทำงาน วิธีแก้ก็คือ ทำให้ดี ทำให้เคร่งครัด ทำให้เสร็จสิ้น

หากทำได้ก็จะกลายเป็นสัจจะต่อการทำงาน

อีกประการหนึ่งเรามักได้ยินคำพังเพยว่า “เรือล่มเมื่อจอด” คำนี้ใช้กับผู้ที่เคยทำดีมาแล้ว แต่ประมาทเมื่อปลายมือ เพราะไม่ตั้งใจทำให้ดีที่สุดหรือทำสักแต่ว่าทำ เพราะฉะนั้นเมื่อทำ ความดีแล้ว ต้องทำให้ดีพร้อม จนใครๆ ก็ทำให้ดีกว่านี้ไม่ได้อีกแล้ว คือ ต้องทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จให้ได้ และให้ดีที่สุด นี่คือการรับผิดชอบต่อคนที่มีสัจจะต่อการทำงาน

ประการที่ 4 สัจจะต่อวาจา

สัจจะต่อวาจา คือ จริงต่อวาจา นั่นก็คือคำพูดของเราเอง ไม่ว่าจะเป็นการพูดด้วยปาก หรือการเขียน ตลอดจนการแสดงอาการที่เป็นการปฏิญาณต่อผู้อื่นก็ตาม จัดอยู่ในเรื่องของ วาจาได้

สัจจะต่อวาจามีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

1. พูดอย่างไรทำอย่างนั้น คือ เมื่อพูดออกไปแล้วก็ต้องพยายามทำให้ได้จริงตามที่พูด
2. ทำอย่างไรพูดอย่างนั้น คือ การพูดคำจริง เมื่อเราทำอะไรลงไปก็พูดไปตามนั้น การกระทำต้องตรงกับคำพูดของตัวเองเสมอ

ประการที่ 5 สัจจะต่อบุคคล

สัจจะต่อบุคคล คือ ต้องจริงต่อบุคคล ในที่นี้คือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา

จริงต่อบุคคลนั้น หมายถึง การเป็นผู้ที่ประพฤติดต่อกับคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ ไม่กลับกลอก และความจริงต่อบุคคลจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยความจริงใจต่อกัน ถ้าเราอยากให้คนอื่นเขา จริงใจต่อเรา เราก็ต้องให้ความจริงกับเขาด้วย

คนเรามักชอบบ่นว่า “ผมนะไม่มีเพื่อนจริงสักคน” ความจริงแล้ว ตัวเองต่างหากที่ไม่จริง กับเขาก่อน แล้วเขาจะมาจริงใจกับเราได้อย่างไร เวลาคบกับใครก็บอกเขาว่า

“ มีธุระเดือดร้อนอะไรละก็ บอกนะ จะช่วยเต็มที่ ”

แต่พอเขาจะมาพึ่งพาให้ช่วยเหลือ กลับบิดพลิ้ว สารพัดจะหาเหตุผลมาอ้าง มาแก้ตัว อย่างนี้ก็ไม่มีใครเขาจริงใจด้วย

ขอฝากเป็นข้อคิดไว้ คือ ถ้ารักจะคบเป็นเพื่อนกันตลอดไป อย่าเล่นแซร์เล่นไฟกับเพื่อน เพราะสองอย่างนี้พอเล่นจะเอาผลประโยชน์กัน แล้วจะมีความจริงใจต่อกันได้อย่างไร เพื่อนกัน

มีอะไรต้องช่วยเหลือจนเจ็อกัน เพื่อนติดขัดเรื่องเงินเรื่องทอง ก็ตัดเงินส่วนที่ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อนให้ไปเลย ไม่ต้องไปคิดเรื่องดอกเบี้ย จะคิดถูกคิดแพงก็ถือว่าไม่จริงใจต่อกันทั้งนั้น

หรือเป็นตำรวจ จับผู้ต้องหาได้ด้วยความเหนื่อยยาก ก็อย่าไปแก้แค้นด้วยการซ้อมคนไม่มีทางสู้ มีหน้าที่สอบสวน เจอผู้ร้ายปากแข็งซักข้ออย่างไรก็ต้องทน ต้องพยายามใช้ปัญญา อย่าใช้วิธีทารุณบีบคั้นให้เขารับสารภาพ ต้องนึกถึงคุณธรรมความดีให้มาก

สรุปความได้ว่า คนที่มีสัจจะคือคนที่ทำอะไรทุ่มสุดตัว จะทำงานชิ้นใดก็ทุ่มทำให้ดีที่สุด คบใครก็คบกันจริงๆ ไม่ใช่ต่อหน้าสรรเสริญลับหลังนินทา ถ้าจะคบก็คือคบ ถ้าไม่คบก็ตัดบัญชีกันไปเลย ฝึกทุ่มหมดตัวอย่างนี้ ไม่ช้าก็จะได้เหมือนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา

วันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ พอนั่งสมาธิคุ้ยบัลลังก์แล้ว ก็ทรงตั้งสัจจะอธิษฐาน ทุ่มชีวิตเลยว่า “แม้เลือดเนื้อในร่างกายจะแห้งเหือดหายไป เหลือแต่หนัง เอ็นกระดูก ก็ตามที หากยังไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เราจะไม่ยอมลุกขึ้นเป็นอันขาด” พระบรมศาสดาของเรา ทุ่มสุดตัวอย่างนี้ เราเป็นลูกศิษย์ท่านต้องทำตาม

2.3.2 การสร้าง “ทมะ” ให้เกิดขึ้นในตน

ทมะ แปลว่า การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเอง

ทมะ หมายถึง ความรักในการฝึกฝนตนเอง ความกระตือรือร้นในการเคี่ยวเข็ญฝึกฝนตนเอง อย่างไม่มีข้อแม้เงื่อนไข เพื่อให้ตนเองมีทั้งความรู้ความสามารถและความดีเพิ่มพูนมากขึ้นทุกวัน

เกิดเป็นคนต้องหมั่นปรับปรุงตนเองอยู่เรื่อยไป อย่าอยู่กับที่ ขณะที่คนอื่นเขาวิ่งบ้าง เดินบ้าง แม้ที่สุดกำลังคลานอยู่ ถ้าเรามัวนอนหลับ ก็เท่ากับเรากำลังถอยหลัง

เรื่องฝึกตัวเป็นสิ่งสำคัญ ใครที่มีผู้ได้บังคับบัญชามาก ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ทหาร ข้าราชการ พ่อค้าอะไรก็ตาม หากไม่ฝึกตัว ไปไม่รอด นอกจากต้องฝึกทางด้านวิชาการตลอดแล้ว ยังต้องฝึกแก่นิสัยใจคอตัวเองอีกด้วย ฝึกแก่นิสัยตัวเองคือ ฝึกตัวด้านคุณธรรมนั่นเอง

เพราะการที่เราฝึกแก่นิสัยที่ไม่ดีของตนเอง จะทำให้เรามีความพร้อมที่จะยอมรับการอบรมสั่งสอน จากคนอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นทางมาแห่งปัญญาที่สำคัญ

ทมะ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ทันทอกกิเลส หมายถึง รู้เท่าทันกิเลสภายในตัวของเรา รู้ว่าอะไร คือสิ่งที่จำเป็นสำหรับ

ชีวิต อะไรคือสิ่งฟุ่มเฟือย สิ่งไร้สาระ ไม่เกิดประโยชน์ เพราะการที่เราหันต่อกิเลสนั้น เราจะรู้จักยับยั้งไม่ให้หลงไปกระทำในสิ่งที่ไม่ดี

2. ทันทคน หมายถึง รู้เท่าทันคนที่เราต้องติดต่อ คบค้าสมาคม เพื่อรู้เท่าทันความคิดของเขาว่า จะส่งผลดีหรือไม่ดีต่อตัวของเราหรือหน้าที่การงานของเราอย่างไร

3. ทันโลก หมายถึง รู้เท่าทันโลก รู้ว่าโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เพื่อที่เราจะสามารถปรับตัวได้ทัน

ทันโลก สามารถแบ่งได้เป็น 4 เรื่อง

1) ทันสถานการณ์ ในที่นี้เพื่อให้เราทราบว่าสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะกระทบกับเราในด้านที่เป็นโอกาส หรือวิกฤต เพื่อที่เราจะสามารถหาวิธีการรับมือได้ทัน

2) ทันเทคโนโลยี การทันต่อเทคโนโลยี จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของคนให้ก้าวหน้า ก้าวไกล สะดวกรวดเร็วมากกว่า ในแง่การค้าสามารถลดต้นทุนในการผลิตหรือการค้า และสร้างโอกาสที่ดีกว่าในการแข่งขันในทางธุรกิจ

3) ทันกฎหมาย ทันต่อกฎหมายจะทำให้เราทราบว่าเรามีข้อจำกัดอย่างไร อะไรต้องปฏิบัติ และอะไรที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

4) ทันวัฒนธรรมประเพณี การที่เรารู้ว่าท้องถิ่นแต่ละแห่งมีประเพณีและวัฒนธรรมอย่างไหน เราจะสามารถรู้ว่า ท้องถิ่นนั้นๆ ต้องการอะไร และสิ่งไหนที่เขาสามารถยอมรับได้หรือไม่ได้ เพื่อเราจะได้ว่าขอบเขตจำกัดของเราในการทำงานนั้นอยู่ที่ตรงไหน

4. ทันธรรมชาติ หมายถึง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละฤดูกาลทั้งนี้เพื่อจะได้ดูแลสุขภาพได้อย่างเหมาะสมและวางแผนการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในแต่ละฤดูกาลด้วย

หลักการฝึกฝนตนเอง

วิธีที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และความดีในเรื่องใดๆ ก็ตาม มีแนวทางการปฏิบัติอยู่ 4 ขั้นตอน คือ

1. ต้องหาครูดีให้เจอ คือ การที่เราสนใจในเรื่องใดๆ ที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง ก็ตาม ผู้นั้นจะต้องหาคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้นๆ มาเป็นครูให้ได้ก่อน ไม่เช่นนั้นแล้วโอกาสที่จะประสบความล้มเหลวก็มีมาก เช่นกัน

2. ต้องฟังคำครู คือ ต้องตั้งใจฟัง และเมื่อสงสัยก็ซักถามทันที จนกระทั่งจับประเด็นให้ได้ว่าสิ่งที่ครูสอนในเรื่องนั้นๆ มีหลักการ วิธีการอย่างไรบ้าง อย่างชัดเจนเพื่อจะได้ไม่ผิดพลาดเวลานำไปปฏิบัติ

3. ต้องตรงคำครู คือ นำประเด็นที่ครูอธิบายมาพิจารณาหาเหตุผลในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านของความสำคัญ วิธีการใช้งาน ข้อควรระวัง ตลอดจนผลได้ผลเสียที่จะตามมาในภายหลังให้ชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ต้องทำตามคำครู คือ เมื่อพิจารณาคำครูชัดเจนดีแล้ว ว่าทำอย่างถูกต้องและเหมาะสมนั้นทำอย่างไร แล้วก็ลงมือปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ทำอย่างมีสติ เพื่อที่จะไม่ประมาทพลั้งเผลอ จนอาจเกิดความเสียหายตามมาภายหลังได้

การฝึกเพื่อแก้นิสัย

การแก้นิสัยไม่ดีแต่ละอย่าง ไม่ใช่ทำได้ง่ายๆ ต้องพยายามแก้ ส่วนจะแก้ได้มากหรือได้น้อยแค่ไหนก็ต้องพยายามแก้กันเรื่อยไป

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อครั้งบำเพ็ญบารมีในพระชาติต้นๆ ความรู้ความประพฤติของพระองค์ก็ไม่สมบูรณ์เช่นคนทั้งหลาย จึงต้องล้มลุกคลุกคลานไปบ้าง บางชาติเกิดเป็นสัตว์ บางชาติเกิดเป็นคน เป็นคนยากจนก็มี เป็นกษัตริย์ก็มี บางชาติเป็นนักปราชญ์ แต่จะล้มลุกคลุกคลานอย่างไร พระองค์ก็พยายามฝึกตัวอยู่ตลอดเวลา สังเกตได้จากชาดกเรื่องต่างๆ

เราประกาศตัวเป็นชาวพุทธ เท่ากับประกาศว่าเป็นลูกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมีหน้าที่ต้องฝึกตนตามพระองค์ รู้ว่านิสัยอะไรไม่ดีก็รีบแก้เสีย ฝืนใจให้ได้ ฝืนใจอยู่บ่อยๆ ทำซ้ำแล้วซ้ำอีกไม่ซำก็คุ้นกับความดี

ศีลธรรมต้องนำหน้าความรู้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในที่ทำงานหลายแห่งคือ คนส่วนใหญ่มักไม่ฝึกฝน ปรับปรุงตัวเอง โดยเฉพาะความประพฤติ บางคนปรับปรุงเฉพาะความรู้ ซึ่งความรู้ทางโลก เป็นความรู้ที่สามารถเรียนรู้ ทักกันได้โดยใช้เวลาไม่นาน และถ้าหากมีความรู้แล้วแต่ไม่รู้จักการฝึกฝนตนเอง ก็ยากที่จะเจริญก้าวหน้าได้

ทางที่ถูกที่ควร คือ เมื่อด้านวิชาการก้าวหน้าอยู่ตลอด ตัวเราก็ต้องพยายามค้นคว้าเพิ่มเติมมากหรือน้อยก็ให้ก้าวหน้าไปเรื่อยๆ พร้อมกันนั้นก็ปรับปรุงคุณธรรมในตัวเองเสีย

แต่เนิ่นๆ พอถึงเวลาแล้ว เราต้องอาศัยคุณธรรมเป็นแนวทาง ในเรื่องการถนอมหัวใจคน เรื่อง การเข้าสังคม เรื่องการติดต่อกับผู้ใหญ่ และอีกหลายสิ่งหลายอย่าง

แต่ถ้าขาดคุณธรรม ย่อมเกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น การเล่นพรรคเล่นพวก ปิดบัง ปิดตา ก่อเวร ต่างคนต่างมีจิตใจขุ่นมัว แล้วในที่สุด ก็ไม่สามารถสร้างตัวได้

ดังนั้นควรตั้งใจฝึกคุณธรรมดีที่สุด คุณธรรมที่ต้องฝึก ก็คือ ความไม่ลำเอียง ถ้า ลำเอียงแล้ววินิจัยจะเสียตาม บางคนลำเอียงแม้เรื่องเล็กๆ เช่น สุนัขบ้านเราไปกัดแพ่สุนัข ข้างบ้าน แค่นั้นและชักเคื่องแทนสุนัขขึ้นมาทีเดียว คือ เอาหัวใจไปผูกกับสุนัข

บางคนเรื่องเล็กไม่ลำเอียง แต่ลำเอียงเรื่องใหญ่ พอลูกตัวเองไปเล่นกับลูกชาวบ้าน เกิดทุบตีกันขึ้น ไม่ได้ถามเลยว่า ลูกตัวไปรังแกเขาก่อนหรือไปทำอะไรมา เข้าข้างลูกตัวเองทันที จะไปเล่นงานลูกชาวบ้านอย่างนี้ก็มี

เรื่องความลำเอียงนี้บางทีแก้กันชั่วชีวิตกว่าจะหายเพราะฉะนั้นต้องฝึกเป็นคนไม่ลำเอียง ให้ได้ การฝึกเช่นนี้ เน้นการนั่งสมาธิมากๆ ให้ใจละเอียดอ่อน แล้วจะไม่ลำเอียง ไม่มีอคติกับใคร แล้วเราจะไม่มีปัญหากับใคร และจะเจริญก้าวหน้าได้ในที่สุด

กล่าวโดยสรุป ทมะ คือ การฝึกปรับปรุงตัวเองเรื่อยไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณธรรม ซึ่งนอกจากจะทำให้การทำงานดีขึ้นแล้ว ยังทำให้ไม่มีเวรมีภัยกับใคร สามารถยับยั้งตัวเองได้ สร้างเนื้อสร้างตัวได้มั่นคง

2.3.3 การสร้าง “ขันติ” ให้เกิดขึ้นในตน

ขันติ แปลว่า ความอดทน

อด คือ ไม่ได้ในสิ่งที่อยากได้

ทน คือ ได้ในสิ่งที่ไม่อยากได้

ขันติ เป็นลักษณะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ในการพยายามทำความดี ถอนตัว ออกจากความชั่ว และเป็นคุณธรรมที่สำคัญ ในการแสวงหาเพื่อให้ได้ทรัพย์มา ในการสร้างตัว

ที่ว่าอดทนนั้น ไม่ได้หมายความว่า ใครตกอยู่ในสภาพไหนแล้ว ก็จะยอมอยู่ในสภาพ อย่างนั้น เช่น ใครจนก็ยอมจนอยู่อย่างนั้น ไม่พยายามขวนขวายหาทรัพย์หรือเกียจคร้าน ในการทำงาน จะถูกใครด่าว่าก็ทน อย่างนี้เขาเรียกว่าตายด้าน ไม่ใช่ขันติ

ขันติ จำเป็นสำหรับการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้เราหันออกจากความดี

ดังนั้น ถ้าใครมีขันติแล้วคนนั้นจะมีจิตใจเข้มแข็ง อาจหาญร่าเริงในการทำมาค้าขาย และสามารถ
ถอนตัวออกจากความชั่วทุกอย่างได้

ขันติ มีอยู่ 4 ลักษณะ คือ

1. อุตทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่ อุตทนต่อธรรมชาติ สภาพดินฟ้าอากาศ ที่
ไม่เอื้ออำนวย ไม่ว่าจะลมพายุ ฝนตกหนัก แสงแดดที่แผดกล้า อากาศหนาว ภูมิประเทศจะทุรกันดาร
อย่างไร ทนได้ทั้งนั้น ไม่ทอดทิ้งการงาน กัดฟันทนทำงานของตนให้สำเร็จ

2. อุตทนต่อความทุกข์เวทนา คือ ทนต่อทุกข์เวทนาที่เกิดจากสภาพสังขารร่างกายที่
ไม่เอื้ออำนวย อุตทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย ย่อมรู้จักอดทนอดกลั้น ไม่โวยวายคร่ำครวญเกินเหตุ
บางคนทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศได้ดี แต่พอป่วยไข้ เห็นเข็มนิidayาก็กลัวตัวสั่นแล้ว บางคนเป็นผี
ธรรมดา ก็กลัว จะเป็นมะเร็ง แต่บางคนเจ็บป่วยให้แทบตายก็ไม่เคยร้องโอดครวญ

3. อุตทนต่อความเจ็บใจ คือ ทนต่อการกระทบกระทั่ง หรือกระทบกระทั่งเบียดเบียนเปรย
การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

บางคนเพียงถูกคนโน้นกระทบที่ คนนี้กระทบที่ เขาว่าหนอยค่อนขออดนิด ก็อึดอัดเจ็บใจ

บางคนทนต่อความเจ็บใจได้บ้างเพราะเขาเป็นผู้บังคับบัญชาของตนถึงจะทนไม่ได้ก็ต้อง
ทน การทนอย่างนี้ได้ถือว่ายังไม่เรียกว่า ขันติ

บางคนทนต่อความเจ็บใจ ต่อคำพูดของคนในระดับเดียวกัน พรรคพวกเพื่อนฝูงในที่
ทำงานเดียวกันได้ถือว่า มีขันติระดับปานกลาง

ส่วนคนที่ มีขันติ จริงๆ นั้น ต้องทนต่อการกระทบกระทั่ง เบียดเบียน การทำให้
เจ็บอกเจ็บใจ จากคนใต้บังคับบัญชาหรือผู้ต่ำกว่าได้

ในการทำงานนั้น เราต้องมีการติดต่อกับบุคคลหลายประเภท เพราะแต่ละคนมีการ
ฝึกฝนตนเองต่างกัน ถ้าหากไม่มีขันติแล้วก็ไม่อาจจะทำงานให้ออกมาดีได้อย่างเป็นสุข ทั้งบางครั้ง
ยังอาจทำให้มีเรื่องเดือดร้อนมาสู่ตัวเองอีกด้วย

4. อุตทนต่ออำนาจกิเลส คือ การอดทนต่อนิสัยที่ไม่ดีของตัวเอง

ในที่นี้มุ่งหมายถึง การไม่เอาแต่ใจตัวเอง ไม่ยอมปล่อยตัวตามกระแสโลก ความเพลิดเพลิน
เช่น ความสนุกสนาน การเที่ยวเตร่ ความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ หรือการได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่ควร
เป็นต้น

กิเลสเป็นเชื้อโรคร้ายที่ฝังอยู่ในตัวเรามาตั้งแต่เกิด เวลามันกำเริบขึ้นมา จะคอยบีบคั้น บังคับ ให้เราทำความชั่วต่างๆ โดยไม่มีความละอาย แล้วพอเราไปทำเข้า กิเลสก็ทำให้เราได้รับทุกข์ เป็นความเดือดร้อนมากมาย เป็นเหตุให้เราต้องมานั่งตำหนิตนเองในภายหลัง

อบายมุข เป็นสิ่งเร้าภายนอกที่คอยกระตุ้นกิเลสให้กำเริบ และลูกกลมอยู่ภายในใจ จนกลายเป็นนิสัยที่ไม่ดี หรือสันดานชั่วๆ ที่แก้ไขได้ยาก

บุคคลบางคนทนต่อความลำบากตรากตรำได้ ทนต่อทุกข์เวทนาได้ ทนต่อความเจ็บใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ที่ทนได้ยากที่สุดคือ ทนต่ออำนาจกิเลส หรือ การอดทนต่อความอยากนั่นเอง

ตัวอย่างเช่น ผู้ชายบางคนทนแดดทนฝนทนได้สารพัด แม้ที่สุด เขาเอาเงินมาติดสินบนก็ไม่ยอมรับ เอาปืนมาขู่จะฆ่าบังคับ จะให้ทำผิด ก็ไม่ยอมก้มหัว แต่พอเจอสาว ๆ สวย ๆ มาออก อ่อนอวเซาะเอาใจเข้าหน่อย ก็เปลืองใจไปหมดทุกอย่าง อะไรที่ผิดก็ยอมทำ ไม่ว่าจะ ผิดกฎหมาย ผิดศีล หรือผิดธรรมก็ตาม ถ้าหากเป็นเช่นนี้แล้วก็ยากที่จะสร้างตัวขึ้นมาได้

ดังนั้นความอยู่รอดของเรา จึงขึ้นอยู่กับว่าเราสามารถทนต่ออำนาจกิเลสได้เพียงใด เราจึงต้องอดทนต่อกิเลสให้ได้ด้วยการฝึกฝนตนเอง 2 ประการ คือ

1. อดทนต่อการควบคุมนิสัยที่ไม่ดีของเราไม่ให้ระบาตไปติดคนอื่น
2. อดทนต่ออบายมุข 6

ถ้าหากอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ได้ก็จะสามารถตั้งตัวได้

ดังนั้น ขันติจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญ ที่เป็นพื้นฐานของการสร้างตัว นั่นเอง

2.3.4 การสร้าง “จาคะ” ให้เกิดขึ้นในตน

จาคะ แปลว่า ความเสียสละ

จาคะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การสละสิ่งของ
2. การสละความสะดวกสบาย
3. การสละอารมณ์ที่บูดเน่า

ความเสียสละ หมายถึง ความมีน้ำใจต่อการอยู่ร่วมกัน นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

การรู้จักเสียสละนั้น จะทำให้เราสามารถได้มิตรมา เพราะการเสียสละนั้น ไม่เพียงจะเสียสละในทางวัตถุแล้ว ยังหมายถึง การเสียสละเพื่อดูแลทั้งทางกายและทางจิตใจ

ทางกาย ก็คือ มีอะไรก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันสิ่งของให้กัน หรือหากมิตรมีปัญหาในเรื่องใดก็ตาม หากสามารถช่วยได้ก็จะช่วยอย่างเต็มกำลัง ความสามารถ

ทางจิตใจ ก็คือ การรู้จักถนอมน้ำใจกัน ในยามปกติ รู้จักการให้กำลังใจกัน ในยามป่วยไข้ รู้จักเตือนสติห้ามปรามกัน ในยามประมาท และมีความซื่อสัตย์ต่อกัน

หากทำอย่างนี้ได้ เราก็จะได้มิตรที่ดีมาอยู่ใกล้ๆ คอยชี้แนะแนวทางที่สามารถสร้างความเจริญให้กับตัวของเราได้

คนที่มีความตระหนี่ จะมีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว จะไม่สนว่าคนอื่นจะเดือดร้อนเพียงใด ก็ไม่คิดจะยื่นมือเข้าช่วยเหลือ จึงไม่มีใครอยากเข้าใกล้ ไม่มีใครอยากจะแนะนำสิ่งที่ดีๆ หรือช่องทางแห่งความเจริญให้

ส่วนคนที่รู้จักการเสียสละ จะมีจิตใจกว้างขวาง ช่วยเหลือคนอื่นอยู่เสมอ แม้เขาจะไม่เอ่ยปากร้องขอ จึงเป็นการเรียกมิตรให้เข้ามาหา โดยไม่ต้องเอ่ยปากใครๆ ก็อยากให้คำแนะนำที่ดีๆ และตักเตือนเมื่อทำอะไรผิดพลาดไป ซึ่งเป็นการป้องกันภัยที่จะมาถึง และนำหนทางแห่งความเจริญมาสู่ตัวของเรา อีกทางหนึ่ง

2.4 อานิสงส์ของการสร้างตัวให้มีพรวาสนธรรม

1. อานิสงส์ของการมีสัจจะ

- ปลุกนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว
- เป็นคนหนักแน่นมั่นคง
- มีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงาน
- ได้รับการเคารพยกย่อง
- มีคนเชื่อถือ และยำเกรง
- ครอบครัวมีความมั่นคง
- ได้รับเกียรติยศชื่อเสียง

2. อานิสงส์ของการมีทมะ

- ปลุกฝังนิสัยรักการฝึกฝนตนให้เกิดขึ้นในตัว
- ทำให้เป็นคนมีความสามารถในการทำงาน
- ไม่มีเวรกับใคร
- ยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิดได้
- สามารถตั้งตัวได้
- มีปัญญาเป็นเลิศ

3. อานิสงส์ของการมีขันติ

- ปลุกฝังนิสัยการอดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ
- ทำงานได้ผลดี
- สามารถเป็นหลักในครอบครัวได้
- สามารถเป็นหลักให้กับบริวารได้
- ไม่มีเรื่องวิวาทกับคนอื่น
- ไม่หลงผิดไปทำความชั่วได้
- ทำให้ได้ทรัพย์มา

4. อานิสงส์ของการมีจาคะ

- ปลุกฝังการมีอารมณ์ผ่องใสและนิสัยเสียสละให้เกิดขึ้นในตัว
- เป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ตนเอง
- เป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป
- ครอบครัวและสังคมเป็นสุข
- มีกัลยาณมิตรรอบตัว

สรุปแล้วคุณของการมีพรวาสนธรรมโดยรวม ก็คือ เมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์ในบ้าน และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีไว้เป็นสมัครพรรคพวกในสังคม

2.5 โทษของการไม่สร้างตัวให้มีพรวาธรรม

1. โทษของการขาดสัจจะ

- ปลุกนิสสัยขาดความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว
- เป็นคนเหลวไหล
- พบแต่ความตกต่ำ
- มีแต่คนดูถูก
- ไม่มีคนเชื่อถือ
- ไม่สามารถรองรับความเจริญต่างๆ ได้
- ไร้เกียรติยศชื่อเสียง

2. โทษของการขาดทมะ

- ขาดนิสัยรักการฝึกฝนตนเอง
- ทำให้ขาดความสามารถในการทำงาน
- สามารถหลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย
- จะเกิดการทะเลาะวิวาทได้ง่าย
- จะจมอยู่กับอบายมุข
- ครอบครัวยืดร้อน
- ไม่สามารถตั้งตัวได้
- เป็นคนโง่เขลา

3. โทษของการขาดขันติ

- ไม่สามารถอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้
- เป็นคนจับจด ทำงานคั่งค้าง
- ไม่สามารถเป็นหลักให้ครอบครัวได้
- หลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย
- ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น

- เต็มไปด้วยศัตรู
- ขาดความเจริญก้าวหน้า
- ทำให้เสื่อมจากทรัพย์

4. โทษของการขาดจาคะ

- ปลุกฝังความตระหนี่ให้เกิดขึ้นในใจ
- ได้รับคำครหาติเตียน
- เป็นทุกข์ใจ
- ไม่มีใครอยากเข้าใกล้

สรุปแล้วโทษของการขาดพรวาสนธรรมโดยรวมก็คือ เมื่อขาดสัจจะย่อมเกิดปัญหาถูกหาตระแวง เมื่อขาดทมะย่อมเกิดปัญหาความโง่เขลา เมื่อขาดขันติย่อมเกิดปัญหาความยากจน และเมื่อขาดจาคะย่อมเกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้นในสังคม

สรุป

การที่บุคคลใดจะสามารถสร้างตัวได้นั้นต้องมีสัมมาทิฐิ 10 ประการ และพรวาสนธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถสร้างตัวได้อย่างถูกต้อง และเป็นพื้นฐานในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจต่อไป

พรวาสนธรรม ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เกิดขึ้นจากนิสัยที่เราทำเป็นประจำโดยไม่รู้ตัว เราว่าพรวาสนธรรมเกิดจากนิสัยของเรา เราก็ควรฝึกให้มีในตัวของเราเอง เพื่อให้สามารถเป็นทางมาแห่ง เกียรติยศ ปัญญา ทรัพย์สมบัติ และหมู่มิตร

หากบุคคลใดก็ตามไม่สามารถสร้างพรวาสนธรรมให้เกิดขึ้นในตัวได้แล้ว ก็ไม่มีทางที่จะสามารถสร้างฐานะได้สำเร็จ

การที่เราทำงานเรื่องใดก็ตามไม่ประสบความสำเร็จ อย่างมุ่งแต่โทษคนอื่นให้หันกลับมาทบทวนพรวาสนธรรมภายในตัวของเราเองก่อนว่ามีครบถ้วนแล้วหรือยัง

บุคคลใดก็ตาม หากฝึกฝนให้มีพรวาสนธรรมเกิดขึ้นในตนแล้ว ย่อมจะเป็นผู้มีกำลังกาย กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และกำลังความดี พร้อมทั้งสร้างฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นมาได้โดยง่ายอย่างแน่นอน

บทที่ 3

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ
หลักการสร้างฐานะเพื่อ
ความสุขในโลกนี้และโลกหน้า

เนื้อหาบทที่ 3

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หลักการสร้างฐานะเพื่อความสุขในโลกนี้และโลกหน้า

3.1 เป้าหมายการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

3.2 กฎเกณฑ์ประจำโลก

3.3 ต้นทุนในการสร้างฐานะ

3.4 ต้นเหตุของความรวย

3.5 พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้

3.5.1 อุฏฐานสัมปทา

3.5.2 อารักขสัมปทา

3.5.3 กัลยาณมิตตตา

3.5.4 สมชีวิตา

3.6 พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาติหน้า

3.6.1 ศรัทธา

3.6.2 ศีล

3.6.3 จาคะ

3.6.4 ปัญญา

3.7 ทำอย่างไรจึง “หาทรัพย์เป็น”

3.7.1 ได้ทรัพย์เพราะความขยันอย่างถูกต้อง “ถึงดี” พอดีในปัจจุบัน

3.7.2 ได้ทรัพย์เพราะการส่งผลของบุญที่ทำไว้ดีแล้วในอดีต

3.8 ทำอย่างไรจึง “เก็บทรัพย์เป็น”

3.9 ทำอย่างไรจึง “สร้างเครือข่ายคนดีเป็น”

3.10 ทำอย่างไรจึง “ใช้ชีวิตเป็น”

3.11 ทำอย่างไรจึง “มีศรัทธา”

3.12 ทำอย่างไรจึง “มีศีล”

3.13 ทำอย่างไรจึง “มีจาคะ”

3.14 ทำอย่างไรจึง “มีปัญญา”

1. เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หมายถึง ความรู้ที่รู้ด้วยหลักการและวิธีการแสวงหาทรัพย์ เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและผู้อื่นให้มีความสุขในชาตินี้และชาติหน้า โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม และยังเป็นการเพิ่มพูนศีลธรรมในตนเองและสังคมให้สูงส่งยิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

2. เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์ของชาวโลก คือ เศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป จะมุ่งสอนอยู่ 3 เรื่องหลัก คือ หาเป็น เก็บเป็น และใช้เป็น แต่สำหรับเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธนั้น มุ่งสอนอยู่ 4 เรื่องหลัก คือ นอกจากจะสอนเรื่องหาเป็น เก็บเป็น ใช้เป็นแล้วยังเน้นสอนเรื่อง “การสร้างเครือข่ายคนดีเป็น” ด้วย

3. เป้าหมายการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

- 1) เป้าหมายชีวิตในชาตินี้
- 2) เป้าหมายชีวิตในชาติหน้า
- 3) เป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุด

4. กฎเกณฑ์ประจำโลกนี้มี 3 ประเภท คือ

- 1) กฎแห่งกรรม
- 2) กฎจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี
- 3) กฎหมาย

5. ต้นทุนสำคัญในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ก็คือ นิสสัยที่ดี หรือเรียกว่า คุณสมบัติ ซึ่งคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่สร้างฐานะได้สำเร็จ มี 4 ประการ ได้แก่

1. สัจจะ คือ นิสัยรับผิดชอบ
2. ทมะ คือ นิสัยรักการฝึกตนเอง
3. ชันติ คือ นิสัยทรหดอดทน
4. จาคะ คือ นิสัยไม่เห็นแก่ตัว

6. สาเหตุที่ทำให้คนเราร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีนั้น เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. ความขยันให้ถูกดี-ถึงดี-พอดีในปัจจุบัน
2. บุญเก่าที่สั่งสมไว้ดีแล้วในอดีตตามมาส่งผล

หมายความว่า ในขณะที่เรากำลังสร้างฐานะเศรษฐกิจอยู่นั้น เราก็ต้องหมั่นสร้างบุญไม่ให้ขาดนั่นเอง

7. พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้ วิธีสร้างฐานะทางเศรษฐกิจนี้มีศัพท์ทางศาสนาเรียกว่า “ทฤษฎีอัมมิกัตถประโยชน์” แปลว่า ประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นวิธีสร้างฐานะที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ก่อกรรมสร้างเวรให้กับใคร และไม่สร้างความเดือดร้อนในภายหลังแต่อย่างใด มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) อุฏฐานสัมปทา หาทรัพย์เป็น
- 2) อารักขสัมปทา เก็บทรัพย์เป็น
- 3) กัลยาณมิตตตา สร้างเครือข่ายคนดีเป็น
- 4) สมชีวิตา ใช้ชีวิตเป็น

8. พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาติหน้า คือ หลักธรรมที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถ-ประโยชน์ 4 ประการ ซึ่งเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่ภพหน้า เพื่อความสุขในชาติหน้า ประกอบด้วย

- 1) ศรัทธาสัมปทา
- 2) ศีลสัมปทา
- 3) จาคะสัมปทา
- 4) ปัญญาสัมปทา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจกฎในการตั้งเป้าหมายชีวิตตามพุทธวิธี
2. เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจกฎในเรื่องต้นทุนในการสร้างฐานะ
3. เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจกฎในเรื่องต้นเหตุของความรวย
4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายพุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้และชาติหน้าได้

บทที่ 3

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หลักการสร้างฐานเพื่อความสุขในโลกนี้และโลกหน้า

ปัญหาความยากจน ปัญหาความเจ็บ ปัญหาความโง่ เป็นปัญหาที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่วันแรกเกิด การจะมีความสุขอยู่ในโลกนี้ได้ในแต่ละวัน ก็ต้องเอาชนะปัญหาเหล่านี้ให้ผ่านพ้นไปได้ในแต่ละวัน นั่นก็หมายความว่า เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ชีวิตจะพบความสุขขั้นต้นได้ ต้องสร้างฐานทางเศรษฐกิจให้สำเร็จ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้วิธีการสร้างฐานทางเศรษฐกิจสำหรับชาวพุทธไว้แล้วเป็นสิ่งที่พระองค์ได้จากการสั่งสมบุญสร้างบารมีมานับภพนับชาติไม่ถ้วน เป็นความรู้จากปัญญาบริสุทธิ์ของพระองค์ ซึ่งนอกจากไม่เป็นการสร้างบาปให้แก่ตนเองแล้ว ยังเพิ่มพูนความสุขให้ตนเองและผู้อื่นด้วย ชาวพุทธต้องศึกษาให้ดีในเรื่องดังต่อไปนี้

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธคืออะไร ?

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ หมายถึง ความรู้ที่ว่าด้วยหลักการและวิธีการแสวงหาทรัพย์เพื่อเลี้ยงชีพตนเองและผู้อื่นให้มีความสุขในชาตินี้และชาติหน้า โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม และยังเป็นการเพิ่มพูนศีลธรรมในตนเองและสังคมให้สูงส่งยิ่งๆ ขึ้นไปด้วย

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์ของชาวโลกอย่างไร ?

เศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป จะมุ่งสอนอยู่ 3 เรื่องหลัก คือ หาเป็น เก็บเป็น และใช้เป็น แต่สำหรับเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธนั้น มุ่งสอนอยู่ 4 เรื่องหลัก คือ นอกจากจะสอนเรื่องหาเป็น เก็บเป็น ใช้เป็นแล้ว ยังเน้นสอนเรื่อง “การสร้างเครือข่ายคนดีเป็น” ด้วย

สาเหตุที่พระพุทธองค์ทรงเพิ่มเรื่องการสร้างเครือข่ายคนดีขึ้นมา ก็เพราะทรงไม่ต้องการให้ชาวพุทธเป็นคนดีอยู่ตามลำพัง แต่ต้องการให้ชาวพุทธดีอย่างเป็นทีม ดีอย่างมีเครือข่ายในการทำมาหากิน เพื่อเป็นการป้องกันอภัยมุขอันเป็นต้นกำเนิดของธุรกิจบาปทั้งหลาย เข้ามาทำลายความดีงามของสังคมนั่นเอง

3.1 เป้าหมายการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

ขณะที่ชีวิตชาวโลกหมดเวลาส่วนมากไปกับการสร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงสอนให้ชาวพุทธตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ที่เฉพาะการทำมาหากินเท่านั้น แต่ทรงสอนให้ตั้งเป้าหมายชีวิตไว้ 3 ระดับ คือ

1. เป้าหมายชีวิตในชาตินี้
2. เป้าหมายชีวิตในชาติหน้า
3. เป้าหมายชีวิตชั้นสูงสุด

1) เป้าหมายชีวิตในชาตินี้ หมายถึง การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อการสร้างตัวสร้างฐานะที่มั่นคงให้สำเร็จได้ในชาตินี้ ด้วยการประกอบอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม

คนเรานั้นเมื่อต้องสร้างตัวสร้างฐานะต้องทำอย่างมีศักดิ์ศรี คือต้องเป็นอาชีพที่สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ว่าจะเป็นนักธุรกิจ แพทย์ วิศวกร ช่างนา ช่างไร่ หรืออาชีพอื่นๆ และเมื่อตั้งเป้าหมายชีวิตว่าจะประกอบสัมมาอาชีพอะไรแล้ว ก็ต้องหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และความดีให้เพียงพอต่อการบรรลุเป้าหมายชีวิตนั้นให้ได้

2) เป้าหมายชีวิตในชาติหน้า คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาติหน้า

พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่า トラบใดที่มนุษย์ยังไม่หมดกิเลส ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกนับภพนับชาติไม่ถ้วน และการเกิดมาเป็นมนุษย์นั้นเป็นทุกข์อย่างยิ่ง เพราะมนุษย์ตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม หากทำกรรมดีไว้ในอดีต เกิดมาก็จะพบกับความสุข แต่หากพลาดพลั้งกระทำความผิด ทำบาปไว้ในอดีตมาก เกิดมาก็จะพบกับความทุกข์ และคนส่วนมาก มักเกิดมาแล้วพบกับทุกข์มากกว่าความสุขด้วยกันทั้งนั้น

ดังนั้นเมื่อยังต้องเวียนตายเวียนเกิดอีกต้องมีเป้าหมายชีวิตในชาติหน้าเตรียมเอาไว้ด้วย คือ ต้องรู้จักเตรียมเสบียงบุญไว้ในชาตินี้ เพื่อให้บุญตามหล่อเลี้ยงรักษา และสร้างความสุขไว้สำหรับชีวิตในชาติหน้า และเพื่อเป็นอุปการะต่อการทำเป้าหมายสูงสุด

3) เป้าหมายชีวิตชั้นสูงสุด คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อการบรรลุพระนิพพาน

พระพุทธองค์ทรงค้นพบว่า การที่จะไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไปมีทางเดียว คือต้องกำจัดกิเลสให้หมดสิ้น และสภาพของการกำจัดกิเลสได้หมดสิ้น เรียกว่า “บรรลุพระนิพพาน”

การจะไปให้ถึงพระนิพพาน ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมตนเอง สร้างบุญสร้างกุศล ทำความดีทุกรูปแบบข้ามภพข้ามชาติอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน เรียกว่า “การบำเพ็ญบารมี 10 ประการ” จนกระทั่งบุญบารมีเต็มเปี่ยม มีความบริสุทธิ์ กาย วาจา ใจ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา จึงจะสามารถกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไปจากใจได้สำเร็จ ความทุกข์ทั้งหลายย่อมหมดสิ้นไป ความไม่รู้อันใดย่อมสลายสิ้นไปด้วย มีแต่ความสุขล้วนๆ จากการบรรลุพระนิพพานอยู่ตลอดเวลา และไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

3.2 กฎเกณฑ์ประจำโลก

เนื่องจากเราไม่ได้อยู่ในโลกนี้เพียงลำพัง ยังต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วย การสร้างตัวสร้างฐานะของเรา จึงจำเป็นต้องทราบถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ในโลกนี้ เพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ดำเนินงานผิดพลาด จนกลายเป็นความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สินในภายหลัง

กฎเกณฑ์ประจำโลกนี้ มี 3 ประเภท คือ

1) **กฎแห่งกรรม** เป็นกฎเกณฑ์ตามความจริงที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบ เป็นกฎเหล็กที่ว่าด้วยหลักเหตุและผล เช่น ใครทำความดี ย่อมได้รับผลเป็นความสุข ใครทำความชั่วย่อมได้รับผลเป็นความทุกข์ กฎแห่งกรรมนี้ไม่มีใครปฏิเสธได้ และใครเป็นผู้กระทำให้สำเร็จ ตนจะต้องเป็นผู้รับผลของการกระทำนั้นแต่ผู้เดียว ใครอื่นรับแทนไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลชั่วก็ตาม

2) **กฎจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี** เป็นความถือเอาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการกระทำใดการกระทำหนึ่ง ที่คนเป็นส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนั้นนิยมว่าดี แล้วรับเอาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต มีการสอนให้สมาชิกในท้องถิ่นได้ปฏิบัติสืบต่อกันต่อไป และหากใครทำผิดกฎจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี ก็จะถูกลงโทษมากบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นของตน

3) **กฎหมาย** เป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้ทุกคนในประเทศนั้นต้องปฏิบัติตาม หากใครกระทำความผิดกฎหมาย ต้องได้รับบทลงโทษทั้งสิ้น เป็นกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาควบคุมคนในสังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อใครกระทำความผิด จะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้น ในการสร้างตัวสร้างฐานะให้สำเร็จ จึงจำเป็นต้องกระทำโดยไม่ผิดกฎแห่งกรรม กฎจารีตประเพณี และกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเรานั้นเอง

3.3 ต้นทุนในการสร้างฐานะ

ต้นทุนสำคัญในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ก็คือ นิสัยที่ดี หรือเรียกว่า คุณสมบัติ นี่เอง

คุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่สร้างฐานะได้สำเร็จ มี 4 ประการ

- 1) สัจจะ คือ นิสัยรับผิดชอบ
- 2) ทมะ คือ นิสัยรักการฝึกตนเอง
- 3) ขันติ คือ นิสัยทรหดอดทน
- 4) จาคะ คือ นิสัยไม่เห็นแก่ตัว

คนที่มีความรับผิดชอบ เมื่อลงมือทำสิ่งใดย่อมทำออกมาให้คุณภาพดีที่สุด รวดเร็วที่สุด และประหยัดงบประมาณที่สุด

คนที่รักการพัฒนาตนเอง ย่อมมีวิสัยทัศน์มองเห็นช่องทางและโอกาสมากมายในการดำเนินธุรกิจ

คนที่มีความทรหดอดทน ย่อมไม่มีวันพ่ายแพ้กับปัญหาและอุปสรรคใดๆ มีแต่ความสำเร็จที่รออยู่ปลายทางเพียงอย่างเดียว

คนที่มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ย่อมไม่มีวันเอาเปรียบใคร มีแต่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ทำให้มีพรรคพวกเพื่อนฝูงมาก และสามารถสร้างเครือข่ายคนดีมาสนับสนุนการเติบโตของกิจการได้อย่างมั่นคง

นิสัยที่ดีทั้ง 4 ประการนี้ เป็นต้นทุนสำคัญในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายืนยันว่า ต้นทุนที่จะทำให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่กว่าคุณธรรม 4 ประการนี้อีกแล้ว

3.4 ต้นเหตุของความรวย

ก่อนลงมือสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ ต้องทราบก่อนว่า พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน อฏฐาณสูตร ว่า สาเหตุที่ทำให้คนเราร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีนั้น เกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

- 1) ความขยันให้ถูกดี-ถึงดี-พอดีในปัจจุบัน

2) บุญเก่าที่สั่งสมไว้ดีแล้วในอดีตตามมาส่งผล

นั่นก็หมายความว่า ในขณะที่เรากำลังสร้างฐานะเศรษฐกิจอยู่นั้น เราก็ต้องหมั่นสร้างบุญไม่ขาดนั่นเอง

1) ความขยันอย่างถูกต้อง - ถึงดี - พอดีในชาตินี้

คนเรานั้นไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม หากจะให้ทำดีแล้วได้ผลดีตอบแทนกลับมานั้น ต้องทำดีให้เป็น และคนที่ทำดีเป็น ก็คือคนที่ทำดีได้ถูกต้อง ถึงดี และพอดี ยิ่งเป็นเรื่องการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว ยิ่งต้องใส่ใจในความถูกต้อง ถึงดี และพอดีในอาชีพของตนให้มาก เพราะนั่นคือมาตรฐานความสำเร็จในอาชีพของตนเลยทีเดียว

1.1) ขยันอย่างถูกต้อง คือ มีปัญญาสามารถทำให้กฎวัตถุประสงค์ของงานนั้น

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นคนค้าขายเสื้อผ้า เวลาผลิตเสื้อผ้าหลากหลายชนิดออกสู่ตลาดก็ต้องรู้จักความเหมาะสมของฤดูกาล เมื่อถึงฤดูหนาวก็ผลิตเสื้อกันหนาวออกขาย พอถึงฤดูร้อนก็ผลิตเสื้อที่เหมาะสมกับฤดูร้อนออกวางขาย ไม่ใช่พอหน้าหนาวกลับผลิตเสื้อผ้าใส่ในฤดูร้อน แต่พอถึงฤดูร้อนกลับผลิตเสื้อผ้าใส่ในฤดูหนาว ซึ่งเป็นการทำผิดวัตถุประสงค์ผิดกาลเวลา และความต้องการของคน เรียกว่า ทำไม่ถูกต้อง

1.2) ขยันอย่างถึงดี คือ มีความพยายามที่จะทำงานนั้นให้เต็มความสามารถ และได้มาตรฐานที่มีคุณภาพ

ตัวอย่างเช่น ในการผลิตเสื้อที่ออกขายนั้นไม่ว่าจะเป็นเสื้อประเภทใดสำหรับหน้าหนาว หรือหน้าร้อนก็ตาม ต้องผลิตอย่างมีคุณภาพ เหมาะสมกับราคา เป็นที่น่าเชื่อถือของลูกค้า ไม่ใช่ผลิตของปลอมใช้ของไม่มีคุณภาพมาผลิต แล้วขายด้วยราคาแพง ถ้าแบบนี้เรียกว่า ทำไม่ถึงดี

1.3) ขยันอย่างพอดี คือ มีสติ ไม่ใช่ทำอย่างคึกคะนองจนเลยเถิด หรือเผลอเหนื่อยมากไปจนเกิดความเสียหาย

ตัวอย่างเช่น เมื่อจะผลิตเสื้อผ้าออกมาขายในท้องตลาดนั้น ก็ต้องสำรวจปริมาณของผู้บริโภคด้วยว่า มีจำนวนผู้บริโภคเท่าใด จะได้ไม่ผลิตเสื้อผ้าออกมาล้นตลาด จนไม่มีใครซื้อเหลือเป็นของค้างสต็อก เมื่อหมดฤดูกาลก็ขายไม่ออก เป็นของล้าสมัยไป ถ้าทำด้วยความขาดสตินี้ เรียกว่า ทำไม่พอดี

2) บุญเก่าที่ทำไว้ดีแล้วในอดีตตามมาส่งผล

บุญเก่า หมายถึง ผลของการสั่งสมความดีมาแต่ภพชาติก่อน ส่งผลให้เราเกิด ความเจริญก้าวหน้าในชาติปัจจุบัน

ในเรื่องการส่งผลของบุญเก่านี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ใน “สัปปริสทานสูตร” ว่า

1. บุคคลได้ให้ทานด้วยความศรัทธา ย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้มีรูปสวย น่ารัก มีผิวพรรณงาม
2. บุคคลได้ให้ทานโดยเคารพ ย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีบุตร ภรรยา คนรับใช้ เป็นผู้ที่เชื่อฟังตั้งใจปฏิบัติตาม
3. บุคคลได้ให้ทานโดยกาลอันควร ย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีโภคทรัพย์มาก ย่อม เป็นผู้ที่มีความต้องการเกิดขึ้นตามกาลบริบูรณ์
4. บุคคลได้ให้ทานด้วยจิตอนุเคราะห์ ย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีโภคทรัพย์มาก มี จิตน้อมไปเพื่อบริโภคมงคล 5 สูง(ประณีต) ยิ่งขึ้นไป
5. บุคคลได้ให้ทานโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น ย่อมทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มี โภคทรัพย์มาก ไม่มีอันตรายมาแต่ไหนๆ ไม่ว่าจะจากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร จากคน ไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาทจะไม่มาทำลายโภคทรัพย์ได้

เพราะฉะนั้น จากสาเหตุความรวยในปัจจุบันและอดีตที่กล่าวมานี้ เมื่อต้องการสร้าง ฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้ร่ำรวยแล้ว จึงมีหลักสำคัญว่า ต้องขยันทำมาหากินและทำทาน สร้างบุญไปพร้อมๆ กันด้วย เพราะทั้งสองอย่างนี้ย่อมเกื้อกูลกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3.5 พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้

วิธีสร้างฐานะทางเศรษฐกิจนี้ มีศัพท์ทางศาสนา เรียกว่า “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” แปลว่า ประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นวิธีสร้างฐานะที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ก่อกรรมสร้างเวรให้กับใคร และไม่สร้างความเดือดร้อนในภายหลังแต่อย่างใด มี 4 ประการ ดังนี้

- 1) อุฏฐานสัมปทา หาทรัพย์เป็น
- 2) อารักขสัมปทา เก็บทรัพย์เป็น
- 3) กัลยาณมิตตตา สร้างเครือข่ายคนดีเป็น

นอกจากนี้การเก็บเป็นยังรวมไปถึงการใช้ของอย่างถนอม รู้จักรักษาให้ข้าวของมีอายุการใช้งานที่ยาวนานอีกด้วย อีกทั้งของหายก็ต้องหาของเสียก็ต้องซ่อม ไม่อย่างนั้นก็จนไปทั้งชาติ

ความสำคัญของข้อนี้ ก็คือ การจะตั้งตัวตั้งฐานะได้หรือไม่ได้ อยู่ที่การเก็บทรัพย์เป็น ไม่ได้อยู่ที่การหาทรัพย์ เพราะว่าแม้จะหาทรัพย์มาได้มากเป็นหมื่นเป็นแสนเป็นล้าน แต่หากเก็บทรัพย์ไม่เป็น ได้นำออกมาใช้จ่ายอย่างเมามัน เงินหมื่นเงินแสนเงินล้านนั้นก็หมดไปได้เหมือนกัน

การเก็บทรัพย์เป็นนั้น ต้องไม่หมิ่นเงินน้อย โดยต้องระลึกอยู่เสมอว่า “เงินหนึ่งล้านบาท ก็เริ่มต้นจากเงินหนึ่งบาท” ทรัพย์ที่เก็บไปวันละเล็กละน้อย นานวันเข้าก็จะเพิ่มพูนขึ้นเอง เหมือนอย่างกับปลวกก่อรัง ก็เริ่มต้นจากดินก้อนเล็กๆ ที่ปลวกช่วยกันคาบมาก่อขึ้นเป็นจอมปลวก ดังนั้น หากต้องการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้สำเร็จ ก็ต้องเก็บรักษาทรัพย์ไว้ให้เป็น

3.5.3 กลยาณมิตตตา

กลยาณมิตตตา แปลว่า ถึงพร้อมด้วยความเป็นผู้มีมิตรดี

กลยาณมิตตตา หมายถึง การสร้างเครือข่ายคนดีเป็น

หากรักจะยืนหยัดอยู่ในโลกกว้างอย่างมั่นคงแล้ว ก่อนอื่นต้องสร้างธาตุแห่งความเป็นคนดีขึ้นมาในตัวก่อน แล้วจึงสร้างเครือข่ายคนดีขึ้นมา เป็นวงจรตามลำดับ

การสร้างเครือข่ายคนดีมี 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 1 รู้จักวางตัวให้เหมาะสม เช่น พิจารณาให้ดีว่า ขณะนั้นตัวเราอยู่ในสังคมใด อยู่ในฐานะใด มีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่อะไร เช่น ถ้าเป็นพ่อก็ต้องวางตัวให้สมกับที่เป็นพ่อ เป็นเพื่อนก็วางตัวให้สมกับที่เป็นเพื่อน

ขั้นที่ 2 ซึมซับเอาศีลธรรมมาจากคนดีที่อยู่รอบตัวเราในสังคมนั้นๆ โดยการหมั่นเข้าไปสนทนา ชักถาม หมั่นคอยสังเกตผู้ที่ถึงพร้อมด้วยคุณความดีเหล่านี้ เพื่อจะได้ซึมซับและถ่ายทอดเอาความรู้ ความดีจากบุคคลเหล่านั้นมาสู่ตัวเรา

ขั้นที่ 3 ถ่ายทอดความรู้และความดีของเราไปสู่ผู้อื่นที่อยู่แวดลอมรอบด้าน

เมื่อเรากำลังสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ ต้องรู้จักเลือกทำงานกับคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเท่านั้น เพราะมิตรดีเท่านั้น จึงจะช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่กันและกันได้อย่างยั่งยืน และที่สำคัญต้องขยายเครือข่ายความเป็นกลยาณมิตรออกไปให้กว้างขวางมากที่สุด เพราะ

มิตรยิ่งมากเท่าใด โอกาสที่จะสร้างตัวให้ร่ำรวยก็มากขึ้นเท่านั้น

แต่ถ้าหากไม่เลือกมิตรที่จะสร้างฐานะแล้ว โอกาสที่จะถูกเอาเปรียบ ถูกโกง ถูกทำให้เสียหายก็เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ก็ต้องหมดไปเพราะความไม่ระมัดระวัง มีความประมาท พลาดเพียงครั้งเดียวก็อาจทำให้สิ้นเนื้อประดาตัว เพียงเพราะคบมิตรเลวก็มีตัวอย่างให้เห็นอยู่บ่อยๆ

3.5.4 สมชีวิตา

สมชีวิตา แปลว่า ถึงพร้อมด้วยความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

สมชีวิตา หมายถึง การใช้ทรัพย์สินเป็น

คนที่ใช้ทรัพย์สินจะต้องมีความรู้ในเรื่องทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ เพื่อจะได้หาทางทำทรัพย์สินที่มีอยู่ให้เจริญงอกเงยเพิ่มขึ้น และทางใดที่จะทำให้ทรัพย์สินที่มีอยู่เสื่อมไป ก็จะได้วางแผนป้องกันไว้ล่วงหน้า รวมไปถึงการรู้จักเลี้ยงชีพอย่างพอเหมาะพอสม ไม่ให้ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย และไม่ให้ขัดสนฝืดเคือง

ทางเสื่อมของทรัพย์สิน 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นนักเลงหญิง
2. เป็นนักเลงสุรา
3. เป็นนักเลงการพนัน
4. เป็นผู้ที่มีมิตรชั่ว สหายชั่ว มีเพื่อนชั่ว

ในบรรดา 4 ข้อนี้ สิ่งที่น่ามาซึ่งความเสื่อมมากที่สุดคือ การคบคนชั่วเป็นมิตร เพราะจะทำให้ความเสื่อมทุกอย่าง อย่างตามมา

ทางเจริญของทรัพย์สิน 4 ประการ ได้แก่

1. ไม่เป็นนักเลงหญิง
2. ไม่เป็นนักเลงสุรา
3. ไม่เป็นนักเลงการพนัน
4. เป็นผู้ที่มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี

นอกจากไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขแล้ว ยังต้องไม่ใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยอีกด้วย คือต้องรู้จักวางแผนการใช้จ่ายให้เหมาะสมตามความจำเป็น ไม่ใช้จ่ายเพราะความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จนกลายเป็นสาเหตุให้ใช้จ่ายเกินตัว การใช้ชีวิตเช่นนี้ย่อมไม่มีความสุข เพราะตนเองขาดความพอดีในการดำเนินชีวิต

วิธีการสร้างฐานะให้ร่ำรวยตามแบบอย่างของพุทธองค์เป็นการสร้างฐานะความร่ำรวยให้กับทุกคนอย่างแท้จริง หากได้ลองพิจารณาดูบุคคลที่ร่ำรวยในอดีตและปัจจุบันแล้วจะพบว่า บุคคลเหล่านั้น ล้วนแล้วแต่ได้กระทำตามวิธีการทั้ง 4 ประการ ใน“ทฤษฎีัมมิกัตถประโยชน์” มาแล้วทั้งสิ้น

3.6 พุทธวิธีสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้

พุทธวิธีในการสร้างฐานะให้ร่ำรวยในชาตินี้ คือ หลักธรรมที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถ-ประโยชน์ 4 ประการ ซึ่งเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่ภพหน้า เพื่อความสุขในชาตินี้ ประกอบด้วย

- 1) ศรัทธาสัมปทา
- 2) ศีลสัมปทา
- 3) จาคสัมปทา
- 4) ปัญญาสัมปทา

3.6.1 ศรัทธา

ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ

ในที่นี้ ศรัทธา คือ ความเชื่อในปัญญาเครื่องตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ถูกต้องจริง ดีจริง เป็นประโยชน์จริง เพราะพระองค์ท่านฝึกตัวเองมานับภพนับชาติไม่ถ้วน จนกระทั่งตรัสรู้ได้ด้วยตัวท่านเอง

ทำไมพระองค์ท่านจึงตรัสรู้ได้เอง ก็เพราะท่านฝึกตัวมานับโกฏินับกัปไม่ถ้วน สะสมความรู้ข้ามภพข้ามชาติมามาก จากพื้นความรู้ที่ได้จากการตรัสรู้นั้น ทำให้พระองค์เจาะลึก เข้าไปรู้ถึงความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายได้ โดยไม่มีอะไรเคลือบแคลงสงสัย แล้วท่านยังเมตตานำความรู้นั้นมาสอนให้ทั้งมนุษย์และเทวดา สรุปเป็นคำสอนหลักในพระพุทธศาสนาว่า ละชั่ว ทำความดี และกลั่นจิตกลั่นใจให้ผ่องใส

ถ้าจะไปสวรรค์ให้ได้ เราต้องมีหลักใจ อย่างน้อยก็ต้องศึกษาเรื่องกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เมื่อศึกษาแล้วก็ต้องเลือกกรรมชั่ว ทำแต่กรรมดี แล้วก็ทำใจให้ใส ศรัทธาที่แท้จริงจะต้องมีหลักใจอย่างนี้

ศรัทธามีความสำคัญ คือ สามารถทำให้พ้นทุกข์ได้ เพราะเมื่อมีความมั่นใจ ความไว้วางใจ ในพระพุทธองค์และคำสอนของพระพุทธองค์แล้ว ก็จะพร้อมจะปฏิบัติตามอย่างไม่มีเงื่อนไข และตั้งใจปฏิบัติตามอย่างเต็มที่

ศรัทธาในข้อนี้ต้องเป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ไม่ใช่ศรัทธาอย่างมงาย เชื่อโดยไม่คิดพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อน ไม่อย่างนั้นจะกลายเป็นความหลงมงายไป

เมื่อมีศรัทธาแล้วก็มีใจเลื่อมใส หมดความสงสัยในคำสอน พร้อมจะปฏิบัติตาม เมื่อพระพุทธองค์สอนให้ละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส เพื่อกลั่นกาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ ก็ตั้งหน้าตั้งใจกระทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ เชื่อในคำสอนว่านรก สวรรค์มีจริง บุญ บาปมีจริง เป็นความเชื่อมั่น ในสัมมาทิฏฐินั่นเอง แล้วมุ่งมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาอย่างเต็มที่ไป พร้อมกับการดำเนินชีวิต จนกระทั่งปิดนรก เปิดสวรรค์ และพ้นทุกข์ได้ในที่สุด

3.6.2 ศิล

ศิลปะ แปลว่า ปกติ

ศิลปะ หมายถึง การควบคุมตัวเองทั้งทางกายและวาจา เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เจ้าชู้ พุดโกหก พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ และเสพของมีนเมาอันได้แก่ สุราและเมรัย เป็นต้น

การที่เราจะสามารถควบคุมตัวเองด้วยศิลปะได้นั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เรามีหลักใจที่ถูกต้องเป็นเบื้องต้น นั่นคือการเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

คนมีศิลปะย่อมเป็นคนที่มีความประพฤติดี เป็นผู้ที่จะเว้นจากความทุจริตทั้งหลาย จึงเป็นบุคคลที่น่าคบหา เป็นที่น่าไว้วางใจ คบแล้วก็สบายใจว่าจะไม่สร้างความเดือดร้อนให้ในภายหลัง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ศิลจึงเป็นปกติของคนดี

โดยเฉพาะสำหรับคนทำการค้า สร้างตัวสร้างฐานะ ต้องหาความร่วมมือจากคนมีศิลปะ จึงจะไม่เดือดร้อน เพราะคนไม่มีศิลปะ ไม่มีศรัทธาแล้วย่อมจะไม่เชื่อในเรื่องของบุญ-บาป ความดีความชั่ว ดังนั้น เพื่อผลประโยชน์แล้ว โกงได้ก็โกง เอาเปรียบได้ก็เอาเปรียบ ทุจริตได้ก็ทุจริต ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมก็ทำได้หมด อย่างไม่มีความละอาย

อีกประการหนึ่งต้องหมั่นเข้าหาคนที่มีความดีมีศีลมีคุณธรรมเพื่อขอรับการถ่ายทอดความรู้คุณธรรมจากท่าน เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองแล้วนำความรู้คุณธรรมที่ตนได้ประพฤติปฏิบัติตามได้ ไปถ่ายทอดกับญาติมิตร พวกพ้อง บริวาร เป็นการสร้างเครือข่ายคนดีไปในตัวเท่ากับเป็นการใช้ทรัพย์สินเงินทองไปในการสร้างคนดีให้กับสังคม

3.6.3 จาคะ

จาคะ แปลว่า สละออก

จาคะ หมายถึง การรู้จักสละทรัพย์ของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

จาคะมีความสำคัญ คือ เป็นการรักษาทรัพย์ข้ามชาติ คนที่จะเข้าใจได้เช่นนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีศรัทธา มีศีลมาก่อน แล้วได้ใช้ปัญญาของตนตรองคำสอนของพระพุทธองค์ ก็ได้ปัญญาว่าการเก็บทรัพย์ที่ดีที่สุด โดยที่ภัยใดๆ ก็มาทำลายไม่ได้ โจรก็ลักขโมยไม่ได้ พระราชาก็ริบไปไม่ได้ ไฟไหม้ไม่ได้ น้ำท่วมก็ไม่ได้ ลูกหลานเกรงก็มาแย่งเอาไปไม่ได้ มีเพียงวิธีเดียวคือ การเปลี่ยนโลกียทรัพย์ ทรัพย์หยาบ ให้เป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ละเอียด ด้วยการทำให้เป็นบุญติดตัวข้ามภพข้ามชาติ

อีกประการหนึ่ง จาคะยังเป็นการให้ความช่วยเหลือคนให้กลับมามีโอกาสสร้างตัวสร้างฐานะได้ เป็นการสร้างนิสัยของการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สังคมแห่งความดี

คนที่มีจาคะจึงเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มองการไกล ข้ามภพข้ามชาติ รู้จักเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิต เพราะมีความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรม ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว รู้ว่าเมื่อยังไม่หมดกิเลสก็ต้องกลับมาเกิดอีก จึงได้เตรียมเสบียงชีวิตไว้ล่วงหน้า เมื่อมาเกิดอีกจึงมีความพร้อมมากกว่าคนที่ไม่มีจาคะ ไม่ได้สั่งสมบุญ

3.6.4 ปัญญา

ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้

ปัญญา หมายถึง การมองเห็นความจริงของโลกและชีวิตอย่างถูกต้องเป็นจริงว่า ชีวิตเป็นทุกข์ มีความไม่เที่ยง และไม่ใช่ว่าตนที่แท้จริง ต้องกำจัดกิเลสให้หมดไปจึงจะพ้นทุกข์ได้

ปัญญาเป็นเครื่องมือกำจัดกิเลสในใจตนและทำให้ทวนกระแสกิเลสของคนทั้งโลกได้ เป็นความรู้ชัดว่าความทุกข์ที่ตนเองมีอยู่นั้น เกิดจากอำนาจของกิเลสที่ห่อหุ้ม เอิบอาบ ซึมซาบ สอดแทรกอยู่ในใจตลอดเวลา กิเลสเป็นตัวยึดคอยบังคับให้คนไปกระทำความผิด ความชั่ว

สิ่งที่เป็นบาปอกุศล และเมื่อทำแล้วมีผล เป็นความทุกข์ ความยากลำบากตลอดชีวิต ปัญญาจึงเปรียบเสมือนความสว่างของดวงอาทิตย์ที่มาขจัดความมืดบอดออกไปจากจิตใจ

บุคคลที่มีปัญญาแท้จริงย่อมสามารถจะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตได้ ทั้งความจน ความเจ็บ ความโง่ ได้ เป็นบุคคลที่สามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยปัญญาของตน ซึ่งเป็นคุณธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า ไม่มีคุณธรรมใดจะยอดเยี่ยมไปกว่า การมีปัญญา

สัมปรายักัตถประโยชน์ 4 ประการดังที่กล่าวมานี้ ย่อมเกื้อกูลให้มีความสุขในภพชาติหน้าแก่บุคคลผู้ที่ขยันหมั่นเพียรในการงาน รู้วิธีหาเลี้ยงชีวิตให้พอเหมาะ มีความไม่ประมาท รู้จักเก็บรักษาทรัพย์ รู้จักการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม เป็นมีศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ปราศจากความตระหนี่ รู้จักชำระทางแห่งประโยชน์ที่มีในภพชาติเบื้องหน้าอยู่เป็นนิจ คือทำเป็นปกติสม่ำเสมอ ความเจริญย่อมมีแก่บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรมเช่นนี้เอง

3.7 ทำอย่างไรจึง “หาทรัพย์เป็น”

การหาทรัพย์เป็นไม่ใช่เพียงแค่เอาร่างกายไปทำงานเพื่อให้ได้เงินเท่านั้น แต่ยังมีสิ่งอื่นๆ ประกอบกันไปด้วย เพราะการหาทรัพย์เป็น เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีรายละเอียดและวิธีการอยู่ในตัว และต้องไม่ลืมด้วยว่า สาเหตุที่ทำให้คนเราได้ทรัพย์นั้น มี 2 ประการ คือ

1) ได้ทรัพย์เพราะความขยันอย่างถูกต้อง-ถึงดี-พอดีในปัจจุบัน

2) ได้ทรัพย์เพราะการส่งผลของบุญที่ทำไว้ดีแล้วในอดีต

โดยสาเหตุของการได้ทรัพย์ทั้ง 2 ประการ มีรายละเอียด ดังนี้

3.7.1 ได้ทรัพย์เพราะความขยันอย่างถูกต้อง “ถึงดี” พอดีในปัจจุบัน

ความขยันในการหาทรัพย์เป็นนิสัยที่คนสร้างฐานะต้องมีในตัว และความขยันเพียงอย่างเดียวไม่ช่วยให้สร้างฐานะให้สำเร็จได้ แต่ต้องเป็นความขยันที่ประกอบกับกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ กระบวนการ

1) การผลิต

2) การพัฒนา

3) การบริหารจัดการ

4) การขาย

ทั้ง 4 ประการนี้ให้ถูกดี ถึงดี พอดี จึงจะเรียกว่า เป็นคนหาทรัพย์เป็น

1) การผลิต

การผลิต คือ การสร้างงาน สร้างผลงานออกมาให้ถูกดี ถึงดี พอดี

คนสร้างฐานะต้องมีความขยันในการผลิต โดยต้องยึดมั่นใน “สัจจะ” เป็นคุณธรรมพื้นฐาน และมีหน้าที่ต้องกระทำ 5 ประการ คือ

1.1) เลือกประกอบสัมมาอาชีพตามที่ตนถนัด

หมายถึง การเลือกอาชีพที่ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ทุจริตผิดกฎหมาย และไม่เป็นมิจฉาอาชีพ มิจฉาอาชีพที่พระพุทธองค์ทรงให้ไว้คือ

1. การค้าอาวุธ
2. การค้ามนุษย์
3. การค้ายาพิษ
4. การค้ายาเสพติด
5. การค้าสัตว์เพื่อนำไปฆ่า

วัตถุประสงค์ที่พระพุทธองค์ทรงห้ามประกอบการค้าทั้ง 5 ประการ ก็เพราะว่าเป็นอาชีพที่ผิดหลักกฎแห่งกรรม หากไปประกอบอาชีพนี้แล้วย่อมก่อเวร สร้างกรรมให้กับตนเอง เมื่อตายไปย่อมตกนรกแน่นอน ดังนั้น ชาวพุทธต้องศึกษาให้ดีกว่า เมื่อจะเลือกประกอบอาชีพต้องเป็นอาชีพที่ไม่ผิดหลักกฎแห่งกรรม

1.2) ผลิตสินค้ามีคุณภาพ

คุณภาพ คือ สิ่งที่เป็นมาตรฐาน หรือ สิ่งที่เป็นต้นแบบ การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ จึงเป็นการสร้างสรรค์ สินค้าหรือผลงานที่เป็นมาตรฐานและเป็นต้นแบบ

หัวใจของการทำการค้าคือการแสวงหากำไรให้ได้มากที่สุดด้วยการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ไม่ใช่การทำการกำไรจากการเอาเปรียบลูกค้าให้ได้มากที่สุด คนที่เอาเปรียบลูกค้า เช่น ลดปริมาณสินค้า ลดคุณภาพสินค้า แม้จะได้กำไรในตอนแรก แต่อีกไม่นานกิจการต้องถดถอยเพราะใครๆ ก็ต้องรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยม ก็จะเกิดความรังเกียจไม่กลับมาซื้ออีกต่อไป โบราณจึงกล่าวไว้ว่า “ซื้อกินไม่หมดคัดกินไม่นาน” คนทำการค้าจึงต้องรักษาความน่าเชื่อถือของตนให้ดี

1.3) รักษาคำพูด

รักษาคำพูด คือ การรักษาวาจา มีสัจจะ ไม่โกหก หลอกลวง

การทำธุรกิจการค้า ต้องมีสัจจะ พูดความจริง รู้รักษาคำพูด รวมถึงสัญญาข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกัน เพราะการรักษาคำพูดเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กิจการเจริญรุ่งเรืองได้ เช่น เมื่อตกลงส่งสินค้าให้กับลูกค้าวันใด ก็ต้องส่งไปตามกำหนดเวลา ไม่เช่นนั้นก็จะก่อความเสียหายได้

1.4) ไม่คิดโกงลูกค้า

ไม่คิดโกงลูกค้า คือ การซื้อสัตย์ ซื่อตรง ตรงไปตรงมากับลูกค้าของตน

ไม่ทำการค้าโดยการคิดโกง เอาไรต์เอาเปรียบ ใช้เล่ห์หลอหลอกให้คนหลงกล ของไม่ดีก็กลับบอกว่าดี ของไม่มีคุณภาพก็บอกว่ามีคุณภาพ เช่น นำของปลอมมาหลอกขายว่าเป็นของจริง ผู้ซื้อไม่รู้ก็นำไปใช้จนเกิดอันตรายได้

1.5) เลือกคบคนดีมาเป็นหุ้นส่วน

เลือกคบคนดีมาเป็นหุ้นส่วน คือ การเลือกเอาแต่คนดีมาเป็นหุ้นส่วนทำการค้า

บุคคลที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการ ถ้าต้องการขยายกิจการก็อาจจำเป็นต้องมีการร่วมลงทุนกับผู้อื่น ถ้าตัดสินใจจะดำเนินการดังกล่าว ก็จำเป็นต้องเลือกลงทุนร่วมกับคนดีมีศีลธรรมเท่านั้น ถ้าเราดูคนไม่ออก ไม่พิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบ หรือเชื่อคนง่าย เราก็อาจจะได้คนไร้ศีลธรรมมาเป็นหุ้นส่วน ซึ่งถ้ากิจการของเราเจริญขึ้น ก็อาจถูกเขาใช้เล่ห์เหลี่ยมกลโกงยึดกิจการไปจากเราหรือมีฉันทันทีก็คงจะทำให้กิจการของเราพินาศล่มจมลงได้

2) การพัฒนา

พัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้มาก

การสร้างฐานจะต้องขยันพัฒนา ที่สำคัญต้องรู้จักพัฒนาทั้งความรู้ความสามารถตลอดเวลา ต้องไม่ย่ออยู่กับที่ไม่อย่างนั้นจะไม่สามารถต่อสู้กับการแข่งขันได้ อีกทั้งต้องมี “ทมะ” เป็นคุณธรรมพื้นฐาน คือ มีนิสัยรักการฝึกฝน อบรมตนเอง และการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวเอง สิ่งที่ต้องพัฒนาในขั้นต้นมี 4 ประการ คือ

2.1) หมั่นพัฒนาความรู้

ความรู้ หมายถึง วิชาความรู้ในวิชาชีพ

การหมั่นขวนขวายหาความรู้ มาใช้ในการทำงาน ทั้งด้านการบริหาร และการผลิต เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลา เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว ได้ปริมาณผลผลิตสูงสุด มีคุณภาพดีที่สุดในขณะเดียวกันก็สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อีกด้วย ซึ่งจะมีผลดีต่อการแข่งขันกันในด้านธุรกิจ

2.2) หมั่นเพิ่มพูนความดี

ความดี คือ สิ่งที่ทำไปแล้วทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง

การทำความดีพร้อมๆ กับการสร้างฐานะ ย่อมเป็นการทำเป้าหมายชีวิตทั้ง 3 ระดับ ไปพร้อมๆ กัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างเครดิต ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจให้กับตนเอง อีกด้วย เพราะถ้าเราต้องการให้คนดีมาค้าขายกับเรา เราก็ต้องเป็นคนดีก่อน ด้วยการทำความดีให้มากๆ ด้วยความเต็มใจ และเป็นนิสัย ไม่ใช่การทำความดีเพื่อเอาหน้า

2.3) หมั่นพัฒนาเทคโนโลยี

เทคโนโลยี คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกสบาย

การเป็นผู้สร้างสรรค์เทคโนโลยีใหม่ๆ ก่อนใครๆ จะทำให้เป็นผู้ได้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จก่อนผู้อื่น อีกประการหนึ่ง เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต เทคโนโลยีมักจะมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง หากไม่ยอมรับหรือปฏิเสธเทคโนโลยีก็จะกลายเป็นคนล้าหลัง ถ้าตามไม่ทัน ความสำเร็จก็จะมีน้อยกว่าคนอื่น

2.4) หมั่นติดตามข่าวสารและสถานการณ์ในโลก

ข่าวและสถานการณ์ คือ เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดทั่วทุกมุมโลก

ต้องมีความรอบรู้ในข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดินฟ้าอากาศ ของโลกทั้งโลก เพราะเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อประกอบการประกอบธุรกิจการค้า ไม่ว่าใครจะทำอะไรที่ไหนในโลก สิ่งนั้นจะส่งผลกระทบต่อทั้งโลก หากไม่มีความรอบรู้ก็จะมีข้อมูลเพื่อตัดสินใจ หรือสามารถวางแผนล่วงหน้า ต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้

3) การบริหาร

การบริหาร คือ การเข้าไปจัดการในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ บุคคล เงิน ทรัพยากร งานทุกงานต้องอาศัยการบริหารจัดการทั้งสิ้นจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในงานบริหารย่อม

ต้องมีปัญหา และอุปสรรคให้ต้องแก้ไขอยู่เสมอ ผู้บริหารต้องมีความ “อดทน” เป็นนิสัยจึงจะสามารถบริหารได้สำเร็จ หน้าที่หลักของผู้บริหาร มีอยู่ 4 ประการ คือ

3.1) ชยันทำงานตามเวลา

ผู้บริหารต้องมีนิสัยตรงต่อเวลา มีวินัยในเรื่องเวลา รู้จักจัดการงานตามเวลา งานใดสำคัญก็ต้องทำก่อน งานใดยังไม่สำคัญก็ต้องรอไปก่อน และเมื่อถึงเวลาต้องทำงานใด ก็ต้องทำงานนั้นทันที ไม่ควรผัดวันประกันพรุ่ง เป็นดินพอกหางหมู สุดท้ายก็ไม่ได้ทำงาน

3.2) หมั่นตรวจตรางานให้เรียบร้อย

ผู้บริหารต้องมีนิสัยไม่ประมาท คือ รู้จักสังเกต ไม่ปล่อยผ่านในสิ่งแม้เพียงเล็กน้อย เมื่อพบสิ่งผิดปกติก็ต้องรีบแก้ไขในทันทีโดยไม่ปล่อยผ่านไปเฉยๆ หรือทำงานแบบสลุบเอาเผากิน ผักชีโรยหน้าเป็นต้น

3.3) อดทนกับการแก้ปัญหา

ผู้บริหารต้องมีนิสัยอดทน เป็นคนสู้ปัญหา พบปัญหาแล้วแก้ไข ไม่ใช่หนีปัญหาไม่หาทางแก้ไข และรู้จักป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นอีก ดังนั้น ความอดทนเท่านั้นจึงจะเอาชนะปัญหาอุปสรรคได้

3.4) หมั่นตรวจตราบัญชี

ผู้บริหารต้องมีนิสัยละเอียดรอบคอบ หมั่นตรวจสอบบัญชีการเงินทั้งรายรับ รายจ่าย รายเหลือ ว่ามีการขาดทุน กำไร อย่างไรจะได้สามารถวางแผน แก้ไข ป้องกัน ปัญหาการเงินของตนได้ทันที

4) การขาย

จะค้าขาย ทำธุรกิจได้กำไร ขาดทุน มากน้อยเพียงใดอยู่ที่สามารถปิดการขายได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น คุณสมบัติพื้นฐานของนักขายที่ดี ที่ทุกคนต้องมี คือ จาคะ มีลักษณะ 4 ประการ คือ

4.1) รู้จกรักษาอารมณ์ให้แจ่มใส

ผู้ขายต้องมีอารมณ์ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ รอยยิ้มจะสร้างความคุ้นเคยให้กับลูกค้า ให้รู้สึกสนิทสนมและเป็นมิตร จะได้รู้สึกไว้นั่นเอง แม้ลูกค้าจะซื้อหรือไม่ซื้อก็ตาม ก็ต้องยิ้มแย้ม

ตลอดเวลา ไม่ควรทำหน้าที่บูดบึ้งอารมณ์เสียใส่ลูกค้า เพราะวันนี้ลูกค้าอาจจะไม่ซื้อ แต่หากลูกค้าประทับใจ วันอื่นลูกค้าก็จะกลับมาซื้ออีกแน่นอน

4.2) รู้จักให้สิ่งมีประโยชน์แก่ลูกค้า

ผู้ขายต้องเสนอสินค้าแก่ลูกค้าตามความเป็นจริง สินค้าของเรามีรายละเอียด คุณภาพอย่างไร ใช้งานอย่างไร ต้องอธิบายให้ลูกค้าเข้าใจชัดเจนเสียก่อน ไม่ควรหลอกขายสินค้าที่ด้อยคุณภาพ หรือ โฆษณาเกินจริง หรือลูกค้าบางคนไม่มีความรู้ ก็ต้องอธิบายให้ความรู้ แนะนำช่วยเหลือลูกค้าให้เข้าใจในสิ่งที่ลูกค้าต้องการจริงๆ แม้จะไม่ซื้อสินค้าของเราก็ตาม

4.3) รู้จักอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า

ผู้ขายต้องให้ความสำคัญกับการบริการเพราะการบริการเป็นสิ่งสำคัญของการขายลูกค้ามีความต้องการอย่างไร ผู้ขายต้องอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าในทุกๆ ด้าน เช่น ตัวอย่างสินค้าพื้นที่สำหรับลูกค้าได้เลือกชมสินค้า แก้อื้อสำหรับนั่ง ห้องน้ำสะอาด ให้การต้อนรับลูกค้าเหมือนญาติผู้ใหญ่ที่มาเยี่ยมเยียนถึงบ้าน

4.4) รู้จักผูกใจลูกค้าที่เป็นคนดีมาเป็นลูกค้าประจำ

ผู้ขายต้องใส่ใจกับลูกค้าที่เป็นคนดี เพราะการค้าขายกับคนดีย่อมสบายใจกว่าคนไม่ดี ฉะนั้นการผูกใจให้สนิทสนมคุ้นเคยกันไว้เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ จะได้ติดต่อค้าขายกันได้นาน ๆ การได้คนดีมาเป็นลูกค้าจะมีแต่ช่วยกันเจริญก้าวหน้า เพราะคนดีจะไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมหรือพาให้ฉิบหาย ตรงกันข้ามกับคนพาล หากพบพานมากๆ เข้าก็มีแต่จะล่มจม มีแต่จะเสื่อมทั้งชีวิต ธุรกิจการค้าที่ดี

ความขยันให้การหาทรัพย์เป็น จึงเป็นต้นทางของการสร้างฐานะให้ร่ำรวย ประการแรกและเป็นความเก่งที่สามารถเรียนรู้และสร้างขึ้นมาในตนเองได้ แต่จะสร้างฐานะให้ร่ำรวยได้อย่างแน่นอนต้องเป็นความเก่งบวกกับความเฮงที่ได้มาจากการสร้างบุญ

3.7.2 ได้ทรัพย์เพราะการส่งผลของบุญที่ทำไว้ดีแล้วในอดีต

การสร้างฐานะ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพ ทำธุรกิจประเภทใด ย่อมต้องการกำไรสูงสุดเป็นเป้าหมาย แต่หลายครั้งจะพบว่า แม้จะขยันทำเต็มที่เพียงใดก็ไม่ได้ผลตามที่ตั้งใจไว้ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานก็ไม่สูงขึ้น เพราะไม่มีความรู้ในเรื่องบุญ ที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างฐานะของตน พระพุทธองค์ได้ตรัสเรื่องนี้ไว้ใน “วาณิชสูตร” มีใจความสรุปได้ว่า

1. โกงบุญตนเองจึงขาดทุน หมายความว่า คนบางคนเคยปวารณากับสมณพราหมณ์ว่า ถ้าพระคุณเจ้าต้องการปัจจัยสิ่งใดขอให้บอกเขา ครั้นต่อมาภายหลัง เมื่อเขาได้รับการบอกกล่าว แล้วก็เฉยเสีย คนประเภทนี้ เมื่อละโลกไปแล้ว กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก ไม่ว่าจะสร้างฐานะ ด้วยการประกอบอาชีพใดๆ ก็มีแต่ขาดทุน ได้เงินน้อยกว่าที่ควรได้

2. โกงบุญบางส่วน ทำให้ได้กำไรน้อย หมายความว่า คนบางคนถวายปัจจัยแก่สมณพราหมณ์น้อยกว่าที่ตนเคยปวารณาต่อพระคุณเจ้า คนประเภทนี้ เมื่อละโลกไปแล้ว กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก ไม่ว่าจะสร้างฐานะ ด้วยการประกอบอาชีพใดๆ ก็จะได้กำไรน้อยกว่าที่ตั้งไว้

3. ทำบุญตามกำลังจึงได้กำไรตามเป้าหมาย หมายความว่า คนบางคนถวายปัจจัยแก่สมณพราหมณ์ตรงตามจำนวน ที่ตนเคยปวารณาไว้ ไม่ว่าตนเองจะประสบอุปสรรคมากน้อยเพียงใดหรือไม่ก็ตาม คนประเภทนี้เมื่อละโลกไปแล้ว กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะสร้างฐานะ ด้วยการประกอบอาชีพใดๆ แม้มีอุปสรรคแบบไม่คาดฝันเกิดขึ้นมากมายเพียงใดเขาก็สามารถฝ่าฟันจนกระทั่งได้กำไร ตามที่หวังจนได้

4. ทำบุญเต็มกำลังจึงได้กำไรเกินเป้า หมายความว่า คนบางคนถวายปัจจัยอย่างเต็มกำลังแก่สมณพราหมณ์ คือถวายมากกว่าที่ตนเองปวารณาไว้ คนประเภทนี้เมื่อละโลกไปแล้ว ก็ไปสู่สุคติ เมื่อกลับมาเป็นมนุษย์อีก ไม่ว่าจะสร้างฐานะ ด้วยการประกอบอาชีพใดๆ ก็ได้กำไรเกินเป้าทุกทีไป

เพราะฉะนั้น คนที่จะสร้างฐานะคนใดที่ไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพตามที่คาดหวัง หรือประสบความล้มเหลวถ้ามั่นใจว่าสาเหตุแห่งปัญหาไม่ได้มาจากความขยันหมั่นเพียรแล้วละก็ ย่อมจะต้องเป็นสาเหตุจากการขาดกำลังบุญในอดีตแน่นอน เมื่อทราบแล้วก็พึงกัดฟันสู้ต่อไป ด้วยการทำมาหากินควบคู่กับการสร้างบุญกุศลเรื่อยไปในเชิงบูรณาการให้ยิ่งๆ ขึ้น แม้ผลยังบังเกิดไม่ทันในชาตินี้ ก็จะมีบังเกิดในชาติหน้าและชาติต่อไปอีก

ส่วนคนสร้างฐานะคนใดที่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง หรือเกินความคาดหวัง ก็อย่าพึงหลงคิดว่า ความสำเร็จของท่านเกิดจาก “หนึ่งสมองสองมือของท่านแท้ๆ” แท้ที่จริงแล้วยังมีบุญกุศลที่ท่านเคยสั่งสมไว้สนับสนุนอยู่ด้วย เข้าทำนองที่มีผู้นิยมพูดกันว่า “เก่งอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องทั้งเก่งทั้งเฮงนั่นแหละ จึงจะรวย”

เพราะฉะนั้น ในขณะที่ท่านกำลังสร้างฐานะทางเศรษฐกิจไป ท่านจะต้องไม่มองข้ามการสั่งสมบุญไว้ล่วงหน้าอย่างเด็ดขาด

3.8 ทำอย่างไรจึง “เก็บทรัพย์เป็น”

1) การเก็บทรัพย์คืออะไร ?

คือ การออมทรัพย์เพื่อจะได้ใช้ทรัพย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2) ทำไมจึงต้องเก็บทรัพย์ ?

เหตุผลที่ต้องเก็บทรัพย์ คือ

1. ทรัพย์บางอย่างเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ข้าวปลา อาหาร ยารักษาโรค ถ้าไม่มีแล้วก็ต้องตาย
2. ทรัพย์เป็นสิ่งที่หามาได้โดยยาก ต้องใช้ความขยัน อดทนจึงจะได้มา เพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต
3. เป็นเครื่องบ่งบอกฐานะทางสังคม ว่าเป็นคนรวย หรือ คนจน
4. เป็นหลักประกันเมื่อยามเจ็บป่วย ใช้ทรัพย์เป็นค่ารักษาพยาบาล
5. เป็นอุปกรณ์ต่อการทำความดี สังสมบุญบารมี เพื่อประโยชน์ในชาติหน้าและอุปกรณ์ต่อประโยชน์สูงสุด

3) หลักการเก็บทรัพย์

หลักการเก็บทรัพย์ คือ ต้องเก็บทรัพย์โดยที่คำนึงถึงศีลธรรม หมายความว่า สิ่งใดที่เป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตชนิดที่ขาดไม่ได้ ถ้าขาดแล้วต้องถึงความตาย ผู้มีศีลธรรม จะไม่เก็บกักตุน และแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งนั้นมากเกินไปจนควรอย่างเด็ดขาด แต่จะใช้เท่าที่จำเป็น เช่น อาหาร ยารักษาโรค จะไม่กักตุนไว้เพื่อโก่งราคาจนคนอื่นเดือดร้อน

4) วิธีเก็บทรัพย์

คนทั้งหลายในโลกมีวิธีเก็บทรัพย์อยู่หลายวิธี บางคนฝากธนาคาร บางคนเก็บในรูปของของมีค่า เช่น เพชร ทองคำ อัญมณี หรือบางคนเก็บในรูปของที่ดิน ไม่ว่าจะเก็บทรัพย์ด้วยวิธีใด การเก็บทรัพย์ที่ถูกต้องวิธี ต้องประกอบด้วยหลัก 4 ประการ ต่อไปนี้

1. การวางแผนเก็บทรัพย์
2. การป้องกันอันตรายแก่ทรัพย์
3. การถนอมทรัพย์
4. การฝังขุมทรัพย์

5) การวางแผนเก็บทรัพย์

การวางแผนเก็บทรัพย์ เป็นเรื่องของบุคคลผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต คิดเห็นการณ์ไกล จึงได้เก็บรวบรวมทรัพย์ตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ไม่หลงเมามัวในชีวิต ใช้จ่ายเพียงเพื่อความเพลิดเพลินในยามคุณแต่รู้จักแบ่งทรัพย์เป็นส่วนๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพย์ได้อย่างเต็มที่

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการวางแผนไว้ คือ

“บัณฑิตอยู่ครองเรือน พึ่งแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน พึ่งใช้สอย 1 ส่วน พึ่งประกอบกิจการงาน 2 ส่วน พึ่งเก็บส่วนที่ 4 ไว้ เพื่อจกมีอันตราย”

สรุปว่า พระพุทธองค์ให้วางแผนแบ่งทรัพย์ เป็น 4 ส่วนคือ

1. เก็บไว้ใช้สอย 1 ส่วน
2. เก็บไว้เพื่อประกอบกิจการงาน 2 ส่วน
3. เก็บไว้เพื่อเหตุอันตรายในอนาคต 1 ส่วน

การรู้จักวางแผนเก็บทรัพย์ คิดก่อร่างสร้างตัวสร้างฐานะแต่วัยหนุ่ม เป็นความคิดของคนมีปัญญาเพราะเห็นภัยจากความยากจน เจ็บ โง่ และภัยในชีวิต จึงทำงานหนัก แม้การเก็บทรัพย์จะทำให้ลำบากในตอนแรก แต่ก็จะสบายในภายหลัง เพราะทรัพย์จะบันดาลความสุขมาให้ เกิดจากการที่ได้ใช้ทรัพย์นั้น

6) การป้องกันอันตรายแก่ทรัพย์

ทรัพย์ที่หามาได้โดยยากลำบาก ต้องใช้ชีวิต สติปัญญา ความรู้ เข้าไปแลก หากเก็บรักษาไว้ไม่ดี อันตราย โทษภัยใดๆ ก็เกิดกับทรัพย์นั้นได้

อันตรายที่จะเกิดจากทรัพย์มี 5 ประการ คือ

1. อันตรายจากไฟ คือ ไฟอาจไหม้ได้
2. อันตรายจากน้ำ คือ น้ำอาจท่วมได้
3. อันตรายจากผู้ปกครองบ้านเมือง คือ ถูกข่มขู่ ริดไถ่ บีบบังคับเอาไปได้
4. อันตรายจากโจรผู้ร้าย คือ โจรอาจขโมยได้
5. อันตรายจากทายาทผู้ไม่ประพฤติธรรม คือ ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักอาจนำไปได้

เมื่อรู้ว่าทรัพย์อาจจะเกิดภัยอันตรายได้ ต้องหาทางป้องกันล่วงหน้า โดยตั้งอยู่ในความไม่ประมาท หมั่นตรวจตราทรัพย์นั้นอยู่เสมอ

7) การถนอมทรัพย์

ทรัพย์สินใดๆ ไม่ว่าจะแข็งแรงทนทาน มีคุณภาพดีเพียงใด ก็ย่อมเสื่อมสลายไปได้ตามกาลเวลา ตามอายุการใช้งาน แม้จะรู้ว่าทรัพย์นั้นต้องมีวันเสื่อม แต่การยืดอายุทรัพย์เพื่อจะได้สามารถใช้ได้นานๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ เป็นการรักษาทรัพย์ให้ยั่งยืน บุคคลที่เห็นความสำคัญของการถนอมทรัพย์ ย่อมยังตระกูลให้มั่นคงอยู่ได้นาน เพราะมีทรัพย์สมบัติให้ใช้ได้นานๆ มีวิธีการสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. แสวงหาสิ่งของที่หายไป คือ ไม่ว่าทรัพย์นั้นจะมีมูลค่ามากน้อยเพียงใดเมื่อสูญหายไป ต้องตามกลับคืนมาให้ได้ โดยไม่ปล่อยปละละเลย เห็นว่ามีค่าเพียงเล็กน้อยไม่ได้ เพราะจะเป็นการสร้างนิสัยมักง่าย ประมาท ขาดความระมัดระวัง

2. ซ่อมแซมสิ่งของที่เสียหายแล้วให้กลับมาใช้ได้ดังเดิม คือ ทรัพย์ถ้าเสียหายเพียงเล็กน้อย ซ่อมได้ก็ต้องซ่อมแซมทันที ไม่ปล่อยให้เสียหายมากแล้วค่อยมาซ่อม หรือ คิดจะซื้อใหม่โดยไม่ยอมซ่อมแซม ด้วยคิดว่า มีราคาเพียงเล็กน้อย จึงไม่ยอมซ่อมแซม

3. รู้จักประมาณในการใช้สอยบริโภคทรัพย์ คือ ใช้สอยอย่างประหยัดตามความจำเป็น ไม่น้อยเกินไปจนตนเองลำบาก และไม่มากเกินไปจนต้องทิ้งต้องขว้าง อันเป็นการสร้างนิสัยสุรุ่ยสุร่าย หรือ ตระหนี่ถี่เหนียว

4. แต่งตั้งคนดีเป็นคนดูแลทรัพย์ คือ ให้คนดีมีศีลธรรมเป็นคนดูแลรับผิดชอบในทรัพย์เพราะจะเป็นหลักประกันได้ว่าทรัพย์นั้นจะถูกนำมาใช้อย่างระมัดระวัง สะเกี่ยรอบคอบ และมีความปลอดภัย

ทรัพย์เป็นเครื่องปลื้มใจของมนุษย์ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิต ควรถนอมรักษาทรัพย์นั้นไว้ให้ดี

8) การฝังขุมทรัพย์

มี 2 ประเภท

1. ฝังทรัพย์หยาบ คือ การเก็บทรัพย์ไว้ในลักษณะที่เป็น ทรัพย์หยาบ ไม่ว่าจะ เป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยในปัจจุบัน มีการนำไปฝากกับธนาคารบ้าง เก็บไว้ในตู้เซฟบ้าง การเก็บทรัพย์เช่นนั้นมีความปลอดภัยไม่มากนัก และถ้ายิ่งเก็บสะสมไว้มากๆ ในลักษณะที่ตั้งใจเก็บไว้เป็นมรดกของตระกูล เป็นมรดกสำหรับลูกหลาน โดยที่เจ้าของทรัพย์ ไม่มีความจำเป็นต้องนำกลับมาใช้ในชีวิตอีก ก็กล่าวได้ว่าทรัพย์นั้นมีได้ก่อให้เกิดประโยชน์

อันใดแก่เจ้าของทรัพย์นั้นเลย บางกรณีทรัพย์นั้นยังเป็นสาเหตุแห่งการพิพาทฆ่าฟันกัน ระหว่างทายาทผู้มีส่วนรับมรดกของตระกูลได้อีก

2. เก็บเป็นทรัพย์ละเอียดย การเก็บเป็น ทรัพย์ละเอียดย คือการเปลี่ยนทรัพย์นั้น เป็นบุญ ด้วยการบริจาคเป็นทาน หรือสงเคราะห์บุคคลต่างๆ เป็นต้นว่า การถวายทานแก่สงฆ์ การบริจาคทานเพื่อสร้างศาสนสถานต่างๆ เช่น เจดีย การแบ่งปันสิ่งของแก่บุคคลต่างๆ รวมทั้ง การบริจาคเพื่อสังคมสงเคราะห์ การให้เงินอุปการะตลอดจนการเลี้ยงดูเอาใจใส่บุพการี และ ญาติพี่น้อง การใช้จ่ายทรัพย์ในลักษณะดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดบุญทั้งสิ้น ซึ่งบุญนี้ไม่ว่าใครหรือ ใครๆ ก็ไม่สามารถลักเอาไปได้

การฝังขุมทรัพย์ที่ดีที่สุด คือ การเปลี่ยนเป็นบุญ เป็นอริยทรัพย์ บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว ควรเริ่มฝังขุมทรัพย์แต่ยังหนุ่มสาว เพื่อทรัพย์นั้นจะเป็นประโยชน์ในภพชาติหน้า

3.9 ทำอย่างไรจึง “สร้างเครือข่ายคนดีเป็น”

คำว่า “เครือข่ายคนดี” ก็คือ “เครือข่ายกัลยาณมิตร” นั่นเอง ซึ่งเครือข่าย กัลยาณมิตรจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ¹ คือ

1) ตัวเองต้องเป็นคนดีมีสัมมาทิฐิเข้าไปอยู่ในใจอย่างมั่นคง คือมีคุณสมบัติของ กัลยาณมิตร หรือมีความเป็นมิตรแท้อย่างสมบูรณ์พร้อม

2) กัลยาณมิตรในเครือข่ายแต่ละคนก็ต้องเป็นคนดีมีสัมมาทิฐิเข้าไปอยู่ในใจอย่าง มั่นคง หรือถ้ายังไม่มั่นคง ก็ต้องรู้จักตัวเอง และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิเข้าไป อยู่ในใจอย่างมั่นคง ด้วยการพยายามซึมซับคุณความดีจากกัลยาณมิตรในเครือข่ายคนดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

3) ต้องร่วมกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและสังคม เพื่อพัฒนาเครือข่าย กัลยาณมิตรให้แข็งแกร่ง เพื่อขยายเครือข่ายให้กว้างขวางออกไปเรื่อยๆ และเพื่อพัฒนาสัมมา- ทิฐิในใจของกัลยาณมิตรแต่ละคนให้แกร่งยิ่งขึ้น

จากคุณลักษณะสำคัญของเครือข่ายคนดีหรือเครือข่ายกัลยาณมิตร 3 ประการข้างต้น สามารถแจกแจงเป็นวิธีการในการสร้างเครือข่ายกัลยาณมิตรออกเป็น 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

¹ พระภวนาวิริยคุณ, คัมภีร์ปฎิรูปมนุสย์, 2547, หน้า 253-254.

1) ตนเองต้องเป็นคนดี กล่าวคือ จะต้องมีสัมมาทิฐิเข้าไปอยู่ในใจอย่างมั่นคง คือมีคุณสมบัติของกัลยาณมิตร หรือมีความเป็นมิตรแท้อย่างสมบูรณ์พร้อม ทั้งนี้เพราะ หากตนเองยังไม่เป็นคนดี ยังมีความเห็นผิดหรือเป็นมิจฉาทิฐิอยู่ ก็เป็นไปได้ที่จะสร้างคนอื่นให้เป็นคนดี เปรียบเสมือนแม่ปูซึ่งยังเดินเก้งๆ กังๆ อยู่ ก็ไม่สามารถจะสอนลูกปูให้เดินตรงได้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในราโชวาทชาดกว่า “ถ้าเมื่อใดทั้งหลายว้ายข้ามแม่น้ำไป โคหัวหน้าฝูงว้ายคด เมื่อโคผู้นำฝูงว้ายคดอย่างนี้ โคทั้งหมดก็ย่อมว้ายคดไปตามกัน ในมนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนนอกนั้นก็ประพฤติไม่เป็นธรรมโดยแท้ ถ้าพระราชเจ้าเป็นใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในธรรม รัฐก็ย่อมอยู่เป็นทุกข์ทั่วกัน”¹ ด้วยเหตุนี้การสร้างเครือข่ายคนดีจึงต้องเริ่มต้นที่ตนเองคือ ตนเองจะต้องมีสัมมาทิฐิก่อนแล้วจึงจะชักนำผู้อื่นไปในหนทางที่ถูกต้องได้

2) ต้องเห็นประโยชน์ของการคบคนดี คนดีจะดำรงอยู่ในคุณความดีได้ยั่งยืน และได้รับการพัฒนาให้ยิ่งๆ ขึ้นไปจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิมิตรดีด้วย เพราะมิตรดีหรือกัลยาณมิตรจะช่วยชี้แนะสิ่งดีๆ ยิ่งๆ ขึ้นไปให้ได้ และยังเป็นต้นแบบที่ดีด้านต่างๆ ให้อีกด้วย บุคคลผู้คบมิตรดีจึงมีแต่เจริญไม่มีเสื่อม แม้แต่คนพาล หากได้มิตรดีก็สามารถเป็นคนดีมีปัญญาได้ ดังที่พระนางกิสสาโคตรมีเถรีกล่าวถึงพระดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “พระมุนีทรงสรรเสริญความเป็นผู้มีกัลยาณมิตร คนเมื่อคบกัลยาณมิตร แม้เป็นพาล ก็พึงเป็นบัณฑิตได้บ้าง”²

3) ต้องรู้จักพฤติกรรมของคนพาล การจะแยกแยะคนดีและคนพาลได้นั้นจำเป็นจะต้องรู้จักพฤติกรรมของคนทั้งสองประเภทก่อน สำหรับคนพาลนั้นคือคนที่มึนใจเข่นหมั่วเป็นปกติ เป็นผลให้มีความเห็นผิดหรือมิจฉาทิฐิ ยึดถือค่านิยมผิดๆ และมีวินิจฉัยเสีย คนพาลมีพฤติกรรมอย่างน้อย 5 ประการดังต่อไปนี้³

3.1) คนพาลชอบชักนำในทางที่ผิด เช่น ชักชวนไปลักขโมย เป็นต้น

3.2) คนพาลชอบทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ การงานของตนเองไม่ทำแต่ไปก้าวก่ายงานของผู้อื่น กลั่นแกล้งผู้ร่วมงาน เป็นต้น

¹ ขุททกนิกาย ชาดก, มก. เล่ม 58 ข้อ 634-635 หน้า 606.

² ขุททกนิกาย เถรีคาถา, มก. เล่ม 54 ข้อ 646 หน้า 300.

³ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, 2548, หน้า 15-16.

3.3) คนพาลชอบแต่สิ่งที่ผิดๆ ชอบถือเอาสิ่งที่ชั่วว่าเป็นสิ่งที่ดี เช่น ชอบเล่นไฟ
สูบบุหรี่ เห็นคนทำถูกว่าเป็นคนโง่ เป็นต้น

3.4) คนพาลแม้พูดดีๆ ก็โกรธ เช่น เตือนให้ประกอบอาชีพด้วยความสุจริตเพื่อ
ความเจริญก้าวหน้าของตนเองและประเทศชาติก็โกรธ เป็นต้น

3.5) คนพาลไม่รับรู้ระเบียบวินัย เช่น ไปทำงานสาย แต่เลิกงานก่อนเวลา เป็นต้น

4) ต้องรู้จักพฤติกรรมของคนดี คนดีคือคนที่มีใจผ่องใสอยู่เป็นปกติ จึงทำให้มี
สัมมาทิฐิคือมีความเห็นถูกเข้าไปอยู่ในใจอย่างมั่นคง เป็นผู้ที่รู้อะไรถูกอะไรผิด อะไรดีอะไรชั่ว
และรู้ว่าอะไรบุญอะไรบาป คนดีมีพฤติกรรมอย่างน้อย 5 ประการดังต่อไปนี้¹

4.1) คนดีชอบชักนำในทางที่ถูก เช่น ชักนำให้เลิกสูบบุหรี่ เลิกดื่มสุรา เป็นต้น

4.2) คนดีชอบทำแต่สิ่งที่เป็นธุระ ไม่เกะกะเกราะใครๆ เร่งรีบทำการงานในหน้าที่
ของตนให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ไม่ปล่อยงานให้ค้างค้ำ

4.3) คนดีชอบทำแต่สิ่งที่ถูกที่ควร เช่น ชอบพูดและทำตรงไปตรงมา ชอบ
สนทนารธรรม รังเกียจการนินทาว่าร้าย เป็นต้น

4.4) คนดีเมื่อถูกว่ากล่าวตักเตือนโดยดียอมไม่โกรธ มีนิสัยถือเอาความถูก
ความดี และความมีประโยชน์เป็นที่ตั้ง ไม่ถือตัวอวดดีดีौरัน

4.5) คนดียอมรับรู้ระเบียบวินัย รักที่จะปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหมู่คณะ
อย่างเคร่งครัด เพราะตระหนักดีว่าวินัยเป็นเครื่องยกหมู่คณะให้เจริญขึ้นได้จริง

5) ต้องรู้วิธีป้องกันอันตรายจากคนพาล วิธีป้องกันอันตรายจากคนพาลที่ดีที่สุดคือ
ไม่คบคนพาล คำว่า คบ หมายถึง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

5.1) ร่วม เช่น ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมก่อการ ร่วมหุ้น ร่วมลงทุน

5.2) รับ เช่น รับเป็นเพื่อน รับเป็นภรรยาหรือสามี รับไว้ทำงาน

5.3) ให้ เช่น ให้ความไว้วางใจ ให้คำชมเชย ให้ยศ ให้ตำแหน่ง ให้หยิบยืม
สิ่งของ

การไม่คบคนพาล คือการไม่ยอมมีพฤติกรรมสัมพันธ์ใดๆ ดังกล่าวข้างต้นกับคนพาล

¹ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, 2548, หน้า 23-24.

ถ้าเรายังคบคนพาลอยู่ ไม่ว่าจะในระดับไหนก็ตาม รีบถอนตัวเสียโดยด่วน อย่าประมาท รีบตัดไฟเสียแต่ต้นลม มิฉะนั้นจะพาลาด ติดเชื้อพาลโดยไม่รู้ตัว กลายเป็นพาลตามไปด้วย โบราณท่านให้คติเตือนไว้ว่า ห่างสุนัขให้ห่างคอก ห่างวอกให้ห่างวา ห่างพาลาให้ห่างหมื่นโยชน์แสนโยชน์¹

6) ต้องรู้วิธีผูกมิตรกับคนดี การผูกมิตรหรือการคบคนดีมีวิธีการดังต่อไปนี้คือ

- 6.1) หมั่นไปมาหาสู่
- 6.2) หมั่นเข้าไปนั่งใกล้
- 6.3) มีความจริงใจ ให้ความเกรงอกเกรงใจต่อท่าน
- 6.4) ฟังคำแนะนำ ฟังคำพูดของท่าน
- 6.5) จำธรรมเนียมที่ได้ฟังนั้นไว้
- 6.6) พิจารณาใจความของธรรมที่จำได้นั้นให้ดี
- 6.7) พยายามปฏิบัติตามธรรมที่ได้ฟัง

7) ต้องให้การยกย่องนับถือคนดี กำลังใจมีความสำคัญต่อการสร้างความคิด การที่บุคคลใดจะยึดมั่นอยู่ในความดีและสร้างสิ่งที่ดีได้อย่างต่อเนื่องต้องใช้กำลังใจสูง ดังนั้นคนดีจึงควรได้รับการยกย่องนับถือเพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำความดียิ่งๆ ขึ้นไป เมื่อคนดีได้รับการยกย่องให้สูงเด่นก็จะเป็นต้นแบบให้แก่ชาวโลกได้เจริญรอยตามด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ทรงสร้างอริยประเพณีนี้ไว้ด้วยการประกาศยกย่องคุณงามความดีของพุทธบริษัทผู้เป็นเลิศในด้านต่างๆ ท่ามกลางสงฆ์ การประกาศยกย่องของพระพุทธองค์ได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่พุทธบริษัทที่อยู่ในมหาสมาคมนั้น หลายต่อหลายท่านได้ตั้งความปรารถนาว่าขอให้ได้เป็นดังเช่นภิกษุภิกษุณีที่ได้รับการยกย่องนั้นบ้างในภายภาคเบื้องหน้า ในประวัติการสร้างบารมีของภิกษุและภิกษุณีที่ได้รับการยกย่องให้เป็นเลิศหรือ “เอตทัคคะ” ด้านต่างๆ ทุกรูปต่างมีจุดเริ่มต้นการสร้างบารมีจากแรงบันดาลใจดังกล่าวมานี้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ การยกย่องนับถือคนดีจึงมีความสำคัญยิ่ง

ขั้นตอนทั้ง 7 ประการนี้ เป็นวิธีการสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในสังคม หากปฏิบัติได้ครบถ้วนทุกขั้นตอนเครือข่ายคนดีที่สร้างขึ้นจะมีความแข็งแกร่งและเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นสังคมที่คนดีมีอำนาจเหนือคนพาล

¹ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, 2548, หน้า 16-17.

3.10 ทำอย่างไรจึง “ใช้ชีวิตเป็น”

ใช้ชีวิตเป็น คือ การดำเนินชีวิตที่ไม่ผิดหลักกฎแห่งกรรมอย่างมีความสุขในโลกนี้และเตรียมความสุขในโลกหน้าไปพร้อมกัน จนหมดกิเลสเข้านิพพาน

1) ต้องมองชีวิตตามความเป็นจริง

คนในโลกแม้จะสมบุณด้วยทรัพย์สมบัติ ถูกเลี้ยงดูมาอย่างดี มีมิตร สหาย พวกพ้องบริวาร หน้าที่การงานดี มีชีวิตเป็นสุขดีแล้วก็ตาม ต้องมี วัฏมุทเทส หมายถึง ความเข้าใจโลกตามความเป็นจริง มี 4 ประการ¹ คือ

1.1) โลกอันชรานำไป ไม่ยั่งยืน หมายถึง การมองเห็นโลกตามความเป็นจริงว่าทุกชีวิตในโลกล้วนต้องแก่เฒ่า ต้องชรา มีอายุมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีใครจะสามารถถ่วงความหนุ่มสาว ความแข็งแรง กำลังวังชาเอาไว้ได้

1.2) โลกไม่มีผู้ต้านทาน ไม่เป็นใหญ่เฉพาะตน หมายถึง การมองเห็นโลกตามความเป็นจริงว่าทุกชีวิตในโลกล้วนต้องเจ็บป่วย เป็นไข้ เป็นโรค ไม่สบายกายด้วยกันทั้งนั้น จะแบ่งความทุกข์ ความเจ็บป่วย ให้กับใครๆ ก็ไม่ได้ มีแต่เจ็บป่วยอยู่คนเดียวใครก็ช่วยไม่ได้

1.3) โลกไม่มีอะไรเป็นของตน จำต้องทิ้งสิ่งทั้งปวงไป หมายถึง การมองเห็นโลกตามความเป็นจริงว่า โภคทรัพย์สมบัติ ที่ตนเองมีอยู่ ครอบครองอยู่ ใช้สอยบริโภคอยู่ เมื่อตายไปแล้ว ไม่สามารถนำไปใช้ในชาติหน้าได้ สมบัตินั้น สุดท้ายต้องตกเป็นของคนอื่นไป

1.4) โลกพร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา หมายถึง การมองเห็นโลกตามความเป็นจริงว่า หากสถานที่ใดในโลก สมบูรณ์ด้วย ทรัพย์สมบัติ ไร่นา อัญมณสมบัติ มีผู้ปกครองอ่อนแอ ผู้ปกครองที่เข้มแข็งกว่าเมื่อทราบว่ามีสถานที่เช่นนั้น ย่อมจะเข้าไปรบ ยึด ตีชิง สมบัตินั้นมาเป็นของตนแน่นอน

เมื่อมองโลกตามความเป็นจริงได้อย่างนี้จะเป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต จะใช้ชีวิตก็ใช้อย่างระมัดระวัง รู้จักถนอมร่างกาย ใช้ร่างกายไปกับการสร้างสิ่งที่ดี ๆ ให้กับตนเอง

2) ต้องคำนวณงบประมาณตลอดชีวิตได้

หมายความว่า ตลอดชีวิตคนๆ หนึ่ง หากอายุเฉลี่ย 75 ปี จะใช้งบประมาณเท่าไรใน

¹ รัฐบาลสูตร, มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก์, มก. เล่ม 21 หน้า 38-39.

การดำรงชีวิต โดยการคำนวณ จาก

2.1) ค่าการศึกษา x จำนวนปี = ?

2.2) ค่าปัจจัย 4 สำหรับเลี้ยงชีวิตของตนและคนในครอบครัว

อาหาร x 3 มื้อ x 75 ปี = ?

เสื้อผ้า x ? ชุด 75 ปี = ?

ยารักษาโรค x 75 ปี = ?

ที่อยู่อาศัย x 1 หลัง = ?

2.3) ค่าเครื่องอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น x 75 ปี = ?

ตัวอย่างข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างการคำนวณ แต่หากท่านลงมือทดลองคำนวณค่าใช้จ่ายของตัวท่านดูแล้ว จะพบว่างบประมาณที่จำเป็นตลอดทั้งชีวิตของเราคือเท่าไร ซึ่งก็จะเพียงพอต่อการดำรงชีวิตแล้ว ส่วนงบประมาณที่เหลือ คืองบประมาณที่ใช้สำหรับการฝังขุมทรัพย์ไว้ในพระพุทธศาสนา เป็นการเตรียมเสบียงเดินทางข้ามวัฏสงสาร เพื่อความสุขในชาติหน้า

3) ต้องวางแผนการใช้ทรัพย์เป็น

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่ถูกต้อง 4¹ ประการ คือ

3.1) ใช้เลี้ยงตนมารดา บุตรภรรยา บริวาร และมิตรสหายให้เป็นสุข

3.2) ใช้ป้องกันภัยธรรมชาติและอันตรายจากบุคคลต่างๆ

3.3) ใช้ทำพลี 5 คือ

1. ญาติพลี	สงเคราะห์ญาติ
2. อติถิพลี	ต้อนรับแขก
3. ปุพพเปตพลี	ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย
4. ราชพลี	ถวายให้หลวง มีภาษีอากรเป็นต้น
5. เทวตาพลี	ทำบุญอุทิศให้เทวดา

3.4) ใช้บำเพ็ญทักษิณาทานในสมณพราหมณ์ผู้มีศีลบริสุทธิ

¹ ปัตตกัมมสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 หน้า 198.

การรู้จักใช้ทรัพย์ตามที่พุทธองค์ทรงให้หลักการไว้นี้ ย่อมเป็นการใช้ทรัพย์อย่างถูกวิธี เป็นประโยชน์สำหรับตนและผู้อื่น ย่อมได้รับการยกย่อง มีมิตร มีพวกพ้อง บริวารมาก

4) ต้องไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

ความประมาท คือ ความขาดสติกำกับตัว ไม่ว่าจะคิด พูด ทำอะไรก็เกินไปในทางเสื่อม ความประมาทมี 7 ประการคือ

- 4.1) มีความประมาทในเวลา คิดว่ายังมีเวลาเหลืออยู่อีกมาก
- 4.2) มีความประมาทในวัย คิดว่าตนเองยังเป็นคนหนุ่มคนสาวอยู่ยังมีชีวิตอีกยาวนาน
- 4.3) มีความประมาทในความไม่มีโรค คิดว่ายังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอยู่
- 4.4) มีความประมาทในชีวิต คิดว่าเรายังมีชีวิตอยู่สุขสบายดี ไม่ทุกข์ร้อนอะไร
- 4.5) มีความประมาทในการงาน คิดว่าค่อยๆ ทำไปสุดท้ายก็เสร็จไปเอง ไม่ยอมทุ่มเททำ ผัดวันประกันพรุ่ง
- 4.6) มีความประมาทในการศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาหาความรู้เอาแต่เพลิดเพลินไปวันๆ
- 4.7) มีความประมาทในการปฏิบัติธรรม ปล่อยเวลาให้เสียเปล่า รอแต่ให้ถึงเวลาแต่สุดท้ายก็ไม่ได้ทำ

ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต คือ การนึกความประมาททั้ง 7 ประการ อยู่เรื่อยๆ เมื่อนึกได้อย่างนี้จะคิด พูด ทำ อะไรก็จะมีความระมัดระวัง ไม่ก่อเวรสร้างกรรม มุ่งหน้าทำแต่ความดี รักษา กาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ และ มุ่งทำเป้าหมายชีวิตให้สำเร็จ

พระพุทธองค์ตรัสว่า “ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย” ดังนั้น จะแก้ความประมาทได้มีวิธีเดียว คือ ความไม่ประมาท

5) ต้องใช้ชีวิตอย่างถูกต้องเพื่อบรรลุเป้าหมายชีวิตตามลำดับ

ใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง คือ

- 5.1) มีความสำรวมในชีวิตไม่ปล่อยให้ตัวเองหลงเพลิดเพลินไปกับ รูปที่สวयงาม เสียงที่ไพเราะ กลิ่นที่หอมหวาน รสที่อร่อยลิ้น สัมผัสอันนุ่มนวล และสิ่งบันเทิงเริงรมย์ เพราะ

หากกลุ่มหลงมัวเมาไปกับสิ่งเหล่านี้เมื่อใด เวลา ชีวิต ทรัพย์ ญาติ มิตร ก็จะมีหมดสิ้นไป

5.2) รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ไม่เห็นแก่กิน เห็นแก่ปากแก้ท้อง เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดโรคมามากมายตามมา ทำให้เป็นคนเห็นแก่อนอน คนกินมากย่อมนอนมาก เพราะอึดอัดจึงง่วงเหงาหาวนอน กลายเป็นคนขี้เกียจสันหลังยาว การงานก็ไม่ทำ ไม่มีความขยัน

5.3) มีความเพียรตลอดชีวิตในทุกเรื่องราว ตั้งแต่การศึกษา การสร้างตัว สร้างฐานะ สร้างความดี สร้างบุญบารมี

3.11 ทำอย่างไรจึง “มีศรัทธา”

ศรัทธาเป็นลักษณะของผู้มีใจใสสว่าง ประกอบด้วยปัญญา สามารถตรองตามคำสอนของพระพุทธองค์ได้ จนกระทั่งเชื่อสนิทใจ เกิดความเลื่อมใสขึ้นในใจ จึงพร้อมปฏิบัติตาม จนกระทั่งพ้นทุกข์ การสั่งสมศรัทธาจึงเป็นเรื่องของผู้ที่มีสัมมาทิฐิในระดับที่เกิดมุมมองของชีวิตในเรื่องต่อไปนี้

1) ต้องรู้สถานการณ์ของชีวิตตามความเป็นจริง

สถานการณ์ของชีวิตมนุษย์ก็คือ ทุกคนล้วนอยู่ท่ามกลางทะเลทุกข์ ตราบใดยังไม่หมดกิเลสก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดกันต่อไป ยิ่งเวียนว่ายตายเกิดนานเท่าไร ก็ทุกข์นานเท่านั้น ชีวิตของคนในโลกนี้ จึงมีอยู่ 3 พวก พวกหนึ่งลอยคออยู่เฉยๆ ท่ามกลางกระแสกิเลส วันหนึ่งก็ต้องโดนกระแสกิเลสพัดจมลงไปสู่ก้นทะเลทุกข์ อีกพวกหนึ่งว่ายตามกระแสกิเลส ยิ่งว่ายเร็วเท่าไร ยิ่งจมลงท่ามกลางก้นทะเลทุกข์เร็วเท่านั้น แต่อีกพวกหนึ่งพยายามว่ายทวนกระแสกิเลส พวกนี้ยิ่งว่ายมากเท่าไร ยิ่งเข้าใกล้ฝั่ง มีสิทธิรอดพ้นจากการจมอยู่ใต้ก้นทะเลทุกข์ เมื่อทราบสถานการณ์ชีวิตเช่นนี้แล้ว ก็ต้องแสวงหาบุคคลที่ข้ามพ้นทะเลทุกข์นี้ได้สำเร็จ เพื่อศึกษาว่าท่านข้ามไปได้ได้อย่างไร เราจะได้นำมาศึกษาเป็นต้นแบบ และท่านผู้นั้นย่อมเป็นใครไปไม่ได้ นอกจาก “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

2) ต้องหมั่นศึกษาประวัติการสร้างบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การที่เราจะข้ามพ้นการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารไปได้ เราก็ต้องหมั่นศึกษาการสร้างบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเพื่อที่จะได้รู้ว่าต้นแบบที่ถูกต้องนั้น ท่านทำอย่างไรจึงข้ามพ้นไปได้ เพื่อเราจะได้ออกแบบชีวิตได้ถูกต้องและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเมื่อเราพบเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ เราก็จะมีวิธีแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่เราต้องเผชิญ

3) ต้องหมั่นศึกษาพระธรรมคำสอนของท่าน

เมื่อใดก็ตามที่เรารู้สึกท้อแท้ในการทำความดี ถ้าเราได้ศึกษาพระธรรมคำสอนแล้ว เราจะมีกำลังใจในการทำความดีต่อไป

4) ต้องมีครูดีเป็นต้นแบบศีลธรรม

การที่เรากำลังฝึกฝนตนเองอยู่นั้นสิ่งที่สำคัญก็คือ เราต้องหาต้นแบบที่จะคอยแนะนำสั่งสอน สิ่งที่ดีมีประโยชน์กับเรา และคอยชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ต้องสามารถเป็นต้นแบบให้เราได้ทั้ง ทางกาย วาจา และใจ เพื่อที่เราจะได้มีแนวทางที่ถูกต้องในการฝึกฝนตนเอง และยกระดับมาตรฐานศีลธรรมตามท่านไปได้

5) ต้องหมั่นปฏิบัติตามโอวาทของครูให้ถูกต้อง

เมื่อเราได้ครูที่ดีมาแล้วเราก็ควรปฏิบัติตามโอวาทของครู เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป โดยเริ่มตั้งแต่ฟังคำครูให้ชัด ตระองคำครูให้ลึก ทำตามคำครูให้ครบ เพื่อจะได้เป็นเหมือนอย่างกับครูนั่นเอง

6) ต้องออกแบบชีวิตในสัมปรายภพให้ถูกต้อง

เมื่อชาตินี้เรารู้ว่าเรามีข้อบกพร่องอย่างไร เราก็ควรปรับปรุงตนเองเพื่อไม่ให้ข้อบกพร่องต่างๆ ติดตัวไปในภพเบื้องหน้า ซึ่งเราก็ต้องปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อให้เลิกจนเลิกเจ็บ เลิกโง่ และมีความสมบูรณ์พร้อมที่จะสร้างบารมีให้ยิ่งขึ้นในภพต่อไป

7) ต้องหมั่นสั่งสมขุมทรัพย์ คือ บุญ อยู่เสมอ

การที่จะทำให้ชีวิตในภพชาติเบื้องหน้ามีความสมบูรณ์ได้นั้น เราต้องรู้จักหาบุญและหมั่นสั่งสมบุญ เพราะบุญเป็นทรัพย์เพียงอย่างเดียวที่เราจะสามารถนำติดตัวไปในภพชาติเบื้องหน้าได้

8) ต้องรู้จักป้องกันไม่ให้บุญตกหล่น

เมื่อเราหาบุญมาได้แล้ว เราต้องป้องกันไม่ให้บุญที่ได้มานั้นต้องสูญหายไป โดยในขณะที่เราทำบุญ ก่อนทำเราต้องมีจิตใจผ่องใสปัดสิ่งปดืในบุญที่เรากำลังจะทำ ขณะทำเราต้องมีความปิติในบุญที่เราทำ ไม่ชุ่นมัวกับเรื่องที่มากระทบ และหลังจากทำ เราก็ต้องมีจิตระลึกนึกถึงบุญที่เราทำด้วยความปิติ ไม่มีความเสียดาย ในบุญที่เราได้ทำลงไปแล้ว

9) ต้องรู้ถึงการส่งผลของบุญกับสภาพจิตก่อนตาย

สภาพจิตก่อนตาย คือสิ่งที่ตัดสินว่าเราจะไปสู่สุคติภูมิหรืออบายภูมิ เพราะว่า

- เมื่อจิตเศร้าหมองไม่ผ่องใส ย่อมมีทุกข์เป็นที่ไป
- เมื่อจิตผ่องใสไม่เศร้าหมอง ย่อมมีสุขเป็นที่ไป

เมื่อเราสั่งสมบุญบ่อยๆ สั่งสมบุญจนติดเป็นนิสัยแล้วผลของบุญก็จะทำให้เรามีจิตผ่องใสอยู่ตลอดเวลา แม้กำลังจะละโลกก็องอาจสง่างามและจากไปด้วยจิตใจที่ผ่องใสตลอดเวลา เป็นหลักประกันว่า เราย่อมไปสู่สุคติในสัมปรายภพอย่างแน่นอน

3.12 ทำอย่างไรจึง “มีศีล”

การเป็นคนมีศีลมีวิธีการดังต่อไปนี้

1) ต้องรู้ความสำคัญของการรักษาศีล

โดยสามัญสำนึก คนเราโดยทั่วไปย่อมมีศีล 5 เป็นศีลประจำใจ โดยปกติ กล่าวได้ว่า ศีล 5 คือคุณสมบัติขั้นต่ำสุดของมนุษย์ หรือ มนุษยธรรม เป็นความดีงามขั้นพื้นฐานที่แสดงความเป็นผู้มีใจประเสริฐ ดังนั้น ผู้ใดแม้จะมีร่างกายเป็นมนุษย์ แต่ถ้าขาดศีล 5 ก็ไม่ถือว่าเป็นมนุษย์ เพราะขาดความดีหรือคุณสมบัติของมนุษย์นั่นเอง

พระพุทธองค์ตรัสว่า ศีลทำให้ไปสู่สุคติ หมายความว่า เมื่อรักษาศีล 5 ได้เป็นปกติก็เป็นหลักประกันได้ว่าเมื่อละโลกไปแล้ว ย่อมสามารถกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ได้อีก หรือ สามารถส่งผลให้เกิดในสวรรค์ได้ด้วย

2) ต้องมีต้นแบบในการรักษาศีล

ต้องรู้จักแสวงหาบุคคลที่มีศีลเป็นปกติมาเป็นต้นแบบในการปฏิบัติ ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพราะท่านเป็นผู้เห็นภัยในเพศฆราวาส จึงได้ออกบวชและรับเอาศีลที่พระพุทธองค์บัญญัติไว้มาปฏิบัติ ถึง 227 ข้อ ส่วนสามเณรมีศีล 10 ข้อ จะเห็นได้ว่าพระภิกษุสามเณร ท่านมีศีลมากแต่ก็ยังสามารถปฏิบัติได้

หรือคบหากับฆราวาสผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ผู้ดำเนินชีวิตอย่างไม่ผิดศีลธรรม ไม่ว่า จะสร้างตัวสร้างฐานะอย่างไรก็ไม่ยอมทำบาปกรรมโดยมองหาส่วนดีที่เขาได้ประพฤติปฏิบัติ แล้วนำมาเป็นตัวอย่างในการประพฤติปฏิบัติตาม

3) ต้องมีhiriและโอดตັปปะ

hiri คือ ความละอายต่อบาป แม้จะไม่มีใครรู้ใครเห็น ก็ไม่ยอมทำบาป

โอดตັปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป กลัวต่อผลของบาปที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

คือ มีความละอายและความเกรงกลัวต่อการทำกรรมชั่วทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ แม้จะถูกข่มขู่ หรือถูกความทุกข์ ความจน ความเจ็บ ไตๆ บีบคั้นอยู่ก็ตามก็ไม่ยอมละเมิดไปทำผิดศีลแม้แต่หน่อย

4) ต้องรู้จักวิธีรักษาศีล

การจะรักษาศีลให้ได้ตลอดชีวิตไม่ใช่สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่ทำได้ และมีผู้ที่ทำได้มากมาย โดยผู้ที่รักษาศีลต้องเห็นความสำคัญของศีล รู้ว่าศีลเป็นปกติของมนุษย์ คนผิดศีล คือ คนผิดปกติ ต้องละเว้นการเข้าไปในแหล่งอบายมุข หรือสถานที่ๆ นำไปสู่การผิดศีล ไม่คบหากับคนที่น่าไปสู่การผิดศีล

และที่สำคัญคือต้องตอกย้ำความคิดที่จะรักษาศีลให้มั่นคงตลอดชีวิตทุกวัน เช่น ก่อนออกจากบ้าน ให้นำพระของขวัญที่เคารพนับถือที่แขวนคออยู่มาระลึกนึกถึงแล้วสมาทานศีล 5 โดยว่าดังนี้

“ปาณาติปาตา เวระมณี

ข้าพเจ้าจะไม่ฆ่า

อะทินนาทานา เวระมณี

ข้าพเจ้าจะไม่ลัก

กาเมสุมิฉจจารา เวระมณี

ข้าพเจ้าจะไม่ประพฤติล่วงในกาม

มุสาวาทา เวระมณี

ข้าพเจ้าจะไม่หลอกลวง

สุราเมรายะมัชชปะมาทัฏฐานะ

ข้าพเจ้าจะไม่เสพของมีนเมาให้โทษ”

เมื่อได้ตั้งใจเช่นนี้แล้ว ก็ให้รักษาวัวอย่างดีให้ข้ามวันข้ามคืน เมื่อทำอย่างนี้ทุกวัน ย่อมสามารถรักษาศีลได้ตลอดชีวิต

5) ต้องเห็นคุณประโยชน์ของการรักษาศีล

อานิสงส์ของการรักษาศีล โดยย่อมี 3 ประการ

1. ศีลทำให้ไปสู่สุคติ คือ มีอนาคตเจริญก้าวหน้า มีชื่อเสียง เป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ไว้วางใจจากคนทั่วไป ครั้นเมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ย่อมไปดียิ่งๆ ขึ้นไปอีก คือ ไปเกิดบนสวรรค์

หรือเป็นเทวดา นางฟ้า

2. ศิลทำให้มีโรคทรัพย์ คือ ย่อมทำให้ผู้รักษาศีลได้โรคทรัพย์และใช้สอยทรัพย์ได้เต็มที่ ทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความทุจริตย่อมก่อให้เกิดความไม่สบายใจทุกครั้งที่เราคิดถึงหรือมองเห็น คนโบราณมักกล่าวว่า สิ่งของที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรมเปรียบเหมือนมีผีสิง ทั้งนี้เพราะเจ้าของจะหวาดผวาทะลุทุกครั้งที่ได้เห็นทรัพย์ที่ตนได้มาโดยทุจริต

3. ศิลทำให้ไปนิพพาน

คำว่า นิพพาน มีความหมายเป็น 2 นัย คือ

(1) นิพพานชั้นต้น หมายถึง คนที่มีศีลย่อมเกิดความสบายใจ จะอยู่ที่สุดก็สงบเย็นเป็นสุข

(2) นิพพานชั้นสูง หมายถึง ศิลทำให้ผู้รักษาหมตกิเลส ผู้ที่หมตกิเลสย่อมได้ไปนิพพานทั้งสิ้น

6) ต้องเห็นโทษของการไม่รักษาศีล

โทษของผู้ทุศีล¹ มีอย่างน้อย 5 ประการ

1. เสื่อมจากโรคทรัพย์
2. เสียชื่อเสียง
3. ไม่อาจจากลาหาญในเวลาเช้าสังคัม
4. หลงตาย คือตายอย่างไม่มีสติ
5. ตายไปเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก

3.13 ทำอย่างไรจึง “มีจาคะ”

การเป็นคนมีจาคะมีวิธีการดังนี้

1) ต้องรู้ความสำคัญของการให้ทาน

จาคะ แปลว่า สละ คือ การสละสิ่งของ ของตนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ความสำคัญของจาคะ คือ

¹ มหาปริณิพพานสูตร, ทีฆนิกาย มหาวรรค. มจร. เล่ม 10 หน้า 77.

นัยที่หนึ่ง เป็นการสั่งสมบุญกุศลให้กับตนเอง เพื่อเป็นหลักประกันว่าเกิดมาในภพชาติหน้า จะไม่ต้องมาลำบากยากจนอีก

นัยที่สอง เป็นการพัฒนาจิตใจของตนให้สูงขึ้น เป็นการขจัดความตระหนี่ ความโลภออกไปจากจิตใจ ฝึกตนเองให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับบุคคลต่างๆ ตามที่เขาจำเป็น

นัยที่สาม เป็นการให้ความช่วยเหลือกับบุคคลต่างๆ ที่กำลังสร้างตัวสร้างฐานะให้สามารถสร้างตัวสร้างฐานะได้สำเร็จ

2) ต้องมีต้นแบบในการทำทาน

บุคคลต้นแบบที่ทำทานอย่างถูกวิธีที่ควรศึกษาและนำมาเป็นแบบอย่างในสมัยพุทธกาล คือ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี สำหรับ ฝ่ายชาย และ มหาอุบาสิกาวิสาขา สำหรับฝ่ายหญิง เพราะทั้งสองท่านเป็นผู้ที่ได้รับการสรรเสริญจากพระพุทธองค์ว่าเป็นผู้เลิศในฝ่ายอุบาสกและอุบาสิกา

บุคคลทั้งสองท่าน สมควรที่ชาวพุทธควรที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เพราะแม้ในช่วงชีวิตจะมีอุปสรรคเกิดขึ้นอยู่บ้าง ก็ไม่เคยทอดทิ้งต่อการสร้างบุญบารมี และเสื่อมศรัทธาในพุทธศาสนาแม้แต่น้อย

3) ต้องรู้จักวิธีการให้ทานที่ได้บุญมาก

การทำทานให้ได้บุญมาก พระพุทธองค์ทรงให้วิธีการ เรียกว่า การให้ทานอย่าง สัตบุรุษ¹ คือ

1. ให้ของสะอาด
2. ให้ของประณีต
3. ให้ตามกาล
4. ให้ของสมควร
5. เลือกให้
6. ให้ประจำ
7. กำลังให้จิตผ่องใส
8. ให้แล้วดีใจ

การให้ทานทั้ง 8 วิธีดังกล่าวผู้ทำย่อมประสบบุญมาก

¹ สัปปริสทานสูตร, อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต, มก. เล่ม 37 หน้า 488.

4) ต้องเห็นคุณประโยชน์ของการให้ทาน

อานิสงส์ของการให้ทาน¹ มีมากมาย สามารถกล่าวโดยย่อได้ดังนี้

ผู้ใดให้โภชนะโดยเคารพตามกาลอันควรแก่ท่านผู้สํารวมแล้ว ผู้บริโภคโภชนะที่ผู้อื่นให้เป็นอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าให้ฐานะ 4 คือ อายุ วรรณะ สุข พละ นรชนผู้มีปกติให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มีบริวารยศในทุกที่ที่ตนเกิด

5) ต้องเห็นโทษของการไม่ให้ทาน

การไม่ให้ทาน เป็นนิสัยของคนตระหนี่ พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงวิบากกรรมของผู้ที่มีความตระหนี่กับเทวดาที่มาทูลถามปรากฏใน มัจฉริสูตร² ว่า

คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขา ทำการกีดขวางคนอื่นผู้ให้ คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก กำเนิดสัตว์เดรัจฉาน ถ้าถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน จะหาที่นอนผ้า อาหาร ความร่ำรวย ความสนุกสนานได้โดยยาก คนพาลเหล่านั้นต้องประสงค์สิ่งใดจากผู้อื่น เขาย่อมไม่ได้สิ่งนั้นสมความปรารถนา นั้นเป็นผลในภพนี้ และภพหน้าก็ยังมีทุกคติเป็นที่ไปอีกด้วย

การไม่ให้ทานมีผลน่ากลัวอย่างนี้ ชาวพุทธทราบอย่างนี้แล้ว ต้องขจัดความตระหนี่ ออกไปจากใจ หันมาทำความดี โดยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาให้มากยิ่งขึ้นไปด้วย

3.14 ทำอย่างไรจึง “มีปัญญา”

การเป็นคนมีปัญญามีวิธีการดังนี้

1) ความสำคัญของปัญญา

ปัญญา คือ สิ่งที่ทำให้ตนเองและผู้อื่นพ้นจากภัยทั้งในปัจจุบัน และภัยในอนาคต ทั้งยังเป็นเหตุในการทำให้ชีวิตก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีความก้าวหน้าในชีวิตนอกจากต้องมีความอดทนแล้ว ต้องมีปัญญาเป็นส่วนประกอบด้วย เพราะการมีปัญญานั้นจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เรามีช่องทางในการแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับตัวเอง

¹ โภชนสูตร, อังคุตตรนิกาย จตุกนิบาต, มก. เล่ม 35 หน้า 195.

² มัจฉริสูตร, สังยุตตนิกาย สตถวรรค, มก. เล่ม 24 หน้า 260.

สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ อะไรที่เป็นหนทางไปสู่ความเสื่อม และอะไรที่เป็นหนทางไปสู่ความเจริญ ดังนั้นปัญญาย่อมเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับชีวิต

2) ต้นแบบในการสร้างปัญญา

การที่บุคคลใดจะสามารถมีปัญญาที่เพิ่มพูนขึ้นได้นั้น ต้องรู้จักที่จะหาบุคคลมาเป็นต้นแบบของการสร้างปัญญา เพราะตัวของเราไม่สามารถรู้ได้ว่าสิ่งที่เรารู้มานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือสมบูรณ์พร้อมแล้วหรือยัง และเราก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าใจหรือรู้สิ่งต่างๆ ได้ทั้งหมดด้วยตัวของเราเองได้ ดังนั้นการที่เราจะได้ปัญญานั้นต้องมีต้นแบบ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด และต้นแบบนั้นก็คือ ครูบาอาจารย์ของเรานั้นเอง

ต้นแบบในการสร้างปัญญาที่ดีที่สุดก็คือ บัณฑิต และบัณฑิตที่สมบูรณ์ที่สุด ก็คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในปัจจุบันนี้แม้ว่าเรายังไม่พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็สามารถแสวงหาปัญญาได้จากพระธรรมคำสอนของพระองค์ที่ยังหลงเหลือไว้ โดยผ่านพระสงฆ์ที่เป็นผู้เก็บรักษาและถ่ายทอดคำสอนของพระองค์

นอกจากนี้บุคคลที่เราสมควรนำมาเป็นต้นแบบก็คือ บัณฑิต เพราะ บัณฑิต คือผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา นอกจากนี้เราต้องแสวงหาความรู้ต่างๆ จากผู้รู้ที่รู้จริงในเรื่องนั้นๆ ที่เราต้องการจะศึกษามาเป็นต้นแบบ ซึ่งอาจจะยังไม่สมบูรณ์พร้อม เราก็ควรใช้หลักที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ไว้มาไตร่ตรองก่อนด้วยว่า เราควรที่จะนำเรื่องใดมาปฏิบัติ เรื่องใดที่ไม่ควรนำมาปฏิบัติตาม

3) วิธีการสร้างปัญญา

เราสามารถสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นในตัวของเรา โดยวิธีการในการสร้างปัญญา คือ

3.1) การฟัง คือ เราต้องรู้จักเลือกฟังสิ่งที่เป็นสาระ และรู้จักการจับสิ่งที่เป็นสาระสำคัญในเรื่องที่ฟังให้ได้

3.2) การอ่าน คือ การรู้จักเลือกสิ่งที่เราจะศึกษา นำมาอ่านเพื่อให้เราได้เข้าใจในเรื่องนั้นๆ มากขึ้น เพราะข้อมูลที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษร จะผ่านการกลั่นกรองพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบมากกว่าการพูด และสิ่งที่ออกมาให้เราได้อ่านนั้นย่อมต้องกลั่นเอาความคิดสติปัญญาของผู้เขียนมาไว้แล้ว ดังนั้นการอ่านจึงเป็นการย่นระยะเวลาในการ

สร้างความรู้ให้กับเราอย่างมากทีเดียว ยิ่งถ้าเราอ่านมากเท่าไรก็เท่ากับว่าเราได้รับสติปัญญาของคนมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ดังนั้นการอ่านจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เราได้ปัญญาอย่างมหาศาลทีเดียว

3.3) การคิดพิจารณา คือ การนำความรู้ที่ได้จากการฟังและการอ่านมาพิจารณาด้วยปัญญาของเรา โดยไตร่ตรองจนเกิดความรู้ขึ้นมา และสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่เราต้องเจอได้

3.4) การนั่งสมาธิ คือ การทำใจหยุดหนึ่งที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 เพื่อปล่อยวางเรื่องราวต่างๆ ที่สร้างความกังวลต่างๆ ออกไปจากใจ เพื่อให้ใจเกิดความสุขสดชื่นภายใน เมื่อใจหยุดนิ่งถูกส่วนย่อมเข้าถึงธรรมะภายใน อันเป็นการสร้างปัญญาที่ทำให้ใจสว่างและมีความสุขในการคิด พุด ทำอยู่ตลอดเวลา ทำให้ไม่ว่าจะต้องไปประสบพบกับแรงกดดันเพียงไหน ใจย่อมมีที่พึ่ง ไม่หวั่นไหวอุปสรรคใดๆ โดยง่าย และทำให้ใจมีคุณภาพในการมองหาทางออกได้สำเร็จ

4) วิธีรักษาปัญญา

การที่บุคคลจะสามารถสร้างและสั่งสมปัญญาให้เกิดขึ้นในตัวได้นั้นไม่สามารถใช้เวลาเพียงชั่ววินาที บางคนใช้เวลาหลายปี บางคนใช้เวลาทั้งชีวิต หรือแม้แต่ต้องใช้เวลาหลายภพหลายชาติเพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นในตัว ดังนั้นเมื่อเรามีปัญญาแล้วเราก็ต้องรู้จักวิธีรักษาปัญญา เพื่อไม่ให้เวลาที่เรารู้สึกส่ำหิ้นใช้เพื่อเป็นทางมาแห่งปัญญาของเรานั้นต้องเสียเปล่า โดยการไม่มีทิฏฐิมานะ

เพราะบุคคลใดก็ตามหากเกิดทิฏฐิมานะขึ้นในใจแล้วปัญญาที่มีอยู่ย่อมถูกบดบัง และเมื่อเกิดทิฏฐิมานะขึ้นแล้วสิ่งที่เกิดตามมาก็คือ อคติ 4 พอเกิดอคติขึ้นแล้ว ปัญญาที่มีก็เหมือนไม่มี เพราะไม่เลือกทำตามปัญญาที่เห็น แต่กลับไปทำตามกิเลสที่สอน สุดท้ายก็จะทำให้มีวินิจฉัยผิด คำพูด และการกระทำก็จะผิดไปด้วย และเมื่อทำบ่อยๆ เข้า ในที่สุดปัญญาที่มีก็จะเสื่อมไปที่ละน้อยในที่สุดปัญญาที่เคยมีก็จะหมดไป

การที่จะทำให้สามารถมีสิ่งใดมาบดบังปัญญาของเราได้นั้น เราต้องรู้จักใช้ปัญญาของเราให้เต็มประสิทธิภาพ ทำอะไรก็ทำด้วยความตรงไปตรงมามีสติกำกับอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้กิเลสทั้งหลายมาเป็นจุดอ่อนในการทำให้ปัญญาที่เราสั่งสมมาต้องหมดไป

5) วิธีการเพิ่มพูนปัญญา

การที่เราได้ปัญญาจากการฟัง การอ่าน และการคิดพิจารณานั้น ยังเป็นแค่ปัญญาใน

ทางโลก ส่วนปัญญาที่สมบูรณ์นั้นต้องมีปัญญาในทางธรรมด้วย

ปัญญาในทางธรรมนั้นเกิดจาก การทำภาวนา ซึ่งเป็นปัญญาชั้นสูง จะเกิดจากการทำสมาธิภาวนา จากใจหยุดใจนิ่งเท่านั้น เพราะการทำสมาธิภาวนาจะทำให้เรามีสติ และรู้เห็นสิ่งต่างๆ ไปตามความเป็นจริง ไม่มีกิเลสตัวใดมาบดบังปัญญาที่เกิดจากการทำภาวนาได้ และยิ่งถ้าเราทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เราก็จะยิ่งมีสติ และมีใจที่มีพลังที่สามารถเอาชนะอำนาจกิเลสในตัวได้ จนสามารถกำจัดกิเลสได้หมดเป็นพระอรหันต์ในที่สุด

6) ประโยชน์ของการทำภาวนา

1. ย่อมมีสุขภาพจิตที่ดี คุณภาพของใจดีขึ้น
2. ส่งเสริมสมรรถภาพของใจ ทำให้คิดอ่านได้รวดเร็ว
3. ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์สิ่งใดไม่มีประโยชน์
4. ทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี สง่าผ่าเผยองอาจในทุกสถานที่
5. ช่วยให้อารมณ์ดีเหมาะสมกับกาลเทศะ
6. ช่วยคลายเครียด
7. ส่งเสริมประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน หรือการทำงาน
8. ทำให้เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ เชื่อในกฎแห่งกรรม
9. ทำให้เป็นผู้มีความมักน้อย สงบ และมีความสันโดษ
10. สามารถรักษาปัญญาที่มีอยู่แล้วไว้ได้
11. ย่อมมีปัญญาเจริญงอกงามยิ่งๆ ขึ้นไป
12. สามารถกำจัดกิเลสในตัว จนกระทั่งหมดกิเลสเป็นพระอรหันต์

7) โทษของการไม่ทำภาวนา

1. สุขภาพจิตย่อมไม่สมบูรณ์
2. คิดอ่านอะไรก็เชื่องช้า สมรรถภาพของใจทำงานได้ไม่เต็มความสามารถ
3. ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์
4. เป็นผู้ไม่องอาจท่ามกลางชุมชน
5. ขาดความมั่นคงทางอารมณ์
6. เมื่อเกิดปัญหาย่อมหาทางออกที่เหมาะสมไม่ได้
7. มักถูกชักชวนไปทำความชั่วได้ง่าย
8. เป็นคนมักโกรธ ไม่รู้จักการควบคุมอารมณ์

9. อดทนต่อสิ่งที่มากระทบได้น้อย
10. ปัญญาที่มีอยู่แล้วย่อมเสื่อมไป
11. ไม่สามารถสร้างปัญญาให้เจริญงอกงามขึ้นได้
12. ไม่สามารถคุ้มครองตนให้พ้นจากความชั่วทั้งหลายได้

บุคคลใดก็ตามแม้ว่าจะมีปัญญาทางโลกมากมายสักเพียงใด แต่ถ้าขาดปัญญาทางธรรม และการเจริญสมาธิภาวนาแล้ว ย่อมกลับไปตกต่ำได้ เพราะธรรมชาติของใจย่อมไหลไปตามอำนาจกิเลส หากไม่รู้จักฝึกฝนจิตอย่างดีแล้วก็จะไม่สามารถประคับประคองตนให้รอดพ้นจากอำนาจกิเลสได้ ดังนั้นเราจึงควรหมั่นเจริญสมาธิภาวนา เพื่อพัฒนาปัญญาของตนให้รุ่งเรืองยิ่งๆ ขึ้นไป เพื่อสามารถกำจัดกิเลสในตัวได้หมด กระทั่งเป็นพระอรหันต์ นั่นจึงจะถือว่าเป็นปัญญาที่สมบูรณ์

สรุป

การสร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้สำเร็จนั้น มี 2 ขั้นตอนที่ต้องทำไปพร้อมกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 คือ สร้างตัวให้มีพรวาสนธรรม ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เพื่อเป็นต้นทุนในการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ เพราะสัจจะเป็นที่มาของความน่าเชื่อถือ ทมะเป็นที่มาของปัญญา ขันติเป็นที่มาของทรัพย์ และจาคะเป็นที่มาของการผูกมิตร ผู้มีคุณสมบัติ 4 ประการนี้ ย่อมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ขั้นตอนที่ 2 คือ สร้างฐานะตามหลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ โดยเราต้องทราบก่อนว่าที่มาของทรัพย์นั้นเกิดจากเหตุ 2 ประการ คือ ความขยันในปัจจุบัน และการส่งผลบุญที่ทำไว้ดีแล้วในอดีต นั่นก็หมายความว่า ในขณะที่กำลังสร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ (หาทรัพย์เป็น เก็บทรัพย์เป็น สร้างเครือข่ายเป็น และใช้ทรัพย์เป็น) ก็ต้องหมั่นทำบุญ (ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา) อย่างเต็มที่ด้วย โดยต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่ขาดแม้แต่วันเดียว

บทที่ 4

จักรธรรม

หลักการพัฒนาดตนเองและฐานะ
ทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง
อย่างยั่งยืน

เนื้อหาบทที่ 4

จักรธรรม

หลักการพัฒนาดตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

4.1 สิ่งแวดล้อมไม่ดี สร้างความดีไม่ยั่งยืน

4.2 จักรธรรมหลักการพัฒนาดตนเองและเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

4.2.1 จักรธรรมคืออะไร

4.2.2 องค์ประกอบของจักรธรรม

4.2.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาดตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจด้วยจักรธรรม

4.2.4 งานสร้างจักรธรรม

4.3 งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การสร้างความดี

4.3.1 การพัฒนาท้องถิ่นคืออะไร

4.3.2 องค์ประกอบของการพัฒนาท้องถิ่น

4.4 งานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

4.4.1 การสร้างเครือข่ายคนดีคืออะไร

4.4.2 จุดมุ่งหมายของการสร้างเครือข่ายคนดีคืออะไร

4.4.3 เหตุใดจึงต้องสร้างเครือข่ายคนดี

4.4.4 ศีลธรรมคืออะไร

4.4.5 ศีลธรรมในตัวเราได้มาจากไหน

4.4.6 ปัญหาศีลธรรมโลกแก้ไขได้ด้วยการสร้างเครือข่ายคนดี

4.4.7 บ้าน-วัด-โรงเรียน องค์ประกอบสำคัญของการสร้างเครือข่ายคนดี

4.4.8 การเตรียมตัวทำหน้าที่สร้างเครือข่ายคนดี

4.5 งานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

- 4.5.1 การศึกษาเชิงพุทธคืออะไร
- 4.5.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาเชิงพุทธ
- 4.5.3 ความเป็นมาของการศึกษาเชิงพุทธ
- 4.5.4 เส้นทางการสั่งสอนชาวโลกของ “บรมครู”

4.6 งานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

- 4.6.1 วัฒนธรรมชาวพุทธคืออะไร
- 4.6.2 จุดมุ่งหมายของวัฒนธรรมชาวพุทธ
- 4.6.3 ปัญหาของการไม่มีวัฒนธรรม
- 4.6.4 องค์ประกอบของการสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธ
- 4.6.5 วิธีการสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

4.7 เจือนไขความสำเร็จแห่งการสร้างจักร 4 ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

1. สิ่งแวดล้อมไม่ดี สร้างความดีไม่ยั่งยืน

การกำจัดกิเลสในใจตัวเองและทวนกระแสกิเลสของคนทั้งโลกนั้น มิใช่ของง่าย การทำตามลำพังย่อมเป็นงานหนักที่จะทำได้สำเร็จ จำเป็นต้องได้อาศัยในท้องถิ่นที่เหมาะสมแก่การทำ ความดี อีกทั้งยังต้องมีเครือข่ายคนดีที่มีเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุดเหมือนๆ กันอยู่ร่วมด้วย จึงจะมีกำลังใจในการพัฒนาตนเองและฐานะให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และในเวลาเดียวกัน ย่อมเป็นการป้องกันไม่ให้ตนเองไถลลงข้างทางไปตามกระแสเชี่ยวกรากของกิเลสเสียก่อน เพราะการอยู่ร่วมกับหมู่คณะที่มีเป้าหมายชีวิตสูงสุดเหมือนกัน ย่อมทำให้ควบคุมกิเลสไว้ได้ สร้างความดีได้ง่าย รักษาความดีได้ง่าย เพิ่มพูนความดีได้ง่าย และสามารถประพฤติปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ จึงมีโอกาสนำหน้าในการบรรลุธรรม

2. จักรธรรม หมายถึง ความดี 4 ประการ อันเป็นประจวบลงที่ขับเคลื่อนชีวิตให้ทำความดีสวณกระแสกิเลสได้อย่างเต็มที่ และเป็นอุปการะให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบของจักรธรรม

- 1) ปฏิรูปเทสวาสะ แปลว่า การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
- 2) สปัจริสุปัสสยะ แปลว่า การผูกไมตรีกับอริยชน
- 3) อตตสัมมาปณิธิ แปลว่า สมบูรณ์พร้อมด้วยการตั้งตนไว้ชอบ
- 4) ปุพเพกตปุญญตา แปลว่า ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว

4. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจด้วยจักรธรรม

1) เพื่อพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างยั่งยืน

2) เพื่อช่วยเหลือคนดีให้สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริตได้เต็มที่จนกระทั่งสามารถสร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรมได้สำเร็จเช่นเดียวกับตน

3) เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้ช่วยกันปกป้องคุ้มครองชีวิตตนเอง ครอบครัว ญาติพี่น้อง มิตรสหาย บริวาร และคนดีทั้งหลายให้ปลอดภัยจากคนภัยคนพาลทั้งหลาย

4) เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้ช่วยคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ที่หามาได้ด้วย ความเหน้อยยากลำบากให้ปลอดภัยจากภัยต่างๆ และคนภัยคนพาลทั้งหลาย

5) เพื่อสร้างระบบปลูกฝังศีลธรรมที่เข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น คือ บ้าน วัด โรงเรียน อันเป็นพุทธวิธีสร้างคนดีให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรศีลธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งให้แก่อสังคัม

5. งานสร้างจักรธรรม เป็น 4 งานใหญ่ที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนคนดีให้สร้างตัวสร้างฐานะให้สำเร็จ ประกอบด้วย

- 1) ปฏิรูปเทสวาสะ หมายถึง งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การสร้างความดี
- 2) สปัจริฐปัสสยะ หมายถึง งานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นรอบตัว
- 3) อุตตสัมมาปณิธิ หมายถึง งานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น
- 4) ปุพเพกตปุญญตา หมายถึง งานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจุดมุ่งหมายของการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจด้วยจักรธรรม
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายการสร้างงานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การสร้าง ความดีได้
4. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายการสร้างงานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้
5. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายการสร้างงานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้
6. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายการสร้างงานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้

บทที่ 4

จักรธรรม

หลักการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

4.1 สิ่งแวดล้อมไม่ดี สร้างความดีไม่ยั่งยืน

การสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีด้วยพรวาสนธรรมและหลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธนั้น ย่อมเป็นหลักประกันความสำเร็จของเป้าหมายชีวิตระดับต้นและระดับกลางให้แก่ตนเองขึ้นมาแล้ว แต่การจะรักษาและป้องกันผลสำเร็จของการสร้างตัวสร้างฐานะให้ยั่งยืนไปตลอดชาตินี้ และตลอดไปทุกภพทุกชาตินั้น มีความจำเป็นต้องมุ่งปฏิบัติเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุดควบคู่ไปด้วย นั่นคือ การมุ่งกำจัดกิเลสในใจให้หมดสิ้นเพื่อบรรลुพระนิพพาน

แต่การกำจัดกิเลสในใจตัวเองและทวนกระแสกิเลสของคนทั้งโลกนั้น มิใช่ของง่าย การทำตามลำพังย่อมเป็นงานหนักที่จะทำได้สำเร็จ จำเป็นต้องได้อาศัยในท้องถิ่นที่เหมาะสมแก่ การทำความดี อีกทั้งยังต้องมีเครือข่ายคนดีที่มีเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุดเหมือนๆ กันอยู่ร่วมด้วย จึงจะมีกำลังใจในการพัฒนาตนเองและฐานะให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และในเวลาเดียวกัน ย่อมเป็นการป้องกัน ไม่ให้ตนเองเผลอลงข้างทางไปตามกระแสชั่ววอกของกิเลสเสียก่อน เพราะการอยู่ร่วมกับหมู่คณะที่มีเป้าหมายชีวิตสูงสุดเหมือนกัน ย่อมทำให้ควบคุมกิเลสไว้ได้ สร้างความดีได้ง่าย รักษาความดีได้ง่าย เพิ่มพูนความดีได้ง่าย และสามารถประพฤติปฏิบัติ ธรรมได้อย่างเต็มที่ จึงมีโอกาสนำหน้าในการบรรลุธรรม

แต่ท้องถิ่นที่เหมาะสมแก่การทำความดีและหมู่คณะที่มีเป้าหมายชีวิตเหมือนกันนั้น จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเรารวบรวมทีมมาลงมือสร้างขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ลำพังต่างคนต่างอยู่ ไม่ชักชวนคนดีในท้องถิ่นมาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การทำความดี ศีลธรรมย่อมตก อยู่ในสภาพอ่อนแอ แต่อบายมุขมีกำลังเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผลสุดท้าย หมู่คนพาลย่อมมี อำนาจปกครองท้องถิ่นให้ตกอยู่ใต้อบายมุข ส่วนคนดีที่อยู่กันแบบตัวใครตัวมัน ก็เท่ากับนั่งรอ วันประสพภัยพิบัติทั้งต่อชีวิต ทรัพย์สิน และหมู่ญาติพี่น้อง เพราะการทำความดีท่ามกลาง ท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยคนพาลและอบายมุขเช่นนี้ จะรักษาความดีของตนไปได้นานเท่าไร

1) เราจะอดทนต่อการกระทบกระทั่งกับคนพาลด้วยวิธีการอย่างไร ปฏิบัติจริงได้แค่ไหน ได้นานเท่าไร ?

2) เราจะอดทนต่อความเย้ายวนของอบายมุขที่มีปากทางสนุกแต่บั่นปลายฉิบหาย ด้วยวิธีการอย่างไร ปฏิบัติจริงได้แค่ไหน ได้นานเท่าไร ?

3) เราจะคุ้มครองหมู่ญาติพี่น้อง มิตรสหาย และบริวาร ให้ปลอดภัยจากคนพาล ไม่ตกเป็นทาสอบายมุขด้วยวิธีการอย่างไร ปฏิบัติจริงได้แค่ไหน ได้นานเท่าไร ?

4) เราจะคุ้มครองทรัพย์สินสมบัติของเราให้ปลอดภัยจากการข่มเหงรังแกของหมู่คนพาล ได้นานเท่าไร ด้วยวิธีการอย่างไร ปฏิบัติจริงได้แค่ไหน ?

นี่คือภัยในปัจจุบันที่ต้องมองเห็นให้ชัดเจน เพราะถ้าไม่เห็นภัยตรงนี้ คนดีก็จะต่างคนต่างอยู่กันไป แล้วก็ปล่อยให้คนพาลรวมตัวกันเป็นเครือข่ายโค่นล้มคนดีไปที่ละคนๆ ผลสุดท้ายวันหนึ่งภัยจากคนพาลเหล่านั้น ก็ต้องมีอันตรายมาถึงตัวเราอย่างแน่นอน

อุปมาเหมือนต้นไม้ใหญ่ ถึงจะสร้างลำต้นกิ่งใบได้อุดมสมบูรณ์แค่ไหน แต่เมื่อเติบโตอยู่เพียงลำพัง ก็ยากจะต้านทานลมพายุร้ายไว้ได้ ต้องถูกแรงลมพัดโค่นล้มลงอย่างเดียวตายแน่นอน ผิดกลับหมู่ไม้ที่ขึ้นเป็นดงหนาแน่น ไม่เติบโตอยู่เพียงลำพัง แม้ถูกพายุร้ายโหมกระหน่ำรุนแรงเพียงไหน ย่อมต้านทานลมพายุได้ด้วยกำลังหมู่ไม้ที่เป็นญาติสนิท มิตรสหาย และบริวารของตน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเห็นภัยเหล่านี้ล่วงหน้าตั้งแต่ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์ พระองค์จึงทรงขยันสร้างเครือข่ายคนดีและขยันพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การทำความดีทุกรูปแบบขึ้นมานับภพนับชาติไม่ถ้วน พระองค์ทรงไม่ปล่อยให้คนดีมีสภาพต่างคนต่างอยู่ จนเป็นเหตุให้ศีลธรรมตายสนิทไปจากสังคมเหมือนคนทั่วๆ ไป แต่ทรงใช้ทั้งปัญญา ความบริสุทธิ์ ใจ วาจา ใจ และน้ำใจกรุณาต่อผู้อื่น รวบรวมหมู่คณะมาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ พัฒนาโลกให้มีมาตรฐานศีลธรรม เป็นโลกที่มีบรรยากาศที่เหมาะสมแก่ประเพณี ปฏิบัติธรรมมาทุกภพทุกชาติ จนกระทั่งแม้พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในชาติสุดท้ายแล้ว แต่ยังทรงมุ่งมั่นสั่งสอนชาวโลกให้ทั้งฝึกฝนอบรมตนและร่วมกันพัฒนาสังคมโลกให้เหมาะแก่การสร้างชีวิตต่อไป

ความรู้จริงอันใดที่เป็นหลักธรรมซึ่งเกิดจากประสบการณ์สร้างชีวิตอย่างถูกต้อง ช้ำแล้วช้ำเล่าอีกมานับภพนับชาติไม่ถ้วนจนกระทั่งกลายเป็นความรู้จริงที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์แบบแล้ว พระองค์ทรงแนะนำสั่งสอนให้ชาวโลกได้มีความรู้จริงในเรื่องนั้น โดยไม่มีปิดบัง

แม้แต่น้อย และยังทรงสนับสนุนให้นำไปปฏิบัติอย่างเต็มกำลังอีกด้วย เพราะพระองค์ทรงรู้จริงว่ายิ่งนำไปปฏิบัติมากเท่าไร ผลดีย่อมเกิดแก่ผู้ปฏิบัติมากเท่านั้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ธรรมะไว้ชุดหนึ่ง สำหรับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการสู้รบกับกิเลสในใจตนเองและกระแสวิกฤตของชาวโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพข้ามภพข้ามชาติ เรียกว่า “จักรธรรม”

4.2 จักรธรรม หลักการพัฒนาดตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

4.2.1 จักรธรรมคืออะไร

จักร แปลว่า วงล้อ, วงกลม, อาวุธรูปกลมมีคมเป็นเปลวรอบ, กองทัพ, อำนาจ, เขตแดน ธรรม แปลว่า ความจริง, ความถูกต้อง, ความดี, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ

จักรธรรม แปลว่า วงล้อที่หมุนพาไปสู่ความจริงอันถูกต้องดีงาม

เพราะฉะนั้น จักรธรรม หมายถึง ความดี 4 ประการ อันเป็นประดุกวงล้อที่ขับเคลื่อนชีวิตให้ทำความดีสวณกระแสวิกฤตได้อย่างเต็มที่และเป็นอุปการะให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างยั่งยืน

4.2.2 องค์ประกอบของจักรธรรม

จักรธรรม ประกอบด้วยข้อปฏิบัติ 4 ประการ

1. ปฏิรูปเทสวาสะ แปลว่า การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
2. สัปปุริสุปัสสยะ แปลว่า การผูกไมตรีกับอริยชน
3. อัตตสัมมาปณิธิ แปลว่า สมบูรณ์พร้อมด้วยการตั้งตนไว้ชอบ
4. ปุพเพตปญญตา แปลว่า ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว

จักรธรรม หรือ จักร 4 เรียกอีกอย่างว่า “พหุการธรรม” คือธรรมะที่มีอุปการะมาก เป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างสมความดีอื่นๆ ทุกอย่างได้เต็มที่ และช่วยให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิตอย่างถูกต้องและยั่งยืน

4.2.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจด้วย จักรธรรม

1. เพื่อพัฒนาตนเองและฐานะทางเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างยั่งยืน
2. เพื่อช่วยเหลือคนดีให้สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริตได้เต็มที่จนกระทั่งสามารถสร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรมได้สำเร็จเช่นเดียวกับตน
3. เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้ช่วยกันปกป้องคุ้มครองชีวิตตนเอง ครอบครัว ญาติพี่น้อง มิตรสหาย บริวาร และคนดีทั้งหลายให้ปลอดภัยจากคนภัยคนพาลทั้งหลาย
4. เพื่อสร้างเครือข่ายคนดีไว้ช่วยคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ที่หามาได้ด้วย ความเหนียวยากลำบากให้ปลอดภัยจากภัยต่างๆ และคนภัยคนพาลทั้งหลาย
5. เพื่อสร้างระบบปลูกฝังศีลธรรมที่เข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น คือ บ้าน วัด โรงเรียนอันเป็นพุทธวิธีสร้างคนดีให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรศีลธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งให้แก่สังคม

4.2.4 งานสร้างจักรธรรม

ธรรมชาติของคนนั้น มีความขาดแคลนเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ถ้าเราเจริญก้าวหน้าอยู่คนเดียว แต่ไม่ช่วยให้คนอื่นเจริญก้าวหน้าด้วย เขาก็คงไม่มาทำดีกับเราด้วย (เขาไม่ได้ด้วย เขาก็ไม่ดีกับเราด้วย) ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราดีแล้ว เราก็มักมีน้ำใจช่วยให้เขาสร้างตัวสร้างฐานะได้ดีตามไปด้วย นอกจากเราจะได้พวกพ้องมาร่วมสร้างความคิดให้ยิ่งๆ ขึ้นไปแล้ว ยังได้ความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเพิ่มขึ้นอีกด้วยในตัว (เขาได้ด้วย เขาก็ดีกับเราด้วย)

งานสร้างจักรธรรม จึงเป็น 4 งานใหญ่ที่จะต้องช่วยกันสนับสนุนคนดีให้สร้างตัวสร้างฐานะให้สำเร็จ คือ

- 1) ปฏิรูปเทสวาสะ หมายถึง งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การสร้างความคิด ได้แก่ อาวาสเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบาย และธรรมะเป็นที่สบาย เพื่อให้คนดีได้ความสะดวกในการสร้างตัว สร้างฐานะ และทำความดีให้มากยิ่งขึ้นไป
- 2) สปัจริยูปัสสยะ หมายถึง งานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นรอบตัว ด้วยการเข้าไปผูกมิตรทำความรู้จักคนดี คอยให้การสนับสนุนคนดี ส่งเสริมให้คนดีถ่ายทอดความรู้ ปกป้อง

ภัยอันตราย และยกย่องให้เกียรติ เป็นต้น

3) อัตตสัมมาปณิธิ หมายถึง งานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อให้คนดีรู้จักการตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้องทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ บณดิน บณฟ้า เหนือฟ้า

4) ปุพเพตปุญญตา หมายถึง งานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นด้วยการประพฤติตนเป็นต้นแบบต้นบุญในการทำเองและชักชวนผู้อื่นให้ทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา จนกระทั่งเกิดเป็นวิถีชีวิตชาวพุทธประจำวัน

4.3 งานพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมแก่การสร้างคามดี

4.3.1 การพัฒนาท้องถิ่นคืออะไร

การพัฒนาท้องถิ่น คือ การพัฒนาถิ่นให้มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการสร้างตัวสร้างฐานะ และการทำความดีของคนดีให้มากยิ่งขึ้น

4.3.2 องค์ประกอบของการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมแก่การสร้างตัวสร้างฐานะและการทำความดีของคนดีนั้น จะต้องพัฒนาให้มีความเจริญใน 4 เรื่องนี้

1. อาวาสเป็นที่สบาย
2. อาหารเป็นที่สบาย
3. บุคคลเป็นที่สบาย
4. ธรรมะเป็นที่สบาย

บุคคลที่ได้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่พัฒนาจนกระทั่งที่มีองค์ประกอบ 4 ประการนี้ครบถ้วนย่อมสามารถสร้างตัวสร้างฐานะด้วยอาชีพสุจริตได้ไม่ยาก เพราะความสำเร็จของชีวิตคนนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยอยู่มาก เช่น ถ้าทำไรก็ต้องเลือกที่ดิน ถ้าเล่าเรียนก็ต้องเลือกโรงเรียน ถ้าค้าขายก็ต้องเลือกทำเล แม้ที่สุด การบำเพ็ญภาวนาให้หมดกิเลส ก็ต้องเลือกสถานที่ทำความเพียร เป็นต้น

การเริ่มต้นพัฒนาท้องถิ่นให้มีองค์ประกอบ 4 ประการนี้ต้องเริ่มจากบ้านของตนเอง หรือสถานที่ประกอบกิจการงานก่อนเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นต้นแบบที่ดีของสังคม เวลาที่

จะไปชักชวนใครให้มาร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า จะได้มีความน่าเชื่อถือและพูดได้เต็มปากเต็มคำ เพราะสามารถเป็นต้นแบบได้แล้ว อีกทั้งยังเป็นการสร้างศรัทธาได้อย่างง่าย ๆ และเป็นการป้องกันการจับผิดไปในตัวอีกด้วย นี่คือความสำคัญของถิ่นที่อยู่ที่มีอิทธิพลต่อนิสัยใจคอของผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็นนั่นเอง

1. อาวาสเป็นที่สบาย

อาวาสเป็นที่สบาย หมายถึง บริเวณที่มีสภาพภูมิศาสตร์ดี มีดินฟ้าอากาศดี มีสาธารณูปโภคพร้อมมูล ไม่มีมลภาวะเป็นพิษ เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย การทำงาน และการทำความดี เช่น ถ้าเป็นบ้าน ก็ต้องให้มีต้นไม้ร่มรื่น น้ำประปาไฟฟ้าสะดวก ถ้าเป็นโรงเรียนก็มีสุขลักษณะดี มีอากาศถ่ายเทดี ไม่มีเสียงอึกทึก มีบริเวณกว้างขวาง มีสนามกีฬา เป็นต้น

อาคารและสถานที่ที่จะทำให้เกิดอาวาสเป็นที่สบายขึ้นมาได้นั้น ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการเป็นอย่างน้อย คือ สะอาด สว่าง สงบ

คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของอาคารและสถานที่ทั้ง 3 ประการนี้ได้นำมาจากต้นแบบการฝึกนิสัยในพระพุทธศาสนา นั่นคือ ศีล (สะอาด) สมาธิ (สว่าง) ปัญญา (สงบ) ซึ่งผู้ที่อยู่ในบรรยากาศของความสะอาด สว่าง สงบ เช่นนี้ ย่อมไม่มีสิ่งใดชวนให้คิดฟุ้งซ่านในทางชั่ว และทำให้เกิดความสบายอกสบายใจ อารมณ์ดีได้ง่าย เป็นผลทำให้การอยู่อาศัยหรือการทำงานมีประสิทธิภาพไปด้วย

1) ความสะอาด

1.1) มีความสะอาดของอาคารสถานที่ อาคารสถานที่ที่มีความสะอาดมากๆ ช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจในความสะอาด ไม่เกิดการจับผิดหรือคิดในแง่ลบกับเจ้าของสถานที่

1.2) มีความร่มรื่นของต้นไม้รอบอาคาร ต้นไม้ช่วยให้มีอุณหภูมิที่ไม่ร้อนเกินไปให้อากาศที่บริสุทธิ์ มีสีเขียวสบายตาช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความสบายใจ ผ่อนคลายจิตใจได้ดี

1.3) มีอากาศบริสุทธิ์ บริเวณรอบๆ อาคารสถานที่ ไม่มีมลภาวะอากาศเป็นพิษ เช่น กลิ่นเหม็นขยะ คิว้นพิษคละคลุ้ง เป็นต้น

2) ความสว่าง

2.1) มีความโปร่งตา ไม่มีมุมลับที่ใช้เป็นสถานที่ทำเรื่องไม่ถูกไม่ควรในที่ลับตาคน

2.2) มีแสงสว่างเหมาะสม ในเวลากลางวันมีแสงสว่างพอเพียง ไม่มีมืดทึบ เวลากลางคืนมีแสงไฟฟ้ามองให้เห็นทั่วถึง

2.3) มีความปลอดภัย ปลอดภัยจากคนพาล ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย ปลอดภัยจากธรรมชาติ เช่น โจรผู้ร้าย สัตว์ร้าย ลมพายุ ไฟไหม้ น้ำท่วม เป็นต้น

3) ความสงบ

3.1) มีความเป็นระเบียบ สิ่งของเครื่องใช้ที่จัดเป็นระเบียบเรียบร้อยจะช่วยสะกดผู้คนให้มีวินัย มีความเคารพสถานที่ มีความระมัดระวังตัว ไม่กล้าทำให้เกิดความเสียหาย

3.2) มีคุณภาพเสียงที่พอเหมาะ ความดังของมลภาวะทางเสียงภายนอก ไม่เข้าไปรบกวนการอยู่อาศัยและการทำงานในอาคาร หรือความดังของเสียงในอาคารไม่ดังออกมา สร้างความรำคาญภายนอก

ดังนั้น ความเจริญของคนเรานั้น นอกจากอาศัยความรักดีในตนเองแล้ว ยังต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมช่วยด้วย อุปมาเหมือนเมล็ดพันธุ์ต้นโพธิ์ถึงแม้จะงอกงามใหญ่โตได้แค่ไหน แต่เมื่อนำไปปลูกในกระถางแล้ว ก็เป็นเพียงไม้แคระแกรนต้นหนึ่งอยู่ในกระถางเท่านั้น ไม่สามารถจะเติบโตได้เหมือนกับต้นโพธิ์ที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ นี่คืออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศีลธรรมให้ก้าวไปด้วยกันประการที่หนึ่ง “อาวาสเป็นที่สบาย”

2. อาหารเป็นที่สบาย

อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง บริเวณที่ตนอยู่อาศัยนั้นที่สามารถหาอาหารได้สะดวก เป็นแหล่งผลิตอาหาร หรือเป็นแหล่งทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์พอสมควร เช่น อยู่ใกล้ตลาด หรือบริเวณที่มีการทำเกษตรกรรม สามารถผลิตอาหารเองได้ เป็นต้น

1) มาตรฐานความมีอาหารเป็นที่สบาย

เมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร สถานที่แห่งนั้นต้องมียุทธวิธีจัดหาอาหารที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

1.1) ทันทเวลา คือ เมื่อถึงเวลาอาหารก็ได้รับประทานตรงเวลา ไม่เลยเวลาอาหาร เพราะน้ำย่อยที่ออกมาตามเวลาจะย่อยเยื่อกระดูกเพาะ เป็นเหตุให้เกิดโรคกระดูกเพาะทะลุ หรือกระดูกเพาะอักเสบ

1.2) ปริมาณพอเพียง คือ พอเพียงต่อการเลี้ยงสมาชิกทุกคนอย่างทั่วถึง ไม่มีใคร

ต้องอดอยาก

1.3) ภูทักโภชนาการ คือ มีคุณค่าทางอาหารครบหลัก 5 หมู่ ได้แก่ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ วิตามิน

1.4) สะอาด คือ ไม่บูด ไม่เน่า ไม่เสีย ไม่เจ็บป่วยด้วยสารพิษ หรือไม่เก็บของสดค้างไว้หลายวัน แล้วจึงค่อยนำมาทำอาหาร

1.5) รสอร่อย คือ รสชาติที่ถูกใจ ชื่นนี้ถือเป็นของแถม เพราะแต่ละคนก็มีความชอบในรสชาติไม่เหมือนกัน วิธีง่ายๆ ก็คือมีพริกน้ำปลาไว้หนึ่งถ้วย ใครชอบรสไหนก็ปรุงรสชาติในจานอาหารของตนเองตามใจชอบ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีวิตให้ผ่านไปในแต่ละวัน การมีอาหารเป็นที่สบายย่อมแสดงว่าเป็นผู้มีเศรษฐกิจดี ไม่ต้องอดมื้อกินมื้อ หรืออยู่อย่างอัตคัดขัดสน การมีอาหารรับประทานในแต่ละวันจึงมีอิทธิพลต่อการเกิดความรู้สึกนึกคิดทั้งในทางดีและไม่ดีของคนเราอย่างมาก

2) วัตถุประสงค์การใช้ปัจจัย 4

อย่างไรก็ตาม คำว่า “อาหารเป็นที่สบาย” ในหัวข้อนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว ไม่ได้จำเพาะเจาะจงที่อาหารเท่านั้น แต่หมายรวมปัจจัย 4 ทั้งหมด ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เพราะทั้ง 4 ประการนี้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตขั้นต่ำสุด ในการบริโภคใช้สอยนั้น หากสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดหรือน้อยเกินไปก็ตาม มากเกินไปก็ตาม หรือคุณภาพของสิ่งที่ใช้ดีเกินไปหรือน้อยเกินไปก็ตาม ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพ ชีวิตการทำงาน และฐานะทางสังคม

นอกจากนี้ปัจจัย 4 ยังหมายรวมถึง สิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ ที่เนื่องด้วยปัจจัย 4 เช่น

1. สิ่งของที่เนื่องด้วยเครื่องนุ่งห่ม เช่น เครื่องนอน ผ้าห่ม เข็ม ด้าย เป็นต้น
2. สิ่งของที่เนื่องด้วยอาหาร เช่น ภาชนะ ถ้วย ชาม ช้อน เป็นต้น
3. สิ่งของที่เนื่องด้วยเสนาสนะ เช่น ตู้ โต๊ะ เติง เก้าอี้ เป็นต้น
4. สิ่งของที่เนื่องด้วยยารักษาโรค เช่น เครื่องมือปฐมพยาบาล อุปกรณ์การแพทย์ การพยาบาล เป็นต้น

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักวิธีใช้ปัจจัย 4 อย่างถูกวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพื่อให้ชาวพุทธมีมาตรฐานความสบายที่แท้จริง ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินความจำเป็น อันจะเป็นกระทบต่อเศรษฐกิจและสร้างมลภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

2.1) เครื่องนุ่งห่ม มีวัตถุประสงค์การใช้ คือ เพื่อบรรเทาความหนาว เพื่อบรรเทาความร้อน เพื่อป้องกันอันตรายจากเห็บยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน และเพื่อปกปิดอวัยวะที่ทำให้เกิดความละอาย

2.2) อาหาร มีวัตถุประสงค์การกิน คือ ไม่ใช่มีไว้เพื่อกินเล่น ไม่ใช่มีไว้กินเพราะความอยากกิน ไม่ใช่กินเพื่ออวดฐานะ ไม่ใช่กินเพราะจะตกแต่งสัดส่วนรูปร่างให้สวยงาม แต่กินเพื่อให้มีชีวิตรอด กินเพื่อให้ร่างกายมีกำลัง กินเพื่อป้องกันไม่ให้ร่างกายทุกข์ทรมานเพราะความหิว กินเพื่อจะนำเรี่ยวแรงที่ได้ไปทำความดี

2.3) ที่อยู่อาศัย มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อปกป้องความหนาวเย็น เพื่อปกป้องความร้อน เพื่อปกป้องอันตรายจากเห็บยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลาน เพื่อปกป้องอันตรายจากฤดูกาลต่างๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อความไม่ลำบากกาย

2.4) ยารักษาโรค มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อกำจัดอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บที่บังเกิดขึ้น เพื่อฟื้นฟูสุขภาพให้แข็งแรง

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแนะนำวัตถุประสงค์การใช้สอยปัจจัย 4 และสิ่งที่เนื่องด้วยปัจจัย 4 เช่นนี้แล้ว ก็ทรงสอนให้รู้จักประมาณในการใช้สอย เพราะผู้ที่ใช้สอยปัจจัย 4 ตามวัตถุประสงค์ และในจำนวนที่เหมาะสม ย่อมได้รับความสบายต่อสุขภาพ ชีวิต การทำงาน และฐานะทางสังคม

3) รู้จักประมาณในการใช้สอยปัจจัย 4

คนที่รู้จักประมาณในการใช้สอย 4 ได้นั้น ต้องมีความเข้าใจถูกในคำว่า “พอดี” และ “เหมาะสม”

3.1) “พอดี” คือ ไม่น้อยเกินไป จนกลายเป็นการทรมานตนเองโดยใช่เหตุ ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่มากเกินไป จนกลายเป็นการพอกพูนกิเลส ทำให้กลายเป็นคนฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย และกลายเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช่เหตุ

ผู้ที่รู้จักความพอดีในการบริโภคปัจจัย 4 จะสามารถแยกแยะได้ระหว่าง

ความจำเป็น คือ ขาดไม่ได้ หากขาดแล้วมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างมาก

ความต้องการ คือ ถ้าได้ก็ดี ถ้าไม่มีก็ไม่เป็นไร ถ้าได้สิ่งนั้นมากก็จะมีความสะดวกขึ้นกว่าเดิม แต่ถ้าไม่ได้ก็ไม่ถึงกับเดือดร้อน

ความอยาก คือ ถึงได้มาหรือไม่ได้มา ก็ไม่ได้กระทบกระเทือน หรือเกิด

ประโยชน์ต่อชีวิตนัก แต่ที่อยากได้ ก็เพราะตกอยู่ในอำนาจของความอยากอันเป็นกิเลส

นอกจากแยกแยะได้แล้ว ยังมีสติคอยคุมใจ ไม่ยอมให้ตนเองตกเป็นทาสของความอยากอีกด้วย

3.2) “เหมาะสม” คือ สมควรแก่ฐานะ สมควรแก่กาลเทศะ และเพศภาวะของตน ทั้งในแง่ชนิด คุณภาพ วิธีการได้มา วิธีการใช้ และวัตถุประสงค์ในการใช้งาน

ของบางชนิดหากแสวงหามาโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม เมื่อได้มาแล้ว นอกจากเพิ่มภาระในการดูแลรักษาแล้ว ยังทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน และยังขัดต่อความรู้สึกของสังคมและเพื่อนฝูงอีกด้วย

3.3) ทำไมการรู้จักประมาณปัจจัย 4 จึงเป็นเหตุให้เกิดความสบาย

เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ปัจจัย 4 เป็นเครื่องมือฝึกความพอดีและความเหมาะสม นั่นก็เพราะว่า

ปัจจัย 4 เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต

ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ชีวิตก็ยากที่จะดำเนินไปโดยราบรื่น เป็นผลเสียต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ถ้ามากเกินไป ก็เป็นที่มาแห่งความเดือดร้อน โรคภัยไข้เจ็บ และเป็นภาระในการดูแลรักษา พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้ควบคุมการประมาณในการจัดหาปัจจัย 4 เข้ามาใช้สอยตั้งแต่ต้น เพราะการที่ใครคนหนึ่งจะควบคุมกิเลสในใจไม่ให้กำเริบเลิບสานได้ต้องบริหารปัจจัย 4 พื้นฐานให้ลงตัว แล้วความสบายที่เกิดจากการควบคุมความอยากไว้ได้ก็เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการทำที่ดีอื่นๆ ต่อไป

ปัจจัย 4 เป็นบ่อเกิดนิสัย

ชีวิตคนเรานั้นที่ทุกข์ก็เพราะตามใจกิเลสจนเคยตัว การควบคุมกิเลสให้อยู่มีอ ก็ต้องฝึกควบคุมใจ และจุดเริ่มต้นของการควบคุมใจ ก็คือ ฝึกประมาณในการใช้สอยปัจจัย 4 เพราะเมื่อฝึกอย่างนี้แล้ว ใจย่อมละเอียดอ่อน ไม่ว่าจะหยิบจะจับทำอะไร ย่อมพอดีลงตัวไปหมด นิสัยมีเหตุมีผล ไม่เอาแต่ใจตัวเองย่อมเกิดขึ้นมา ในที่สุด ย่อมเป็นผู้ควบคุมใจของตนเองได้ดี ความสุขย่อมเกิดขึ้นตามลำดับ เหมือนดังพุทธพจน์ที่ว่า จิตที่ฝึกดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้ นั่นเอง

การรู้ประมาณปัจจัย 4 ทำให้เกิดปัญญา

เนื่องจากฝึกความพอดีและความเหมาะสมในการใช้ปัจจัย 4 มามาก ทำให้มีสติรู้เท่าทันในแต่ละวาระจิต มีปัญญามองทะลุสรรพสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เมื่อมีสติปัญญา

มองเห็นถึงความพอดีและเหมาะสมในการใช้ปัจจัย 4 ก็ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นของสติปัญญาที่จะเข้าใจธรรมะละเอียดลึกซึ้ง เช่น เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม และมรรคผลนิพพาน ได้ง่าย

การใช้ปัจจัย 4 คือการใช้บุญ

ปัจจัย 4 แต่ละประเภทล้วนเกิดจากบุญ คือเกิดจากบุญที่ตนเองสั่งสมมา ในขณะที่เรายังมีชีวิตอยู่ เราก็ต้องใช้บุญตลอด 24 ชั่วโมง เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่เราใช้ปัจจัย 4 ต้องระลึกว่า กำลังใช้บุญอยู่ หากสุรุ่ยสุร่าย ใช้อย่างไม่ระมัดระวัง ก็หมายถึงกำลังไม่ตระหนักในบุญของตนเอง และบุญของพระนิพพานด้วยเช่นกัน

3. บุคคลเป็นที่สบาย

บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง บุคคลส่วนใหญ่ในครอบครัวและละแวกที่อยู่อาศัยต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบ ใฝ่หาความก้าวหน้า ไม่เห็นแก่ตัว ชอบเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีนักเลงอันธพาล

1) คุณสมบัติของบุคคลเป็นที่สบาย

1.1) ไม่ทำกรรมกิเลส 4 คือ ไม่ฆ่า ไม่ลัก ไม่เจ้าชู้ ไม่พูดปด

1.2) ไม่อคติ 4 คือ ไม่ลำเอียงเพราะโกรธ เพราะรัก เพราะงิ่ เพราะกลัว

1.3) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข 6 คือ ไม่ดื่มสุรา ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่หมกมุ่นในสิ่งบันเทิงเริงรมย์ ไม่เล่นการพนัน ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร ไม่เกียจคร้านการทำงาน

1.4) ทำหน้าที่ปกป้องทิศ 6 จากอันตรายต่างๆ

ทิศ 6 คือ บุคคลแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับตัวเราในฐานะต่างๆ กัน เป็นผู้ที่มีผลต่อความสุขและความเจริญของชีวิตเราโดยตรง มี 6 กลุ่ม คือ

1. ทิศเบื้องหน้า : พ่อแม่ - ลูก
2. ทิศเบื้องขวา : ครูอาจารย์ - ศิษย์
3. ทิศเบื้องหลัง : สามี - ภรรยา
4. ทิศเบื้องซ้าย : ตนเอง - เพื่อน
5. ทิศเบื้องล่าง : หัวหน้า - ลูกน้อง
6. ทิศเบื้องบน : สมณะ - คฤหัสถ์

โดยแต่ละกลุ่มจะมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกันให้ครบถ้วน เพราะเมื่อปฏิบัติได้ครบถ้วน ย่อมเป็นการป้องกันทุกฝ่ายให้ตั้งอยู่ในการไม่ทำกรรมกิเลส 4 ไม่อคติ 4 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข 6 ไปโดยอัตโนมัติ ซึ่งนั่นจะทำให้ทั้งเขาและเรามีความสุขกายและสุขใจในการอยู่ร่วมกัน (รายละเอียดอ่านได้ในชุดวิชา GB 203 สูตรสำเร็จการพัฒนาสังคมโลก)

2) การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ชีวิตคนเรานั้น มีความขาดแคลนเป็นพื้นฐานอยู่ 4 เรื่องใหญ่ คือ ขาดแคลนทรัพย์ ขาดแคลนกำลังใจ ขาดแคลนความช่วยเหลือ และขาดแคลนความปลอดภัย โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้วิธีแก้ปัญหาความขาดแคลนไว้ในหลักธรรมเรื่อง สังคหวัตถุ 4

2.1) ทาน คือ การแบ่งปันสิ่งของให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2.2) ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะให้กำลังใจ

2.3) อตถจริยา คือ การให้ความช่วยเหลือต่างๆ

2.4) สมานัตตตา คือ วางตนให้เหมาะสมกับฐานะอย่างสม่ำเสมอ

การปฏิบัติสังคหวัตถุ 4 นี้ ย่อมทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นการผูกใจญาติพี่น้องไว้กับความดี ทำให้รอบๆ ตัวเรามีแต่บุคคลเป็นที่สบาย

ในทางตรงกันข้าม หากมีสิ่งใดที่สงเคราะห์ช่วยเหลือกันไม่ได้ กลับไม่ช่วยเหลือกันที่ปล่อยให้เขาตกทุกข์ได้ยากไปต่อหน้าต่อตา ในไม่ช้าญาติพี่น้องของเราคงทนปัญหาไม่ไหว และคิดหารายได้จากมิฉฉาอาชีพอย่างแน่นอน เขาก็มีโอกาที่จะกลายเป็นคนพาลอยู่ข้างกายเราทันที

เพราะฉะนั้น การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และช่วยเหลือกันในยามทุกข์ ต้องอาศัยสังคหวัตถุ 4 ที่ทุกคนมีให้ต่อกัน

4. ธรรมะเป็นที่สบาย

ในทางโลก หมายถึง ท้องถิ่นนั้นมีการให้การศึกษาที่ดี มีระบบการปกครองที่ดี ไม่เป็นระบบเผด็จการ และมีมาตรการกำจัดอบายมุขทุกชนิดให้หมดไปอย่างจริงจัง

ในทางธรรม หมายถึง มีผู้รู้ธรรมะ เป็นบัณฑิต สามารถให้การอบรมศีลธรรม เป็นแบบอย่างในด้านศีลธรรมเป็นอย่างดี และมีการส่งเสริมให้ประชาชนศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง

1) คุณสมบัติของท้องถิ่นที่มีธรรมะเป็นที่สบาย

มีอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1.1) มีการปกครองด้วยธรรมะ

1.2) มีการศึกษาธรรมะ

1.3) มีการเผยแผ่ธรรมะ

1.1) มีการปกครองด้วยธรรมะ หมายถึง บ้านหลังนั้น หน่วยงานนั้น ท้องถิ่นนั้นมีผู้นำที่เป็นคนดีมีศีลธรรม ใช้ธรรมะเป็นหลักในการปกครอง และมีวิธีการปกครองโดยไม่ผิดศีลธรรม ดังนี้

1.1.1) มีความไม่อคติ 4 เป็นหลักการปกครอง

คำว่า “อคติ” แปลว่า ไม่ตรง หรือ ลำเอียง

อคติ หมายถึง การกระทำอันเป็นเหตุให้ผู้ไม่ควรได้รับประโยชน์กลับได้รับ ผู้ควรได้รับกลับไม่ได้รับ หรือผู้ควรได้รับมากกลับได้รับน้อย ส่วนผู้ที่ควรได้รับน้อยกลับได้รับมาก

อคติ มี 4 ประเภท ได้แก่ ลำเอียงเพราะรัก, ลำเอียงเพราะชัง, ลำเอียงเพราะเขลา, ลำเอียงเพราะกลัว

ลำเอียงเพราะรัก (ฉันทาคติ) คือ ความลำเอียงอันเกิดจากความรักใคร่ชอบพอเป็นพิเศษระหว่างบุคคล จึงเป็นเหตุให้ประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น ให้ผลประโยชน์แก่ผู้ไม่ควรได้รับประโยชน์เพราะเห็นแก่ความเป็นญาติ เป็นเพื่อนสนิท เป็นคนโปรดของตนเป็นคนเคยให้สิ่งของแก่ตน เป็นต้น เป็นที่มาของการคอร์รัปชันในสังคมทุกระดับ

ลำเอียงเพราะชัง (โทสาคติ) คือ ความลำเอียงอันเกิดจากอำนาจความโกรธเคือง ความอาฆาตผูกเวรกัน จึงเป็นเหตุให้ประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น ไม่ให้ผลประโยชน์แก่ผู้ควรได้รับประโยชน์ หรือทำให้ผู้ควรได้ประโยชน์ต้องเสียประโยชน์เพราะผูกโกรธที่บุคคลนั้นชอบขัดใจ ชอบทำให้เสียหน้า หรือเรียกสินบนแล้วเขาไม่ยอมจ่ายให้แก่ตน จึงไม่ตั้งอยู่ในความเที่ยงธรรม เป็นที่มาของการกลั่นแกล้งกันในสังคม

ลำเอียงเพราะเขลา (โมหาคติ) คือ ความลำเอียงอันเกิดจากความโง่เขลาเบาปัญญา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความใจแคบ ทำให้บุคคลประพฤติในสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ยิ่งถ้าความโง่เขลาเข้าไปผสมกับความลำเอียงอีก 3 ประเภท ก็ยิ่งทำให้ดีกรีความไม่เป็นธรรมเพิ่มมากขึ้น

เป็นทวิคูณ เป็นที่มาของการทำลายหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง กฎหมายของบ้านเมืองขาดความ ศักดิ์สิทธิ์ สังคมระส่ำระสาย เพราะทำให้จำนวนผู้หลงผิดเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องตามไปด้วย

ลำเอียงเพราะกลัว (ภยากติ) คือ ความลำเอียงอันเกิดจากความกลัวภัยมาถึงตัว จึง เป็นเหตุให้บุคคลประพฤติไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ตนเองปลอดภัยไว้ก่อน การกระทำด้วยความลำเอียงเพราะกลัว ย่อมมีผลให้ผู้ควรได้รับประโยชน์กลับไม่ได้รับ ผู้ที่ไม่ ควรรับโทษกลับได้รับโทษ เป็นที่มาของการส่งเสริมให้เกิดภัยมีดต่างๆ จากเหล่ามิถิชาชีพ เช่น การเรียกเก็บค่าคุ้มครอง การเก็บส่วย การสร้างพยานเท็จ เป็นต้น

ครอบครัวใด หน่วยงานใด ท้องถิ่นใด ที่มีผู้นำปกครองด้วยหลักธรรม คือ ความไม่ อคติ 4 เช่นนี้ ย่อมส่งเสริมให้เกิดกำลังใจในการทำมาความดียิ่งๆ ขึ้นไป

1.1.2) วิธีการปกครองด้วยอปริหานิยธรรม

คำว่า “อปริหานิยธรรม” แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ไม่นำไปสู่ความเสื่อม

อปริหานิยธรรมเป็นข้อปฏิบัติที่ผู้นำของครอบครัวใด หน่วยงานใด ท้องถิ่นใด นำ ไปปฏิบัติแล้ว ย่อมเกิดการทำงานเป็นทีมอย่างมีความสุขและความสามัคคี สามารถป้องกัน อคติ 4 ที่อาจเกิดขึ้นในตัวได้ และยิ่งปฏิบัติมากเท่าไร ก็มีแต่ทำให้เกิดความเจริญเพียง อย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเกิดขึ้นเลย

อปริหานิยธรรม¹ มี 7 ข้อ ดังนี้

(1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์

ข้อนี้หมายถึงประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำเป็นการฟังความคิดเห็นและข้อเสนอ ของกันและกันก่อนที่จะดำเนินการใดๆ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม ได้แสดงความคิดเห็น ด้วย ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดความสามัคคีและรักษาความสามัคคีของหมู่คณะเอาไว้ได้

(2) เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และ พร้อมเพรียงกันทำกิจที่ควรทำ

ข้อนี้หมายถึงในการประชุมนั้นจะต้องอยู่ในที่ประชุมจนกว่าจะปิดประชุมจะได้ พร้อมเพรียงกันเลิกประชุมได้ หากมีกิจการอันใด มีข้อถกเถียงโต้แย้งอันใด หรือมีมติจะให้ทำ

¹ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9, ราชบัณฑิต) พระพุทธศาสนากับการปกครองท้องถิ่น, หนังสือ รวมใจทุกศาสนาพัฒนาท้องถิ่นไทย ถวายองค์ราชา ครองราชย์ 60 ปี

อะไรกันต่อไป ก็ช่วยกันคิดแก้ไข ช่วยกันคิดหาแนวปฏิบัติจนเป็นที่ถูกต้องและเข้าใจกันทุกฝ่าย เป็นการป้องกันการพุดจาลบัลลังก์ในทางเสียหายด้วยอ้างว่ามีได้อยู่ในที่ประชุมหรือมิได้เข้าที่ประชุม เป็นต้น อันจะทำให้เกิดความแตกแยกในที่สุด หลักข้อนี้ถือเป็นหลักสามัคคีธรรม โดยแท้จริง

(3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติตามข้อที่บัญญัติไว้แล้ว

ข้อนี้หมายความว่าให้ยึดถือหลักกฎระเบียบ แบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ส่งเสริมศีลธรรม ซึ่งเคยปฏิบัติกันมาและทำให้เกิดปกติสุขมาโดยตลอดเป็นหลักสำคัญ ไม่เลิกเพิกถอนหรือทอดทิ้งเสียโดยไม่สนใจ โดยเห็นว่าไม่จำเป็นหรือไม่สำคัญอะไร ไม่นำธรรมเนียมประเพณีที่แปลกใหม่เข้ามาปฏิบัติ เพราะแท้จริงระเบียบแบบแผนก็ดี ขนบธรรมเนียมประเพณีก็ดีซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาย่อมมีความหมายและความซึ้งศักดิ์สิทธิ์ในตัวเองสามารถหล่อหลอมจิตใจ ความนึกคิดพฤติกรรม การปฏิบัติ ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นในสังคมนั้นๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้โดยไม่รู้สึกรู้หา ตลอดถึงทำให้เกิดความสามัคคีในท้องถิ่นในสังคมอย่างชัดแจ้ง เพราะส่วนใหญ่ของเก่าที่เคยปฏิบัติกันมานั้นเป็นกิจกรรมที่คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ช่วยเหลือกันจัดทำทั้งสิ้น เมื่อเลิกเพิกถอนหรือนำสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่ กิจกรรมที่ก่อความสามัคคีก็จะค่อยๆ หดหายไป ในที่สุดความสามัคคีของหมู่คณะก็หมดไป จะทำอะไรแต่ละอย่างก็จะมุ่งผลประโยชน์เฉพาะตนเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของส่วนรวม

(4) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ และเชื่อฟังถ้อยคำของท่านเหล่านั้น

ข้อนี้หมายความว่าให้เคารพนับถือผู้ใหญ่ ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ เชื่อฟังผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ ผู้เห็นโลกผ่านงานมามาก รู้เรื่องความเจริญความเสื่อมมาหลายยุคหลายสมัย กำหนดจดจำเรื่องต่างๆ ได้มากและวุฒิภาวะสูง ทั้งยังหนักแน่น สามารถแนะนำ ให้ข้อคิด และเตือนสติ เมื่อเดินทางผิดให้ได้ การมีผู้ใหญ่คอยเตือนคอยบอกเช่นนี้ย่อมมีแต่กำไร ไม่มีขาดทุน เมื่อให้ความสำคัญด้วยความเคารพนับถือเชื่อฟัง ก็จะได้รับสิ่งดีๆ จากผู้ใหญ่ตอบแทน อันจะเป็นอุปการะต่อความเป็นผู้นำของตนตลอดไป

(5) ค้ำครอง ป้องกันกุลสตรี กุลธิดาทั้งหลาย มิให้ถูกข่มเหงฉุดคร่าขึ้นใจ

ข้อนี้หมายความว่าให้ปกป้องค้ำครองสตรีและเด็กหญิง มิให้ถูกข่มเหง มิให้ถูกทำร้าย มิให้ถูกฉุดคร่าขึ้นใจ ด้วยการออกกฎระเบียบป้องกันไว้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อมีผู้

ล่องละเมิดต้องกำจัดปราบปรามให้หมดไป ต้องถือว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เพราะสตรีไม่ว่าเด็กสาวหรือเด็กหญิงย่อมเป็นที่ห่วงใยของบิดามารดา หากไม่มีความปลอดภัยหรือวางใจไม่ได้ เพราะไม่มีหลักประกันใดมาป้องกัน บิดามารดาอย่าห่วงกังวล นอนตาไม่หลับ ไม่มีความโล่งใจ ทำให้เดือดร้อนเป็นทุกข์ การให้ความสำคัญข้อนี้และดำเนินการอย่างเคร่งครัดย่อมทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข หมดความห่วงกังวล หมดความระแวงภัยไปโดยปริยาย

(6) ลักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์สถานของชาติ ไม่ลบหลู่ปลีกรรมอันชอบธรรม อันเคยให้ เคยทำแก่เจดีย์สถานเหล่านั้น

ข้อนี้หมายความว่าในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นในประเทศนั้นย่อมจะมีสิ่งที่เคารพนับถือที่เรียกในที่นี้ว่าเจดีย์สถาน เช่นเจดีย์ ปูนียสถาน ปูนียวัตถุประจำอยู่ เล็กบ้างใหญ่บ้าง สำคัญน้อยบ้างสำคัญมากบ้าง สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างไว้สำหรับเป็นที่เคารพบูชาบ้าง เป็นศูนย์รวมจิตใจบ้าง เป็นอนุสรณ์สถานเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณต่อท้องถิ่น หรือของชาติ บ้านเมืองบ้าง ผู้คนในท้องถิ่นได้เคารพสักการะด้วยศรัทธากันมา สร้างความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคีให้เกิดแก่ท้องถิ่นมา จำต้องดูแลรักษาและปฏิบัติต่อเจดีย์สถานเหล่านั้นด้วยความเคารพ ไม่เพิกเฉยละเลยหรือปล่อยให้รกร้างไปเสีย เพราะเมื่อขาดการดูแลเอาใจใส่ ศูนย์รวมจิตใจก็จะหมดไป กิจกรรมที่มีต่อสถานที่เหล่านั้นก็จะหมดไป ความรัก ความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจกันซึ่งเคยมีมาโดยตลอดก็จะหมดไปด้วย

(7) ให้ความอารักขา ค้ำครอง ปกป้องอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย และตั้งใจปรารถนาให้พระอรหันต์ที่ยังมิได้มาขอให้มาสู่แคว้น แคว้น ที่มาแล้วก็ขอให้อยู่เป็นสุข

ข้อนี้หมายความว่าพระอรหันต์ทั้งหลายได้แก่นักบวชผู้ทรงศีลทรงธรรม ผู้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณด้วยการแนะนำสั่งสอนในสิ่งที่ดีงามให้แก่ประชุมชนนั้น ควรได้รับการอารักขา ปกป้องค้ำครองอย่างเป็นธรรม เพราะท่านเหล่านั้นเป็นผู้ไม่มีอาวุธ ไม่มีทางต่อสู้ป้องกันตนเอง เป็นที่พึ่งพิงทางใจและทางปัญญาในยามคับขัน ท้องถิ่นที่มีผู้ทรงศีลทรงธรรมอยู่ย่อมอบอุ่น เหมือนมีที่พึ่งอยู่ใกล้ตัว ท้องถิ่นใดไม่มีก็เหมือนขาดอะไรที่สำคัญไป ในทางปฏิบัติก็ควรให้ความอารักขาค้ำครองป้องกันศาสนสถาน พระสงฆ์ และนักบวชในศาสนาต่างๆ นั้นเอง นอกจากนั้นจะต้องไม่ขัดแย้งรังแกให้เดือดร้อนด้วยถืออำนาจหรือด้วยโมหจริต เพราะเมื่อผู้ทรงศีลทรงธรรมยังถูกรังแกขัดแย้ง ก็ไม่ต้องคิดว่าผู้คนในท้องถิ่นนั้นจะพ้นจากการถูกรังแก และถูกเอารัดเอาเปรียบ

อปรินิยธรรมนี้ เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อความสามัคคีกันทั้งด้านความ

คิดและการกระทำ เพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อความอบอุ่นในท้องถิ่น เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเพื่อความเจริญตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับท้องถิ่น

โดยสรุป คุณสมบัติของธรรมะเป็นที่สบายประการแรก ก็คือ ท้องถิ่นนั้นต้องมีหลักการปกครองที่เป็นธรรม คือ ไม่ลำเอียงด้วยอคติ 4 คือ ไม่ลำเอียงเพราะรัก ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะเขลา และไม่ลำเอียงเพราะกลัว นอกจากนี้ยังต้องมีวิธีดำเนินการบริหารปกครองด้วยอภิธานิธรรม 7 ประการด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น และป้องกันไม่ให้เกิดความลำเอียงในการปกครองไปโดยปริยาย

1.2) มีการศึกษาธรรมะ หมายถึง ครอบครัวนั้น หน่วยงานนั้น ท้องถิ่นนั้นมีการส่งเสริมให้สมาชิกของตนศึกษาธรรมะและประพฤติปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ โดยเป็นการอาราธนาพระภิกษุผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรมให้มาแสดงธรรม

มีสิ่งที่น่าคิดอยู่ประการหนึ่ง การเกิดมาเป็นคนนั้น หากเพียงแค่ว่าศึกษาหาความรู้สูงๆ เพื่อให้มีสติปัญญาที่จะทำมาหากินได้สะดวกสบายโดยไม่ติดขัดเท่านั้นยังไม่พอ ยังไม่แน่ว่าจะหาความสุขได้เพราะความรู้ที่มีอยู่ในโลกทั่วไปเป็นความรู้เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง คือเลี้ยงส่วนที่เป็นกายเท่านั้น แต่ส่วนที่เป็นใจยังไม่มีอะไรไปเลี้ยง

เนื่องจากคนเรามีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ กายและใจ ในเมื่อกายก็ต้องการอาหารไปเลี้ยงเพื่อให้พ้นจากโรคคือความหิว และให้ร่างกายเกิดความเจริญเติบโตขึ้น ใจก็เช่นเดียวกัน ต้องการอาหารคือธรรมะมาหล่อเลี้ยงเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ให้พ้นจาก กิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และเพื่อยกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้น จะได้พบกับความสุขควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพทำมาหากิน

1.2.1) กิเลส คือ อะไร ?

ในทางการแพทย์ มีการค้นพบว่า ร่างกายของแต่ละคน ก็ล้วนมีโรคฝังติดตัวกันมาแต่กำเนิด เป็นโรคที่ฝังอยู่ในร่างกาย รอวันที่จะปะทุขึ้นมา ตั้งแต่โรคตับ โรคไต โรคกล้ามเนื้อหัวใจ และโรคอีกสารพัด ยิ่งการแพทย์ก้าวหน้าไปมากเท่าไร ก็ยิ่งค้นพบว่า โรคร้ายนั้นมันฝังตัวอยู่ลึกในรหัสพันธุกรรมของมนุษย์ ที่เรียกว่า ดีเอ็นเอ (DNA), อาร์เอ็นเอ (RNA) แล้วถ้าเจ้าตัวไม่ระมัดระวัง มันก็จะปะทุขึ้นมา ก็อาจทำให้ร่างกายพิการ หรือถึงแก่ชีวิตได้ โรคทางกายเหล่านี้ แพทย์ก็หาทางแก้ไขป้องกันอย่างสุดความรู้ความสามารถ

ในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบว่า โรคทางกายที่ว่าหนักหนาสาหัสแล้ว ยังร้ายกาจไม่จริง ยังมีโรคอีกชนิดหนึ่งที่ฝังอยู่ในใจ แต่แพทย์ทั่วไปมองไม่เห็น เรียกว่า กิเลส

กิเลสนี้ มีอยู่ในตัวเราตั้งแต่เมื่อไหร่ เราเองก็ไม่ทราบ รู้แต่ว่าพอเกิดมา กิเลสก็มีอยู่ในตัวเราแล้ว กิเลส เป็นโรคร้ายที่ฝังอยู่ในใจ คอยบีบคั้นให้มนุษย์คิดชั่ว พุดชั่ว ทำชั่ว แล้วผลของความชั่วที่ทำไว้ก็ไม่หายไปไหน มันได้กลายเป็นผลเสียหาย ที่เรียกว่า วิกากรรม ซึ่งจะย้อนกลับมาจ้องเล่นงานเราให้เดือดร้อนอย่างแสนสาหัสอีกสารพัดในอนาคต กลายเป็นว่าทันทีที่เราทำความชั่ว เราก็ตกเข้าไปสู่วงจรกฎแห่งกรรมที่มีอยู่ประจำโลกนี้ทันที

ยกตัวอย่างเช่น ใครไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเอาไว้ ในอนาคตเราเองก็就会被ตัดรอนชีวิตให้อายุสั้นลงเหมือนอย่างกับที่เราไปทำให้สัตว์ตัวนั้นอายุสั้น ใครที่เคยไปพูดจาใส่ความเขาเอาไว้ ในอนาคตตัวเองก็ต้องถูกใส่ความเหมือนอย่างกับที่ตัวเราทำมาก่อน แม้แต่ความคิดอิจฉาริษยาผู้อื่น ใครที่เคยไปคิดอิจฉาริษยาเอาไว้ ถึงเวลาตนเองก็就会被ผู้อื่นคิดริษยาอีกเหมือนกัน หรือแม้ไม่มีใครมาอิจฉาตัวเอง แต่ก็ทำให้ตัวเองคิดเรื่องอะไรดีๆ ไม่ออกอีกเช่นกัน

นี่คือวงจรของกฎแห่งกรรมที่มันมีอยู่ประจำโลกและมีกิเลสเป็นตัวบีบคั้นให้เข้าไปติดอยู่ในวงจรของกฎแห่งกรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงเห็นทรงรู้อีกด้วยว่า วงจรของกฎแห่งกรรมนั้น ถ้าแต่ละคนยังปราบกิเลสในใจได้ไม่หมด มันจะไม่จบลงง่ายๆ เพราะในขณะที่วิกากรรมชั่วเก่ายังส่งผลมาไม่หมด แต่กิเลสในใจก็ยังคอยบีบคั้นให้เราสร้างวิกากรรมชั่วใหม่เพิ่มขึ้นต่อไปอีก

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องตกอยู่ในสภาพ วิกากรรมเก่ายังไม่ทันหมดไป วิกากรรมใหม่ก็จ้องเล่นงานอยู่ตลอดเวลา ชีวิตของมนุษย์จึงประสบแต่ความทุกข์เดือดร้อนสารพัดอย่างไม่สิ้นสุดเพราะกิเลสบีบบังคับให้ตกอยู่ในวงจรกฎแห่งกรรมอย่างนี้ตลอดเวลา

การหลุดพ้นจากวงจรกฎแห่งกรรมได้ จึงมีทางเดียว คือ ต้องกำจัดกิเลสออกไปจากใจให้หมดสิ้น

กิเลสจึงเป็นโรคร้ายทางใจที่อันตรายกว่าโรคร้ายทางกายหลายล้านเท่า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบถึงความร้ายกาจของกิเลสเป็นอย่างดี ซึ่งพวกเรา ก็ได้เรียนกันมาแล้วในพุทธประวัติว่า เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีที่แล้ว พระองค์เองเพื่อต้องการกำจัดกิเลสให้หมดสิ้น ก็ทรงทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันในการบำเพ็ญภาวนา ในคัมภีร์วินยชาดกเช่นกัน

พระพุทธองค์ทรงตั้งสัตยาธิษฐานว่า “แม้เลือดเนื้อต้องแห้งเหือดหายไป เหลือแต่หนังเอ็นหุ้มกระดูกก็ตามที หากไม่บรรลุธรรมอันเป็นเครื่องดับทุกข์ทั้งปวงแล้ว ก็จะไม่ขอลุกขึ้นจากที่นี่”

นั่นคือพระองค์ทรงเอาชีวิตเป็นเดิมพันเพื่อกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นอย่างไม่หวั่นอาลัยในชีวิตของพระองค์เองแม้แต่น้อยเลย แล้วในที่สุดพระองค์ก็ทรงสามารถปราบกิเลสให้หมดสิ้น และตรัสรู้ธรรมเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้สำเร็จด้วยพระองค์เอง

เมื่อพระองค์ตรัสรู้แล้ว ก็ไม่ได้ทรงหวงแหนความรู้ในการกำจัดกิเลสแม้แต่น้อย พระองค์ทรงมีมหากรุณาต่อชาวโลก ใครที่พอมีแว่วว่าจะสามารถกำจัดกิเลสตามพระองค์ไปได้ แม้อยู่ไกลแสนไกลแค่ไหน พระองค์ก็เสด็จไปสั่งสอนวิธีการขจัดกิเลสให้แก่เขา พระองค์ทรงทุ่มเทชีวิตตลอดวันตลอดคืนเพื่อช่วยเหลือชาวโลกให้พ้นทุกข์อย่างแท้จริงในสมัยพุทธกาลมีชาวโลกที่สามารถกำจัดกิเลสได้หมดสิ้น บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ติดตามพระองค์เข้าพระนิพพานไปจำนวนมาก อาทิเช่น พระปัญจวัคคีย์ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ เป็นต้น

การที่พระองค์ทรงกำจัดกิเลสได้เด็ดขาดแล้วนี้เอง จึงไม่มีศาสดาใดเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการกำจัดกิเลสเท่ากับพระองค์อีกแล้ว และนี่คือสาเหตุที่ทำให้พระองค์ทรงเป็นศาสดาเอกของโลก เพราะไม่มีศาสดาใดที่สามารถมองเห็นกิเลส และบอกวิธีการกำจัดกิเลสได้อย่างยอดเยี่ยมเหมือนกับพระองค์นั่นเอง

กิเลส มี 3 ตระกูลใหญ่ คือ

กิเลสตระกูลที่ 1 เรียกว่า โลภะ

กิเลสตระกูลที่ 2 เรียกว่า โทสะ

กิเลสตระกูลที่ 3 เรียกว่า โมหะ

โลภะ คือ กิเลสที่กำลังกำเริบขึ้นแล้ว ทำให้ใจคิดอยากได้ของคนอื่นในทางที่ผิด เช่น ลักขโมย หลอกหลวง ฉ้อโกง เป็นต้น

โทสะ คือ กิเลสที่กำลังกำเริบขึ้นมาแล้ว ทำให้ใจคิดทำลายให้เสียหายยับเยิน เช่น ไม่ชอบ ใครขึ้นมา ก็ต่อยตีเขาให้ยับเยิน ลงมือเผาทำลายทรัพย์สินของมีค่าของเขา เป็นต้น

โมหะ คือ กิเลสที่กำลังกำเริบขึ้นมาแล้ว ทำให้ใจลุ่มหลงในสิ่งผิดว่าเป็นถูก คิดทำอะไรก็คิดอย่างโง่ๆ ไม่มีความรอบคอบ เช่น คิดอิจฉาตาร้อนเขาบ้าง คิดลุ่มหลงว่าตัวเป็นผู้วิเศษกว่าคนอื่นบ้าง ทั้งๆ ที่ยังไถวันหนึ่งก็ต้องตายเหมือนกันหมด เป็นต้น

1.2.2) อาณิสสของการศึกษาธรรมะมีอะไรบ้าง

การที่เราจะทำให้ใจหายทุกข์ได้ ก็คือต้องกำจัดกิเลสให้หมดสิ้น และจุดเริ่มต้นของการกำจัดกิเลส ก็คือ ต้องศึกษาพระธรรมคำสอนของพระองค์ให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และทุ่มชีวิตปฏิบัติธรรมเหมือนอย่างกับที่พระพุทธองค์และเหล่าพระอรหันต์ทรงทำมาแล้วจึงจะสามารถกำจัดกิเลสได้จริง

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงประโยชน์ของการศึกษาธรรมะไว้อย่างน้อย 5 ประการ

(1) เป็นการเพิ่มพูนความรู้ใหม่ เพราะผู้แสดงธรรมย่อมจะศึกษาค้นคว้าขบคิด นำข้อธรรมต่างๆ มาแสดง ทำให้เราได้ยินได้ฟังธรรมะที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน

(2) เป็นการทบทวนความรู้เดิม คือถ้าหัวข้อธรรมที่ผู้นำมาแสดงนั้น ตรงกับสิ่งที่เราเคยศึกษามาแล้ว ก็จะทำให้เราได้ทบทวนความรู้เดิมให้เกิดความเข้าใจแตกฉานสามารถจดจำได้แม่นยำขึ้น

(3) เป็นการปลดปล่อยความสงสัยเสียได้

คือถ้าผู้ฟังยังมีความลังเลสงสัยในการละชั่วบางอย่าง หรือการทำความดีบางอย่าง เมื่อได้ฟังธรรมะเพิ่มเติมแล้ว จะทำให้ความลังเลสงสัยนั้นหมดไป ตัดสินใจละความชั่ว ทำความดีง่ายขึ้น

(4) เป็นการปรับความเห็นให้ตรง คือในระหว่างการดำเนินชีวิตสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคนเรานั้น เราจะถูกมารคือกิเลสและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีต่างๆ ทำให้มีความเห็นผิดๆ เกิดขึ้นได้ แล้วทำให้การดำเนินชีวิตวอกแวกเหินห่างเป้าหมายไป การศึกษาธรรมจะช่วยให้เราเกิดความสำนึกตัวว่า ความคิดเห็นของเราได้บิดเบือนไปอย่างไร แล้วจะได้เลิกความเห็นผิดเสีย ประคองความเห็นที่ถูกต้องไว้

(5) เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้สูงขึ้น คือการฟังธรรมจะเป็นเครื่องเตือนสติเรา ทำให้ใจของเราเลิกละจากความคิดฟุ้งซ่านในเรื่องกาม ความคิดพยาบาทอาฆาต ความคิดเบียดเบียนผู้อื่น และสอดส่องชี้ให้เราเห็นถึงจุดอ่อนข้อบกพร่องในตัว ซึ่งจะต้องปรับปรุงแก้ไข ยกกระดับจิตใจของเราให้สูงขึ้นๆ จนกระทั่งสามารถขจัดข้อบกพร่องได้เด็ดขาด บรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด

จากอาณิสสการศึกษาธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ 5 ประการนี้ย่อมชี้ให้เห็นว่า ครอบคลุมไว้ ไหน่หน่วยงานใด ท้องถิ่นใดก็ตาม เมื่อมีการศึกษาธรรมะแล้ว สมาชิกของที่นั้นย่อม

สามารถควบคุมกิเลสในใจไว้ได้ แล้วความเดือดเนื้อร้อนใจต่างๆ เพราะกิเลสกำเริบก็จะไม่เกิดขึ้นตามมา นั่นก็หมายความว่า งานที่แท้จริงของมนุษย์เรานั้น ก็คือ งานศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมะเพื่อกำจัดกิเลส สถานที่แห่งใดยิ่งส่งเสริมให้มีการศึกษาธรรมะมากเท่าไร ย่อมพบแต่ความสุขในจิตใจอันเกิดจากปฏิบัติธรรมะมากเท่านั้น

โดยสรุป คุณสมบัติของธรรมะเป็นที่สบายประการที่สอง ก็คือ ท้องถิ่นนั้นต้องมีการส่งเสริมให้ประชาชนศึกษาธรรมะด้วยการหมั่นฟังธรรมเป็นประจำ เพื่อให้ใจมีปัญญารู้เท่าทันกิเลสจะได้สามารถหาทางสงบระงับกิเลสที่เกิดขึ้นแล้วให้สลายไปได้ อีกทั้งยังเป็นหนทางป้องกันไม่ให้กิเลสได้ช่องทางกำเริบเลิບสานขึ้นมาในใจด้วย เป็นเหตุให้ไม่ติดเหยื่อล่อทางใจจากอบายมุขได้ง่าย ผลสุดท้าย ย่อมทำให้ท้องถิ่นตรงนั้นอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

1.3) มีการเผยแผ่ธรรมะ หมายถึง มีพระภิกษุผู้ทรงศีลธรรมประจำอยู่ที่ท้องถิ่นนั้น ทำหน้าที่เป็นครูสอนศีลธรรมประจำท้องถิ่น มีเทคนิควิธีการที่สอนให้ประชาชนรู้ว่า อะไรถูก-ผิด อะไรดี-ชั่ว อะไรบุญ-บาป อะไรควร-ไม่ควรทำ จนกระทั่งเกิดศรัทธาที่จะกำจัดกิเลสในตัว ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นไป โดยมีสถานที่ คือ วัดเป็นโรงเรียนสอนศีลธรรมประจำท้องถิ่น

1.3.1) ธรรมะคืออะไร

ธรรมะ แปลว่า ความจริงตามธรรมชาติ เช่น คนเราต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย นี่เป็นธรรมะคือความจริงตามธรรมชาติ

ธรรมะ แปลว่า ความดีความถูกต้อง เช่น การให้ทานเป็นความดี การรักษาศีลมีเมตตากรุณาเป็นความดี ความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่เป็นความดี ใครปฏิบัติตามสิ่งเหล่านี้เรียกว่า ปฏิบัติธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ค้นพบธรรมะ โดยพระองค์ทรงค้นพบว่า ชีวิตของคนเรานั้นเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้และมีทุกข์ประจำและทุกข์จรคอยตามเล่นงานอยู่ตลอดเวลา พระองค์จึงทรงทรม่เทศชีวิตเพื่อกำจัดความไม่รู้และกำจัดทุกข์มาข้ามภพข้ามชาติ จนกระทั่งในที่สุด ก็พบว่า ในตัวของมนุษย์ทุกคนนั้น มีธรรมชาติบริสุทธิ์ชนิดหนึ่งซ่อนอยู่ภายใน หากใครเข้าถึงธรรมชาติบริสุทธิ์ชนิดนี้ได้ ทุกข์ที่มีอยู่ก็จะหายไปและเกิดความรู้ที่ถูกต้องจริงขึ้นมา แล้วพระองค์ก็เรียกธรรมชาติบริสุทธิ์นี้ว่า “ธรรมะ”

ธรรมะในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ระดับ

(1) ธรรมะในระดับคำสอน หมายถึง คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสอนให้มนุษย์พ้นจากทุกข์ทั้งปวง โดยสรุปแล้วสามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 เรื่องใหญ่

1. ทรงสอนให้เข้าใจถูกในเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิตและลักษณะของธรรมะอันเป็นธรรมชาติบริสุทธิที่อยู่ในตัว

2. ทรงสอนให้ตั้งใจปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 อย่างถูกวิธี เพื่อให้สามารถเข้าไปรู้ไปเห็นธรรมชาติบริสุทธิที่อยู่ในตัว

3. ทรงสอนให้สามารถทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติบริสุทธิในตัว เพื่อกำจัดกิเลสที่หมักหมมอยู่ในใจมาหลายภพหลายชาติให้หมดสิ้นไปอย่างถาวร

สำหรับธรรมะในความหมายนี้ หมายถึง คำสอนของพระพุทธองค์ที่ได้ถูกบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกทั้งหมด ธรรมะที่บันทึกอยู่ในพระไตรปิฎกนี้ จึงเปรียบเหมือนแผนที่ขุมทรัพย์ที่บอกให้รู้เรื่องราวความจริงของชีวิต บอกวิธีการปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์ และบอกผลลัพธ์ที่ได้จากการกำจัดกิเลสและทุกข์ทั้งปวงหมดสิ้นไป

(2) ธรรมะในระดับนิสัย หมายถึง นิสัยดี ๆ ที่เกิดจากการตั้งใจปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 อย่างจริงจัง ด้วยการละเว้นความชั่ว ทำความดี กลั่นใจให้ผ่องใส เพื่อการเข้าถึงธรรมชาติบริสุทธิในตัว และการกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวงให้หมดสิ้นไป

ในระหว่างที่เราตั้งใจปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 อยู่ นั่น แม้ว่าตอนนี้ เราจะยังไม่เห็นธรรมะในตัวก็ตาม แต่ว่ากิเลสก็ได้ถูกกำจัดออกไปบางส่วนแล้ว สิ่งที่ได้กลับมาก็คือ เราได้มีนิสัยดี ๆ เกิดขึ้นมาในตัวหลายอย่างโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะนิสัยรักการทำงาน นิสัยรักการรักษาศีล นิสัยรักการทำภาวนา เป็นต้น นิสัยเหล่านี้ มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ช่วยให้ใจสงบนิ่งได้เร็ว

เพราะฉะนั้น นิสัยดี ๆ ที่ได้จากการฝึกฝนอบรมตนเอง ก็เรียกว่า ธรรมะ เหมือนกัน เพราะล้วนเป็นผลลัพธ์ที่เกิดอย่างค่อยเป็นค่อยไปมาตามลำดับจากการปฏิบัติมรรคมีองค์ 8 เพื่อเข้าถึงธรรมชาติบริสุทธิที่อยู่ภายในตัวของเรานั้นเอง

(3) ธรรมะในระดับธรรมชาติบริสุทธิ หมายถึง ธรรมชาติบริสุทธิที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน หากใครเข้าถึงได้แล้ว ย่อมทำให้เกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่องตามธรรมะนั้นไปได้ และหากใจของใครสามารถเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมที่เข้าถึงนี้ได้ กิเลสย่อมหมดสิ้นไปจากใจ ทุกข์ทั้งปวงย่อมถูกดับจนหมดสิ้นไปด้วย

ใครก็ตามที่เข้าถึงธรรมะในตัวเองได้แล้ว ย่อมทราบถึงคุณวิเศษของธรรมะนี้ด้วยตัวเอง ส่วนว่าธรรมะหรือธรรมชาติที่บริสุทธิ์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้ทรงเห็นนี้ มีมากมายขนาดไหน พระพุทธองค์ก็ทรงเล่าว่า มีมากมายยิ่งกว่าธรรมะที่พระองค์นำมาสอนเสียอีก ธรรมะที่พระองค์ทรงนำมาสอนนั้น อุปมาเหมือนกับใบไม้แค่ในกำมือ แต่ธรรมะที่พระองค์ทรงรู้ทรงเห็น แต่ไม่ได้นำมาสอนนั้น มีมากกว่าใบไม้ทั้งป่าเสียอีก

1.3.2) เหตุใดต้องเผยแผ่ธรรมะ

โลกนี้เปรียบเหมือนหม้อน้ำที่ตั้งอยู่บนเตาไฟใหญ่ แล้วก็มีการคนโลกกว่า หกพันล้านคน ซึ่งเปรียบเหมือนฟืนในเตาหกพันล้านต้นเผาผลาญอยู่ ก็เท่ากับว่าความร้อนในตัวของแต่ละคน ก็มีส่วนทำให้โลกร้อนขึ้นทั้งนั้น แต่ถ้าต่างคนต่างก็ชักฟืนของตัวเองออกจากเตา ความร้อนของโลกก็จะถูกลดลงไป อย่างน้อยที่สุด แม้ว่าความร้อนของโลกจะยังไม่หมด แต่โลกก็ไม่ได้ร้อนเพราะเรา

การแก้ไขปัญหาวะไรก็ตาม ทุกคนต้องดูข้อบกพร่องของตัวเองก่อน จะต้องนับหนึ่งที่ตัวเองก่อน แก้ไขตัวเองเป็นคนแรก เมื่อแก้ไขตัวเองเป็นคนแรกแล้ว ก็ต้องชักชวนคนอื่นให้ทำความดีตามมา โดยชักชวนในสิ่งที่ตนเองสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีได้แล้ว

แต่คนส่วนมากในโลกนี้ รักที่จะตั้งกฎเกณฑ์ให้คนอื่นแก้ไขก่อน แต่ตัวเองจะแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเองไว้เป็นคนสุดท้าย เรื่องร้อนๆ ในโลกนี้ ไม่ว่าเกิดขึ้นที่ไหนก็ตาม มักล้นมุ้งไปแก้ไขที่ฝ่ายตรงข้าม แล้วไม่แก้ไขตัวเองก่อน เพราะฉะนั้น ยิ่งแก้ยิ่งร้อน ยิ่งแก้ยิ่งจับผิด ยิ่งแก้ตัวเองก็ยิ่งสร้างปัญหาไปด้วยโดยไม่รู้ตัว

นอกจากนี้ ความที่โลกนี้มีการสื่อสารกันได้กว้างขวาง จึงทำให้เกิดการแทรกแซงจากภายนอกเข้าไปอีก กลายเป็นการสาดน้ำมันเข้ากองไฟเข้าไปอีก กลายเป็นยิ่งเพิ่มปัญหา

คนในโลกนี้ ตอนลืมนตาก็มองเห็นคนทั้งโลก แต่ไม่เคยเห็นหน้าตัวเองเลย

ลูกหยันตาของตัวเองยิ่งร้าย เห็นแต่คนอื่น ลูกหยันตาตัวเองกลับไม่เห็น อย่างดีก็เห็นแค่เงาในกระจก เมื่อมีความผิดอะไรขึ้นมา ก็วิจารณ์จับผิดชาวบ้านได้หมด ความผิดจึงไปตกที่คนอื่นทั้งหมด จนไม่มีใครดี

เมื่อทุกคนคิดอย่างนี้ ตัวเองก็ไม่ยอมแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเอง มันก็มีแต่พังกับพัง เพราะหลงว่าตัวเองดี ทั้งที่ที่มีความไม่ดีตั้งเยอะ

เพราะฉะนั้น การจะเริ่มต้นแก้ไขอะไรก็ตาม ต้องเริ่มจากมองเห็นข้อบกพร่องของตนเองก่อน

ทำอย่างไรจึงจะเห็นข้อบกพร่องของตนเอง ก็ทำได้โดยหลับตาทำสมาธิให้ใจเป็นกลาง พอใจเป็นกลาง ก็จะเห็นพฤติกรรมของตัวเอง ถูกก็มองเห็น ผิดก็มองเห็น แล้วก็ลงมือแก้ไขให้ตรงจุด ที่ถูกก็ทำให้ถูกยิ่งขึ้นไป ที่ผิดก็แก้ไขให้ถูก

ด้วยวิธีที่ต่างคนก็เริ่มต้นแก้ไขที่ตัวเองนี้ โดยไม่ปล่อยให้ใครมาแทรกแซง เดียวก็แก้ไขได้ ยกเว้นว่า คนๆ นั้นเป็นคนบ้าสติไม่ดี หรือคนตายไปแล้วเท่านั้นที่แก้ไขไม่ได้

ดังนั้น การเผยแผ่ธรรมะจึงมีจุดประสงค์เพื่อกระจายวิธีกำจัดทุกข์ร้อนให้ทั่วถึงทุกคน อย่างมากที่สุด ยิ่งกระจายออกไปกว้างไกลเท่าไร ยิ่งทำให้ท้องถิ่นนั้น ประเทศนั้นมีความสงบสุขมากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นอย่างนี้ ทุกคนก็เพียงแต่ตั้งใจแก้ไขตัวเอง โลกที่เคยร้อนก็จะเย็นลงตามลำดับๆ โดยมีการเผยแผ่ธรรมะเป็นจุดเริ่มต้นนั่นเอง

1.3.3) ทำอย่างไรธรรมะจึงจะเผยแผ่ไปในท้องถิ่น

การเผยแผ่ธรรมะไปในท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีศรัทธา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่าศรัทธานั้นเป็นผลที่เกิดขึ้นหลังการฟังธรรม ประเด็นสำคัญก็คือทำอย่างไรประชาชนถึงอยากจะฟังธรรม

ธรรมชาติของมนุษย์นั้น ย่อมหนีร้อนมาพึ่งเย็น สถานที่แห่งใดก็ตามที่เขาเชื่อว่าสามารถให้ความเย็นใจแก่เขาได้ เขาย่อมไปที่แห่งนั้น ปุยาตาทวดในอดีตจึงนิยมสร้างวัดวาอารามไว้ใกล้หมู่บ้าน และเดินทางไปในมนต์พระภิกษุผู้ประพฤติปฏิบัติชอบมาอยู่ประจำเพื่อเป็นครูสอนศีลธรรมประจำหมู่บ้าน ซึ่งก็เป็นเหตุให้เกิดวัดวาอารามต่างๆ ทั่วประเทศในสมัยนั้น และมีหลักฐานตรารับมาถึงทุกวันนี้

พระอาจารย์ในสมัยก่อน ท่านมีคาถาเรียกคนเข้าวัดด้วยการทำวัดให้เป็นสถานที่เย็นกายเย็นใจ ใครก็ตามเพียงแค่เดินเฉียดปากประตูวัดเท่านั้น ก็สัมผัสได้ถึงความสงบกายสงบใจ อยากจะเข้าไปฟังธรรมในวัด คาถาเรียกคนเข้าวัดของท่านนั้น มีอยู่ 3 ประการ

1) ขยันกวาดวัด หมายถึง การหมั่นดูแลวัดให้มีความสะอาดอยู่เสมอ เพราะถ้าวัดไม่สะอาดกว่าบ้านที่เขาอยู่ ประชาชนที่ไปวัดย่อมเกิดความคิดในแง่ดีได้ยาก เป็นผลให้เกิดความคิดจับผิดได้ เพราะมีความรู้สึกว่ามีมาวัดแล้ว มองไปทางไหนก็มีแต่ความไม่สบายตา ไม่สบายใจ เห็นแต่ขยะเกลื่อนวัดไปหมด แต่ถ้าวัดสะอาดกว่าบ้านที่เขาอยู่ เพียงแค่เห็น

ความสะอาดเป็นระเบียบภายในวัด ก็ทำให้ใจเกิดความสงบ และเกิดความคิดในแง่ดีได้ง่าย เท่ากับกรองความร้อนในใจของเขาให้เบาบางลงไประดับหนึ่ง และทำให้อยากมาวัดอีก

2) ชยันเทศน์สอน หมายถึง การหมั่นศึกษาค้นคว้าธรรมะทั้งในแง่ทฤษฎีและในแง่ปฏิบัติอยู่เสมอ แล้วนำมาฝึกอบรมตัวเองก่อน จากนั้นจึงนำสิ่งที่ฝึกฝนอบรมตนเองได้นั้น มาเทศน์สอนชนิดที่ปลุกความทุกข์ออกจากใจผู้ฟัง ไม่ว่าผู้ฟังจะอยู่ในวัยไหนเพศใด ก็ต้องเทศน์ให้ตรงประเด็นของเขา เทศน์ให้เหมือนบ่งหนองออกจากแผล คือ ให้เขาฟังตามได้ง่าย ตรงตามเหตุผลได้ง่าย และส่องหนทางปฏิบัติที่เกิดประโยชน์ต่อชีวิตเขาอย่างชัดเจน เมื่อนั้นความทุกข์ร้อนในใจของประชาชนย่อมคลายตัวลงไป ทำให้อยากมาวัดอีก

3) ชยันนั่งสมาธิ หมายถึง การหมั่นทำภาวนาลั่นจิตใจให้ผ่องใสอยู่เสมอ ซึ่งวิธีนี้เป็นการมุ่งสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในจิตใจโดยตรง ตามธรรมดาของคนเรานั้น ถึงแม้จะเทศน์สอนดีขนาดไหน แต่ผู้ฟังจะไม่สามารถจดจำไปได้ทั้งหมด เพราะจิตใจของชาวโลกนั้น มีเรื่องมากมายต้องคิดกังวล เพียงแค่เดินออกนอกประตูวัดไปเท่านั้น ความสงบที่เพิ่งได้จากการฟังธรรมเมื่อสักครู่ ก็แทบจะเลือนหายไปหมดสิ้นทีเดียว ดังนั้น นอกจากการเทศน์สอนแล้ว พระภิกษุยังต้องนำญาติโยมนั่งสมาธิด้วยเพื่อให้เขาเมื่อกลับไปถึงบ้านแล้วแม้จะจำคำเทศน์สอนไม่ได้ แต่ก็รู้จักวิธีสงบจิตใจของตนเองเป็น เพราะได้เคยฝึกนั่งสมาธิที่วัดมาแล้ว แต่เนื่องจากการนั่งสมาธิท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีแต่งานและปัญหาทำให้แก้ไขตลอดเวลา กว่าใจจะสงบได้ก็ใช้เวลานานไม่เหมือนมานั่งที่วัด นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนอยากกลับมาวัดอีก เพราะมาวัดแล้วนั่งสมาธิได้ความสงบจิตใจมากกว่าอยู่ที่บ้าน

คาถาทั้ง 3 ประการนี้ พระภิกษุในสมัยก่อนใช้เป็นหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นโรงเรียนสอนศีลธรรมประจำหมู่บ้าน เป็นเหตุให้ธรรมะเผยแพร่ออกไปทั่วท้องถิ่น บางท่านอาจคิดกันว่า สมัยนี้เป็นยุคเทคโนโลยี ใครเขาจะไปสนใจศึกษาธรรมะกัน ธรรมะเป็นของคร่ำครึล้าสมัย ไม่น่าสนใจ เพียงแค่ความคิดเริ่มต้นอย่างนี้ ก็กลายเป็นการตัดอนาคตที่สดใสของตนเองออกไปจากชีวิตอย่างน่าเสียดาย เพราะไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวล้ำนำสมัยไปไกลสักเพียงไหน มนุษย์เราเมื่อถึงคราวมีความทุกข์ ยังต้องการหนีร้อนไปพึ่งเย็นอยู่ดี แต่เพราะไม่รู้มาก่อนว่าการเข้าวัดมีประโยชน์อย่างไร ย่อมหาทางดับร้อนในใจของตนเองด้วยการไปฟังเพลง เทียวกลางคืน ตามผับ ตามบาร์ต่างๆ ที่เป็นแหล่งอบายมุข เพราะเข้าใจว่าจะช่วยดับทุกข์ในใจตนเองได้ แต่ผลสุดท้ายกลับกลายเป็นเพิ่มทุกข์หนักให้ตนเองมากขึ้นไปอีก

ดังนั้น ขอเพียงแต่วัดต่างๆ ยังยืนหยัดพัฒนาวัดให้เป็นโรงเรียนสอนศีลธรรมสำหรับ

ท้องถิ่นด้วยคาถา 3 ประการนี้ ในไม่ช้าวัดที่แม่ประชาชนทั้งคนเด็ก คนแก่ คนหนุ่ม คนสาวที่ ห่างเหินวัดไปนาน ก็จะมีประชาชนกลับมาปฏิบัติธรรมอย่างหนาแน่นตามเดิม เพราะวัดเป็นที่ พึ่งในยามหนีร้อนมาพึ่งเย็นของประชาชนได้เหมือนเดิม เมื่อนั้นญาติโยมย่อมเกิดศรัทธาและ มาเป็นกำลังช่วยกันคนละไม้คนละมือให้พระภิกษุทำงานแผ่ขยายธรรมออกไปทั่วท้องถิ่นได้อย่าง เต็มที่

โดยสรุป คุณสมบัติข้อที่สามของธรรมะเป็นที่สบาย คือ ท้องถิ่นนั้นมีการส่งเสริม ให้พระภิกษุผู้ทรงศีลธรรมในท้องถิ่นนั้น สามารถทำงานเผยแผ่ธรรมะได้เต็มที่ ด้วยการร่วมมือ กันช่วยพระภิกษุท่านพัฒนาวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น ตั้งใจศึกษาธรรมะที่ท่านเทศน์สอน และ หมั่นมาบำเพ็ญภาวนาที่วัดกับท่านเป็นประจำ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างวิถีชีวิตของคนทุกเพศ ทุกวัยให้หันมาติดธรรมะแทนการติดอบายมุขนั่นเอง

4.4 งานสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

4.4.1 การสร้างเครือข่ายคนดีคืออะไร

การสร้างเครือข่ายคนดี คือ การเข้าไปหา ชักชวน ผู้กษัตริย์ รวบรวม และคบหาคนดีใน สังคมไว้เป็นสมัครพรรคพวก เพื่อฝึกฝนอบรมตนเองร่วมกัน สร้างฐานะทางเศรษฐกิจร่วมกัน และพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะแก่การทำความดี ละเว้นความชั่ว และกลั่นใจให้ผ่องใสร่วมกัน ตลอดชีวิต

4.4.2 จุดมุ่งหมายของการสร้างเครือข่ายคนดีคืออะไร

จุดมุ่งหมายของการสร้างเครือข่ายคนดี คือ การสร้างระบบปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้น ในท้องถิ่น โดยเป็นการผนึกกำลังกันระหว่างบ้าน-วัด-โรงเรียนให้ประสานใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ใน การสร้างคนดีและครูสอนศีลธรรมให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อให้ทุกคนมีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนมีศีลธรรมเข้มแข็ง เศรษฐกิจก้าวหน้า และปราศจากอบายมุข

4.4.3 เหตุใดจึงต้องสร้างเครือข่ายคนดี

ทุกวันนี้ ปัญหาที่ผู้นำในโลกนี้แก้ไม่ตกก็คือ “ปัญหาศีลธรรม” และเมื่อปัญหา ศีลธรรมแก้ไม่ตก ปัญหาเดือดร้อนต่างๆ ในสังคมก็ตามมาสารพัด

ตั้งแต่เมื่อสำรวจไปตามบ้าน สิ่งที่พบก็คือ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาเด็กกำพร้า ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ปัญหาเด็กใจแตก เป็นต้น

สำรวจไปตามสถานศึกษา สิ่งที่พบก็คือ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาอาชญากรรมวัยรุ่น เป็นต้น

สำรวจไปที่ทำงาน สิ่งที่พบก็คือ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคอร์ปชั่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาการขายบริการทางเพศ ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการพนัน เป็นต้น

โลกเจอปัญหาเป็นแบบนี้มาทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าโลกจะเจริญก้าวหน้าด้วยเทคโนโลยีไปไกลขนาดไหน ปัญหาศีลธรรมไม่เคยหมดไปจากโลก เพียงแต่ว่าปัญหาจะรุนแรงมากจนเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า หรือว่าเบาบางจนพอจะทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นบ้าง

นอกจากนี้ การใช้วิธีแก้ปัญหาก็ผ่านๆ มา ดูเหมือนว่าจะทำให้ปัญหาที่มีอยู่แล้วเพิ่มขึ้นมากกว่าลดลง เช่น การเดินขบวนประท้วงเรียกร้อง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น

สาเหตุที่แก้ปัญหาศีลธรรมไม่ตก ก็เพราะว่า

1. คนขาดศีลธรรม คือ เมื่อพิจารณาปัญหาสังคมโลกผ่านหลักธรรมแล้ว จะพบว่า ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสงคราม ปัญหาทำแท้ง เป็นต้น เกิดจากการกระทำผิดศีลข้อ 1 เพราะปกติของคนต้องไม่ฆ่า ไม่ทำร้ายกัน

ปัญหาคอร์ปชั่นไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นตลอดจนระดับโลก เป็นต้น เกิดจากการกระทำผิดศีลข้อที่ 2 เพราะปกติของคนต้องไม่ขโมยกันกิน โกงกันกิน

ปัญหาล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น เกิดจากการกระทำผิดศีลข้อที่ 3 เพราะปกติของคนย่อมไม่ล่วงประเวณี ไม่สำส่อน

ปัญหาการดื่มตุนเหล้ากลวง ปัญหาบิดเบือนใส่ร้ายป้ายสี เป็นต้น เกิดจากการกระทำผิดศีลข้อ 4 เพราะปกติของคนต้องพูดความจริง

ปัญหายาเสพติด ปัญหาการเสพยา เป็นต้น เกิดจากการทำผิดศีลข้อที่ 5 เพราะปกติของคนย่อมรักษาสติของตนให้สมบูรณ์

2. คนดีรวมกันไม่ติด มีสภาพต่างคนต่างอยู่ จึงเป็นเหตุให้ศีลธรรมอ่อนแอ แต่อบายมุขเข้มแข็ง อบายมุขจึงได้ช่องทางแพร่ระบาดในสังคมอย่างหนัก ผลสุดท้ายอบายมุขก็รุกเข้าในทุกครอบครัว กลายเป็นว่าผู้คนส่วนใหญ่ติดอบายมุขกันทั้งบ้านทั้งเมือง เมื่อคนส่วนมาก

ติดอบายมุขเสียแล้ว การประพุดติเลื่อมศีลธรรมก็เกิดขึ้นในสังคมจนชินชา เรื่องที่ผิดปกติจึงกลายเป็นเรื่องถูกปกติไป คนดีจึงแทบไม่มีที่ยืนในสังคม แล้วคนดีต่างก็พากันนั่งบ่นว่า “คนดีไม่มีในโลก” แต่ก็ไม่มีใครขึ้นมาทำอะไร ถึงจะบ่นไปอีกล้านปี โลกนี้ย่อมไม่มีทางดีขึ้น

ในความจริงแล้ว คนดียังมีอยู่ในโลกนี้ แต่ติดอยู่ตรงที่คนดียังรวมกันไม่ติดเท่าที่นั้น หากคนดีรวมกลุ่มกันติดเมื่อไหร่ เครือข่ายคนดีย่อมเกิดขึ้นมากเท่านั้น การศึกษาศีลธรรม การเผยแผ่ศีลธรรม การปลูกฝังศีลธรรม ย่อมเกิดขึ้นในโลกเมื่อนั้น และนั่นคือ ระบบการสร้างคนให้เป็นคนดีย่อมเกิดขึ้นในสังคม

เพราะฉะนั้น สาเหตุที่ต้องสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้น ก็เพราะต้องการรวบรวมคนดี มาช่วยกันแก้ปัญหาศีลธรรมและสร้างคนดีมีศีลธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมนั่นเอง

4.4.4 ศีลธรรมคืออะไร

ศีลธรรม คือ ความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงของโลกและชีวิตว่าอะไรถูก-ผิด ดี-ชั่ว บุญ-บาป ควร-ไม่ควรทำ ไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจกิเลส ส่งผลให้เกิดความประพฤติที่ดี เริ่มตั้งแต่การคิดดี พูดดี ทำดี ประกอบสัมมาอาชีวะ มีความขยันหมั่นเพียร มีสติกำกับใจ และมีสมาธิในการดำเนินชีวิตที่ดี จนกระทั่งกลายเป็นบุคคลที่มีนิสัยที่ดี

คนเราประกอบด้วย “กาย” กับ “ใจ” โดย “ใจทำหน้าที่เป็นนาย กายทำหน้าที่เป็นบ่าว”

คนที่มีศีลธรรมเป็นภูมิคุ้มกันอยู่ในจิตใจแล้ว ไม่ว่าเรื่องราวๆ จากภายนอกหรือความคิดร้ายๆ จากภายใน ย่อมไม่สามารถร่วรุดเข้าไปในใจของคนนั้นได้เลย ดังพุทธพจน์ว่า

“ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว พุดอยู่ที่ดี ทำอยู่ที่ดี ความสุขย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น เหมือนเงาไปตามตัวฉะนั้น”

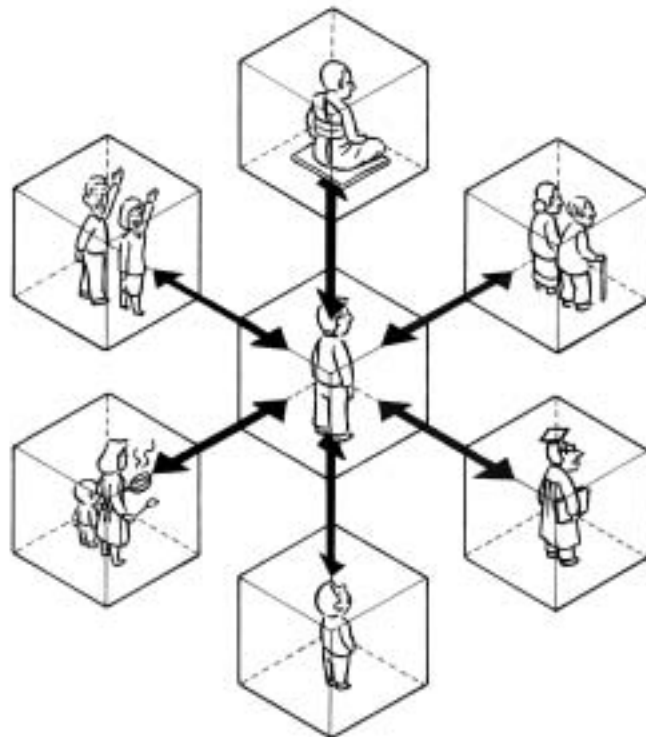
คนที่ใจมีศีลธรรมประจักษ์น้อมอยู่ภายใน ย่อมมีใจที่มีคุณภาพ มีเหตุผลไม่เจ้าอารมณ์ ย่อมสามารถใช้ให้กายไปทำความดีได้มหาศาล ตนเองย่อมได้รับแต่ความสุขความเจริญ สังคมย่อมได้ประโยชน์คือความสงบสุขตามมา

4.4.5 ศีลธรรมในตัวเราได้มาจากไหน

ศีลธรรมเป็นเรื่องที่ต้องมีการปลูกฝัง การเพาะบ่ม ไม่ได้มาฟรีๆ เหมือนอย่างกับแสงแดดหรือว่าสายฝน ไม่เหมือนกับความหิว ความแก่ ความเจ็บ ความตายและเวลาชีวิตที่มีจำกัด เราได้มาฟรีตั้งแต่แรกเกิด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนว่า “ทิศ 6”¹ จะคอยทำหน้าที่ทั้งเพาะทั้งปลูก ทั้งฝังศีลธรรม อีกทั้งพองอกขึ้นมาดีแล้วก็คอยติดตามประคบประหงม ประคับประคอง จนกระทั่ง ศีลธรรมนั้นเข้าไปอยู่ในใจ

ภาพแสดงความสัมพันธ์ของทิศ 6 กับการปลูกฝังศีลธรรม

ถ้าถามว่าเราได้ศีลธรรมมาจากไหน ? หากพิจารณาดูแล้ว ก็จะพบว่าเราได้ศีลธรรมมาจากพ่อแม่ซึ่งเป็นทิศเบื้องหน้า ผู้ให้ทั้งชีวิตและร่างกายมนุษย์ที่ประกอบด้วยเลือดด้วยเนื้อ แล้วก็สอนความเป็นมนุษย์ให้กับเราเป็นบุคคลแรก จากนั้นก็ส่งต่อไปให้ครูอาจารย์ทิศเบื้อง

¹ สิงคลกสูตร, ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค, มก. เล่ม 16 หน้า 77

ชาวช่วยเพิ่มพูนให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนความรู้วิชาการต่างๆ ในโลก ความรู้ในการประกอบอาชีพทำมาหากิน

พ่อแม่กับครูบาอาจารย์ท่านได้ศีลธรรมมาจากไหน ? ท่านก็ได้มาจากพระสงฆ์คือ ทิศเบื้องบน ผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม เป็นผู้นำทางจิตใจและแหล่งผลิตศีลธรรม แม้บางครั้งเราเองก็ได้รับการถ่ายทอดศีลธรรมโดยตรงจากพระสงฆ์

ส่วนเพื่อนทิศเบื้องซ้าย คู่ครองทิศเบื้องหลัง ลูกน้องหรือเจ้านายทิศเบื้องล่าง เราคงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าศีลธรรมและความรู้ดี ๆ หลาย ๆ อย่างก็ได้มาจากบุคคลกลุ่มนี้ แล้วเขาได้ศีลธรรมมาจากไหน ? ก็ได้มาจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ และพระสงฆ์ของเขาแต่ละคนนั่นเอง

พระสงฆ์ท่านได้ศีลธรรมมาจากไหน ? ก็ได้มาจาก พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ของท่านก่อนบวชและเมื่อบวชแล้วก็ศึกษาปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระสงฆ์รุ่นก่อน ซึ่งเป็นหลวงพ่อ หลวงปู่ หลวงทวดของท่าน

หลวงพ่อ หลวงปู่ หลวงทวดในรุ่นก่อน ๆ ท่านได้ศีลธรรมมาจากไหน ? ท่านก็สืบทอดกันมาไกลจากพระอรหันต์ในรุ่นก่อน ๆ ย้อนไปถึงพระอรหันต์รุ่นแรก ๆ ซึ่งมีชีวิตอยู่เมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีที่แล้ว

พระอรหันต์ในรุ่นแรก ๆ ท่านได้ศีลธรรมมาจากไหน ? ท่านก็ได้มาจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของชาวพุทธ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเอาศีลธรรมมาจากไหน ? พระองค์ทรงนำศีลธรรมมาจากการตรัสรู้ คือทรงสามารถปราบกิเลสที่ห่อหุ้มบังคับใจได้อย่างหมดสิ้นเด็ดขาด ด้วยอำนาจของการหมดกิเลส นั้น ทำให้พระองค์สามารถเห็นความจริงต่างๆ ในโลกและชีวิตนี้ได้อย่างถูกต้องทั้งหมดด้วยธรรมจักขุอันเหนือวิสัยการนึกคิดตรึกตรอง จึงไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่เป็นความลับสำหรับพระองค์อีกต่อไป พระองค์จึงได้ชื่อว่า “พระพุทธรเจ้า” ซึ่งก็แปลว่า ผู้รู้เพราะขจัดความไม่รู้ได้หมดแล้ว ผู้ตื่นเพราะกิเลสไม่สามารถครอบงำพระองค์ให้ไม่รู้ได้อีกต่อไป ผู้เบิกบานเพราะทรงบรรลุพระนิพพานอันปราศจากทุกข์ แล้วพระองค์ก็ทรงนำความจริงอันเป็นความลับของโลกและชีวิตมาเปิดเผย สั่งสอนให้ประชาชนทราบเพื่อให้ดำเนินชีวิตไปบนหนทางของผู้รู้

ดังนั้น ทิศ 6 จึงเป็นแหล่งที่มาของศีลธรรม ยิ่งไปกว่านั้น 6 ทิศรอบข้างเรา ก็ได้รับการปลูกฝังศีลธรรมจากทิศ 6 ของเขาเช่นกัน เมื่อไล่กันออกมาอย่างนี้แสดงให้เห็นเครือข่ายสายใยความสัมพันธ์ในการปลูกฝังศีลธรรมที่เหนียวแน่น

4.4.6 ปัญหาศีลธรรมโลกแก้ไขได้ด้วยการสร้างเครือข่ายคนดี

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดศีลธรรมแก่โลก องค์บรมครูที่ตรัสรู้เมื่อก่อนพุทธศักราช 80 ปี เริ่มต้นจากพระองค์เพียงองค์เดียวแล้วก็ขยายพระพุทธศาสนามาครอบคลุมโลก อีกทั้งสืบทอดต่อๆ กันมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ณ ตรงนี้ก็อยากจะกล่าวว่า ถ้าหากบรมครูของเราทรงท้อพระทัยว่า พระองค์เพียงลำพังจะไปทำอะไรได้ ถ้าพระองค์ทรงท้ออย่างนี้แต่แรก ศีลธรรมคงมาไม่ถึงตัวเรา แต่เพราะพระองค์ไม่ทรงท้อ ศีลธรรมจึงได้ถูกต่อยอดอยู่ในจิตใจของชาวโลกมาจนกระทั่งทุกวันนี้

เริ่มจาก 1 เป็น 2 จาก 2 เป็น 4 จาก 4 มาเป็นล้านๆๆ จนกระทั่งมาถึงพวกเราในปัจจุบัน ถ้าเราเป็นลูกของพระองค์จริง ก็ต้องดำเนินตามเส้นทางเดียวกับพระองค์และต้องห้ามท้อ ท้อไม่ได้ ท้อไม่เป็น

เมื่อตัวของเราพิจารณาตัวเองแล้วว่าความรู้ ความดี รวมทั้งศีลธรรมที่หล่อหลอมกลายเป็นเราทุกวันนี้มาจากไหน เมื่อไล่ลำดับเรียงไป ท้ายที่สุดก็คือได้มาจากบ้าน วัด โรงเรียนของเราหรือมาจากทิศ 6 ทั้งในระดับปลูกฝังและในระดับสร้างเสริม

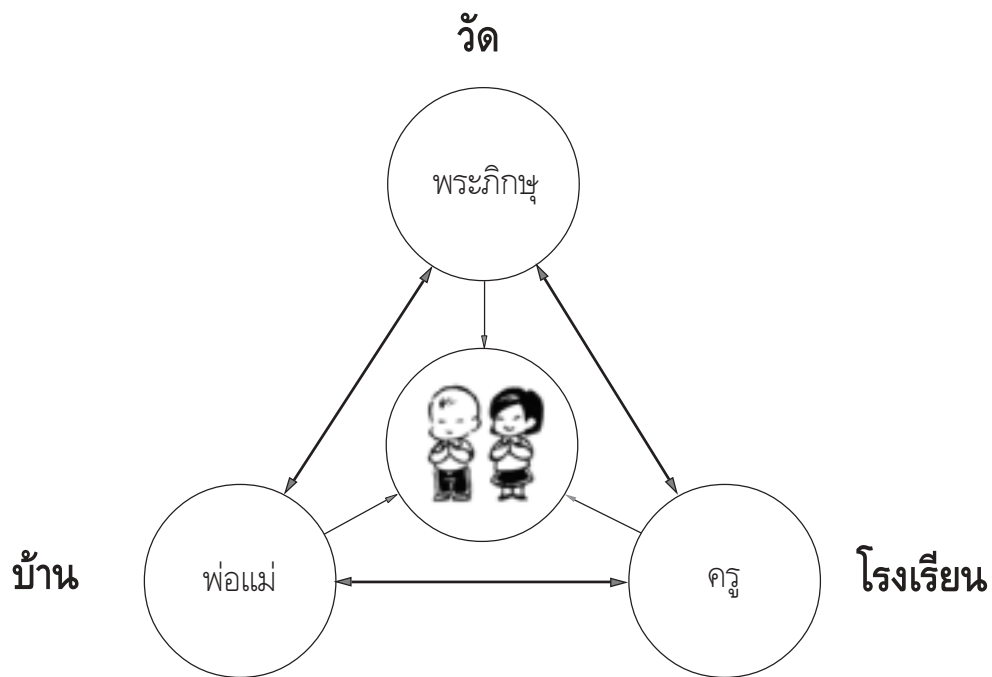
เพราะฉะนั้น ถ้าหากต้องการจะแก้ปัญหาศีลธรรมและสร้างคนดีมีศีลธรรมให้เกิดขึ้น ก็หนีไม่พ้นว่าต้องสร้างเครือข่ายคนดีจากทิศ 6 ที่เป็นคนดีขึ้นมาให้ได้ ศีลธรรมถึงจะมีกำลังเข้มแข็ง ในการกำจัดอบายมุขอันเป็นศัตรูของศีลธรรมให้หมดสิ้นไป

4.4.7 บ้าน-วัด-โรงเรียน องค์ประกอบสำคัญของการสร้างเครือข่ายคนดี

องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายคนดี คือ ทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องขวา หากกล่าวตามสถานที่ นั่นก็คือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็น 3 ทิศหลักในการปลูกฝังศีลธรรม ส่วนทิศที่รองลงมาอีก 3 ทิศ เป็นทิศที่คอยสร้างเสริมศีลธรรมให้กับพวกเรา

ปู่ย่าตาทวดของเราท่านเข้าใจหลักธรรมนี้อย่างลึกซึ้งและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการทำงานร่วมกันของ บ้าน วัด โรงเรียน ที่ผสมผสานความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนในการปลูกฝังศีลธรรม จึงมีสิ่งทั้งให้เห็นร่องรอยแห่งความทุ่มเท การเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน คือ การสถาปนาวัดวาอารามต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการปลูกฝังศีลธรรม มีอยู่กระจัดกระจายไปทั่วทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน เป็นผลให้คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝังรากลึกลงในจิตใจประชาชนและยังคงดำรงอยู่เป็นมรดก ตกทอดมาสู่

ภาพ แสดงความสัมพันธ์ของบ้าน วัด โรงเรียน ต่อการปลูกฝังศีลธรรม

รุ่นลูกรุ่นหลานยุคปัจจุบัน แม้แต่พระมหากษัตริย์ไทยทุกๆ พระองค์ ก็ทรงเห็นถึงความสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรม จึงทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ให้การสนับสนุนทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

แม้การศึกษาในอดีตก็เรียนที่วัด เมื่อมีการสร้างโรงเรียนขึ้นโรงเรียนก็อยู่ในวัด การถ่ายทอดซึมซับศีลธรรม จึงเป็นสายใยที่เชื่อมโยงให้เยาวชนของชาติ เป็นคนที่มีจิตใจที่ดีงาม คิดดี พูดดี ทำดี เป็นคนดีของสังคม

อีกทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ล้วนมีรากฐานเกี่ยวโยงให้ศีลธรรมฝังแน่นลึกเข้าไปในใจ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีบวชพระภิกษุสามเณรซึ่งถือเป็นข้อปฏิบัติของชายทุกคน รวมทั้งการเข้าวัดฟังธรรมถืออุโบสถศีลเจริญภาวนาทุกวันพระ เป็นต้น

เห็นได้ชัดเจนเลยว่าบรรพบุรุษของเราต่างให้ความสำคัญของจิตใจมากกว่ากาย ให้น้ำหนักกับความสะอาดทางกายพอสมควรชั่วครั้งชั่วคราว แต่ถกฉวยเอาเวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทไปกับการศึกษาความรู้เรื่องจิตใจเรื่องศีลธรรมให้มาก เพราะต่างตระหนักรู้ว่า

คนเราตายแต่กายเนื้อ แต่ใจยังไม่สูญยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก

เกิดมาเพื่อกำจัดนิสัยที่ไม่ดีทิ้งไป แสวงหาหนทางสร้างบุญบารมีให้มาก จนกว่าจะบรรลุมรรคผลนิพพานไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีก

ผู้ที่หนักแน่นทางศีลธรรมเขามองตรงนียอย่างชัดเจน จึงทำให้เขาได้มีเวลาในการศึกษา ศีลธรรม ฝึกหัดขัดเกลาตัวเอง ปัญหาในสังคมจึงไม่มี มีแต่คนที่หน้าตาอึดอัดแหม่นแหม่น จิตใจ ซีนบานเพราะท่านมีใจอยู่ในศีลในธรรม ความสะดวกสบายทางด้านวัตถุอาจไม่มาก แต่สังคม ก็อยู่เย็นเป็นสุข

การสร้างเครือข่ายคนดีเริ่มต้นที่การสร้างความน่าเชื่อถือหรือชอบใจให้เกิดขึ้นแก่คนในท้องถิ่นก่อน จากนั้นจึงค่อยรวบรวมเป็นสมัครพรรคพวกในการสร้างความคิดกันต่อไป พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักเตรียมตัวเองให้พร้อมก่อนทำหน้าที่สร้างเครือข่ายคนดีผ่านเรื่อง “เหตุที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเลื่อมใส 4 ประการ” คือ

1. เลื่อมใสในบุคลิกลักษณะ
2. เลื่อมใสในน้ำเสียงไพเราะ
3. เลื่อมใสในการแต่งกาย
4. เลื่อมใสในธรรมะที่ได้ฟัง

1) ระดับภายนอก คือ สิ่งที่เห็นได้จากลักษณะภายนอก

1.1) รูปร่างหน้าตาดี คือ ความสวย ความหล่อที่ได้จากการทำบุญไว้ในอดีต เช่น ผิวงาม ผมงาม ฟันงาม ใบหน้างาม รูปร่างงาม เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความสบายใจ แต่ก็เพื่อความงามที่ไม่จีรังยั่งยืน และต้องหมั่นรักษาความสะอาด ไม่ให้มีกลิ่นปาก กลิ่นตัว อยู่เสมอด้วย

1.2) บุคลิกภาพดี คือ อากัปกิริยาในการยืน เดิน นั่ง นอน มีความมองอาจ สง่า งามน่าเลื่อมใส มีใบหน้ายิ้มแย้ม ไม่ทำหน้าบดบังขมิงตึง

1.3) มารยาทดี คือ มีวิธีการวางตัวได้เหมาะสมกับฐานะระหว่างตนเองกับบุคคลที่สมาคมด้วย

1.4) สุขภาพดี คือ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง หมั่นออกกำลังกายเป็นประจำ ไม่สูบบุหรี่ ไม่เสพของมึนเมา ไม่ติดยาเสพติด ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง เป็นต้น

2) ระดับภายใน คือ มีกายสะอาด

2.1) เว้นจากการฆ่า คือ ไม่ฆ่าสัตว์ นับตั้งแต่ฆ่าคนทั่วไป ฆ่าสัตว์ที่มีคุณค่า และ ฆ่าสัตว์อื่นๆ

เจตนารมณ์ของความสะอาดภายในข้อนี้ คือต้องการให้ทุกคนรู้จักแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ไม่ใช่โดยวิธีฆ่าอีกฝ่ายหนึ่งเสีย เพราะการฆ่านั้น ผู้ฆ่าย่อมเกิดความทারণโหดร้ายในใจ ทำให้ใจเศร้าหมองและตนก็ต้องรับผลกระทบต่อไป เป็นการแก้ปัญหาซึ่งจะสร้างปัญหาอื่นๆ ต่อมา โดยไม่จบสิ้น ต้องคอยหวาดระแวงว่าญาติพี่น้องเขาจะมาทำร้ายตอบ

2.2) เว้นจากการลักขโมย คือ ไม่แสวงหาทรัพย์มาโดยทุจริต เช่น

ลัก	=	ขโมยเอาลับหลัง
ฉก	=	ชิงเอาซึ่งหน้า
กรรโชก	=	ขู่เอา
ปล้น	=	รวมหัวกันแย่งเอา
ตุ๋	=	เถียงเอา
ฉ้อ	=	โกงเอา
หลอก	=	ทำให้เขาหลงเชื่อแล้วให้ทรัพย์
ลวง	=	เบี่ยงบ่ายลวงเขา
ปลอม	=	ทำของที่ไม่จริง
ตระบัด	=	ปฏิเสศ
เบียดบัง	=	ซุกซ่อนเอาบางส่วน
ลับเปลี่ยน	=	แอบเปลี่ยนของ
ลักลอบ	=	แอบนำเข้าหรือออก
ยักยอก	=	เบียดบังเอาของในหน้าที่ตน

เจตนารมณ์ของความสะอาดภายในข้อนี้ คือต้องการให้ทุกคนทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต ซึ่งจะทำให้ใช้ทรัพย์ได้เต็มอึดไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงคืน

2.3) เว้นจากการประพาศิตในกาม คือไม่กระทำผิดในทางเพศ ไม่ลู่อำนาจแก่ความกำหนด เช่น การเป็นชู้กับสามีภรรยาคนอื่น การช่มชื่น การฉุดคร่าอนาจาร

เจตนารมณ์ของความสะอาดกายในข้อนี้ คือต้องการให้ทุกคนมีจิตใจสูง เคารพในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

2. ความเลื่อมใสในน้ำเสียง แบ่งเป็น 2 ระดับ

1) ระดับภายนอก คือ น้ำเสียงไพเราะ

1.1) แจ่มใส ไม่แหบเครือ

1.2) ชัดเจน ชัดถ้อยชัดคำ ไม่ติดขัด

1.3) ไพเราะ อ่อนหวาน

1.4) เสนาะโสต

1.5) กลมกล่อม หดหย่อน

1.6) ไม่แตก ไม่พร่า

1.7) ชึ้ง

1.8) มีกังวาน

2) ระดับภายใน คือ มีวาจาสะอาด

2.1) เว้นจากการพูดเท็จ คือ พูดความจริง โดยต้องไม่เจตนาพูดให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งรวมถึงการทำให้คนอื่นหลงเชื่อรวม 7 วิธีด้วยกัน

พูดปด	=	โกหกซึ่งๆ หน้า
ทนสาบาน	=	ทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด
ทำเล่ห์กระเท่ห์	=	ทำที่อวดอ้างความศักดิ์สิทธิ์ของตนจนเกินเหตุ
มารยา	=	เจ็บน้อยทำเป็นเจ็บมาก
ทำเลศ	=	ทำที่ให้ผู้อื่นตีความคลาดเคลื่อนเอาเอง
เสริมความ	=	เรื่องนิดเดียวทำให้เป็นเรื่องใหญ่
อำความ	=	เรื่องใหญ่ปิดบังไว้ให้เป็นเรื่องเล็กน้อย

การเว้นจากพูดเท็จต่างๆ เหล่านี้หมายถึง

- ไม่ยอมพูดเท็จเพราะเหตุแห่งตน คือกลัวภัยจะมาถึงตนจึงโกหก

- ไม่ยอมพูดเท็จเพราะเหตุแห่งคนอื่น คือรักเขาอยากให้เขาได้ประโยชน์จึงโกหก หรือเพราะเกลียดเขา อยากให้เขาเสียประโยชน์จึงโกหก

- ไม่ยอมพูดเท็จเพราะเห็นแก่อำิสสินบน เช่น อยากได้ทรัพย์สินเงินทองสิ่งของ จึงโกหก

เจตนารมณ์ของความสะอาดวาจาในข้อนี้ คือต้องการให้ทุกคนมีความสัตย์จริง ถ้าเผชิญหน้ากับความจริงเยี่ยงสุภาพชน ไม่หนีปัญหา หรือหาประโยชน์ใส่ตัวด้วยการพูดเท็จ

2.2) เว้นจากการพูดล่อลึง คือ พูดสมานไมตรีกัน ไม่เก็บความข้างนี้ไปบอกข้างโน้น หรือเก็บความข้างโน้นมาบอกข้างนี้ ด้วยเจตนาจะยุแหย่ให้เขาแตกกัน ควรกล่าวแต่ถ้อยคำอันแสดงคุณค่าของความสามัคคี

เจตนารมณ์ของความสะอาดวาจาข้อนี้ คือต้องการไม่ให้คนเราหาความชอบด้วยการประจบสอพลอ ไม่เป็นข้างข้างๆ ต้องการให้หมู่คณะสงบสุขสามัคคี

2.3) เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ พูดคำสุภาพ ไม่พูดคำซึ่งทำให้คนฟังเกิดความระคายใจ ครุฑหู และส่อว่าผู้พูดเองเป็นคนมีสกุลต่ำ ได้แก่

คำต่ำ	=	พูดแผ่ร้อน แทะหัวใจ พูดกตใจต่ำ
คำประชด	=	พูดกระแทกแตกตั้น
คำกระทบ	=	พูดเปรียบเปรยให้เจ็บใจเมื่อได้คิด
คำแตกตั้น	=	พูดกระแทกกระทั้น
คำสบถ	=	พูดแข่งชกหักกระดุก
คำหยาบโลน	=	พูดคำที่สังคมรังเกียจ
คำอาฆาต	=	พูดให้หวาดกลัวจะถูกทำร้าย

เจตนารมณ์ของวาจาสะอาดข้อนี้ ต้องการให้ทุกคนพูดให้สุภาพ รู้จักสำรวมวาจาของตน ไม่ก่อความระคายใจแก่ผู้อื่นด้วยคำพูด

2.4) ไม่พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดแต่ถ้อยคำที่มีประโยชน์ ไม่พูดเหลวไหล ไม่พูดพล่อยๆ สักแต่ว่ามีปากอยากพูดก็พูดไปหาสาระมิได้ พูดแต่ถ้อยคำที่ควรฟังไว้ในใจ มีหลักฐานอ้างอิง ถูกกาลเวลา มีประโยชน์

เจตนารมณ์ของวาจาสะอาดข้อนี้ คือต้องการให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อถ้อยคำของตน

3. ความละเอียดในการแต่งกาย

1) มีความสะอาด คือ เสื้อผ้าไม่สกปรกเลอะเทอะ ไม่มีกลิ่นเหม็นอับ สีไม่หม่นหมอง ไม่มีคราบโคลงฝังแน่น

2) มีความสุภาพเรียบร้อย คือ ทำให้เกิดความสงบใจต่อผู้พบเห็น ไม่แต่งตัวห่มซ้ำ ยั่ววน

3) ไม่ฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย คือ ไม่สวมใส่เสื้อผ้าที่ใช้จ่ายเกินฐานะความเป็นอยู่ ไม่แต่งกายเพื่ออวดความร่ำรวย อวดแก้วแหวนเงินทองราคาแพง ซึ่งจะเป็นสาเหตุให้ผู้สวมใส่เป็นอันตรายจากโจรผู้ร้ายได้

4) ถูกกาลเทศะ คือ ต้องดูความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ด้วย เช่น ถ้าเป็นงานศพ ก็ต้องสวมใส่ชุดขาว ไม่ใช่ใส่เสื้อผ้าสีฉูดฉาด จะทำให้ผู้อื่นตำหนิได้ว่าไม่ให้เกียรติเจ้าของงาน เป็นต้น

4. ความละเอียดในธรรมะที่ได้ฟัง

ผู้ที่ถ่ายทอดธรรมะได้น่าเลื่อมใสนั้น ต้องฝึกฝนการเล่าธรรมะของตนเองมาตามขั้นตอนดังนี้

1) มีใจสะอาด

1.1) ไม่คิดโลภอยากได้ของใคร คือ ไม่เพ่งเล็งที่จะเอาทรัพย์สินของคนอื่นในทางทุจริต แต่ให้คิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เจตนารมณ์ของความมีใจสะอาดข้อนี้คือต้องการให้คนเราเคารพในสิทธิข้าวของผู้อื่น มีจิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านไหวระเพื่อมิไปเพราะความอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น ทำให้มีใจผ่องแผ้ว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมทั้งจะสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม

1.2) ไม่คิดผูกพยาบาทใคร คือ ไม่ผูกใจเจ็บ ไม่คิดอาฆาตล้างแค้น ไม่จองเวร มีใจเบิกบาน แจ่มใสไม่ขุ่นมัว ไม่เกลือกกลั้วด้วยโทสะจริต แต่ให้คิดให้อภัย

เจตนารมณ์ของความมีใจสะอาดข้อนี้ คือต้องการให้คนเรารู้จักให้อภัยทาน ไม่คิดทำลาย ทำให้จิตใจสงบผ่องแผ้วเกิดความคิดสร้างสรรค์

1.3) ไม่เห็นผิดจากคลองธรรม คือ ไม่คิดแย้งกับหลักธรรม เช่น มีความเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิพื้นฐาน 10 ประการ คือ

1. เห็นว่าการให้ทานดีจริง ควรทำ
2. เห็นว่าบุญที่บูชาแล้วมีผล คือเห็นว่าการสงเคราะห์ช่วยเหลือบุคคลอื่นเป็น
สิ่งดี ควรทำ
3. เห็นว่าการบูชาบุคคลที่ควรบูชาดีจริง ควรทำ
4. เห็นว่าผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วมีจริง
5. เห็นว่าโลกนี้มีจริง
6. เห็นว่าโลกหน้ามีจริง
7. เห็นว่ามารดามีพระคุณต่อเราจริง
8. เห็นว่าบิดามีพระคุณต่อเราจริง
9. เห็นว่าสัตว์ที่เป็นโอปปาติกะมีจริง (นรกสวรรค์มีจริง)
10. เห็นว่าสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ หมดกิเลสแล้ว สอนผู้อื่น
ให้รู้แจ้งตามมีจริง

เจตนารมณ์ของเรามีใจสะอาดข้อนี้ ต้องการให้คนเรามีพื้นใจดี มีมาตรฐาน
ความคิดที่ถูกต้อง ยึดถือค่านิยมที่ถูกต้อง มีวินัยมีคุณ มีหลักการ มีแนวคิดที่ถูกต้อง ส่งผลให้
ความคิดในเรื่องอื่นถูกต้องตามไปด้วย

2) เตรียมอารมณ์ให้ดีอยู่เสมอ

คนที่จะอารมณ์ดีได้ คือคนที่มีใจผ่องใสตั้งแต่เช้าจรดเย็น ปุ่ยาตาหวดมีวิธีง่ายๆ คือ
ให้ปฏิบัติตามนี้ตลอดทั้งวัน

1. เข้าใจยังไม่ทำทาน อย่าเพ่งทานข้าว ทั้งนี้เพื่อสร้างนิสัยแบ่งปัน และป้องกัน
ความคิดโลภอยากได้ของใคร
2. วันใดยังไม่รักษาศีล อย่าเพ่งออกจากบ้าน ทั้งนี้เพื่อสร้างนิสัยไม่เบียดเบียน
ผู้อื่น และป้องกันความคิดโกรธเคืองแค้นใจผู้อื่นด้วยการให้อภัย
3. คืนใดยังไม่ทำภาวนา อย่าเพ่งเข้านอน ทั้งนี้เพื่อสร้างนิสัยรักความสงบ และ
ป้องกันความเป็นคนเจ้าอารมณ์ขาดเหตุผล

คนที่ทำอย่างนี้เป็นประจำทุกวันย่อมเป็นคนมีใจสะอาดไม่ขุ่นมัวง่าย มีอารมณ์ผ่องใส
จะคิด พูด ทำสิ่งใด ก็ทำด้วยความมีสติ ไตร่ตรองด้วยเหตุผล คำนึงถึงความถูกต้องดีงามเหมาะสม
ไม่มีโทษแล้วจึงทำ เมื่อถึงคราวที่ต้องแนะนำธรรมะให้แก่ใคร ก็มีใจที่ละเอียด สามารถ

ถ่ายทอดธรรมะด้วยอารมณ์ที่ผ่องใส ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสในธรรมะ และอยากปฏิบัติตาม เพราะชอบในอรรถาัยที่พาเย็นใจ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในธรรมะที่ฟังว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องจริง ดีจริง และเป็นประโยชน์จริง สมควรที่จะประพฤติปฏิบัติตาม

3) เข้าใจปัญหาชีวิตของคน

ปัญหาพื้นฐานของชีวิตคนนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า มี 4 ปัญหาใหญ่ คือ

1. ปัญหาความขาดแคลน คือ ปัญหาความไม่มีทรัพย์ เช่น ปัจจัย 4 ไม่พอกิน เงินทองไม่พอใช้ ซึ่งแก้ไขได้ด้วยการแบ่งปันกันอยู่ แบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้

2. ปัญหาขาดกำลังใจ คือ ปัญหาเหน็ดเหนื่อยท้อแท้ใจ เช่น ทำงานเหนื่อยยากแต่ถูกโกง ตั้งใจทำความดีแต่ถูกใส่ร้าย จริ่งใจกับผู้อื่นแต่กลับโดนหลอกใช้ ซึ่งแก้ไขได้ด้วยการให้คำพูดที่ไพเราะประกอบด้วยข้อคิดที่ทำให้ผู้ฟังหายเหนื่อย ยกใจผู้ฟังข้ามพ้นความท้อแท้ได้

3. ปัญหาขาดความช่วยเหลือ คือ ปัญหาขาดกำลังใจ ความรู้ กำลังความสามารถ กำลังคน ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ ความรู้ในการทำงาน ความรู้ในการดูแลสุขภาพ ความรู้ในการพัฒนาจิตใจ ในกรณีนี้ไม่ใช่การขาดแคลนทรัพย์และขาดแคลนกำลังใจ แต่ขาดแคลนความรู้ที่จะเอาชนะอุปสรรคนั้นๆ จึงต้องการผู้ที่สามารถแนะนำความรู้และการกระทำที่ช่วยให้เอาชนะอุปสรรคความขัดข้องนั้นได้

4. ปัญหาขาดความปลอดภัย คือ ปัญหาขาดความไว้วางใจจากมิตรสหาย สาเหตุเกิดจากความไม่จริงใจและการวางตนไม่เหมาะสมกับฐานะที่ตัวเป็น เช่น เป็นพ่อแม่ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับฐานะพ่อแม่ เป็นครูอาจารย์ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับฐานะครูอาจารย์ เป็นต้น ซึ่งจะแก้ไขได้ต่อเมื่อมีกัลยาณมิตร ผู้มีความจริงใจ ไม่ทอดทิ้งคอยให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการประพฤติอยู่ในศีลธรรมและการวางตนที่ถูกต้องเหมาะสมกับฐานะที่เขาเป็น

4) เตรียมธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง

4.1) การเตรียมเนื้อหา

การเตรียมเนื้อหาธรรมะ สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือ ผู้ฟังเป็นใคร เวลานั้นเขาขาดธรรมะเรื่องอะไร เราจึงจะรู้ว่าเราต้องเตรียมธรรมะเรื่องใดไปเล่าให้เขาฟังถึงเป็นการเหมาะสม เพื่อให้เขาเกิดแสงสว่างทางปัญญาในการดำเนินชีวิต และเพิ่มพูนในศรัทธาต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยผู้เตรียมเนื้อหาจะต้องเรียบเรียงเนื้อหาที่ตนจะใช้พูดให้มีองค์ประกอบของวาจาสุภาสิต 5 ประการ คือ

1) ต้องเป็นคำจริง คือคำพูดที่ใช้กันต้องเป็นคำพูดที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้น ไม่บิดเบือนความจริง ไม่เสริมความ ไม่อำความ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิด

2) ต้องเป็นคำสุภาพ คือคำพูดที่ใช้กันต้องเป็นคำพูดไพเราะที่กลั่นออกมาจากน้ำใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบ คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยาบนั้นฟังก็ระคายหู แคะคิดถึงก็ระคายใจ ทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจที่จะฟัง

3) พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ คือ คำพูดที่ใช้ต้องก่อให้เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร กลับจะทำให้เกิดโทษ ก็ไม่ควรพูด ก่อนจะพูดอะไรออกไป จึงต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่ตามมาเสมอ มิฉะนั้น หากมาตามแก้ทีหลัง จะกลายเป็นเสียกับเสีย

4) พูดด้วยจิตเมตตา คือ คำพูดที่ใช้ต้องออกมาจากใจที่มีความปรารถนาดี อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป ในข้อนี้หมายถึงว่า แม้จะพูดจริง เป็นคำสุภาพ พูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยา ก็ยังไม่สมควรพูด เพราะผู้ฟังอาจจะรับไม่ได้ แล้วจะกลายเป็นเสียไมตรีกัน

5) พูดถูกกาลเทศะ คือ แม้คำพูดที่ใช้ จะเป็นคำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะ ไม่ถูกกาลเทศะ ผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียหายได้ เช่น จะกลายเป็นประจักษ์กันหรือจับผิดไป

- พูดถูกเวลา (กาล) คือรู้เวลาไหนควรพูด เวลาไหนยังไม่ควรพูด ควรพูดนานเท่าไร ต้องคาดผลที่จะเกิดขึ้นไว้ด้วย

- พูดถูกสถานที่ (เทศะ) คือรู้ว่าในสถานที่เช่นไร เหตุการณ์แวดล้อมเช่นไรจึงสมควรที่จะพูด หากพูดออกไปแล้วจะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร เช่น มีความหวังดีอยากเตือนเพื่อนไม่ให้ดื่มเหล้า แต่ไปเตือนขณะที่เพื่อนกำลังเมาอยู่ในหมู่เพื่อนฝูง ทำเขาเสียหน้าอย่างนี้ นอกจากเขาจะไม่ฟังแล้ว เราเองอาจเจ็บตัวได้

การฝึกฝนให้คำพูดของตนเองมีเนื้อหาครบองค์ประกอบวาจาสุภาพจิตได้ จำเป็นต้องฝึกฝนการใช้ภาษาให้ดี เริ่มจากการเลือกหนังสือที่ดีมีประโยชน์มาอ่าน การฝึกย่อความให้กระชับ ฝึกการเรียบเรียงความรู้ให้เข้าใจง่าย เมื่อทำแบบนี้บ่อยๆ สำนวนภาษาของเราก็จะกลายเป็นคำพูดที่มีความสุภาพไปในตัว ครั้นเมื่อถึงคราวจะต้องพูดธรรมะให้ใครฟัง ก็จะมี

แหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคนฟังอยู่ที่ไหนบ้าง การรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจง่ายด้วยคำพูดของเราเอง ก็จะเกิดขึ้นมา ทำให้เราสามารถเขียนเนื้อหาคำบรรยายของตนเองออกมาได้ล่วงหน้า และทำให้เรามีเวลาขัดเกลาและกลั่นกรองจนกระทั่งเหลือแต่คำพูดเป็นวาจาสุภาพที่เหมาะสมกับบุคคล เวลา และสถานที่ อีกทั้งยังสร้างประโยชน์ที่จะตามมาให้แก่ทั้งสองฝ่ายได้อีกด้วย

4.2) การเล่าธรรมชาติ

การเล่าธรรมชาติให้น่าฟัง จำเป็นต้องมีการเตรียมตัวมาอย่างดี โดยผู้เล่าต้องปฏิบัติตามคุณสมบัติของผู้เล่าธรรมชาติที่ดี 5 ประการดังนี้ คือ

1) ต้องแสดงธรรมไปตามลำดับของเรื่อง ไม่วกวน ไม่กระโดดข้ามขั้นข้ามตอน แสดงธรรมลุ่มลึกไปตามลำดับ ซึ่งผู้ที่แสดงเช่นนี้ได้จะต้อง

1.1) มีความรู้จริง คือรู้เรื่องที่จะเทศน์จะสอนดีพอจะทราบว่าจะไรควรพูดก่อน อะไรควรพูดทีหลัง

1.2) มีวาทศิลป์ คือมีความสามารถในการพูด มีจิตวิทยาในการถ่ายทอด ฐิสภาพจิตใจของผู้ฟังว่าควรรู้อะไรก่อน อะไรหลัง

1.3) ต้องมีการเตรียมการ วางเค้าโครงเรื่องที่จะแสดงล่วงหน้า ทำอะไรมีแผน ไม่ดูเบา ไม่ใช่เล่าธรรมชาติตามอำเภอใจ

การเล่าธรรมชาติต้องเริ่มต้นด้วยการมีองค์ประกอบ 3 อย่างนี้ จึงจะแสดงธรรมไปลุ่มลึกตามลำดับ

2) ต้องแสดงธรรมอ้างเหตุอ้างผลให้ผู้ฟังเข้าใจ ผู้เล่าธรรมชาติจะต้องเข้าใจเรื่องที่จะแสดงอย่างปฐุโปร่ง ไม่ใช่ท่องจำเขามาพูด เวลาแสดงธรรมก็ให้เหตุให้ผล ยกตัวอย่างประกอบแยกแยะให้เห็นภาพอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งได้ เมื่อผู้ฟังสงสัยซักถามจุดไหนประเด็นไหนก็ชี้แจงให้ฟังได้

3) ต้องแสดงธรรมด้วยความหวังดีต่อผู้ฟังอย่างจริงใจ มีความเมตตากรุณาอยู่เต็มเปี่ยมใจ พูดไปแล้วผู้ฟังยังไม่เข้าใจ ยังตามไม่ทัน สติปัญญายังไม่พอ ก็ไม่เบื่อหน่าย ไม่ละทิ้งกลางคัน แม้จะพูดซ้ำหลายครั้งก็ยอม มีความหวังดีต้องการให้ผู้ฟังรู้ธรรมชาติจริง ๆ มุ่งทำประโยชน์ให้ผู้ฟังเต็มที่ ไม่ใช่พูดแบบขอไปที

4) ต้องไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ คือไม่เห็นแก่ชื่อเสียง คำสรรเสริญเยินยอลาภสักการะ เพราะฉะนั้น ไม่ว่าการเล่าธรรมะนั้นจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ จะมีคนฟังมากน้อยเท่าไรก็ไม่ถือเป็นอารมณ์ เล่าธรรมะอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ว่าบ้านของคนใหญ่โตก็เล่าอย่างเต็มที่ แต่บ้านของคนกระจอกงอกง่อยก็เล่าธรรมะกะล่อมกะแล่มไม่เป็นเรื่องเป็นราวต้องไม่ใช่ออย่างนั้น ถ้าผู้ใดเล่าธรรมะเพราะเห็นแก่ลาภ ผู้นั้นก็เป็นเพียงลูกจ้างของคนฟัง ที่พูดด้วยน้ำเสียงประจบประแจงเจ้าของบ้านซึ่งเป็นนายจ้าง ธรรมะข้อนั้นก็ถูกปรุงแต่งบิดเบือนจนเสียหาย ไม่ตรงตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อผู้พูด ผู้ฟัง และพระพุทธศาสนา

5) ต้องไม่แสดงธรรมกระทบตนเองหรือผู้อื่น คือไม่ฉวยโอกาสยกตัวอย่างความดีของตนเองเพื่อโอ้อวด หรือยกความผิดพลาดของคนอื่นเป็นตัวอย่างเพื่อประจานความผิดของเขา ไม่ใช่ถือว่ามีไมโครโฟนอยู่ในมือ ก็คุ้ยอวดตัวทับถมคนอื่นเรื่อยไป ผู้พูดต้องมุ่งอธิบายธรรมะจริงๆ หากจะยกตัวอย่างเรื่องใดประกอบ เพื่อเป็นข้อสนับสนุนให้ผู้ฟังเข้าใจข้อธรรมะที่แสดง ก็ต้องระวังไม่ให้ผู้อื่นเสียหาย การฉวยโอกาสเวลาแสดงธรรมใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น เป็นการกระทำผิดหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ

เราจะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางวิธีการเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ไว้อย่างรอบคอบ แทนที่จะมุ่งแต่แผ่อิทธิพลศาสนาของพระองค์และทับถมโจมตีศาสนาอื่น กลับทรงวางคุณสมบัติควบคุมผู้ทำการสอนพระพุทธศาสนาไว้อย่างรัดกุมซึ่งหาได้ยากในศาสนาอื่นๆ

4.3) การจงใจผู้ฟัง

นอกจากการเล่าธรรมะด้วยความบริสุทธิ์ใจให้ถูกต้องทั้งเนื้อหา การนำเสนอ เวลา และอารมณ์ผู้ฟังแล้ว ยังต้องมีวิธีพูดจงใจให้อยากทำตามด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้รู้จักจูงใจคนฟังด้วยลีลาที่น่าฟังไว้ 4 ประการดังนี้ คือ

1) สันทิสสนา คือ การพูดให้แจ่มแจ้งชัดเจน ไม่ใช่การพูดมาก หรือพูดยาวๆ แต่หมายความว่า หาวิธีพูดจาให้คนฟังเข้าใจเรื่องที่พูดนั้นชัดๆ ให้เห็นจริงตามที่ผู้พูดเสนอ การที่จะทำได้แบบนี้ ผู้พูดต้องใช้ความคิด มีการเตรียมการอย่างดีว่าพูดวิธีใด หรือใช้มาตรการใดใน 4 อย่างต่อไปนี้ คือ

1. ขยายความ
2. อุปมาอุปไมย
3. ยกอุทาหรณ์
4. ใช้อุปกรณ์ เช่น รูปภาพ, แผนภาพ เป็นต้น

เมื่อตกลงจะใช้วิธีใดเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนแล้ว ก็ต้องเตรียมไว้ล่วงหน้าให้พร้อม การพูดไม่เตรียมนั้น อย่าได้ทำเลย

วิธีใช้มาตรการทั้งสี่เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพราะเรื่องบางอย่างลำพังแค่พูดอย่างเดียว ไม่อาจทำให้คนฟังเข้าใจได้เพียงแต่จะบอกให้คนที่ไม่เคยเห็นเสียเลยรู้ว่าม้กับเสือต่างกันอย่างไร ก็ยากเต็มทีแล้ว จะบอกว่าม้มีสี่ขา เสือก็มีสี่ขา จะบอกว่าม้มี 1 ปาก 2 หู 1 หาง ฯลฯ เสือมันก็มีเท่ากัน พูดอยู่ทั้งวันก็ไม่ได้เรื่อง ในกรณีนี้ถ้าเราเอารูปม้กับรูปเสือไปแสดงให้ดูด้วยสัก ห้านาทีก็เสร็จเรื่อง คือใช้มาตรการที่ 4 นั้นเอง

2) สมาทปนา คือ การพูดชวนใจผู้ฟังให้ยอมรับไปปฏิบัติ เป็นการพูดเพื่อให้ผู้ฟังอยากทำตาม คืออะไรที่เราบอกว่าไม่ดี ก็ให้ผู้ฟังอยากเลิกทำสิ่งนั้น อะไรที่เราบอกว่าดี ก็ให้ผู้ฟังคิดอยากทำสิ่งนั้น

แม่ครัวทำกับข้าว นอกจากทำให้รสอร่อยแล้วยังทำรูปทำกลิ่นให้ดูน่ารับประทานด้วย พ่อค้าผลิตสินค้า นอกจากทำให้คุณภาพสินค้าดีแล้ว ยังทำให้รูปร่างน่าใช้สอยด้วย

นักเล่าธรรมะก็เหมือนกัน นอกจากพูดถูกแล้วยังต้องพูดให้น่าทำตามด้วย

การพูดให้น่าทำตาม เราต้องใช้จิตวิทยาชักจูงคนให้ได้เสียก่อน ปกติของคนเรานั้นมักสนใจเรื่องของตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เวลาเล่าธรรมะก็ต้องเริ่มจากเรื่องใกล้ๆ ตัวก่อน คือต้องเกี่ยวข้องกับเขา คนได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ก็คือตัวเขาก่อนเป็นคนแรก แล้วค่อยโยงไปสู่การปฏิบัติในวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งจะได้ผลดีกว่า ไปเริ่มจากเรื่องที่ไกลตัว เช่น ถ้าพูดว่าความโกรธทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน กับพูดว่าความโกรธทำให้ระบบหัวใจว่าวุ่นใช้ความคิดไม่ได้ผล และอาจทำเส้นเลือดในสมองโป่งได้ เขาก็ต้องห่วงใยตนเองกว่าเพื่อนบ้าน เป็นต้น

3) สมุตเตชนา คือ เร้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า เป็นการพูดให้คนฟังกล้าหาญ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ว่าคนอย่างเราก็พอจะปฏิบัติได้ วิธีพูดที่จะให้ได้ผลตามข้อนี้ ก็คือ ต้องเชียร์ให้เห็นว่าทำได้ง่าย และต้องชมให้เห็นว่าเขามีศักยภาพที่จะทำได้นั่นเอง

4) สัมปหังสนา คือ ปลอบขโลมให้สดชื่นร่าเริง เป็นการพูดให้ผู้ฟังมีความร่าเริง หมายถึงช่วยทำจิตใจของผู้ฟังให้แจ่มใส ปลอดโปร่ง ไม่หดหู่ซบเซา แต่ไม่ได้หมายความว่าไปถึงจะต้องทำให้เขาหัวเราะเฮฮาเหมือนดูจ้าววด เรื่องนี้มีบางท่านเข้าใจผิดอยู่เหมือนกัน คือไปทำตัวเป็นนักตลกโปกฮา จนเสียภูมิรัฐภูมิธรรมของนักเล่าธรรมะ แท้ที่จริงแล้ว วัตถุประสงค์ที่พระพุทธองค์ทรงหมายถึงคือความร่าเริงแจ่มใสของจิตใจเท่านั้นเอง ส่วนคนฟังจะเบิกบานใจจนกลั่นหัวเราะไม่อยู่นั้นเป็นเรื่องของเขา

โดยสรุป ผู้ที่เตรียมตนเองให้มีความพร้อมทั้ง 4 เรื่องนี้ คือ บุคลิกลักษณะที่น่าเลื่อมใส คำพูดที่สะอาด การแต่งกายที่สะอาดเหมาะสม และธรรมะที่ออกมาจากใจสะอาด ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อถือและเลื่อมใสในการคบหาเป็นมิตรสหาย หากจะชักชวนไปทำความดีประการใด เขาย่อมมีความยินดีเต็มใจให้ความช่วยเหลือได้อย่างง่ายดาย เพราะใครๆ ก็ชอบคนที่พูดคุยแล้วสบายใจที่จะคุยด้วย นอกจากจะรู้สึกไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใครแล้ว ยังได้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพียงเท่านั้น เครือข่ายคนดีก็จะเกิดขึ้นอย่างง่ายดาย และกลายมาเป็นรากฐานของการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นปฏิรูปเทศ 4 ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนมีศีลธรรมเข้มแข็ง เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า ปราศจากอบายมุขกันต่อไป

4.5 งานสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

เมื่อบ้าน-วัด-โรงเรียนเชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายคนดีแล้ว งานต่อไปก็คือมุ่งหน้าสร้างคนดีให้เกิดขึ้นในสังคม โดยก้าวแรกของการสร้างคนดี ก็คือ การผลักดันให้การศึกษาเชิงพุทธเกิดขึ้นในท้องถิ่น เพราะเมื่อการศึกษาเชิงพุทธเกิดขึ้นแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงของโลกและชีวิต และนั่นคือจุดเริ่มต้นของการละเว้นความชั่วทำความดี กลั่นใจให้ผ่องใสดำเนินรอยตามพระบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไป

4.5.1 การศึกษาเชิงพุทธคืออะไร

การศึกษาเชิงพุทธ หมายถึง การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วยการร่วมมือกันระหว่างบ้าน-วัด-โรงเรียน เพื่อสร้างความตื่นตัวในการศึกษาเรื่องราวความจริงของโลกและชีวิตจากพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ทราบว่า ตนเองเกิดมาทำไม อะไรคือเป้าหมายชีวิต หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องคืออะไร วิธีการฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นคนดีได้อย่างไร เพื่อจะได้มีอุดมการณ์ในการทำเป้าหมายชีวิตระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงสุดให้สำเร็จ ซึ่งย่อมส่งผลให้เกิดคนดีเพิ่มขึ้นมากมายในสังคม

4.5.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษาเชิงพุทธ

1. เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจใฝ่หาความรู้ในพระพุทธศาสนา และสามารถนำพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ชาวโลก

2. เพื่อสร้างวัฒนธรรมการใฝ่หาความรู้และการใฝ่ทำความดีตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นแก่วิถีชีวิตของประชาชนทั่วไป อันจะเป็นการทูลบารุงพระพุทธศาสนาให้มีอายุยืนยาวไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานนานนับพันปี

3. เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบการปลูกฝังศีลธรรมในพระพุทธศาสนา ด้วยการสร้างกิจกรรมที่ผนึกบ้าน วัด โรงเรียน ให้เป็นหนึ่งเดียวกันเหมือนดวงตะวันที่มีดวงเดียว อันจะส่งผลให้แต่ละท้องถิ่นเกิดทีมงานที่มีศักยภาพในการสร้างคนดีและสร้างครูสอนศีลธรรมที่ดีให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ศีลธรรมมีความเข้มแข็งในการพัฒนาสังคมให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

4.5.3 ความเป็นมาของการศึกษาเชิงพุทธ

1. โลกครั้งดึกดำบรรพ์

ตั้งแต่ครั้งดึกดำบรรพ์ มีเหตุการณ์สะท้านใจชาวโลกเป็นลำดับๆ ดังต่อไปนี้

1) ความไม่รู้-ความกลัว ครอบคลุมใจชาวโลกอย่างหนาแน่น

1.1) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความไม่รู้เลย คือ

1. ไม่รู้จักตัวเองว่าก่อนเกิดมาจากไหน
2. จะมีชีวิตอยู่อีกนานเท่าไร
3. ตายแล้วจะไปไหน
4. ยิ่งธรรมชาตินอกตัว (ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แผ่นดินไหว น้ำท่วม พายุกระหน่ำ ฯลฯ) ยิ่งไม่รู้

1.2) เพราะความไม่รู้ จึงเกิดความกลัว

1.3) เรื่องที่กลัวมากที่สุด คือ ความตาย

2) มนุษย์แสวงหาที่พึ่ง

เพราะความกลัวตายเมื่อมนุษย์ประสบภัยคุกคาม จึงตะเกียกตะกายแสวงหาที่พึ่ง หากเห็นอะไรซึ่งดูเข้มแข็ง น่าเกรงขาม น่าเชื่อถือ ก็ยึดเอาสิ่งนั้นเป็นที่พึ่งไว้ก่อน เช่น

2.1) ต้นไม้ใหญ่ๆ ป่าไม้ทึบๆ

2.2) ภูเขาสูง ๆ แม่น้ำกว้างๆ ทะเลลึกๆ

2.3) ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว

ฯลฯ

แต่สิ่งนั้นๆ ก็ไม่เคยช่วยได้เลย มนุษย์จึงต้องแสวงหาที่พึ่งใหม่ต่อไป แม้ปัจจุบัน การแสวงหาที่พึ่งในทำนองนี้ก็ยังมีอยู่

3) มนุษย์ตั้งข้อสังเกต

ไม่ว่าตนจะยึดถืออะไรเป็นที่พึ่งก็ตาม ความจริงที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย คือ

3.1) ทุกคนต้องตาย แต่ทำไมต้องตายก็ไม่รู้

3.2) ความตายไม่มีนิตินัยหมาย จะตายเมื่อไร ที่ไหน ด้วยอาการอย่างไรก็ไม่มีใครรู้ล่วงหน้าเลย

3.3) ไม่มีใครรู้จริงเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ได้แต่คาดเดาทั้งสิ้น ความกลัวตายจึงท่วมท้นทับใจ

4) ในที่สุดนักปราชญ์แต่ละยุค ต่างต้องยอมรับความจริงของชีวิตว่า

4.1) ชีวิตนี้เป็นทุกข์ เพราะ

1. การเกิดเป็นทุกข์

2. ความแก่เป็นทุกข์

3. ความตายเป็นทุกข์ เนื่องจาก (1) ยังมีห่วง (2) ไม่รู้จะทรงमानขนาดไหนตอนใกล้ตาย (3) ตายแล้วจะไปไหนต่อ แต่น้อยคนนักที่อยากตาย

4. การดำเนินชีวิตเป็นทุกข์ แล้วเมื่อไรจะหมดทุกข์ก็ไม่รู้

4.2) ชีวิตเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ - ไม่มีใครรู้จริงเรื่องอะไรเลย ต่างต้องมาเรียนรู้ในภายหลัง ซึ่งมีทั้งรู้ถูกและรู้ผิด

5) ความคับแค้นใจของนักปราชญ์

“จะมีอะไรสักอย่างหรือไม่ (The Unknown Factor)” หากใครเข้าถึงแล้วย่อมมีฤทธิ์ทำให้ผู้นั้น

1. หมดความทุกข์โดยเด็ดขาด

2. หมดความไม่รู้โดยสิ้นเชิง

คำถามด้วยความคับแค้นใจนี้ได้นำไปสู่การดิ้นรนค้นหาคำตอบตามความเชื่อต่างๆ นานา นับเวลาเป็นหมื่นเป็นแสนปี

2. ความเชื่อเรื่อง “The Unknown Factor”

1) การแบ่งกลุ่มความเชื่อเรื่อง “The Unknown Factor”

กลุ่มที่หนึ่ง เชื่อว่า “The Unknown Factor ไม่มีอยู่จริง” เพราะแต่ไหนแต่ไรมายังไม่เคยเห็นใคร สามารถดับความทุกข์ และดับความไม่รู้ได้เลย กลุ่มนี้ได้ยอมแพ้ตั้งแต่ต้น เปรียบประดุจ ม้านอนรอให้เสียกิน

กลุ่มที่สอง เชื่อว่า “The Unknown Factor มีอยู่จริง” เพราะจับแง่คิดว่า เมื่อมีมืดก็มีสว่างแก่ เมื่อมีร้อนก็มีเย็นแก่ เพราะฉะนั้น เมื่อมีความทุกข์ หนทางดับทุกข์ก็สมควรมี เมื่อความไม่รู้มี หนทางดับความไม่รู้ก็สมควรต้องมี นักปราชญ์กลุ่มนี้ฉลาดให้กำลังใจตนเอง โดยวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เห็นในธรรมชาติมาเป็นแง่คิดที่เป็นประโยชน์

2) ชื่อเรียก “The Unknown Factor”

นักปราชญ์ แต่ละภูมิภาคโลก ซึ่งเชื่อว่า “The Unknown Factor” มีจริง ต่างตั้งชื่อ The Unknown Factor แตกต่างกันไปตามความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อของตน เช่น 1) ธรรม 2) อมตธรรม 3) สัจธรรม 4) อริยธรรม 5) ธรรมกาย 6) The Truth 7) Nirvana 8) Nibbana 9) The Supreme Knowledge 10) The Pure Nature ฯลฯ แล้วต่างค้นคว้าศึกษาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ตามแนวทางความเชื่อของตน

3) ที่อยู่ของ “The Unknown Factor”

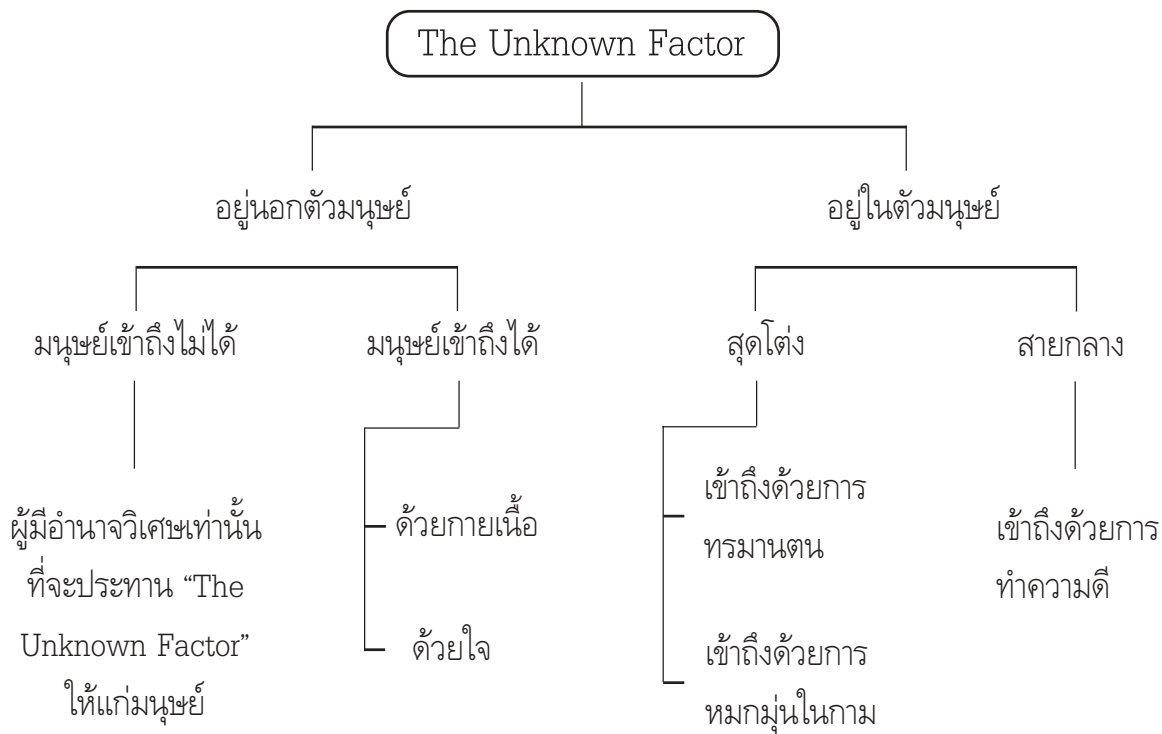
ทั้งที่เชื่อเหมือนกันว่า “The Unknown Factor” มีจริง แต่ก็แบ่งความเชื่อออกได้เป็น กลุ่มๆ ดังภาพในหน้าถัดไป

3.1) กลุ่มหนึ่ง เชื่อว่า “The Unknown Factor ” มีอยู่จริง แต่อยู่นอกตัวมนุษย์ ในกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

3.1.1) อยู่นอกตัวมนุษย์ แต่มนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง

กลุ่มนี้เชื่อว่า “The Unknown Factor” อยู่นอกตัวมนุษย์และอยู่ไกลแสนไกล จนมนุษย์ไม่สามารถเข้าถึงได้ ยกเว้นมีผู้วิเศษทรงอำนาจเหนือมนุษย์ประทาน “The Unknown Factor” ให้ กลุ่มนี้ต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่ม เทวนิยม เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น

3.1.2) อยู่นอกตัวมนุษย์ และมนุษย์สามารถเข้าถึงได้ด้วยตนเอง กลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยตามความเชื่อในการเข้าถึง

ภาพความเชื่อเรื่องที่อยู่ของ “The Unknown Factor”

(1) มนุษย์เข้าถึงได้ด้วยกายเนื้อ กลุ่มนี้สละชีวิตใช้ร่างกายติดตามหา “ The Unknown Factor ” ไม่ว่าจะอยู่บนยอดเขาสูงเทียมฟ้า ไต่แผ่นน้ำมหาสมุทร ในป่าดงดิบรกชัฏ ฯลฯ อย่างไรก็ตามก็ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดสามารถค้นพบ “ The Unknown Factor ” ได้ด้วยกายเนื้อเลย ในที่สุดแนวคิดนี้ก็ถูกยกเลิกไป

(2) มนุษย์เข้าถึงได้ด้วย “ใจ” กลุ่มนี้เชื่อว่า “ The Unknown Factor ” อยู่ไกลแสนไกลเกินกว่ากายเนื้อ เช่น มนุษย์จะเข้าถึงได้ ต้องใช้ “ใจ” มนุษย์เท่านั้นส่งไปจึงจะเข้าถึงได้ กลุ่มความเชื่อนี้ เช่น ท่านอาฬารดาบส ท่านอุทกดาบส เป็นต้น

3.2) กลุ่มสอง เชื่อว่า “The Unknown Factor” มีอยู่จริง แต่อยู่ในตัวมนุษย์ กลุ่มนี้แบ่งออกตามความเชื่อในการเข้าถึงได้เป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

3.2.1) กลุ่มสุดโต่ง กลุ่มนี้เชื่อว่า “The Unknown Factor” จะเข้าถึงได้ด้วย “การค้นและการล่ออย่างสุดๆ” คือ

(1) เข้าถึงด้วยการทรมานตน โดยหวังว่า เมื่อทรมานตนอย่างสุดชีวิตแล้ว “The Unknown Factor” ก็จะออกมาเองเหมือนแม่ครัวคั้นกะทิออกมาจากเนื้อมะพร้าว

(2) เข้าถึงด้วยการหมกมุ่นในกาม โดยหวังว่า ยิ่งหมกมุ่นพัวพันในกามมากเท่าไร ก็จะยิ่งล่อให้ “The Unknown Factor” ออกมาให้เห็นหรือเข้าถึงเร็วเท่านั้น

3.2.2) กลุ่มสายกลาง กลุ่มนี้เชื่อว่า “The Unknown Factor” อยู่ในตัวมนุษย์ จะเข้าถึงได้ด้วยการ “ทำความดี” ไม่ใช่ด้วยวิธีการแบบสุดโต่ง แต่ทำความดีแบบใด ด้วยวิธีการอย่างไร ก็ยังไม่รู้

3. อัจฉริยภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ

เจ้าชายสิทธัตถะทรงมีอัจฉริยภาพในการเจริญสมาธิภาวนา ตั้งแต่ทรงพระเยาว์พระองค์สามารถทำให้หยุดนิ่งอยู่ภายในกาย อย่างต่อเนื่องครั้งละนานๆ บรรลุสมาธิ ระดับปฐมฌาน ตั้งแต่พระชนมายุ 7 พรรษา เพราะฉะนั้น “ใจ” ของพระองค์จึงมีความผ่องใส สว่างไสวเป็นปกติ

1) พระองค์ไม่ตกอยู่ในความเมาในชีวิต

เพราะความมีใจผ่องใสเป็นปกติเป็นผลให้พระองค์ทรงเฉลียวพระทัยตั้งแต่วัยหนุ่มว่า มนุษย์ทั้งโลกต่างตกอยู่ในความเมา 3 ประการ อันเป็นเหตุให้ดำเนินชีวิตด้วยความประมาท คือ หลงเข้าใจผิดว่า

1. ตนเองยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว อีกนานกว่าจะตาย คือ มีความเมาในวัย

2. ตนเองยังแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน คงจะยังแข็งแรงต่อไปอีกนาน คือ มีความเมาในความไม่มีโรค

3. ตนเองแม้มีอายุมาก แต่ก็คงอีกนานกว่าจะตาย เพราะผู้อายุยืนและแข็งแรงกว่า ตนก็มีอยู่อีกมาก ตนก็ควรจะอยู่ต่อไปอีกนานเช่นนั้นด้วย คือ มีความเมาในอายุ

เพราะความเมาในชีวิตทั้ง 3 ประการนี้ ได้ห่อหุ้มใจมนุษย์มานานแสนนาน ทำให้มนุษย์หลงยึดถือ เอาเรื่องเล่นๆ ไร้สาระ คือ เรื่องกิน กาม เกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง มาเป็นสาระสำคัญ แล้วก็หมกมุ่นทุ่มเทให้กับสิ่งเหล่านี้จนหมดเวลาของชีวิต แทนการกำจัดทุกข์โดยเด็ดขาดและความไม่รู้โดยสิ้นเชิง

2) ความเข้าใจถูกเป็นสัมมาทิฐิของเจ้าชายสิทธัตถะ

หลังจากทรงบรรพชา เมื่อพระชนมายุได้ 29 พรรษา พระองค์ได้ทรงร่วมทุ่มเท ศึกษา

ค้นคว้ากับกลุ่มความเชื่อต่างๆ ดังกล่าว อย่างจริงจังชนิดถวายชีวิตเป็นเดิมพัน เพื่อแสวงหา The Unknown Factor ในที่สุด ก็ทรงเข้าใจถูก และมันพระทัยว่า “The Unknown Factor ต้อง อยู่ในตัวมนุษย์อย่างแน่นอน” และใจที่ฝึกดีแล้วเท่านั้น จึงจะเป็นอุปกรณ์เพียงอย่างเดียวที่สามารถใช้ในการเข้าถึง “The Unknown Factor” ได้ เพราะ

“ใจ” และ “The Unknown Factor” ต่างก็อยู่ในกายมนุษย์ ตั้งแต่เกิดเหมือนกัน

“ใจ” มีหน้าที่ควบคุม “กายมนุษย์” มาตั้งแต่เกิดเช่นกัน

3) “ใจ” คืออะไรแน่

เพราะทรงมีความเข้าใจถูกเป็นสัมมาทิฐิรู้ว่า “ใจ” เป็นอุปกรณ์เพียงอย่างเดียวเท่านั้นในการเข้าถึง “The Unknown Factor” พระองค์จึงทรงถูกบังคับโดยอัตโนมัติ ให้ต้อง ทรงทุ่มเทศึกษา ค้นคว้าเรื่องใจอย่างรอบคอบละเอียดลออ เป็นขั้นตอนต่อไปอีก จนในที่สุด ทรงพบว่า

3.1) “ใจ” เป็นธาตุ (element) ชนิดหนึ่งเช่นเดียวกับธาตุทั้งหลายในโลกนี้ เพียงแต่มีคุณสมบัติพิเศษเหนือกว่าธาตุทั้งหลาย คือ “ใจสามารถ รับ จำ คิด รู้ สิ่งต่างๆ ที่มากระทบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้” ใจจึงมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “วิญญาณธาตุ” แปลว่า “ธาตุรู้”

3.2) นอกจากนี้พระองค์ยังทรงพบอีกว่า “ใจ” มีคุณสมบัติสำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพราะใจเป็นธาตุรู้ มีความละเอียด ประณีต กว่าธาตุทั้งหลาย จึงเห็นได้ยาก
2. ใจมีถิ่น คือกายมนุษย์ เป็นที่อยู่อาศัยถาวร
3. ใจมีความสว่างอยู่ในตัว แต่มักต้องมัวหมองเพราะถูกกิเลส ซึ่งเป็นเสมือนเมฆหมอกมาปิดบัง

4. ใจชอบคิดกวัดแกว่ง เปลี่ยนจากเรื่องหนึ่งไปอีกรื่องหนึ่งได้รวดเร็วเหมือนลิง เพราะถูกกิเลสที่ฝังอยู่ในใจตั้งแต่วันเกิด คอยบีบคั้นให้เปลี่ยนเรื่องคิดตลอดเวลา การห้ามใจไม่ให้คิดกวัดแกว่งจึงทำได้แสนยาก

5. ใจชอบเที่ยวไม่หยุดหย่อนเที่ยวไปแต่ลำพังผู้เดียวเที่ยวไปได้ไกลๆ และรวดเร็วตามอำนาจความอยากในอารมณ์อันน่าใคร่ต่างๆ

6. ใจชอบดิ้นรนไปติดเหยื่อ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ ที่น่าใคร่ต่างๆ

3.3) ใจนี้ฝึกได้ ใจสามารถฝึกได้ด้วยวิธีการ :

1. ช่มใจ ให้ปราศจากกาม และอกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นสัมมาวายามะ คือ ความพยายามถูก
2. ประคองใจ เข้ามาเก็บไว้ภายในกาย ไม่ให้เที่ยวเตลิดไป เป็นสัมมาสติ คือ ระลึกรู้ถูก
3. ปักใจ ให้หยุดนิ่ง ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว ณ ศูนย์กลางกาย เป็นสัมมาสมาธิ คือ ใจตั้งมั่นถูก

เมื่อฝึกใจด้วยอาการช่ม-น้อม-ประคอง ทั้ง 3 อย่างนี้จนชำนาญ ใจย่อมเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ภายในกายได้

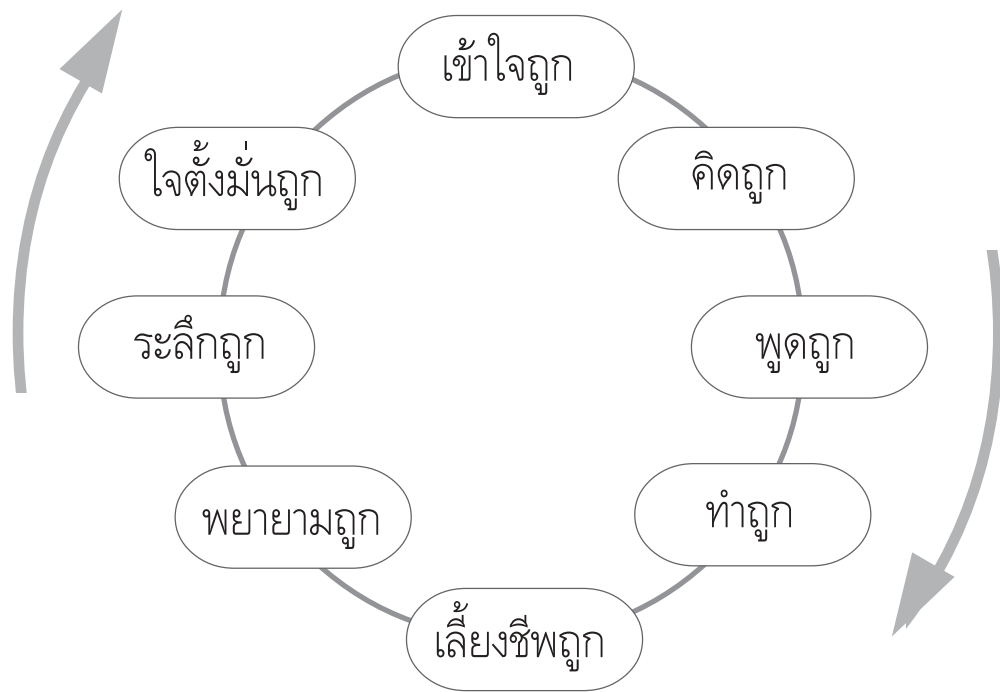
4) อริยมรรคมีองค์ 8

เจ้าชายสิทธัตถะ หลังจากบรรพชาแล้ว ทรงร่วมศึกษาค้นคว้ากับสำนักความเชื่อต่างๆ ในยุคนั้นอย่างหนัก ในที่สุดก็ทรงพบว่าความเชื่อต่างๆ เหล่านั้นไม่ถูกต้อง ทรงเข้าใจถูกด้วยพระองค์เองว่า “การทรมานตนให้เป็นทุกข์ (อัตตทิลมนานุโยค) และการหมกมุ่นในกาม (กาม-สุขัลลิกานุโยค) เป็นทางสุดโต่งไม่สามารถเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ได้อย่างแน่นอน มีแต่การบำเพ็ญเพียรทางจิตด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 เท่านั้น ที่เป็นหนทางถูกต้อง”

อริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย

1) สัมมาทิฐิ	ความเข้าใจถูก
2) สัมมาสังกัปปะ	ความคิดถูก
3) สัมมาวาจา	พูดถูก
4) สัมมากัมมัฏตะ	ทำถูก
5) สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพถูก
6) สัมมาวายามะ	พยายามถูก
7) สัมมาสติ	ระลึกรู้ถูก
8) สัมมาสมาธิ	ตั้งมั่นถูก

โดยมีสัมมาทิฐิเป็นหัวหน้าของอริยมรรคมีองค์ 8 และมีวงจรหนุนเนื่องกันในการบำเพ็ญเพียรทางจิตดังภาพต่อไปนี้

ผู้อบรมตนเองให้บริบูรณ์พร้อมด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ได้ เพราะ

1. ผู้มีความเข้าใจถูกเป็นปกติ (สัมมาทิฐิ) ย่อมมีความคิดถูก พอเหมาะ
2. ผู้มีความคิดถูกเป็นปกติ (สัมมาสังกัปปะ) ย่อมมีคำพูดถูก พอเหมาะ
3. ผู้พูดถูกเป็นปกติ (สัมมาวาจา) ย่อมทำถูก พอเหมาะ
4. ผู้ทำถูกเป็นปกติ (สัมมากัมมันตะ) ย่อมเลี้ยงชีพถูก พอเหมาะ
5. ผู้เลี้ยงชีพถูกเป็นปกติ (สัมมาอาชีวะ) ย่อมมีความพยายามถูก พอเหมาะ
6. ผู้มีความพยายามถูกเป็นปกติ (สัมมาวายามะ) ย่อมมีการระลึกถูก พอเหมาะ
7. ผู้ระลึกถูกเป็นปกติ (สัมมาสติ) ย่อมมีใจหยุดนิ่งตั้งมั่นถูก พอเหมาะ
8. ผู้มีใจหยุดนิ่งตั้งมั่นถูกเป็นปกติ (สัมมาสมาธิ) ย่อมมีการเห็นภายในถูก พอเหมาะ
9. ผู้มีการเห็นภายในถูกเป็นปกติ (สัมมาญาณะ) ย่อมมีความหลุดพ้นจากกิเลส พอเหมาะ
10. ผู้มีความหลุดพ้นจากกิเลสเป็นปกติ (สัมมาวิมุตติ) ย่อมเข้าถึงและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ “ธรรม (The Known Factor)” จึงหมดทุกข์โดยเด็ดขาดและขจัดความไม่รู้ออกไปจากใจได้สิ้นเชิง ประสบความสุขที่แท้จริง

5) การบรรลุนิยามของ “บรมครู”

แม้บรรพชิตลัทธิธุดงค์ ได้ทรงเจริญสัมมาทิฐิ (ความเข้าใจถูก) สัมมาสังกัปปะ (การคิดถูก) สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ มาอย่างต่อเนื่องเป็นปกติมานานแล้ว แต่ใจของพระองค์ท่าน ก็ยังไม่ห่มนวลควรแก่การเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” เพราะภาพประสบการณ์ในอดีตที่เกี่ยวกับกามคุณ 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อารมณ์อันน่าใคร่ตลอดจนอกุศลธรรมต่างๆ ที่ทรงเคยสัมผัส มักย้อนกลับมาหลอนกวนใจ

ในที่สุดทรงได้คิดว่า “ธรรม (The Known Factor)” นั้นอยู่ “ฟากตาย” คือ ใครจะเข้าถึงได้ต้องตัดอาลัย คลายความผูกพันในทุกสิ่งทุกอย่างให้สิ้นไป โดยเอาชีวิตเข้าแลกเป็นเดิมพัน จึงจะได้มา

พระองค์จึงทรงตั้งอธิษฐานความเพียร เป็นสัมมาวายามะ ชนิดไม่ถอยหลังกลับว่า

“แม่เนื้อ เลือด ในสรีระ จะแห้งเหือดหายไป เหลือแต่ หนัง เอ็น กระดูก ก็ตามที เมื่อยังไม่บรรลุ “ธรรม (The Known Factor)” ซึ่งบุคคลสามารถบรรลุได้ด้วยกำลังของมนุษย์ ด้วยความเพียรของมนุษย์ ด้วยความบากบั่นของมนุษย์ เรื่องจะยอมละความเพียรเสียนั้น เป็นไม่มี”

จากนั้นพระองค์ก็ทรงตั้งสติแน่วแน่ เข้ามาไว้ในพระวรกาย เป็นสัมมาสติ แล้วทรงประคองใจให้หยุดนิ่ง ณ ศูนย์กลางกาย จนกระทั่งถูกส่วน ใจของพระองค์ก็แผ่ใส่นุ่มนวล ตั้มนิ่ง ไม่หวั่นไหว เป็นสัมมาสมาธิ แล้วเข้าถึง และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ “ธรรม (The Known Factor)” เป็นผลให้พระองค์ทรงเห็นและรู้ชัดอริยสัจ 4 ตามความเป็นจริงว่า

1. นี่ทุกข์
2. นี่สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์
3. นี่นิโรธ : ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์
4. นี่มรรค : ทางให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์

ทรงเห็นตลอดต่อไปถึง

1. กิเลสอาสวะ ที่หมักหมมในใจมาข้ามภพข้ามชาติ จนนับไม่ถ้วน
2. เหตุที่มาแห่งกิเลสอาสวะเหล่านั้น
3. ความดับไม่เหลือแห่งกิเลสอาสวะเหล่านั้น
4. หนทางให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งกิเลส อาสวะเหล่านั้น

เมื่อทรงเห็นก็ทรงรู้ จิตก็หลุดพ้นจากอำนาจกิเลส เกิดญาณหยั่งรู้ สรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงบรรลुธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรมครูของสัตว์โลก สมดังที่ตั้งจิตอธิษฐานไว้ พระองค์ทรงเห็นและรู้ชัดว่า กิจที่แท้จริงในการเกิดมาเป็นมนุษย์ มีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ กำจัดความทุกข์ และความไม่รู้ให้หมดสิ้นไป ซึ่งทรงได้กระทำแล้ว จึงไม่มีกิจอื่นใดที่จะต้องทรงกระทำอีก นั่นคือ กิจอื่นทั้งหลายที่ทรงเคยทำมาตลอดภพชาติอันยาวนานนับไม่ถ้วน ขณะเวียนว่ายในสังสารวัฏนั้น หาใช่กิจที่แท้จริงในการเกิดมาเป็นมนุษย์ไม่

บัดนี้ภพชาติของพระองค์ได้สิ้นสุดแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทรงกระทำไม่มีอีกแล้ว ความทุกข์ของพระองค์จึงหมดไปโดยเด็ดขาด และความไม่รู้ก็หมดไปโดยสิ้นเชิงด้วย

6) อริยมรรคมีองค์ 8 เบื้องสูง

เมื่อเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” แล้ว อริยมรรคมีองค์ 8 เบื้องต้น ก็ยกระดับเป็นเบื้องสูง คือ

1. สัมมาทิฏฐิ ซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงเข้าใจถูก จึงพัฒนาเป็น เห็นชอบ ได้แก่ ทั้งรู้ ทั้งเห็น อริยสัจ 4 ,รู้ - เห็น กุศลมูล, อกุศลมูล (รากเหง้าความดี ความชั่ว), ไตรลักษณ์ (สามัญลักษณ์) โดยสมบูรณ์ ถูกต้องตามเป็นจริง

2. สัมมาสังกัปปะ แต่เดิมเป็นเพียง คิดถูก จึงพัฒนาเป็น ดำริชอบ ได้แก่ มีความคิดผ่องใส โดยชอบที่จะตรึก คิดในลักษณะปลอดจากกาม ปลอดจากพยาบาท และปลอดจากการเบียดเบียนเท่านั้น

3. สัมมาวาจา แต่เดิมเป็นเพียง พูดถูก คือ ระมัดระวังที่จะไม่พูดวจีทุจริต 4 จึงพัฒนาเป็นเจรจาชอบ คือ หวงแหนคำพูด พูดเฉพาะวจีสุจริต 4 เป็นปกติ เท่านั้น

4. สัมมากัมมันตะ แต่เดิมเป็นเพียง ทำถูก คือ ระมัดระวังที่จะไม่ทำกายทุจริต 3 จึงพัฒนาเป็น กระทำชอบ คือ การกระทำทางกายทุกอย่าง ตั้งอยู่บนกายสุจริต 3 เป็นปกติเท่านั้น

5. สัมมาอาชีวะ แต่เดิมเป็นเพียง เลี้ยงชีพถูก คือ ระมัดระวังที่จะไม่ประกอบมิฉฉาชีพ จึงพัฒนาเป็นเลี้ยงชีพชอบ คือ เว้นมิฉฉาชีพโดยเด็ดขาด ประกอบแต่สัมมาชีพเป็นปกติเท่านั้น

6. สัมมาวายามะ แต่เดิมเป็นเพียง พยายามถูก คือ พยายามระวังอย่าให้ความชั่วเกิดขึ้นใหม่ในตัว ความชั่วใดที่เกิดขึ้นและติดเป็นนิสัยแล้ว ก็เพียรละเสีย ส่วนความดีใดที่ยังไม่

เกิดมีในตน ก็พยายามสร้างขึ้น ความดีใดที่เกิดมีขึ้นแล้ว ก็รักษาไว้อย่าให้เสื่อม จึงพัฒนาเป็น พยายามชอบ คือ ประครองรักษาจิตไว้ในกายเป็นปกติ ไม่ให้จิตเที่ยวเตลิดไป

7. สัมมาสติ แต่เดิมเป็นเพียงระลึกถูก คือ ไม่เผลอเรอ จึงพัฒนาเป็นระลึกชอบ คือ ระลึกในสติปัฏฐาน 4 ได้แก่ กำหนดใจอยู่ภายใน จนกระทั่งเกิดความสุขภายในและเห็น“ธรรม (The Known Factor)” ชัดเจนอยู่ภายในเป็นปกติ

8. สัมมาสมาธิ แต่เดิมเป็นเพียง ใจตั้งมั่นถูก คือ ตั้งใจมุ่งมั่นทำความดีตามควรแก่ วัยของตน จึงพัฒนาเป็น ใจตั้งมั่นชอบ คือ ใจหยุดนิ่งตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อยู่ ณ ศูนย์กลางกาย ถูกส่วนพอเหมาะ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับ “ธรรม (The Known Factor)” เป็นปกติ ธรรม นั้น จึงส่องสว่างอยู่กลางใจตลอดเวลา กิเลสทั้งหลายที่สิงอยู่ในใจ จึงถูกขจัดไป เหมือนดวงอาทิตย์ยามเที่ยงย่อมฆ่าความมืดที่ห่อหุ้มโลก หหมดไปได้ฉะนั้น

4.5.4 เส้นทาง การสั่งสอนชาวโลกของ “บรมครู”

1) พระองค์ทรงปรารภเรื่องการสั่งสอนชาวโลก

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตระหนักว่า

“ธรรม (The Known Factor)” ที่พระองค์ได้บรรลุแล้วนี้ ลึกซึ้ง เห็นตามยาก รู้ตามได้ ยาก สงบ ประณีต ไม่เป็นวิสัยแห่งตรรก ละเอียต บัณฑิต (เท่านั้น) จึงจะรู้เห็นตามได้

นั่นคือ “ธรรม (The Known Factor)” นี้ ผู้ที่ทุ่มเทชีวิตจิตใจ ปฏิบัติถูกตามหลักวิชา เท่านั้น จึงจะเข้าถึง เห็นชัด รู้ชัด “ธรรม (The Known Factor)” ได้ด้วยตนเอง

2) ทรงจำแนกชาวโลกเพื่อประโยชน์ต่อการสั่งสอน

พระองค์ทรงจำแนกชาวโลก เพื่อประโยชน์ต่อการสั่งสอน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 มีใจหยุดนิ่งเป็นปกติแล้ว ไม่ว่าจะได้ฟังพระธรรมเทศนาหรือไม่ก็ตาม บุคคล กลุ่มนี้จะเข้าใจเร็ว ย่อมสามารถอบรมตนเองให้เข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ได้เช่นเดียวกับพระองค์

กลุ่มที่ 2 มีปกติปล่อยใจให้เที่ยวเตลิดไป ไม่ว่าจะได้ฟังหรือไม่ได้ฟังพระธรรมเทศนา ก็ตาม ย่อมไม่สามารถเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)”

กลุ่มที่ 3 มีปกติอบรมตนเองให้ใจหยุดนิ่ง อยู่ภายในได้ในระดับหนึ่งแล้ว หากได้ฟัง

พระธรรมเทศนา ย่อมสามารถอบรมตนให้เข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ตามพระองค์ได้

ด้วยเหตุแห่งบุคคลกลุ่มที่ 3 นี้เอง พระองค์จึงตัดสินพระทัยตรัสแสดงธรรมสั่งสอนชาวโลก บุคคลอีก 2 กลุ่มแรกจึงพลอยได้รับอานิสงส์จาก พระธรรมเทศนานั้นด้วย

บรรดาบุคคลกลุ่มที่ 3 นี้ยังจำแนกได้อีก 3 กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มย่อยที่ 1 จัดเป็นพวกรู้ได้เร็ว หากพระองค์ทรงยกแต่หัวข้อธรรมขึ้นแสดง เขาเหล่านั้นย่อมสามารถรู้และนำไปปฏิบัติให้เข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ได้โดยง่าย

กลุ่มย่อยที่ 2 จัดเป็นพวกรู้ได้เร็วปานกลาง หากพระองค์ทรงขยายความหัวข้อธรรมที่ทรงยกขึ้นแสดงแล้ว ย่อมสามารถรู้ และนำไปปฏิบัติตามพระองค์ได้

กลุ่มย่อยที่ 3 จัดเป็นพวกรู้ได้ช้า พระองค์จะต้องทรงยกหัวข้อธรรมและขยายความอย่างละเอียด จึงจะพอเข้าใจและต้องใช้เวลาในการฝึกตนอยู่นาน จึงจะสามารถรู้ และเข้าถึง “ธรรม (The Known Factor)” ได้

3) ความหมายของ “ธรรม (The Known Factor)” แบ่งได้ถึง 5 นัย

นัย 1 : ธรรม หมายถึง ธรรมชาติบริสุทธิ์ (The Pure nature) ซึ่งอยู่ในตัวมนุษย์ ตั้งแต่เกิด หากใครเข้าถึงและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ใจย่อมสะอาด สว่าง สงบ หมดความทุกข์โดยเด็ดขาด และหมดความไม่รู้โดยสิ้นเชิง ประสพแต่ความสงบสุขตลอดกาล

นัย 2 : ธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จำนวนทั้ง 84,000 ข้อ ที่เมื่อใครนำมาปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดถูกต้องวิธี ย่อมเข้าถึงและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้กับ The Known Factor เป็นผลให้หมดความทุกข์โดยเด็ดขาดและหมดความไม่รู้โดยสิ้นเชิง และประสพแต่ความสงบสุขตลอดกาล

นัย 3 : ธรรม หมายถึง นิสสัยรักศีล รักธรรม รักบุญ กลัวบาปอันเกิดจากการนำคำสั่งสอนของพระองค์ไปปฏิบัติ จนมีศีลธรรมเกิดขึ้นในใจ

นัย 4 : ธรรม หมายถึง จริยธรรม คือ ธรรมแห่งความประพฤติ เช่น พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 เป็นต้น

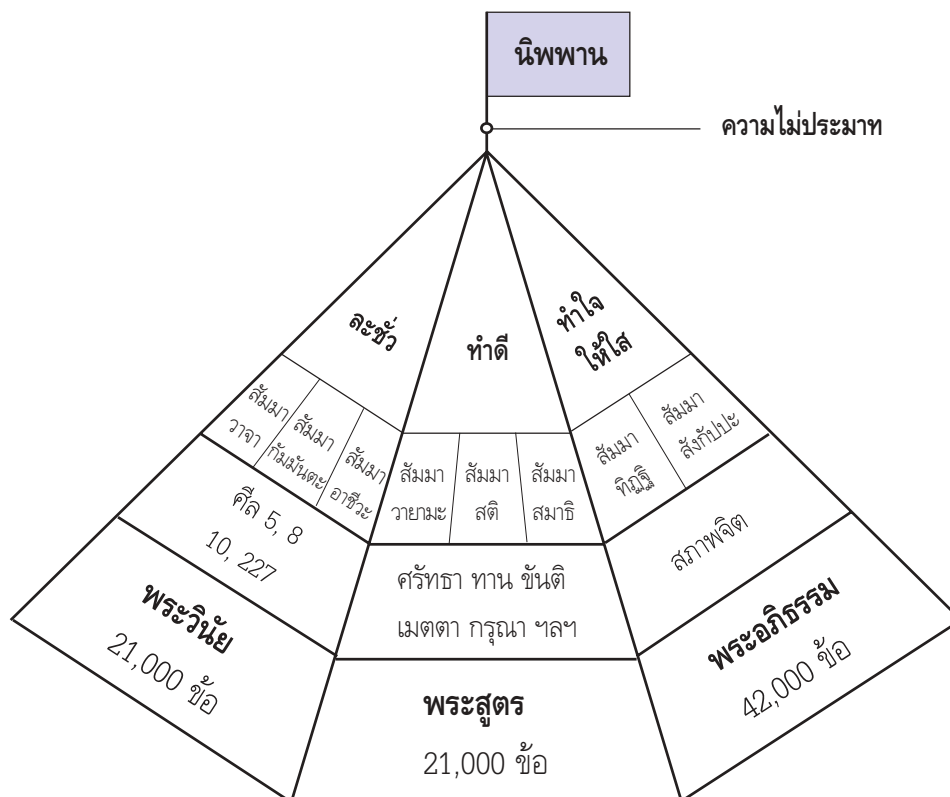
นัย 5 : ธรรม หมายถึง ธรรมจริยา คือ ความประพฤติ มารยาท กิริยาต่างๆ ที่ตั้งมาอันเกิดจากการปฏิบัติตามจริยธรรม

ข้อควรระวังในการใช้คำเรียกธรรมะ ก็คือคำว่า “คุณธรรม” เป็นคำนอกพระพุทธศาสนา

ที่ผู้นับถือศาสนาอื่น นำมาใช้แทนคำว่า “ศีลธรรม” ในพระพุทธศาสนา เพราะว่าในศาสนาของตนเองนั้น ไม่มีคำสอนเรื่องศีล ดังเช่น ในพระพุทธศาสนา

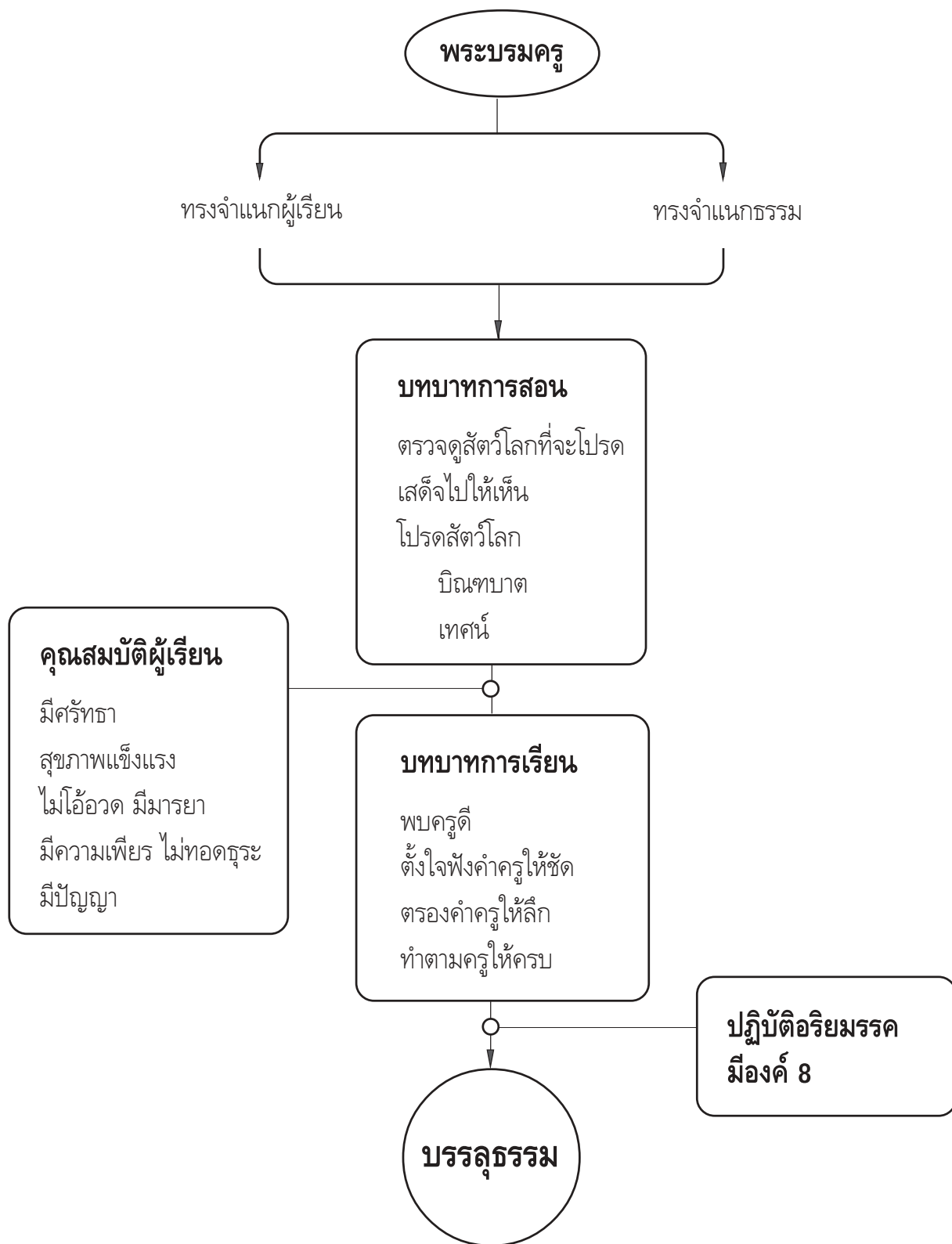
4) ทรงจำแนก “ธรรม (The Known Factor)”

พระองค์ทรงจำแนก “ธรรม (The Known Factor)” ตามนัยที่เป็นคำสั่งสอนที่ทำให้ชาวโลกเข้าใจ และนำไปปฏิบัติให้เข้าถึง “ธรรม (The Pure Nature)” ให้ลุ่มลึกตามลำดับ จากง่ายไปหายากให้พอเหมาะแก่สติปัญญา ความสามารถของผู้เรียน ออกเป็น 84,000 พระธรรม-ชั้น์ ดังภาพ

ภาพรวมพระไตรปิฎก 84,000 พระธรรมชั้น์ โดยพระภิกษุสงฆ์ (เผด็จ ทตฺตชีโว)

5) ขั้นตอนการสอนชาวโลกของ “บรมครู”

สรุป - การสร้างการศึกษาเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันของบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อช่วยกันทำให้ประชาชนในท้องถิ่นสนใจศึกษาเรื่องราวตามความเป็นจริงของโลกและชีวิต โดยเริ่มต้นจากการศึกษาประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกระทั่งทราบถึงความหมายที่แท้จริงของการเกิดมาเป็นมนุษย์ ยึดถือพระพุทธองค์เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ตั้งเป้าหมายชีวิตได้ถูกต้องทั้ง 3 ระดับ และมุ่งมั่นฝึกฝนอบรมตนเองเพื่อบำเพ็ญบารมีตามรอยบาทของพระพุทธองค์ไป ต่อมาเมื่อการศึกษาเชิงพุทธเข้มแข็งขึ้น บ้าน-วัด-โรงเรียนยิ่งกลายเป็นสถาบันที่เข้มแข็งในการสร้างคนดี ย่อมส่งผลให้ท้องถิ่นนั้นเกิดเครือข่ายชาวพุทธที่ตั้งใจฝึกฝนอบรมตนเองอย่างเข้มแข็งมากขึ้นตามลำดับ บรรยากาศแห่งการสร้างบุญบารมีทวนกระแสกิเลสเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งย่อมมากยิ่งขึ้นตามลำดับๆ ในที่สุด ย่อมกลายเป็นวิถีชีวิตและเกิดเป็นวัฒนธรรมชาวพุทธที่เข้มแข็งสืบทอดกันไปเป็นลำดับๆ นับพันนับหมื่นปี โลกใบนี้ย่อมมีคนดีเกิดขึ้นมากมาย

4.6 งานสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จ

การพัฒนาคณนั้น เป็นแกนกลางของการพัฒนาทุกอย่างโดยแท้ เพราะความเจริญหรือความเสื่อมในโลกนี้ขึ้นอยู่กับการพัฒนาคนทั้งนั้น เมื่อใดที่พัฒนาคนได้สำเร็จแล้ว การพัฒนาอื่นๆ ถึงจะก้าวตามไปได้ และเครื่องมือในการพัฒนาคนหมู่่มากให้มีความคิด คำพูด การกระทำไปในทิศทางเดียวกัน มีศัพท์เรียกว่า “วัฒนธรรม”

4.6.1 วัฒนธรรมชาวพุทธคืออะไร

วัฒนธรรมชาวพุทธ ประกอบด้วยคำ 3 คำ คือ

วัฒนธรรม แปลว่า พัฒนาให้เจริญ

ธรรมะ แปลว่า นิสัย, ความถูกต้อง, ความดีงาม, ข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ฯลฯ

ชาวพุทธ แปลว่า ผู้สืบทอดความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

พระองค์ท่านเป็นผู้รู้เพราะขจัดความไม่รู้ได้หมดแล้ว เป็นผู้ตื่นเพราะกิเลสไม่สามารถครอบงำพระองค์ให้ไม่รู้ได้อีกต่อไปเป็นผู้เบิกบานเพราะทรงบรรลุพระนิพพานอันปราศจากทุกข์ เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมชาวพุทธ หมายถึง ข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ถูกต้องดีงาม เพื่อ

การพัฒนาใจให้เจริญไปสู่ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานเช่นดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และก่อให้เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

4.6.2 จุดมุ่งหมายของวัฒนธรรมชาวพุทธ

จุดมุ่งหมายของวัฒนธรรมชาวพุทธ มี 3 ประการ

1. มุ่งเพิ่มพูนปัญญา เพื่อกำจัดความไม่รู้
2. มุ่งเพิ่มพูนความบริสุทธิ์ เพื่อกำจัดความทุกข์
3. มุ่งเพิ่มพูนความกรุณา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นความไม่รู้และความทุกข์

4.6.3 ปัญหาของการไม่มีวัฒนธรรม

ตามปกติของปุถุชนนั้น จิตใจยังห่อหุ้มด้วยกิเลสอย่างหนาแน่น ครั้นเมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ต่างคนต่างก็ทำตามใจกิเลสของตัวเองไม่ได้ คือพวกหนึ่งก็คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว อีกพวกหนึ่งก็ขาดวินัยเอาแต่ใจตนเอง อีกพวกหนึ่งก็จ้องจับผิดขาดความเคารพเกรงใจกัน ทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นปราศจากความสงบสุข มีแต่ความหวาดระแวง มีแต่ลงมือฆ่าแกงปล้นชิงไม่เว้นแต่ละวัน ไม่มีการตัดสินด้วยเหตุผล มีแต่ใช้กำลังเข้าหาฟันกันด้วยอำนาจกิเลสตลอดเวลา ซึ่งชีวิตเยี่ยงนี้ย่อมไม่แตกต่างจากหมูหมากาไก่เท่าใดนัก

เมื่อสถานการณ์เป็นอย่างนี้ จึงมีผู้มีปัญหาพวกหนึ่งมองเห็นว่า ชีวิตของมนุษย์ไม่ควรจะป่าเถื่อนเช่นเดียวกับสิ่งสาราสัตว์ จำต้องหาแนวทางที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ ในที่สุด ก็ต้องมีการกำหนดข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดความเป็นสุขในการอยู่ร่วมกัน และเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อยกฐานะของมนุษย์ให้อยู่เหนือจากสัตว์โลกทั่วไป เมื่อมีการทำข้อตกลงในหลักการอย่างนี้แล้ว ก็มีการสร้างรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสัตว์ขึ้นมา จากนั้นก็มีการพัฒนาและถ่ายทอดมาตามลำดับๆ จากรุ่นปู่ย่าตาทวดไปสู่รุ่นลูกหลาน แล้วก็เรียกสิ่งที่สืบทอดปฏิบัติกันมาตามวิถีชีวิตประจำเผ่าพันธุ์ของตัวว่า “วัฒนธรรม” (Culture) และเรียกคนในเผ่าที่ยอมรับเอาข้อปฏิบัติประจำเผ่าพันธุ์ของตนไปปฏิบัติว่า “ผู้มีวัฒนธรรม”

เนื้อหาของวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในโลกนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เช่น การแสวงหาปัจจัย 4 การค้าขาย การแพทย์ การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การสร้างที่อยู่อาศัย การรักษาโรค ภาษาศาสตร์ การร่ายรำ การเพาะปลูก การทอผ้า เป็นต้น ซึ่ง

สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดแนวคิดและภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นใหม่ให้สืบทอดปฏิบัติและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งเรียกว่า “การสืบทอดวัฒนธรรม”

แม้ว่าในโลกนี้จะมีผู้สร้างวัฒนธรรมมากมายหลายท่านก็ตาม แต่มีข้อสังเกตว่า ยังไม่มีผู้ใดที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมที่ผลักดันวิถีชีวิตผู้คนในสังคมให้มุ่งกำจัดกิเลสในตนให้หมดสิ้นไปเหมือนอย่างกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วัฒนธรรมที่พระองค์สร้างขึ้นนั้น เป็น “วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ” ที่โลกต้องการ หากท้องถิ่นใดนำวัฒนธรรมที่พระองค์สร้างขึ้นนี้ไปปฏิบัติใช้ ก็เป็นที่มั่นใจได้ล้านเปอร์เซ็นต์ว่า สันติภาพต้องเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นอย่างแน่นอน

4.6.4 องค์ประกอบของการสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธ

การสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้สำเร็จนั้น ต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. มีผู้นำจิตใจที่เป็นต้นแบบที่ดี

ผู้นำจิตใจในที่นี้ หมายถึง พระภิกษุที่เป็นผู้มีศีลธรรมดีงาม เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพศรัทธา และสามารถเป็นผู้นำมวลชนใน 3 เรื่องต่อไปนี้

1) เป็นผู้นำทางปัญญา คือ เป็นผู้ที่สามารถชี้แจงแสดงเรื่องความจริงของชีวิต เรื่องบุญ-บาป เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดให้ผู้อื่นได้ เพื่อให้เกิดความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

2) เป็นผู้นำทางความบริสุทธิ์ คือ เป็นคนมีศีล มีมารยาทที่ดีงาม มีอาชีพที่สุจริต และสามารถเป็นแบบอย่างของความประพฤติให้แก่ผู้อื่นได้

3) เป็นผู้นำทางความกรุณา คือ เป็นที่พึ่งในยามเดือดร้อนของคนในท้องถิ่นได้ ไม่ว่าใครจะประสบทุกข์อะไร ก็สามารถแก้ทุกข์ให้เขาได้หมด อีกทั้งยังช่วยอบรมให้ความรู้และแก้ไขความประพฤติที่ดีงามให้แก่เขาด้วย

2. มีรูปแบบวัฒนธรรมที่ดี

วัฒนธรรมชาวพุทธนั้น แบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่

หมวดที่ 1 ว่าด้วยการเพิ่มพูนความกรุณา เพื่อกำจัดกิเลสตระกูลโลภะ โดยมุ่งกำจัดความตระหนี่ออกจากใจ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น การแบ่งปันสิ่งของส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การยกย่องผู้ที่ตั้งใจทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น เรียกสั้นๆ ว่า “ทาน”

หมวดที่ 2 ว่าด้วยการเพิ่มพูนความบริสุทธิ์ เพื่อกำจัดกิเลสตระกูลโทสะโดยมุ่งป้องกัน ตนไม่ให้ความชั่ว เช่น การรักษาศีล การชวนช่วยช่วยเหลือในกิจที่ชอบ การมีความเคารพ อ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม เป็นต้น เรียกสั้นๆ ว่า “ศีล”

หมวดที่ 3 ว่าด้วยการเพิ่มพูนปัญญา เพื่อกำจัดกิเลสตระกูลโมหะ โดยมุ่งฝึกฝนอบรม ตนเองให้ฉลาด มีสติปัญญาดี เช่น การทำภาวนา การฟังธรรม การสนทนาธรรม เป็นต้น และ เรียกสั้นๆ ว่า “ภาวนา”

วัฒนธรรมทั้งสามหมวดหมู่นี้ แต่ละหมวดยังแบ่งย่อยออกเป็น 4 ขง ได้แก่

1) คติธรรม หมายถึง ธรรมะประจำใจอันเป็นหลักดำเนินชีวิตของแต่ละคนให้ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อใช้ในการสอนตัวเอง เตือนตัวเอง ไม่ให้แซ่เขื่อนออกไปนอกทาง มีแต่เร่งเร่งให้ ทำความดียิ่งๆ ขึ้นไป

2) เนติธรรม หมายถึง กฎหมาย ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี อันเป็น เครื่องประกันสวัสดิภาพในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและขัดเกลากจิตใจของหมู่คณะให้ดีขึ้น

3) วัตถุธรรม หมายถึง อาคารสถานที่ ปัจจัย 4 วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ งานศิลปกรรม การแต่งกาย เป็นต้น ต้องมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ ผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็น และไม่เป็นข้าศึกต่อการทำความดี

4) สหธรรม หมายถึง มารยาทในการติดต่อกับบุคคลอื่น และการเข้าสู่สาธารณสังคม ทั่วไป เพื่อให้สังคมยอมรับ ไม่จับผิดคิดในแง่ลบ

วัฒนธรรมชาวพุทธทั้งสามหมวดหมู่ที่นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา เป็นเครื่องมือพัฒนาใจให้พ้นจากความทุกข์เศร้าหมองทั้งหลาย และ เพิ่มพูนทั้งปัญญา ความบริสุทธิ์ และความกรุณาไปด้วยในตัว โดยผ่านการแตกแขนง วัฒนธรรมออกมาในรูปแบบของคติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และสหธรรม ดังนั้น ผู้ที่ปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ นั้น นอกจากได้รับ “นิสัยที่ดี” แล้ว ย่อมได้ “ผลบุญ” เป็นเสบียงติดตัวไปข้าม ภพข้ามชาติอีกด้วย

3. มีวิธีถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดี

การถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยพื้นฐานมีอยู่ 2 ประการ คือ “แนะดี” กับ “นำดี”

“แนะดี” คือ ต้องถ่ายทอดเนื้อหาของการทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาทั้งภาค ทฤษฎีและปฏิบัติให้ครบถ้วน 4 ประเด็น ได้แก่ อะไร (What) ทำไม (Why) ทำอย่างไร (How)

ผลเป็นอย่างไร (Result)

“นาดี” คือ เป็นผู้ลงมือทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาด้วยตัวเองและชักชวนผู้อื่นให้ทำตามอย่างจริงจัง ถูกต้องตามหลักวิชา และต่อเนื่องตลอดชีวิต

4. มีบุคคลที่รักการฝึกฝนอบรมตนเอง

ชาวพุทธที่จะมีความก้าวหน้าในการฝึกฝนอบรมตนเอง จะต้องเป็นคนที่มีความสมบัติ 3 ประการนี้ คือ

1) มีความเคารพ คือ มีความตระหนักในความดีของผู้อื่น ไม่จ้องจับผิดใคร มีแต่จับจ้องมองหาความดีที่มีในตัวผู้อื่น เพื่อซึมซับรับเอามาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตาม

2) มีวินัย คือ มีการควบคุมกาย และวาจาให้ประพฤติแต่ในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม

3) มีความอดทน คือ มีความสามารถในการรักษาใจของตนให้เป็นปกติได้ แม้ต้องพบกับอุปสรรคต่างๆ นานาที่ก่อให้เกิดความลำบากกายและความลำบากใจก็ตาม

ผู้ที่มีคุณสมบัติ 3 ประการนี้ ย่อมเป็นผู้ที่ซึมซับรับเอาความมีปัญญา ความบริสุทธิ์ และความกรุณาจากต้นแบบเข้ามาไว้ในตัวได้เต็มที่ ย่อมทำให้สามารถสร้างบุญได้อย่างเต็มที่ และถูกต้องตามหลักวิชา ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในภพนี้และภพหน้าอย่างเต็มกำลัง

5. มีวัดที่ดีเป็นสถานที่ฝึกฝนอบรมตนเอง

วัด - เป็นสถานที่ปลูกฝังศีลธรรม คือ ทาน ศีล ภาวนา ให้แก่ประชาชนสำหรับไว้ต่อสู้ทำลายล้างกิเลส โดยมีพระภิกษุเป็น “ผู้แนะ” ได้แก่ อบรมสั่งสอนชี้ทางถูก และ “ผู้นำ” ได้แก่ ประพฤติดีปฏิบัติชอบให้ดูเป็นตัวอย่าง

วัด - นอกจากเป็นแหล่งอบรมปลูกฝังศีลธรรมแล้ว ยังเป็นจุดรวมให้ประชาชนเข้ามา “วัด” ตัวเอง คือ สอบตัวเองดูว่า การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ของตัวมีอยู่หรือถูกต้องหรือไม่ วัดกิริยามารยาท คุณสมบัติของผู้ดี คุณธรรมต่างๆ ของแต่ละคนว่าจะมีหรือไม่ และมีมากมีน้อยกว่ากันอย่างไร จะได้แก้ไขปรับปรุงให้มีและดียิ่งๆ ขึ้นไป

วัด - เมื่อเป็นสถานที่ปลูกฝังศีลธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของชีวิตแล้ว จึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด เมื่ออยู่วัดทุกคนต้องระมัดระวังตนให้คิด พูด ทำแต่ในสิ่งที่สมควรเสมอ คือช่วยกันรักษาความสงบ ความสะอาด ความเรียบร้อย ทั้งของตนและของวัด ให้ดี ถ้าคนใดประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมภายในบริเวณวัด ก็จะเป็นความเสื่อมอย่างยิ่ง

ทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และพระพุทธศาสนา

วัด - ที่เหมาะแก่การปลูกฝังศีลธรรมนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ จึงจะเป็นสถานที่เหมาะสมแก่การละชั่ว ทำความดี และกลั่นใจให้ผ่องใส ได้แก่ มีอาวาสเป็นที่สบาย มีอาหารเป็นที่สบาย มีพระภิกษุผู้ทรงศีลอยู่ที่นี่ มีบุคคลที่ตั้งใจฝึกตนอยู่ที่นี่ และมีการปฏิบัติธรรมร่วมกัน คือ การทำทาน รักษาศีล และภาวนาอยู่เป็นประจำ เพื่อมุ่งพัฒนาใจของตนให้พ้นจากอำนาจกิเลส

เพราะฉะนั้น การสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธได้สำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้ ผู้ที่คิดจะสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธนั้น จึงต้องเป็นบุคคลที่มีเป้าหมายชีวิตระดับสูงสุด คือ มุ่งทำพระนิพพานให้แจ้ง เพราะตระหนักดีว่า งานที่แท้จริงของชีวิต ก็คือ การกำจัดกิเลสในตัวของคนเรา ซึ่งรู้ดีว่าเป็นงานยาก เพราะจิตใจของคนเรานั้นคุ้นอยู่กับกิเลส เหมือนกับปลาคุ้นน้ำมากกว่า การชักชวนให้ผู้อื่นเห็นดีเห็นงามกับการพรากรใจออกจากกิเลส จึงไม่ใช่เป็นงานง่าย แต่หากตนเองไม่ลงมือชักชวนผู้อื่นให้ทวนกระแสกิเลสไปด้วยกันตนเอง ก็ยากจะได้สิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำเป้าหมายระดับสูงสุดของชีวิตได้สำเร็จเช่นกัน

4.6.5 วิธีการสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

เพราะความที่คนเรานั้นชอบทำอะไรตามอำนาจกิเลสบังคับบัญชาอยู่บ่อยๆ จึงเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์อยู่ประจำ ครั้นเมื่อพยายามหาทางออกจากความทุกข์นั้น กิเลสก็สอนให้แก้ปัญหาแบบผิดๆ เพิ่มขึ้นไปอีก มนุษย์จึงอยู่ในสภาพยิ่งทำยิ่งแย่ ยิ่งแก้ยิ่งทุกข์ ปัญหาสารพัดจึงหมักหมมไม่จบไม่สิ้น กว่าจะมีผู้รู้ยิ่งเห็นจริงดังเช่นพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบังเกิดขึ้น มนุษย์ก็จมอยู่กันทะเลทุกข์ไปมากมาย ที่พอจะจุดขึ้นฝั่งได้ ก็คือพวกที่พยายามว่าทวนกระแสกิเลสอยู่แล้ว เป็นพวกที่มีแนวคิดเดียวกับพระองค์ท่าน ส่วนที่ยังลอยคออยู่ กว่าพระพุทธองค์จะจุดดิ่งให้ว่าทวนกระแสตามมาได้ ก็หมดเวลาของพระองค์ไปเสียก่อน ส่วนที่จมดิ่งอยู่กับกิเลสชนิดโง่หัวไม่ขึ้นนั้น ก็ต้องปล่อยไปก่อน ต้องรอให้เขาได้คิดแล้วค่อยไปรพบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ต่อไป แต่เนื่องจากมีบางพวกที่มีแนวคิดเดียวกับพระพุทธองค์ แต่เกิดมาไม่ทันพระพุทธองค์ พวกนี้จะมีวิธีช่วยเหลืออย่างไร คำตอบก็คือ **ต้องสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธ**

วัฒนธรรมชาวพุทธจึงเป็นเหมือนมรดกที่พระพุทธองค์ทรงมอบไว้ให้ผู้ที่มีความรักดีปรารถนาจะข้ามทะเลทุกข์ ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองให้หลุดพ้นจากการเป็นบ่าวเป็นทาสของกิเลส สามารถข้ามฝั่งทะเลทุกข์ตามพระองค์เข้าพระนิพพานไปได้ในภายหลัง

วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมชาวพุทธนั้นทำง่าย ๆ ประการเดียว นั่นคือ การเป็นผู้ปฏิบัติเอง และชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย โดยมุ่งให้องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ คือ พระภิกษุ เชื่อมเข้าหากัน เริ่มจากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสี่อย่างนี้ไปเรื่อย ๆ สม่่าเสมอ เส้นทางจากบ้านมาวัดเพื่อปฏิบัติธรรมก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย

จุดเริ่มต้นของการสร้างวัฒนธรรมชาวพุทธนั้น คือ การทำใจให้สงบจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อกิเลสสงบแล้ว ย่อมทำให้ทุกข์คลาย ความสุขย่อมเพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อนั้นปัญญาบริสุทธิ์และกรุณาในตัวย่อมเพิ่มขึ้นไปอีกลายเป็นความเข้มแข็งในการสู้กับกิเลส

แต่การชักชวนให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของการทำใจให้สงบนั้น ตนเองจำเป็นต้องมีความรู้ ธรรมะพื้นฐานในการทำใจให้สงบก่อน มิฉะนั้น หากผู้อื่นชักถามขึ้นมา แล้วตนเองตอบไม่ได้ ก็จะกลายเป็นความเสียหายของผู้ชักชวนและพระพุทธานุศาสน์อย่างน่าเสียดาย

ธรรมะพื้นฐานสำหรับการชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติธรรมนั้น มีอยู่ 6 เรื่องใหญ่ นั่นคือ

1. ใจคืออะไร
2. กิเลสคืออะไร
3. พระธรรมคืออะไร
4. ผู้บรรลุธรรมคือใคร
5. การปฏิบัติตนของคนไปวัด
6. ประเพณีที่ควรทราบ

ข้อที่ 1 - 5 ศึกษาเพิ่มเติมได้ในวิชา GB 101 ความรู้พื้นฐานทางพุทธศาสนา

ข้อที่ 6 ศึกษาเพิ่มเติมได้ในวิชา SB 202 วัฒนธรรมชาวพุทธ

ผู้ที่มีความรู้ธรรมะเบื้องต้นทั้ง 6 ประการนี้ ย่อมสามารถปฏิบัติธรรมเองได้ถูกต้อง และสามารถชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติธรรมด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้วัฒนธรรมชาวพุทธแผ่ขยายออกไป ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่สงบเย็นขึ้นในท้องถิ่น ผู้คนต่างก็มีศีลธรรม อบายมุข ย่อมหมดสิ้นไป ผู้คนมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มีวิถีชีวิตที่มีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างผู้มีจิตใจ ผ่องใสเป็นปกติ ลูกหลานที่เกิดมาภายหลังก็เป็นคนดีเพราะได้ต้นแบบที่ดีและสิ่งแวดล้อมที่ดี ย่อมทำให้เกิดเป็นหมู่คณะใหญ่ที่มีทั้งปัญญา ความบริสุทธิ์ ความกรุณา และเป้าหมายชีวิตที่เหมือนกัน ทำให้ศีลธรรมเข้มแข็งขึ้นตามลำดับและมีกำลังมากในการมุ่งทวนกระแสกิเลส เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง และเป็นผลให้โลกนี้สันติสุขไปอีกนานแสนนาน

4.7 เงื่อนไขความสำเร็จแห่งการสร้างจักร 4 ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเอง เมื่อครั้งที่พระองค์ยังทรงเป็นพระโพธิสัตว์ แบกภาระรื้อสัตว์ชนสัตว์เข้าพระนิพพานอยู่นั้น พระองค์ก็ทรงต้องสร้างหมู่คณะที่ตั้งใจสร้างบุญบารมีให้เกิดขึ้นมาก่อนเช่นกัน ไม่ว่าพระองค์จะไปเกิดเป็นกษัตริย์ เป็นพ่อค้า เป็นประชาชน หรือเป็นนักบวช พระองค์ทรงต้องทุ่มเทรวบรวมทีม เพื่อมาช่วยกันพัฒนาสังคมที่พระองค์อยู่ให้มีมาตรฐานศีลธรรมเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างเป็นทีมไม่ใช่ปล่อยให้ทุกสถานที่เต็มไปด้วยบรรยากาศที่กระตุ้นให้ตกอยู่ในอำนาจกิเลสเหมือนยุคสมัยนี้

การลงมือสร้างจักร 4 ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นในยุคสมัยนี้ ซึ่งเป็นยุคที่อบายมุขระบาดไปทั่วทุกหย่อมหญ้า จึงเป็นงานของคนที่มีใจกุศลอย่างแรงกล้าที่ปรารถนาจะทำให้ท้องถิ่นมีความสงบสุข ปราศจากอบายมุข และต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายคนดีมาช่วยกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศีลธรรมอย่างสุดชีวิต แล้วจะพบว่า เพียงแค่เราเริ่มต้นเป็นแสงสว่างให้แก่ท้องถิ่น ความสว่างของศีลธรรมภายในใจจะส่องสว่างมาสู่ภายนอกอย่างมีความคืบหน้ามาตามลำดับดังนี้

1. เราต้องมีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเองตามรอยบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพัน
2. ความดีที่กระทำนั้นต้องเป็นเรื่องที่ถูกต้องจริง ดีจริง เป็นประโยชน์จริง และทุ่มชีวิตเป็นเดิมพัน ทำอย่างถูกหลักวิชา ทำอย่างต่อเนื่องเป็นนิสัย
3. แม้ต้องเผชิญหน้ากับแรงต่อต้านจากกระแสกิเลสของชาวโลกมากมายเพียงไหน ความบริสุทธิ์กาย วาจา ใจของเราต้องมากพอที่จะเป็นเกราะป้องกันภัยชีวิตเราได้
4. สามารถอธิบายเหตุผลในการสร้างความสำเร็จอย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันของตนให้ผู้มีดวงปัญญาเข้าใจและเกิดศรัทธามาร่วมสร้างความคิดกับตนจนกระทั่งเป็นหมู่คณะใหญ่ได้
5. ผลการทำความดีของตนเองและหมู่คณะ ต้องเกิดประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อคนจำนวนมาก จนกระทั่งใครๆ ในสังคมก็ให้การยอมรับว่าเป็นความดีที่ตนสร้างมาตลอดอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องจริง ดีจริง และเป็นประโยชน์จริงสมควรแล้วที่ผู้หวังความดีทุกคนควรจะน้อมนำมาปฏิบัติตามให้มากยิ่งขึ้น ขึ้นไปบ้าง

จากจุดเริ่มต้นเพียงแสงสว่างภายในใจที่จุดความสว่างภายในใจผู้อื่นให้สว่างขยายไป

ทั่วท้องถิ่น ย่อมทำให้งานสร้างจักร 4 มีความคืบหน้าบรรลุถึงขั้นที่ 5 และนั่นหมายความว่า ผลแห่งการทำความดีเองและชักชวนให้ผู้อื่นทำความดีโดยไม่ย่อท้อ ย่อมทำให้เรามีทั้งกำลัง ความดี กำลังปัญญา กำลังเครือข่ายคนดี กำลังเกียรติยศ กำลังทรัพย์ และกำลังบุญบารมี ที่มากพอจะส่งเสริมให้สังคมในท้องถิ่นเกิดมาตรฐานศีลธรรมที่เข้มแข็งและเป็นแรงผลักดัน ให้ศีลธรรมและเศรษฐกิจเกิดความเจริญรุ่งเรืองควบคู่กันไปอย่างยั่งยืนอย่างแน่นอน

บทที่ 5

ต้นเหตุแห่งความวิบัติของ ความเจริญรุ่งเรือง

เนื้อหาบทที่ 5

ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง

5.1 สิ่งที่คนหลงนำมาอวดดีถือดี

5.2 ความเสื่อมที่เกิดจากความอวดดีถือดี

5.2.1 เสื่อมตนเอง

5.2.2 เสื่อมกัลยาณมิตร

5.2.3 เสื่อมหมู่คณะ

5.3 หลักการป้องกันความเสื่อม

5.4 วิธีเทียบเคียงการสร้างความดีของตนเองกับมาตรฐานของพระพุทธองค์

5.5 วิธีการคบกัลยาณมิตร และปวารณาตัวให้ตักเตือนได้

5.6 วิธีการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตนเพื่อป้องกันความเสื่อมทั้งในโลกนี้
และโลกหน้า

1. ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง ที่อยู่แล้วกลับต้องพินาศไป ก็คือ “ทริภูมิมานะ” หรือ “ความอวดดีถือดี” ที่มีอยู่ในตัวเรา

มานะ คือ ความถือตัว เย่อหยิ่ง จองหอง ความอวดดีถือดีที่มีอยู่ในตัว ในที่นี้คือ ถือตัวว่าตัวเองมีดีอยู่แล้วไม่คิดจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง และไม่ยอมรับฟังในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ที่ผู้รู้แนะนำสั่งสอน

2. สิ่งที่คนหลงนำมาอวดดีถือดี

- 1)ชาติตระกูล
- 2)ทรัพย์สมบัติ
- 3)รูปร่างหน้าตา
- 4)ความรู้ความสามารถ
- 5)ยศตำแหน่ง
- 6)บาริوار

3. ความเสื่อมที่เกิดจากความอวดดีถือดี

1) เสื่อมตนเอง คือ ความรู้ และคุณความดีที่เคยมีอยู่ในตนค่อยๆ ลดลงไป และไม่สามารถเพิ่มเติมความรู้ และความดีใหม่ๆ เข้าไปในตัวได้

2) เสื่อมกัลยาณมิตร บุคคลใดก็ตามที่มีความอวดดีถือดี ย่อมมองว่าตนเองมีดีกว่าคนอื่น ดูถูกคนอื่นว่าไม่คู่ควรที่จะว่ากล่าวสั่งสอนตัว และเมื่อมีความคิดอย่างนี้อยู่ในใจ ในที่สุด ก็จะเมาความโตของตนเอง จนทำให้ผู้นั้นชืดวงซังตัวเอง คนประเภทนี้จึงกลายเป็นคน ไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย

3) เสื่อมหมู่คณะ หมู่คณะใดก็ตามที่มีคนอวดดีถือดีหมู่คณะนั้นย่อมมีความ สั่นคลอนเกิดขึ้นอยู่ภายในรอวันที่จะแตกและพังลงไม่วันใดก็วันหนึ่งซึ่งเกิดจากความเสื่อมตนเอง และเสื่อมกัลยาณมิตร ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งยังส่งผลต่อหมู่คณะอีกด้วย

4. หลักการป้องกันความเสื่อม

1) หมั่นตรวจสอบการสร้างความดีของตนเอง แล้วเทียบเคียงกับการสร้าง ความดีที่เป็นมาตรฐานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

- 2) หมั่นคบภักตยาณมิตรและเข้าไปปวารณาตัวให้ตักเตือนได้ในยามประมาท
- 3) หมั่นสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นภายในตนเพื่อสร้างหลักประกันความเสื่อมทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

5. วิธีเทียบเคียงการสร้างความดีของตนเองกับมาตรฐานของพระพุทธองค์

ระหว่างที่เรากำลังฝึกฝนตนเองอยู่นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้นำตนเองไปเทียบเคียงกับมาตรฐานของการสร้างบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เอาชีวิตเป็นเดิมพันในการสร้างความคิด อย่างถูกหลักวิชา โดยทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และตั้งใจทำให้ยิ่งๆ ขึ้นไป นั่นก็คือ การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการของพระองค์

6. วิธีการคบภักตยาณมิตร และปวารณาตัวให้ตักเตือนได้ มีดังนี้

- 1) หาครูดีให้พบ
- 2) ฟังคำท่านให้ชัด
- 3) ตระหงำคำท่านให้ลึก
- 4) ปฏิบัติตามคำท่านให้ครบ

7. วิธีการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตนเพื่อป้องกันความเสื่อมทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การป้องกันความเสื่อมที่จะเกิดขึ้นทั้งในโลกนี้และโลกหน้าได้นั้น เราต้องอาศัยการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตัวของเราด้วยเพื่อเป็นหลักประกันที่มั่นคงไม่ให้ความเสื่อมเกิดขึ้นอีกทั้งต่อตัวเอง ทรัพย์ และหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นในโลกนี้หรือโลกหน้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษา มีความเข้าใจถูกในเรื่องต้นเหตุแห่งความวิบัติ
2. เพื่อให้ นักศึกษา สามารถอธิบายถึงความเสื่อมที่เกิดจากความอวดดีถือดีได้
3. เพื่อให้ นักศึกษา สามารถอธิบายเทียบเคียงความดีของตนเองกับมาตรฐานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้
4. เพื่อให้ นักศึกษา สามารถอธิบายวิธีการคบมิตรและทำตนเป็นมิตรที่ดีได้
5. เพื่อให้ นักศึกษา สามารถสร้างอริยทรัพย์ให้กับตนเองได้

บทที่ 5

ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง

จุดอ่อนของคนที่สร้างตัวสร้างฐานะทางเศรษฐกิจได้สำเร็จแล้ว คือมักหลงตัวเองว่า “ตนเองดีกว่าคนอื่นแล้ว” จึงลืมนึกไปว่าแท้จริงแล้วตนเองยังไม่หมดกิเลส เพราะตราบใดที่ยังไม่บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ กิเลสในใจย่อมยังเป็นเหมือนหน้ำที่ถูกหินทับไว้พอกก่อนหินออกเมื่อไหร่ หน้ำก็งอกใหม่ได้ทันที

ความหลงตัวเองจนกลายเป็นความอวดดีถือดี เรียกว่า “ทิฐิมานะ” คนมีทิฐิมานะ จะมีพฤติกรรมไม่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น หรือไม่รับฟังคำตักเตือนของใครๆ ทั้งนั้น เมื่อใครแนะนำประโยชน์อะไรไม่ได้ ตักเตือนภัยใดๆ ไม่ได้ จึงไม่มีใครอยากเตือน คนดีมีความสามารถก็ถอยหนีห่างไกลออกไปหมด คนที่อยู่ใกล้ก็มีแต่คนที่ไม่กล้าขัดใจ ทำให้ขาดความรอบคอบในการทำงานต่างๆ เป็นเหตุให้ประพบัติผิดชอบไปต่างๆ นานา ผลสุดท้ายชีวิตที่เคยรุ่งโรจน์ก็กลับเต็มไปด้วยปัญหายุ่งเหยิงจนสาบสูญไม่ออก ความเสื่อมต่างๆ ก็เข้ามาแทนที่ หน้าที่การงานที่เคยเจริญรุ่งเรืองก็กลับตกต่ำอย่างน่าใจหาย ซึ่งแม้แต่เจ้าตัวเองก็ยังไม่อยากเชื่อว่า จะเกิดขึ้นจริงๆ กับชีวิตของตนเอง

เพราะฉะนั้น ต้นเหตุแห่งความวิบัติของความเจริญรุ่งเรือง คือ “ทิฐิมานะ” หรือ “ความอวดดีถือดี” ที่มีอยู่ในตัวเราเอง

มานะ คือ ความถือตัว เย่อหยิ่ง จองหอง ความอวดดีถือดีที่มีอยู่ในตัว ในที่นี้คือ ถือตัวว่าตัวเองมีดีอยู่แล้วไม่คิดจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง และไม่ยอมรับฟังในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ที่ผู้อื่นแนะนำสั่งสอน

5.1 สิ่งที่คนหลงนำมาอวดดีถือดี

1. ชาติตระกูล คือคิดว่า ตระกูลของเราเป็นตระกูลใหญ่ เชื้อสายผู้ดีเก่า พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ผ่านมาจะกี่รุ่นก็ตาม มีชื่อเสียงโด่งดังมาตลอด คนอื่นจะมาเทียบกับเราได้อย่างไร เมื่อหลงตัวเองถือว่าตนมีชาติตระกูลสูงกว่า ดีกว่าผู้อื่น ความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

2. ทรัพย์สมบัติ คือคิดว่า ทรัพย์สินเงินทองของเรามีมาก อยากได้อะไรก็ได้

จะซื้อจะหาอะไรก็ได้อย่างใจ ไม่เห็นต้องไปง้อ หรือไปเกรงใจใคร เมื่อหลงตัวเองคิดว่า ตนมีทรัพย์สินสมบัติมากกว่าผู้อื่นเช่นนี้แล้ว ความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

3. รูปร่างหน้าตา คือคิดว่า ตนเองรูปร่างหน้าตาดีกว่าคนอื่น ใครจะมีหน้าตาดีกว่าฉัน เป็นไม่มี เมื่อหลงถือตัวว่าตนมีรูปร่างหน้าตาดีกว่าผู้อื่นเช่นนี้แล้ว ความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

4. ความรู้ความสามารถ คือคิดว่า ตนมีความรู้สูง ระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ความรู้ที่ใครคิดว่ายาก ฉันก็เรียนจนสำเร็จมาแล้ว คิดว่าใครๆ ก็สู้เราไม่ได้ เมื่อหลงตนเองว่า ตนมีความรู้ความสามารถสูงกว่าผู้อื่น ความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

5. ยศตำแหน่ง คือคิดว่า ตัวเรามีตำแหน่งสูงแล้ว เป็นถึงผู้อำนวยการ เป็นถึงอธิบดี เป็นถึงปลัดกระทรวง มีตำแหน่งสูงขนาดนี้แล้วใครจะมาแค้นเท่าฉัน เมื่อหลงตัวเองว่าตนมียศ มีตำแหน่งสูงกว่าคนอื่น ความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

6. บริวาร คือคิดว่า พรรคพวกตัวเองมีมาก ลูกน้องมีเยอะแยะไม่มีใครจะมากล้ำขัดใจ หรือกล้ากำราบเสิบสาน เมื่อหลงถือว่าตัวมีบริวารมากกว่าผู้อื่นความอวดดีถือดีจึงเกิดขึ้น

คนทั่วไปมักหลงยึดเอาสิ่งต่างๆ 6 ประการนี้ เป็นข้อถือดีของตัว ไม่เคยคิดว่าสิ่งต่างๆ นั้น มันไม่จริงยั่งยืน ทุกอย่างไม่มีอะไรที่แน่นอน ไม่ใช่ของเราจริงๆ เป็นเพียงสิ่งสมมติขึ้นมาเท่านั้น แต่สิ่งที่จะอยู่กับตัวเรา และช่วยให้เราพ้นทุกข์ได้อย่างแน่นอนนั่นก็คือความดีในตัวของเรานั้นเอง

5.2 ความเสื่อมที่เกิดจากความอวดดีถือดี

5.2.1 เสื่อมตนเอง

เสื่อมตนเอง คือ ความรู้ และคุณความดีที่เคยมีอยู่ในตนค่อยๆ ลดลงไป และไม่สามารถเพิ่มเติมความรู้ และความดีใหม่ๆ เข้าไปในตัวได้ ซึ่งมีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

1) เสื่อมจากความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท คือ การมีสติกำกับตัวอยู่เสมอไม่ว่าจะคิด พูด ทำสิ่งใดก็ตามจะไม่ยอมพลาดโอกาสในการทำความดี และไม่พลั้งไปทำความชั่วอย่างเด็ดขาด แต่เมื่อใดก็ตามที่มี ความอวดดีถือดี ก็จะทำให้เกิดความประมาท คิดว่าตัวเองดีอยู่แล้ว เก่งอยู่แล้ว มีความสามารถสูงอยู่แล้ว ใครเตือนใครสอนก็ไม่ฟัง ซึ่งจะทำให้เกิดโทษต่างๆ ตามมา คือ

- ขาดความระมัดระวังในการทำกิจการทั้งหลาย ทำให้เกิดความเสียหายต่างๆ ตามมา
- ขาดการยับยั้งตนเองไม่ให้เกิดไปในทางเสื่อม หรือมัวแต่ลุ่มหลงมัวเมา กับสิ่งที่ไม่ใช่สาระ

- ขาดความจริงจังกับงาน ไม่ใส่ใจในการทำงาน ซึ่งจะทำให้พลาดประโยชน์ที่สมควรจะได้ เสื่อมจากทรัพย์ที่ร่อยุ่เบื้องหน้า

- ขาดความสำนึกในหน้าที่ของตน ทั้งสิ่งที่ทำไปแล้ว และยังไม่ได้ทำ
- ขาดความละเอียดรอบคอบในการทำงาน เป็นต้น

2) เสื่อมจากกุศลกรรมบถ 10

กุศลกรรมบถ เป็นธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน เพื่อความเจริญในตัวของบุคคล ประกอบด้วยธรรม 10 ประการ คือ

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์
3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการพูดส่อเสียด
6. เว้นจากการพูดคำหยาบ
7. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ
8. ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น
9. ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น
10. มีความเห็นถูก (สัมมาทิฐิ)

คุณธรรมทั้ง 10 ประการนี้ ทุกคนย่อมต้องฝึกฝนให้มีขึ้นในตน โดยเฉพาะผู้นำ และผู้ทำบาปเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม จะต้องฝึกให้มีในตน เพื่อให้มีพื้นฐานใจที่ดี มีมาตรฐานความคิดที่ถูกต้อง และให้การทำงานได้ผลดี แต่ถ้าใครก็ตามมีความอวดดีถือดี จะทำให้ไม่สามารถดำรงอยู่ในกุศลกรรมบถได้ เพราะขาดความคิดว่าการกระทำที่ตนทำลงไปนั้นดี และถูกต้องแล้วไม่ยอมรับฟังคำแนะนำสั่งสอนจากบุคคลรอบข้าง ยิ่งถ้าบุคคลนั้นมีความก้าวหน้ำในหน้าที่การงานทรัพย์มาก ก็จะมีโอกาสพลาดพลั้งไปทำสิ่งที่ผิดเพิ่มขึ้นได้มากเช่นกัน เพราะมีวินิจฉัยผิด ไม่มีหลักการ ที่เป็นแนวความคิดที่ถูกต้อง แล้วยิ่งถ้าไม่มีใครอยากจะเข้ามาแนะนำสั่งสอนให้ด้วยแล้ว ในที่สุดก็จะกลายเป็นการทำลายความดีในตัวของเรานั่นเอง

5.2.2 เสื่อมกัลยาณมิตร

บุคคลใดก็ตามที่มีความอวดดีถือดี ย่อมมองว่าตนเองมีดีกว่าคนอื่น ดูถูกคนอื่นว่า ไม่คู่ควรที่จะว่ากล่าวสั่งสอนตัว และเมื่อมีความคิดอย่างนี้อยู่ในใจ ในที่สุดก็จะเมาความโตของตนเอง จนทำให้ผู้นั้นซัดงอตัวเอง คนประเภทนี้จึงกลายเป็นคนไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสื่อม มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

1) เสื่อมปัญญา

คนที่อวดดีถือดีจะคิดอยู่ในใจเสมอว่าตนเองมีดีกว่าบุคคลอื่นๆ ทำให้ใครจะพูดอะไร ก็ไม่ฟังทั้งสิ้น ดังนั้นจึงกลายเป็นคนขาดความกระตือรือร้นในการฝึกฝนตนเอง ขาดความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และขาดการรับฟังสิ่งต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน ทั้งความอวดดีถือดีที่มีอยู่ในตนจะทำให้ไม่มีใครอยากเข้าใกล้หรือนำสิ่งที่มีประโยชน์ให้ เพราะคิดว่าบอกไปก็คงจะไม่เกิดประโยชน์ทั้งยังอาจถูกดูหมิ่นกลับมาอีกด้วย ในที่สุดก็จะเสื่อมปัญญา ดวงปัญญาที่มีก็จะดับแคบลงทั้งยังไม่ได้รับความรู้ ความดีหรือสิ่งที่มีประโยชน์เพิ่มเข้าไปอีก ทำให้ในที่สุดก็จะกลายเป็นคนโง่ที่ไม่มีใครอยากคบหาด้วย

2) เสื่อมความปลอดภัย

เมื่อไม่มีใครอยากคบหาด้วยแล้ว เมื่อมีสถานการณ์ใดๆ เกิดขึ้นย่อมไม่มีใครอยากบอกทั้งตนเองก็ไม่คิดจะถามใคร จึงทำให้ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้น อย่างกะทันหันได้ จึงทำให้ไม่ทันได้ระวังตัว เพื่อหาทางป้องกัน หรือเตรียมการรับมือไวล่วงหน้า ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอันตรายทั้งต่อตนเอง ครอบครัว หรือธุรกิจที่ตนมีอยู่ได้

นอกจากนี้คนที่มีความอวดดีถือดี ถ้าหากบุคคลอื่นรู้ว่าจะมีภัยใดๆ มาถึงตัว หรือมีคนคิดร้าย เขาย่อมไม่บอก ไม่สนใจ และไม่คิดที่จะยื่นมือเข้าช่วยเหลือ เพราะคิดว่าคงเก่งอยู่แล้ว คงสามารถเอาตัวรอดได้ คนที่อวดดีถือดีย่อมหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินได้ยาก

5.2.3 เสื่อมหมู่คณะ

หมู่คณะใดก็ตามที่มีคนอวดดีถือดีหมู่คณะนั้นย่อมมีความสั่นคลอนเกิดขึ้นอยู่ภายใน รวันที่จะแตกและพังลงไม่วันใดวันหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความเสื่อมตนเอง และเสื่อมกัลยาณมิตร ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งยังส่งผลต่อหมู่คณะอีกด้วย ความเสื่อมที่เกิดขึ้นกับหมู่คณะนี้ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) เลื่อมจากยศเพราะอคติ 4

การที่เลื่อมจากยศเพราะอคติ 4 เนื่องจาก เมื่อบุคคลใดก็ตามมีความอวดดีถือดีในตน ย่อมเชื่อในการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง ไม่ฟังเสียงของบุคคลรอบข้าง จนทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นในหมู่คณะ ซึ่งก็คือ เกิดอคติขึ้นนั่นเอง

อคติ 4 ประกอบด้วย

1. ลำเอียงเพราะรัก คือ การกระทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่มีความรักใคร่ชอบพอกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ยศก็ดี ให้ลาภก็ดี รวมไปถึงการเลื่อนตำแหน่งหรือการตัดสินความอื่นๆ ด้วยความพอใจ รักใคร่ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรม รวมถึงรักทรัพย์สินสมบัติมาก จนยอมเสียความเป็นธรรม

2. ลำเอียงเพราะชัง คือ การกระทำสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์หรืออาจเกิดผลเสียต่อบุคคลที่ไม่ชอบพอ หรือเกลียดชังกัน โดยการไม่ให้ยศก็ดี หรือการไม่ให้ลาภก็ดี รวมถึงการตัดสินความต่างๆ ด้วยอำนาจของความเกลียดชัง จนทำให้เสียความเป็นธรรม

3. ลำเอียงเพราะความหลง คือ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปด้วยความไม่รู้ หรือขาดปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อน ทั้งการให้ลาภยศและไม่ให้ก็ตาม หรือการตัดสินเรื่องราวต่างๆ ด้วยอำนาจความโง่เขลา ทำให้เสียความเป็นธรรม

4. ลำเอียงเพราะกลัวภัย คือ การกระทำสิ่งที่ไม่ควรทำ หรือทำในสิ่งที่ผิด ด้วยความกลัวและหวั่นไหว ต่อภัยที่จะมาถึงตัว ด้วยอำนาจแห่งความกลัวจึงทำให้เสียความเป็นธรรม

อคติ 4 เหล่านี้หากเกิดแก่บุคคลในหมู่คณะใดก็ตาม ย่อมจะนำมาซึ่ง ความริวฉฉานในองค์กร ทำให้เกิดการแตกความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ ซึ่งจะทำให้เลื่อมจากยศในที่สุด เพราะเมื่อไม่เกิดความเป็นธรรมขึ้นในหมู่คณะ คนที่ตั้งใจทำงานก็ทนอยู่ไม่ได้ ในที่สุดก็ถอดใจลาออกไป ในที่สุดหมู่คณะนั้นก็ขาดคนที่มีความสามารถ ทำให้ชื่อเสียงที่เคยมีเคยได้ หดไป

2) เลื่อมจากทรัพย์สินเพราะอบายมุข 6

เมื่อบุคคลที่มีความอวดดีถือดี คนที่อยู่รอบข้างด้วยได้นั้น ย่อมเป็นคนหัวอ่อนหรือเป็นพวกชอบประจบสอพลอ หวังประโยชน์จากบุคคลนั้น ดังนั้นความอวดดีถือดี ย่อมทำให้เขาเลื่อมจากทรัพย์สิน เพราะอบายมุข 6 นั่นเอง

อบายมุข 6 ประกอบด้วย

1. ตีมน้ำเมา โทษของการตีมน้ำเมา คือ ย่อมเสียทรัพย์ทันตาเห็น นอกจากนั้นยังทำให้เสียสุขภาพ เสียชื่อเสียง และปัญญายังเสื่อมถอยอีกด้วย

2. เทียวกลางคืน โทษของการเทียวกลางคืน คือ เชื่อว่าไม่คุ้มครองตนเอง และครอบครัวเพราะอาจเกิดอันตรายขึ้นได้ ทั้งเป็นที่น่าระแวงของผู้อื่น เพราะจะทำให้เรามีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี และย่อมเสียทรัพย์จากการเทียวนั้น

3. เทียวดูมหรสพ โทษของการเทียวดูมหรสพ คือ ทำให้เสียทั้งทรัพย์ทั้งค่าใช้จ่ารวมทั้งเสียเวลาที่ต้องไป และเสียการเสียนานซึ่งก็คือ เงินที่ควรจะได้ ในที่สุดก็จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจขึ้นทั้งในครอบครัวและหมู่คณะตามมา

4. เล่นการพนัน โทษของการเล่นการพนัน คือ ผู้ที่ชนะเมื่อนำทรัพย์ไป ผู้แพ้ย่อมรู้สึกเสียดาย และแค้นเคืองผู้ชนะ ซึ่งจะเป็นการนำมาของการก่อเวร เพื่อพยายามหาทางเอากลับคืน และย่อมเป็นการเสียทรัพย์ในปัจจุบัน ทั้งอาจมีปัญหาระงือระง่ำเกี่ยวกับเงินตามมาอีก

5. คบคนชั่วเป็นมิตร การคบคนชั่วเป็นมิตรย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมทุกประการ เมื่อบุคคลใดก็ตามมีคนพาลเป็นมิตรแล้ว ย่อมจะทำให้สามารถพลาดพลั้งไปทำความชั่วต่างๆ ขึ้นได้ ซึ่งก็คือ การพลาดไปประกอบอบายมุข 6 นั้นเอง ทั้งยังติดนิสัยที่ไม่ดีมาอีก ในที่สุด นอกจากจะเสียทรัพย์แล้วยังเสียผู้เสียคนอีกด้วย

6. เกียจคร้านการทำงาน โทษของการเกียจคร้าน ไม่ยอมทำงาน หรือทำงานคั่งค้าง ย่อมเป็นคนที่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ย่อมทำให้พลาดโอกาสในการได้ทรัพย์มา แล้วยังทำให้ทรัพย์ที่มีอยู่นั้นล่อยหลอกลงไป ในที่สุดก็จะกลายเป็นคนที่ตายแล้วทั้งจากความคิดและความดี

ดังนั้น การอวดดีถือดี ใครเตือนใครสอนไม่ยอมรับฟังจึงเป็นสาเหตุหลักในการนำไปสู่อบายมุข ทรัพย์สมบัติที่หามาด้วยความยากลำบากต้องพังพินาศไป ทั้งยังอาจก่อให้เกิดหนี้สินตามมาไม่รู้หมดสิ้น และที่สำคัญยังเป็นหนทางที่มุ่งหน้าไปสู่อบายอีกด้วย

3) เสื่อมบวรเพราะขาดสังคหวัตถุ 4

การที่บุคคลอวดดีถือดีนั้น ย่อมไม่สนใจว่าใครจะมองตนเองอย่างไรทั้งไม่สนใจว่าใครจะเป็นตายร้ายดีอย่างไร เพราะคิดว่าตนเองสามารถเอาตัวรอดได้ จึงไม่สนใจพรรคพวกเพื่อนฝูงบวร ทำให้ขาดสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมสำหรับครองใจคนนั่นเอง

สังคหวัต 4 ประกอบด้วย

1. ทาน
2. ปิยวาจา
3. อุตถจริยา
4. สมานัตตา

คนที่ไม่มีสังคหวัต 4 นี้ ย่อมไม่สนใจในการแบ่งปันสิ่งของ

เมื่อมีคนได้รับความเดือดร้อนก็ไม่ให้ความช่วยเหลือ ใช้คำพูดที่ไม่ถนอมหน้าใจคนฟัง ชอบนินทาว่าร้าย หรือวางตัวไม่สมกับที่เป็น คือ มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น คนที่อวดดีถือดี ย่อมไม่มีเพื่อนฝูงบริวารที่ดีคบค้าสมาคมด้วย

คนที่เสื่อมจากบริวารนั้น เวลาเมื่อมีเรื่องที่ต้องการคนคอยช่วยเหลือย่อมไม่มีผู้ใดยื่นมือเข้าช่วยเหลือ ไม่มีใครแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ทั้งยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้างอีกด้วย

หมู่คณะใดก็ตามหากมีแต่คนอวดดีถือดี หรือมีคนอวดดีถือดีเป็นหัวหน้าแล้ว ก็จะทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นในหมู่คณะนั้น เพราะจะเป็นพวกที่ชอบอวดแบ่ง จะทำอะไรตามใจตนเอง ทำให้หมู่คณะขาดระเบียบวินัย ในที่สุดหมู่คณะนั้นก็ล่มสลายลง

5.3 หลักการป้องกันความเสื่อม

1. หมั่นตรวจสอบการสร้างความดีของตนเอง แล้วเทียบเคียงกับการสร้างความดีที่เป็นมาตรฐานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าตนเองมีข้อบกพร่องมากน้อยอย่างไร และควรปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการใด เพื่อหลีกเลี่ยงความเสื่อม และสร้างความเจริญให้มีขึ้นในตัว

2. หมั่นคบกับภิกษุสามเณรและเข้าไปปวารณาตัวให้ตักเตือนได้ในยามประมาท เป็นการลดทอนในตัวลง ทั้งยังเป็นการฝึกฝนตนเอง และสร้างโอกาสที่จะถ่ายทอดคุณธรรมความรู้ที่เขามีอยู่มาสู่ตัวเรา

3. หมั่นสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นภายในตนเพื่อสร้างหลักประกันความเสื่อม ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

5.4 วิธีเทียบเคียงการสร้างความดีของตนเองกับมาตรฐานของ พระพุทธองค์

การเทียบเคียงการสร้างความดีนั้นก็คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เราทำ จนเคยชินเป็นประจำ ทั้งทางกาย วาจา ใจ หรือที่ใช้คำว่า นิสัย

โดยในที่นี้เพื่อการป้องกันความเสื่อม และทำลายความอวดดีถือดีในตัวของเราเราต้องฝึกตัดใจแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้น โดยการเลือกคิด พูด ทำแต่สิ่งที่ดีๆ เพื่อกำจัดนิสัยที่ไม่ดีในตัวเราออกไป

การที่จะสามารถลดทอนกิเลสในตัวของเราได้ เราต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการทำความดี จึงจะสามารถลดทอนกิเลสในตัวเองได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งก็คือ การสร้างบารมีนั่นเอง

ในระหว่างที่เรากำลังฝึกฝนตนเองอยู่นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้นำตนเองไปเทียบเคียงกับมาตรฐานของการสร้างบารมีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เอาชีวิตเป็นเดิมพันในการสร้าง ความดี อย่างถูกหลักวิชา โดยทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และตั้งใจทำให้อย่างยิ่งๆ ขึ้นไป นั่นก็คือ การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการของพระองค์

บารมี 10 ประการ

1. ทานบารมี คือ การเสียสละ ทั้งสละทรัพย์ สละอวัยวะ จนกระทั่งถึงสละชีวิต การสละนั้น ต้องเป็นการตัดใจ สละออกโดยไม่มีเยื่อใย และไม่รู้สึกละอายในสิ่งที่ได้สละออกเป็นทานแล้ว ทั้งยังมีจิตใจชุ่มชื่นอิ่มเอิบใจจากการเสียสละนั้น และมีความเต็มใจและตั้งใจที่จะทำให้อย่างยิ่งๆ ขึ้นไป โดยไม่กลัวต่อความยากลำบาก อุปสรรคต่างๆ หรือแม้กระทั่งภยันตรายที่จะเกิดขึ้น

2. ศีลบารมี คือ เป็นการรักษาความเป็นปกติของมนุษย์ไว้ จุดประสงค์เพื่อคุ้มครองชีวิตของผู้อื่น ให้ความปลอดภัยกับทรัพย์สินของผู้อื่น ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ความเชื่อใจกันและให้ตนเองมีสติอยู่เสมอไม่ประมาทการรักษาศีลนี้จะต้องทำอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันไม่ว่าจะต้องสละชีวิตก็ตามยอมไม่ทำผิดศีล ทั้งยังมีจิตใจที่ปลื้มปีติกับการรักษาศีลนั้น

3. เนกขัมมบารมี คือ การออกบวช ปลีกตัวออกจากการครองเรือน ที่เปรียบเสมือนเครื่องพันธนาการ ทั้งยังเป็นการฝึกตัวไม่ให้ยึดติดในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ที่เกิดจากกามคุณทั้ง 5 นอกจากจะปลีกตัวออกมาแล้ว ยังต้องมีใจให้ชุ่มชื่นอยู่กับการบวช มีปิติทุกครั้งที่พิจารณานึกถึงข้อวัตรปฏิบัติของตน และมีจิตใจที่แน่วแน่เด็ดเดี่ยวในการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี

4. ปัญญาบารมี คือ เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อทำลายอวิชชา คือความไม่รู้ออกไปจากใจของบุคคลนั้น เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ต่างๆ โดยไม่เกี่ยงว่าคนคนนั้นจะเป็นใครมาจากไหน ขอให้มีความรู้จริงในสิ่งที่เราต้องการจะศึกษา แล้วลงมือศึกษา ฝึกฝนตนเองอย่างสุดความสามารถ แล้วนำความรู้ที่ได้รับมานั้นมาพิจารณาไตร่ตรอง ทดลองด้วยตนเอง และสุดท้ายก็คือ การเจริญสมาธิภาวนา โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพันเพื่อขจัดความไม่รู้ออกไปจากใจของเราอย่างสิ้นเชิง

5. วิริยบารมี คือ ความเพียรพยายามในการสร้างคุณดีทุกรูปแบบ และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ในการแก้ไขปรับปรุงตัวละเว้นความไม่ดีที่เคยทำมาแล้ว และกล้าคิดกล้าทำสิ่งที่จะสามารถฝึกฝนตนเองในการสร้างคุณดีทวนกระแสโลก อย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน

6. ขันติบารมี คือ การสร้างความอดทนทางร่างกาย เพื่อควบคุมสติไว้ให้ประพฤตินทางที่ชอบ และอดทนทางจิตใจต่อสิ่งเย้ายวนต่างๆ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อ่านาจกิเลส เป็นความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว ไม่หวั่นไหวโลกธรรม 8 คือ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา โดยยังสามารถรักษาใจให้เป็นปกติ ไม่ปล่อยตัวเองไปตามอ่านาจกิเลส

7. สัจจบารมี คือ ความจริง จริงต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ถ้าจะทำอะไรแล้วต้องทำให้สุดฝีมือ ไม่เป็นคนโลเล เป็นคนที่พูดอย่างไหนทำอย่างนั้น และทำอย่างไหนก็พูดอย่างนั้น รวมทั้งมีความตั้งใจมั่น ที่จะไม่ออกนอกเส้นทางสร้างคุณดี โดยเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ไม่หวั่นไหวในอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

8. อธิษฐานบารมี คือการตั้งจิตมั่นในการวางแผน แล้วทำให้ได้ตามแผนที่วางเอาไว้ โดยตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ต้องทำอย่างเต็มที่ให้สำเร็จให้ได้ ในการทำความดีแม้ว่าจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายเพียงใดก็ตาม ต้องไม่หวั่นไหว ต้องทำให้สำเร็จโดยไม่มีข้อแม้เงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น แม้ว่าจะต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพันก็ตาม

9. เมตตาบารมี คือ การตั้งจิตเมตตาต่อทุกคนโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความปรารถนาดีต่อทุกๆ คน และสุดยอดของความเมตตาก็คือถ้าเห็นใครทำอะไรไม่ถูกต้อง ทำในสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร ทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งต่อตนเองหรือบุคคลอื่น ก็กล้าที่จะเข้าไปตักเตือนด้วยจิตเมตตาปรารถนาดี แม้รู้ว่าเขาจะโกรธที่ถูกตักเตือนก็ตาม

10. อุเบกขาบารมี คือ การวางใจให้เป็นกลาง สงบ เป็นการฝึกตัวไม่ให้เกิดความลำเอียง ทั้งไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง และไม่ลำเอียงเข้าข้างคนอื่น ไม่มีความยินดียินร้ายด้วยความชอบหรือความชัง ให้ความเสมอหน้ากัน และไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ยังรักษาใจให้เป็นปกติอยู่ได้

การสร้างบารมีนั้นนอกจากตัวเราจะต้องเอาชีวิตเป็นเดิมพันแล้ว ยังต้องคำนึงถึง หมู่คณะของเราเมื่อเรารู้แล้วว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีเราต้องบอกให้เขาได้รับทราบและกล้าที่จะแนะนำ ตักเตือนกัน เพื่อที่เราจะได้อยู่ร่วมกันในหมู่คณะนั้นอย่างมีความสุข

เมื่อเราเปรียบเทียบการสร้างความดีของตัวเรากับมาตรฐานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ว เราก็คงรู้ว่าต้นแบบที่สมบูรณ์นั้นเป็นอย่างไร และเป็นได้โดยวิธีการใด เราก็คงคลาย ความอวดดีถือดีที่มีอยู่ในตัวเรา แล้วหมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อกำจัดนิสัยที่ไม่ดีให้หมดไปจาก ตัวของเรา เพื่อที่สักวันหนึ่งเราก็คงกลายเป็นบุคคลที่เป็นมาตรฐานได้เช่นเดียวกับพระสัมมา-สัมพุทธเจ้านั่นเอง

5.5 วิธีการคบกัลยาณมิตร และปวารณาตัวให้ตักเตือนได้

เมื่อรู้จักถึงวิธีการในการสร้างความดี และมาตรฐานที่เป็นต้นแบบในการสร้าง ความดีแล้ว เราก็คงต้องหา กัลยาณมิตรเพื่อปวารณาตัว ให้เขาสามารถกล่าวตักเตือนเรา เพื่อ เป็นการลดความอวดดีถือดีในตัวของเรา ทำให้เขาพร้อมที่จะให้คำปรึกษากับเราในการสร้าง ความดีอย่างเต็มที่ รวมทั้งคอยตักเตือนเราเมื่อเวลาเราพลาดพลั้งคิดหันเหออกจากเส้นทาง การสร้างความดี และคอยแนะนำหรือเป็นกำลังใจในยามที่เราพบเจอกับอุปสรรค เพื่อให้เรา ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปได้ด้วยดี และสร้างบารมีไปได้ตลอดรอดฝั่ง

วิธีการคบกัลยาณมิตร มีดังนี้

1. หาครูดีให้พบ คือ ไม่ว่าเราจะศึกษาเรื่องใดก็ตามหรือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความดี ที่มีอยู่ในตัวของเราก็ตาม เราจะต้องหาคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้นๆ มาเป็นครู ของเราให้ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วโอกาสที่จะผิดพลาดหรือล้มเหลวก็มีมากตามมาด้วยเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ถ้าหาครูผิดยังอาจทำให้เราหลุดออกไปนอกเส้นทางของการแสวงหาความรู้ หรือเพิ่มพูนความดีในตัวของเราได้

2. ฟังคำท่านให้ชัด คือ เมื่อท่านพูดจา อบรมสั่งสอน หรือว่ากล่าวตักเตือนเราในเรื่อง ใดก็ตาม ต้องตั้งใจฟังด้วยความเคารพ ไม่ดูหมิ่น และรวมทั้งไม่จ้องจับผิดท่าน เพราะการที่ ท่านใช้เวลามาแนะนำเรานั้นไม่ใช่โอกาสที่จะหาได้ง่ายนัก ดังนั้นเราจึงต้องให้ความสนใจ และ ใส่ใจในคำของท่านทุกคำด้วยความเคารพ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้และความดีที่มีอยู่ ในตัวท่านมาสู่เราให้ได้มากที่สุด รวมทั้งต้องจับประเด็นหลักการวิธีการปฏิบัติอย่างชัดเจนให้ได้

รวมทั้งเมื่อมีปัญหาอะไรต้องรีบถามทันทีที่ไม่ปล่อยผ่าน เพราะเราอาจจะไม่มีโอกาสได้กลับมาถามท่านอีกก็ได้

3. ตรองคำท่านให้ลึก คือ นำแต่ละประเด็น ที่ครูอธิบายแล้วอธิบายอีก หรือที่ครูคอยย้ำเป็นประจำมาพิจารณา ให้เข้าใจในแง่ของเหตุและผล รวมทั้งความสำคัญในการใช้งาน ข้อควรระวังต่างๆ ในการลงมือปฏิบัติ รวมทั้งผลได้ผลเสียที่จะตามมาหลังจากได้ลงมือปฏิบัติแล้ว

4. ปฏิบัติตามคำท่านให้ครบ คือ หลังจากที่พิจารณาคำครูอย่างละเอียดถี่ถ้วนจนเข้าใจดีแล้ว ว่าที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นอย่างไร แล้วจึงลงมือปฏิบัติ อย่างมีสติรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ประมาทจนอาจนำไปสู่ความเสียหาย หรือ ล้มเหลวตามมาได้ ถ้ามีปัญหาสงสัยอย่างไรในการปฏิบัติให้ถามครูทันทีที่ไม่ปล่อยผ่านเพราะถ้าเราไม่แน่ใจแล้วลงมือทำไปแล้วถ้าเกิดความผิดพลาดอาจส่งผลเสียตามมาภายหลังได้

คนที่จะมีรู้ความสามารถและความดีได้อย่างเต็มทีนั้นต้องอาศัยวิธีการดังนี้เท่านั้น ในการฝึกฝนตนเอง เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างปลอดภัย

และการที่จะยอมรับใครสักคนมาเป็นครูได้นั้นต้องอาศัย ใจที่ยอมรับ รวมทั้งฝึกนิสัยในตัว ชุ่มความอดทนอดถือในตัว และในที่สุดก็ต้องข่มใจ เพราะหากเราต้องการจะแก้สิ่งที่ไม่ดีออกไปจากตัวของเราแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ เราต้องเปลี่ยนนิสัยของเราให้ได้นั่นเอง

5.6 วิธีการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตนเพื่อป้องกันความเสื่อมทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

การป้องกันความเสื่อมที่จะเกิดขึ้นทั้งในโลกนี้และโลกหน้าได้นั้น เราต้องอาศัยการสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นในตัวของเราด้วย เพื่อเป็นหลักประกันที่มั่นคงไม่ให้ความเสื่อมเกิดขึ้นอีก ทั้งต่อตัวเอง ทรัพย์ และหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นในโลกนี้หรือโลกหน้า

อริยทรัพย์ คือ ทรัพย์อันประเสริฐ ถ้ามีอยู่ในบุคคลใดแล้วจะห่างไกลจากความเสื่อมทั้งต่อตนเอง ทรัพย์สมบัติ และหมู่คณะ มีอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

1) ศรัทธา คือ ความเชื่อที่ประกอบไปด้วยปัญญา เชื่ออย่างมีสติพิจารณาว่า สิ่งใดควรเชื่อสิ่งใดไม่ควรเชื่อ ศรัทธาขั้นพื้นฐานมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง ถ้าทำอะไรแล้วย่อมมีผลไม่สูญหาย การกระทำไม่ว่างเปล่า

2. เชื่อในผลของกรรม คือเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ใครทำสิ่งใดไว้อย่อมได้รับสิ่งนั้นตอบสนอง

3. เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน คือเชื่อว่าผลบุญผลบาป กรรมดีกรรมชั่วย่อมติดตามบุคคลผู้ทำนั้นตลอดไป

4. เชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีจริง คือ เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระองค์

2) **ศีล** คือ การรักษา กายวาจา ให้เรียบร้อยเป็นปกติ ไม่เบียดเบียนใคร ให้ความมั่นคงและความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกัน ซึ่งเป็นหลักประกันความเป็นมนุษย์ในตัวบุคคล อย่างน้อยต้องรักษาศีล ให้ได้ 5 ข้อ ซึ่งต้องหมั่นทำให้เป็นปกติจนกลายเป็นนิสัยให้ได้

3) **hiri** คือ ความละอายต่อการทำบาป ละอายต่อการคิดชั่ว พูดชั่ว และทำชั่ว ต้องหมั่นเตือนตนเองไม่ให้พลาดพลั้งไปทำความชั่วอยู่ตลอดเวลา

วิธีการฝึกให้เป็นคนมีหิริ

1. คำนึงถึงความเป็นคนหรือชาติตระกูล ว่าเราอุตส่าห์ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งที ทำไมจะต้องไปฆ่าสัตว์ หรือขโมยเขากิน ทำอาการเหมือนสัตว์ เราสูงกว่าสัตว์ตั้งเยอะ เมื่อคำนึงถึงอย่างนี้ หิริก็เกิดขึ้น

2. คำนึงถึงอายุ ว่าเราอายุปูนี่แล้วจะมาทำเสียๆ หายๆ ได้อย่างไร จะมาทำผิดเอาตอนนี้ได้ออย่างไร หิริก็เกิดขึ้น

3. คำนึงถึงความดีที่เคยทำ ว่าความดีเราก็เคยทำมามากแล้วจะมาทำชั่วเสียตอนนี้ ได้อย่างไร หิริก็เกิดขึ้น

4. คำนึงถึงความเป็นพหูสูตว่าเรามีความรู้ตั้งขนาดนี้แล้วจะมาทำความชั่วได้อย่างไร หิริก็เกิดขึ้น

5. คำนึงถึงพระศาสดา ว่าพุทธองค์อุตส่าห์สละแม้กระทั่งชีวิตเพื่อตรัสรู้ธรรมมาสั่งสอนพวกเรา แล้วเราจะละเลยคำสอนของพระองค์ไปทำชั่วได้อย่างไร หิริก็เกิดขึ้น

6. คำนึงถึงครูอาจารย์ สถานศึกษา ว่าเราก็ศิษย์มีครู สถาบันเราก็มีชื่อเสียงไปทั่วแล้วเราจะมาทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงได้อย่างไร หิริก็เกิดขึ้น

4) **โอตตัปปะ** คือ ความกลัวต่อผลของบาป ว่าเมื่อถ้าเราคิดชั่ว พูดชั่ว หรือทำชั่วไปแล้ว สิ่งที่มาคือ วิบาก ที่ทุกซ์ทรมานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วิธีการฝึกให้เป็นคนมีโอตตัมปะ

1. คำนึงถึงว่าคนอื่นจะตำหนิติเตียนเอาได้ เมื่อกลัวคนอื่นตำหนิ โอตตัมปะก็เกิดขึ้น
2. คำนึงถึงโทษที่จะได้รับ ว่าถ้าหากเราไปทำผิดเข้า ตำรวจจับได้เราต้องติดคุก บาปกรรมจะส่งผลให้ถูกลงโทษแน่ โอตตัมปะก็เกิดขึ้น
3. คำนึงถึงภัยในทุคติ ว่าเราถ้าเราทำผิด ทำชั่ว อีกหน่อยจะต้องไปเกิดในอบาย เป็น สัตว์นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน เมื่อกลัวการไปเกิดในอบายโอตตัมปะก็เกิดขึ้น

5) **สุตะ** คือ หมั่นฟังธรรมและศึกษาธรรมเพื่อให้ได้ฟังและรู้สิ่งที่ตนไม่เคยรู้ และเพิ่มพูนความรู้ที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ขึ้นไป แล้วศึกษาให้แตกฉาน ทั้งความรู้ทางโลก และทางธรรม

6) **จาคะ** คือ รู้จักเสียสละแบ่งออกเป็น 2 ประการ

1. การสละสิ่งของเป็นทาน เป็นการกำจัดความตระหนี่ออกจากใจ จะทำให้เป็นที่รักของคนทั้งหลาย
2. สละอารมณ์ที่ไม่ดีเป็นทาน คือ สละอารมณ์โกรธ พยาบาทออกไป และให้อภัย-ทาน ซึ่งจะส่งผลให้ใจของเราผ่องใสไม่ขุ่นมัว และไม่จองเวรกับใคร

7) **ปัญญา** เป็นข้อที่สำคัญที่สุด เพราะสาเหตุที่ทำให้เป้าหมายชีวิตของเราคลอนแคลนนั้น เป็นเพราะใจของเราขาดความมั่นคง ซึ่งการฝึกสมาธิภาวนา เป็นการฝึกใจโดยตรง ทำให้ใจของเรามีพลัง มีความหนักแน่นเข้มแข็งในการรักษาเป้าหมายของชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ และมีปัญญารู้จักการวางเป้าหมายของชีวิตได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ดีแล้ว

ดังนั้น ถ้าเราสามารถสร้างอริยทรัพย์ให้เกิดขึ้นได้ในตนดังนี้แล้ว และหมั่นสั่งสมอริยทรัพย์จนติดเป็นนิสัย ให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น ขึ้นไป เราก็จะห่างไกลจากความเสื่อมทั้งในภพนี้และภพหน้าอย่างแน่นอน

บทที่ 6
อานิสงส์ของการ
สร้างตัวสร้างฐานะ
ตามพุทธวิธี

เนื้อหาบทที่ 6

อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

6.1 ความรวยเริ่มต้นที่ความเข้าใจถูกต้องตามความจริงของโลกและชีวิต

6.2 เบื้องหลังความยากจนข้ามภพข้ามชาติ

6.2.1 คนยากจน

6.2.2 คนอยากจน

6.2.3 คนจนยาก

6.3 เบื้องหลังความรวยข้ามภพข้ามชาติ

6.3.1 เมณฑกเศรษฐี ผู้มีสมบัติมากมายดักไม่พร่อง

6.3.2 ชฎิลเศรษฐี ผู้มีภูเขาทองดักไม่พร่อง

6.3.3 โขติกเศรษฐี ผู้มีสมบัติจักรพรรดิ

6.3.4 นายบุญมหาเศรษฐี ผู้มีสมบัติอัครรรย

6.3.5 อนาถปิณฑิกเศรษฐี มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา

6.3.6 มหาอุบาสิกาวิสาลชา มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา

6.4 อานิสงส์ในปัจจุบันของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

6.4.1 รวยปัญญา

6.4.2 รวยศีลธรรม

6.4.3 รวยเกียรติยศ

6.4.4 รวยมิตรดี

6.4.5 รวยทรัพย์

6.4.6 รวยบุญ

1. อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี คือ

ในเบื้องต้น ย่อมสามารถกำจัด ความเจ็บ ความจน ความโง่ออกไปจากชีวิตได้ และได้พบความสุขในปัจจุบัน

ในเบื้องต้น ใจย่อมไม่เศร้าหมอง เมื่อหลับตาลาโลกไปย่อมมีเสบียงบุญติดตัวไปมาก ได้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสุคติภูมิ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละภพชาติให้ดีขึ้นได้ตามลำดับ

ในเบื้องปลาย เมื่อบุญบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว ความสมบูรณ์แบบทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติย่อมบังเกิดขึ้น หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมได้บรรลุธรรมตาม แต่หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่บังเกิดขึ้น ย่อมเป็นผู้ตรัสรู้ธรรมโดยชอบด้วยตนเอง

การจะเข้าใจในอานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีได้มากยิ่งขึ้น ต้องมีความเข้าใจในเรื่อง “วงจรการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร” และ “กฎเกณฑ์ของโลกและชีวิตตามความเป็นจริง” ยกตัวอย่างเช่น มีความเข้าใจดีกว่า กฎแห่งกรรมมีจริง ความดีความชั่วมีจริง บุญบาปมีจริง โลกนี้โลกหน้ามีจริง นรกสวรรค์มีจริง เป็นต้น

2. ความรวยเริ่มต้นที่ความเข้าใจถูกต้องตามความจริงของโลกและชีวิต

วงจรแห่งความเสื่อม คือ

ในตัวของคนทุกคนมีกิเลสอยู่ในตน หากยอมให้กิเลส คือ โลภ โกรธ หลง บิบบังคับตนเองให้สร้างกรรมชั่ว เมื่อได้ทำกรรมแล้ว ผลของกรรม คือ วิบากชั่ว ก็จะตามมาให้ผลกับชีวิตของบุคคลนั้น คือ เพราะมีความโลภจึงต้องจน เพราะความโกรธจึงต้องเจ็บตัว และเพราะความหลง จึงต้องกลายเป็นคนโง่เขลา แล้วก็จน-เจ็บ-โง่ ชั่วๆ ซากๆ อย่างไม่รู้จบสิ้น เพราะโดนกิเลสบังคับให้ทำชั่วและรับกรรมชั่วที่ตัวทำนั่นเอง

วงจรแห่งความเจริญ คือ

ในตัวของคนทุกคนแม้จะมีกิเลสอยู่ในตน แต่ก็ไม่ยอมทำความชั่วตามอำนาจกิเลส แต่ได้ทวนกระแส สร้างสัมมาทิฐิขึ้นในใจ แล้วดำเนินชีวิตด้วยการกระทำที่ดีอย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพัน ผลคือวิบากดีๆ ก็จะตามมาให้ผล ชีวิตก็จะมีแต่ความสุข เพราะไม่โลภ แต่ให้ทาน จึง

ได้ร่ำรวย เพราะไม่โกรธ แต่มีความเมตตา จึงได้แข็งแรง เพราะไม่หลง แต่หมั่นเจริญสมาธิภาวนา จึงได้ฉลาด กลายเป็นที่มาของทรัพย์สินสมบัติ รูปสมบัติ คุณสมบัติในการสร้างบุญบารมีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป จนกว่าจะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

3. ประเภทคนจน

คนยากจน คือ คนที่มีนิสัยเสียๆ 3 อย่างในตัว ได้แก่

1. เป็นคนที่มีนิสัยตระหนี่อยู่ในใจ ไม่รู้จักให้ทาน สักสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยประมาทในการดำเนินชีวิต มีทรัพย์แต่ก็ไม่ทำบุญ
3. เป็นคนมีนิสัยเกียจคร้านไม่ทำงาน เอาแต่เที่ยวเตร่ สนุกสนาน

คนออยากจน คือ คนที่มีนิสัยเสียๆ 3 อย่างอยู่ในตัว ได้แก่

1. เป็นคนที่มีนิสัยตระหนี่อยู่ในใจ ไม่รู้จักให้ทาน สักสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยประมาทในการดำเนินชีวิต มีทรัพย์แต่ก็ไม่ทำบุญ
3. เป็นคนมีนิสัยเกียจคร้านไม่ทำงาน เอาแต่เที่ยวเตร่ สนุกสนาน

คนจนยาก คือ คนที่มีนิสัยดี ๆ อยู่ในตัว 3 ประการ คือ

1. เป็นคนที่มีนิสัยชอบให้ทานอยู่ในใจ หมั่นให้ทาน สักสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต หาทรัพย์ได้ก็นำมาทำบุญ
3. เป็นคนมีนิสัยขยันมีความเพียรในการทำงาน ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ สมฐานะ

4. เบื้องหลังความรวยข้ามภพข้ามชาติ คือ การเป็นคนที่มีนิสัยไม่ตระหนี่ ไม่ประมาท ขยันสร้างทานบารมี และรู้หลักวิชาของการสร้างความรวยถาวรข้ามภพข้ามชาติ หมายความว่า รู้ว่าทรัพย์ที่ตนเองหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรจนกระทั่งสร้างฐานะขึ้นมาได้นั้น การจะนำทรัพย์นั้นติดตัวไปข้ามภพข้ามชาติมีเพียงวิธีเดียวคือการเปลี่ยนโลกีย์ทรัพย์ให้เป็นอริยทรัพย์ คือ บุญ ด้วยการทำทานในเนืองนาบุญ ในบุคคลผู้ที่ควรแก่การรับ สมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เท่านั้น เพราะอำนาจของบุญที่สั่งสมไว้ดีแล้วนั้นจะบันดาลความสุข ความสำเร็จให้ได้ อย่างอัศจรรย์ จนคนธรรมดาไม่อาจจะจินตนาการไปถึง ลักษณะของผู้มีบุญในอดีตได้

5. อานิสงส์ในปัจจุบันของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี คือ 1) รวยปัญญา 2) รวยศีลธรรม 3) รวยเกียรติยศ 4) รวยมิตรดี 5) รวยทรัพย์ 6) รวยบุญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจถูกในเรื่องจุดเริ่มต้นของความรวย
2. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจถูกถึงเบื้องหลังความยากจนข้ามภพข้ามชาติ
3. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจถูกถึงเบื้องหลังความยากรวยข้ามภพข้ามชาติ
4. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายอานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

บทที่ 6

อานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

เมื่อใครได้สร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีมาตามลำดับตั้งแต่บทที่ 1 - 5 อย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันแล้ว ย่อมได้รับอานิสงส์มากมาย แต่สรุปโดยย่อ ก็คือ

ในเบื้องต้น ย่อมสามารถกำจัด ความเจ็บ ความจน ความโง่ออกไปจากชีวิตได้ และได้พบความสุขในปัจจุบัน

ในเบื้องกลาง ใจย่อมไม่เศร้าหมอง เมื่อหลับตาลาโลกไปย่อมมีเสปียงบุญติดตัวไปมาก ได้เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสุคติภูมิ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละภพชาติให้ดีขึ้นได้ตามลำดับ

ในเบื้องปลาย เมื่อบุญบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว ความสมบูรณ์แบบทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติย่อมบังเกิดขึ้น หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมได้บรรลุธรรมตาม แต่หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่บังเกิดขึ้น ย่อมเป็นผู้ตรัสรู้ธรรมโดยชอบด้วยตนเอง

การจะเข้าใจในอานิสงส์ของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีได้มากยิ่งขึ้น ต้องมีความเข้าใจในเรื่อง “วงจรการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร” และ “กฎเกณฑ์ของโลกและชีวิตตามความเป็นจริง” ยกตัวอย่างเช่น มีความเข้าใจถูกว่า กฎแห่งกรรมมีจริง ความดีความชั่วมีจริง บุญบาปมีจริง โลกนี้โลกหน้ามีจริง นรกสวรรค์มีจริง เป็นต้น

ความเข้าใจถูกเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดและกฎแห่งกรรมนี้ ย่อมทำให้มองออกว่า เมื่อใครได้ทำกรรมดีไว้มากมาย กรรมดีนั้นก็จะส่งผลให้ได้วิบากดีมากมาย แต่หากทำกรรมชั่วไว้มากมาย กรรมชั่วนั้นก็จะส่งผลให้ได้วิบากชั่วมากมายเช่นกัน ชีวิตของคนจึงมีทั้งความเสื่อมและความเจริญเป็นวงจรอยู่ในวัฏสงสารอย่างนี้ไปจนกว่าจะปราบกิเลสได้หมดสิ้น

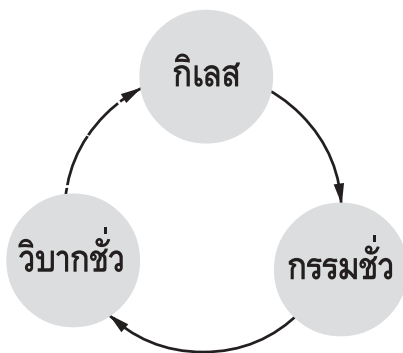
นั่นก็หมายความว่า การที่ชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่าจะดีหรือเลว จะรวยหรือจน จะเจ็บป่วยหรือแข็งแรง จะฉลาดหรือโง่เขลา ย่อมมีที่มาที่ไปจากกรรมที่ตนกระทำทั้งสิ้น หากได้ศึกษาถึงเบื้องหลังวงจรความเสื่อมและความเจริญแล้ว ก็ย่อมสามารถออกแบบชีวิตของเราได้ว่า ชีวิตต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างจึงถูกต้องสมบูรณ์แบบทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การกำจัดกิเลส เพราะความสำเร็จทุกอย่างในชีวิตเป็นสิ่งที่เราลิขิตได้เองด้วยการ

กระทำของเราเอง แล้วเราก็จะพบว่าอานิสงส์ผลบุญต่างๆ ที่ทำให้ชีวิตเกิดความสุขรุ่งเรืองในทุกขณะจิต ทุกอย่างไม่มีคำว่าบังเอิญ มีแต่มาจากการกระทำของเราที่ทำอย่างถูกต้องหลักวิชา ทำอย่างต่อเนื่องเป็นนิสัย และเอาชีวิตของเราเป็นเดิมพันทั้งนั้น

6.1 ความรวบเริ่มต้นที่ความเข้าใจถูกต้องตามความจริงของโลกและชีวิต

ความจริงของโลกและชีวิตมีอยู่ว่า ทุกชีวิตตกอยู่ในกระแสของวัฏฏะ คือ วงจรชีวิต และวงจรชีวิตของมนุษย์และสรรพชีวิตทั้งหลายในโลกอยู่ภายใต้หลักของเหตุและผลเรียกอีกอย่างว่ากฎแห่งกรรม ซึ่งครอบคลุมการกระทำทั้งหมดของชีวิตทั้งหลาย

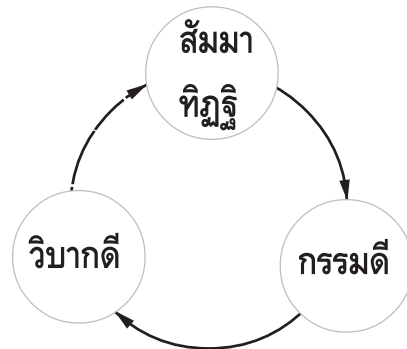
วงจรชีวิต¹ นั้น มีอยู่ 2 วงจร คือ

1. วงจรแห่งความเสื่อม

1. วงจรแห่งความเสื่อม

ในตัวของคนทุกคนมีกิเลสอยู่ในตน หากยอมให้กิเลส คือ โลภ โกรธ หลง บีบบังคับตนเองให้สร้างกรรมชั่ว เมื่อได้ทำกรรมแล้ว ผลของกรรม คือ วิบากชั่ว ก็จะตามมาให้ผลกับชีวิตของบุคคลนั้น คือ เพราะมีความโลภ จึงต้องจน เพราะความโกรธจึงต้องเจ็บตัว และเพราะความหลง จึงต้องกลายเป็นคนโง่เขลา แล้วก็จน-เจ็บ-โง่ ซ้ำๆ ซากๆ อย่างไม่รู้จบสิ้น เพราะโดนกิเลสบังคับให้ทำชั่วและรับกรรมชั่วที่ตัวทำนั่นเอง

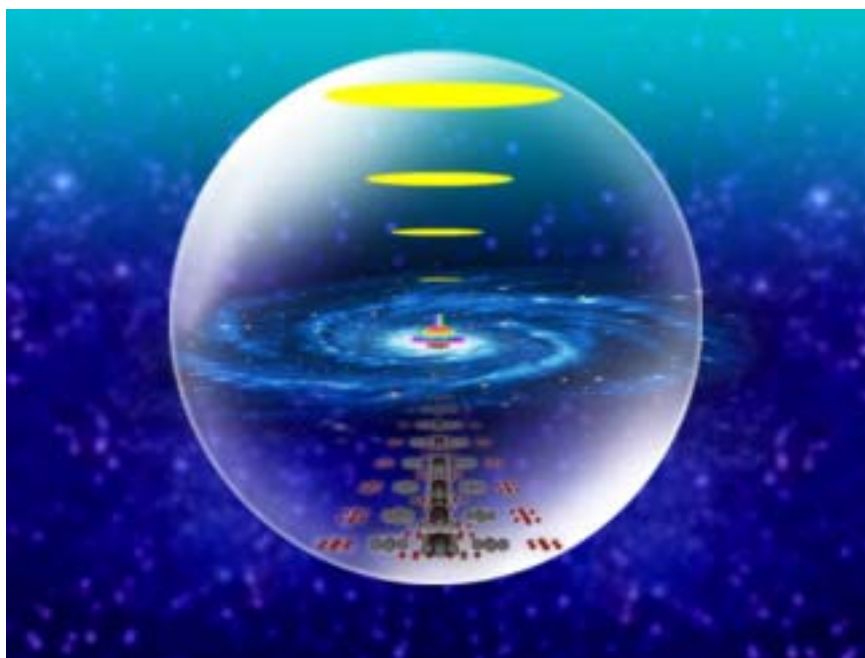
2. วงจรแห่งความเจริญ

¹ เรื่องวงจรชีวิตศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในวิชา GL203 กฎแห่งกรรม

2. วงจรแห่งความเจริญ

ในตัวของคนทุกคนแม้จะมีกิเลสอยู่ในตน แต่ก็ไม่ยอมทำความชั่วตามอำนาจกิเลส แต่ได้ทวนกระแส สร้างสัมมาทิฐิขึ้นในใจ แล้วดำเนินชีวิตด้วยการกระทำที่ดีอย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพัน ผลคือวิบากดี ๆ ก็จะตามมาให้ผล ชีวิตก็จะมีแต่ความสุข เพราะไม่โลภ แต่ให้ทาน จึงได้ร่ำรวย เพราะไม่โกรธ แต่มีความเมตตา จึงได้แข็งแรง เพราะไม่หลง แต่หมั่นเจริญสมาธิภาวนา จึงได้ฉลาด กลายเป็นที่มาของทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ คุณสมบัติในการสร้างบุญบารมีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกว่าจะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

วงจรชีวิตทั้ง 2 วงจร คือ วงจรแห่งความเสื่อม และวงจรแห่งความเจริญ เมื่อทุกคนได้กระทำลงไปแล้ว ผลของวิบากนั้นก็จะส่งผลให้ชีวิตไปเสวยผลในภพภูมิต่างๆ หากตกอยู่ในวงจรแห่งความเสื่อมก็จะตกต่ำอยู่ในภพภูมิของ นิรยภูมิ เปตภูมิ อสุรกายภูมิ ดิรัจฉานภูมิ หรือมนุษย์ที่มีแต่ทุกข์ยากลำบาก หรือหากอยู่ในวงจรแห่งความเจริญก็จะไปเสวยผลไปในภพภูมิสูงๆ ของเทวภูมิขึ้นไป หรือหากเป็นมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ที่มีแต่ความสุข ดังแผนภูมิ ๑ ต่อไปนี้

แผนภูมิจักรวาล

¹ เรื่องภพภูมิต่างๆ ศึกษารายละเอียดได้ในวิชา GL101 จักรวาลวิทยา

เมื่อเข้าใจถึงวงจรชีวิตดีแล้ว ย่อมจะทราบได้ว่าหากไม่มีความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงของโลกและชีวิตแล้ว จะไม่เข้าใจได้เลยว่า อะไรเป็นสาเหตุจุดเริ่มต้นของความรวยและความจน แต่หากมีความเข้าใจถูกต้องแล้ว ผลของความเข้าใจถูก คือ มีปัญญาในการดำเนินชีวิตตามพุทธวิธี 3 ประการ

- 1) มีเป้าหมายชีวิต 3 ระดับ คือ บนดิน บนฟ้า และเหนือฟ้า
- 2) เห็นโทษของความยากจนและไม่ยอมแพ้ความยากจน
- 3) สร้างความรวยตามพุทธวิธีอย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพัน

6.2 เบื้องหลังความยากจนข้ามภพข้ามชาติ

เบื้องหลังที่แท้จริงของความจนข้ามภพข้ามชาติ คือ ความตระหนี่ ความประมาท และความเกียจคร้าน

6.2.1 คนยากจน

คนยากจน คือ คนที่มีนิสัยเสียๆ 3 อย่างในตัว ได้แก่

1. เป็นคนที่มีนิสัยตระหนี่อยู่ในใจ ไม่รู้จักให้ทาน สักสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยประมาทในการดำเนินชีวิต มีทรัพย์แต่ก็ไม่ทำบุญ
3. เป็นคนมีนิสัยเกียจคร้านไม่ทำงาน เอาแต่เที่ยวเตร่ สนุกสนาน

คนประเภทนี้จะมีนิสัยเสียๆ ทั้ง 3 ประการอยู่ในตัวเมื่อภพชาติในอดีต แม้เป็นคนรวยในชาตินั้นก็เป็นคนรวยที่รื้อฝักรวยของตนเองให้มลายหายสูญ เมื่อกลับมาเกิด ก็ย่อมต้องพบกับความจน จึงเป็นคนยากจนในปัจจุบัน

เพียงแค่นิสัยเสียๆ ข้อใดข้อหนึ่งอยู่ในตัว ชีวิตก็จะพบกับความยากจน จะสร้างฐานะอย่างไรก็ไม่มีทางเจริญรุ่งเรือง หากยังมีนิสัยเสียๆ ทั้ง 3 ข้อ แล้วไม่ยอมแก้ไข ตลอดทั้งชีวิตก็ยากที่จะมีชีวิตที่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองได้ ดังตัวอย่างของ อานันทเศรษฐี เป็นต้น

อานันทเศรษฐี ผู้ทำลายฝักรวยของตนเองข้ามชาติ

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปกับพระอานนท์ ซึ่งเป็นปัจฉาสมณะตามเสด็จไป

พระองค์ทรงชี้ให้ดูเด็กขอทานคนหนึ่งแล้วก็ตรัสกับพระอานนท์ว่า อานนท์ เด็กขอทานที่มีร่างกายอัปลักษณ์ ผอมโซน่าเกลียดเหมือนผีที่ตกลงไปในโคลนอย่างนั้น เด็กคนนี้เป็นอานันทเศรษฐีผู้มีสมบัติมาก แต่ว่าเป็นคนตระหนี่ ห้ามบุตรหลานทุกคนบริจาคทาน ห้ามให้แต่ให้หวงแหนทรัพย์เอาไว้ เพราะกลัวทรัพย์จะหมดจะสูญหายไป ความตระหนี่นั้นครอบงำอานันทเศรษฐีมาตลอดชาติ ลูกหลานก็ไม่กล้าขัดใจพ่อ เมื่อพ่อบังคับและสอนไม่ให้บริจาคทานให้มีความตระหนี่เหนียวแน่น ก็ไม่กล้าทำ ไม่กล้าให้ทาน อานันทเศรษฐีได้ฝังทรัพย์เอาไว้ 5 แห่ง เพราะกลัวว่าคนอื่นจะมาลักมาขโมย หรือกลัวคนอื่นจะมาขอ กลัวว่าตนจะไม่มีบริโภคนะ มี ความตระหนี่เป็นอย่างนั้นอยู่ตลอดชาติ ทั้งตระหนี่ด้วยตัวเอง บังคับให้คนอื่นตระหนี่ และยังสอนให้คนอื่นตระหนี่ด้วย เป็นอย่างนั้นจนกระทั่งในที่สุดก็ละโลก

เมื่อละโลกไปแล้ว ด้วยอำนาจของความตระหนี่ที่เข้าไปครอบงำจิตใจ หุ้มห่อเห็น จำ คิด รู้ อยู่ในกลางกายละเอียดของอานันทเศรษฐี กรรมนั้นดึงดูดให้ไปเกิดในตระกูลของคน จันทาลที่ยากจน จันทาลแปลว่าลูกครึ่ง หาเลี้ยงชีพด้วยการขอทาน เมื่ออยู่ในครรภ์มารดา ก็พลอยทำให้มารดาอดอยากยิ่งขึ้นไปอีก ขนาดยังไม่คลอด ยังอยู่ในครรภ์มารดาเท่านั้น ความตระหนี่ยังส่งกระแสครอบงำไปถึงมารดา ไม่ว่าจะไปขอทานที่ไหนก็ลำบากมาก ที่จนอยู่แล้ว ก็ยิ่งกลายเป็นคนจนในหมู่ญาติที่เดียว เป็นมหาทุคตะ จนแล้วจนอีก

พอคลอดออกมาแล้ว ไม่ว่าพ่อแม่จะอุ้มพาไปที่ไหนก็ขอทานไม่ได้ เพราะกระแสแห่งความตระหนี่ที่อยู่ในกลางกายของลูก ทำให้เกิดมามีหน้าตาอัปลักษณ์ ผลักดันสมบัติ และปกปิดบดบังความเมตตาของผู้ที่ได้พบเห็น ไม่ให้เกิดความสงสาร เป็นอย่างนั้น จนกระทั่งพ่อแม่มาปรึกษากันว่ามันเป็นเพราะอะไร ทำไมแต่ก่อนนั้นเราขอทานยังประสบความสำเร็จ จะผ่านไประยะไหนก็มีคนเมตตาปราณีสงสารให้ปัจจัยสี่มาพอให้เราเลี้ยงชีพได้แต่ตั้งแต่ลูกคนนี้เกิดมาทำไมไปที่ไหนมันมักจะทुरुกันดาร อดคัดตลอดเวลา แต่ก็ยังอดทนเลี้ยงดูลูกเรื่อยมา จนกระทั่งลูกโตพอสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ก็บอกกับลูกว่า “ลูกเอ๋ยเอากระเบื้องอันนี้ไป แล้วต่างคนต่างไปเถอะ แม่พ่อกับแม่จะรักลูกแค่ไหน ถ้าขึ้นเอาลูกไปด้วยก็คงจะอดอยาก คงเป็นเพราะลูกนี้แหละ” เพราะฉะนั้นให้ลูกออกไปเลี้ยงชีพด้วยตัวเอง ลูกก็ต้องจำใจไป เมื่อพ่อแม่ตัดขาดแล้วก็ตะเกียกตะกายไปแสวงหาทรัพย์เพื่อจะเลี้ยงชีพตัวเอง แต่ไปทางไหนก็ตามมักจะ ไม่ค่อยจะได้ เพราะกระแสแห่งความตระหนี่ที่ซ่อนอยู่ในกลางกายตรงนั้น มันส่งกระแสผลักดันสมบัติ แล้วก็ดึงดูดวิบัติเข้าหาตัวตลอดเวลา

กระแสแห่งความตระหนี่นี้ ถ้ามองไปตรงกลางด้วยธรรมจักขุของธรรมกาย เราจะเห็น

มันเป็นดวงสีดำๆ ซึ่งเรียกว่า กัณหาธรรม ธรรมดำครอบงำอยู่ ครอบงำบังคับในเห็น ในจำ ในคิด ในรู้ บังคับให้เกิดความหวงแหนทรัพย์ เสียหายทรัพย์ และให้ความโลภบังเกิดขึ้น มันอยู่ในกลางตรงนั้น มันบังคับกันอยู่แล้วก็จะดึงดูดวัตถุเข้ามา และก็ผลักดันสมบัติออกไป มันติดอยู่ตรงนั้น ใครมีความตระหนี่ก็จะเป็นอย่างนี้แหละ จิตมันถูกบังคับอยู่

เมื่อลูกขอทานอดีตอาณันทเศรษฐีตะเกียกตะกายช่วยเหลือตัวเองไปจนถึงบ้านของตน เกิดระลึกชาติได้ว่า ก่อนที่เราจะมาเป็นอย่างนี้ เราเคยเป็นอย่างนั้นมาก่อน เห็นบ้านช่องใหญ่ โตที่เดียว เห็นหลานเดินเล่นอยู่ จำเรื่องราวในอดีตของตนเมื่อยังเป็นอาณันทเศรษฐีได้แม่นยำ เหมือนเรื่องเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวานนี้ และด้วยสัญญาเก่าๆ จึงมีความรู้สึกนึกคิดว่า เรายังเป็นอาณันทเศรษฐีอยู่ ตรงนี้ก็เป็นที่น่าคิดว่า สมบัติเป็นของผลัดกันชม ใครมีบุญก็สามารถที่จะดึงดูดสมบัตินั้นมาได้ ถ้าใครหมดบุญแล้วไม่ได้สร้างบุญใหม่ต่อ ทรัพย์แม้เคยเป็นของตน มาก่อน ก็ไม่อาจที่จะบริโภคได้ เหมือนอย่างอดีตอาณันทเศรษฐีตอนนี้ ที่เห็นปราสาทที่ตัวเคยสร้างมาก่อน ของของตัวแท้ๆ สร้างมากับมือ สมบัติฝังอยู่ก็รู้อยู่ เห็นอยู่ จำได้ แต่ไม่มีสิทธิ์บริโภคใช้สอย เห็นชัดๆ แต่นำมาใช้ไม่ได้เลย เพราะไม่มีบุญ ในที่สุดก็เดินเข้าไปในบ้านนั้น หลานของตัวเองแท้ๆ เห็นแล้วก็ตกใจที่เห็นเด็กขอทานเข้ามาในบ้าน หน้าตาอัปลักษณ์เหมือนผีที่ตกลงไปในโคลน คือน่าเกลียดน่ากลัวมาก จึงร้องไห้วิ่งไปบอกพ่อ พ่อซึ่งก็คือลูกชายของอาณันทเศรษฐี เห็นเข้าก็ไม่รู้จัก เพราะว่าอดีตพ่อของตัวเองมาเกิดอยู่ในยูนิฟอร์มใหม่ เกิดเป็นลูกคนขอทานแถมร่างอัปลักษณ์อย่างนี้ ใครจะไปจำได้ เมื่อจำไม่ได้ก็จับโยนออกมาข้างนอกไม่ให้เข้าบ้าน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมด้วยพระอาณันทเสด็จไปถึงก็ทรงบอกให้ลูกชายของอาณันทเศรษฐีทราบว่า นี่คือพ่อของตนในอดีตชาติ เขากราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า แล้วข้าพระองค์จะเชื่อได้อย่างไร พระองค์ตรัสว่าเขาจำที่ฝังสมบัติได้ ในที่สุดเด็กขอทานอดีตอาณันทเศรษฐีก็นำไปชี้ที่ฝังสมบัติได้ถูกต้องทุกแห่ง

เพราะฉะนั้นความตระหนี่ไม่ดีเลยความตระหนี่จะนำไปเกิดในตระกูลที่ยากจนเชยใจ ผู้ที่เกิดมาชาตินี้ทุกข์ยากลำบาก ตั้งแต่เข้าก็ทำงานไปจนกระทั่งถึงกลางคืนอย่างนั้น ชยันหมั่นเพียรมาขนาดนี้ แต่ทำไมเรายังไม่เป็นเศรษฐีเสียที ทำไมลำบากอย่างนี้อยู่ตลอดชาติ ก็ให้รู้ไว้จะได้ทำอย่างท่านอาณันทเศรษฐีนั้นแหละ คือมีความตระหนี่เสียหายทรัพย์ ไม่สร้างทานบารมี เพราะฉะนั้นเมื่อหมดบุญก็ไม่สามารถรักษาสมบัติอันนั้นได้ กระแสแห่งความตระหนี่ ก็ดึงดูดไปสู่ที่ยากจนที่ลำบากอย่างนี้

6.2.2 คนอยากจน

คนอยากจน คือ คนที่มีนิสัยเสียๆ 3 อย่างอยู่ในตัว ได้แก่

1. เป็นคนที่มีนิสัยตระหนี่อยู่ในใจ ไม่รู้จักให้ทาน สักสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยประมาทในการดำเนินชีวิต มีทรัพย์แต่ก็ไม่ทำบุญ
3. เป็นคนที่มีนิสัยเกียจคร้านไม่ทำงาน เอาแต่เที่ยวเตร่ สนุกสนาน

คนอยากจน มี 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 เป็นคนรวยที่อยากจน

ในปัจจุบัน เป็นคนร่ำรวยเพราะขยันทำมาหากินจนสร้างตัวสร้างฐานะขึ้นมาได้สำเร็จ และมีบุญเก่าที่ได้ทำไว้ในภพชาติอดีตตามมาส่งผลจึงช่วยให้สร้างฐานะขึ้นมาได้ แต่กลับมีนิสัยเสียๆ ข้อ 1 และข้อ 2 อยู่ในตัว แม้ความรวยในชาตินี้จะยังมีอยู่ แต่เมื่อใดบุญเก่าหมดลง ก็จะเป็นคนอยากจนทันที แม้จะขยันเพิ่มขึ้นอย่างไรก็ไม่อาจจะพลิกกลับขึ้นมาได้ และเมื่อละจากโลกนี้ไป ภพชาติต่อไปก็จะเกิดมายากจนเพราะได้เปลี่ยนโอกาสมีทรัพย์แต่ไม่ยอมทำบุญให้เป็นวิกฤตจึงต้องเกิดมาจน

ประเภทที่ 2 เป็นคนจนที่อยากจนต่อไปอีก

ในปัจจุบัน เป็นคนยากจนอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีนิสัยเสียๆ ทั้ง 3 ข้ออยู่ในตัว คนประเภทนี้ไม่มีทางจะสร้างฐานะขึ้นมาได้ จึงต้องใช้ชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก ขาดทั้งทรัพย์ ขาดทั้งบุญ ขาดทั้งความขยัน หากไม่กำจัดนิสัยเสียๆ ทั้ง 3 ข้อให้หมดไปจากตัว ก็วยิ่งกลายเป็นคนยากจนหนักเข้าไปอีก จากที่เป็นคนจน ก็จะกลายเป็นคนขอทาน และก็จะกลายเป็นมหาทุกข์

ตัวอย่างของคนอยากจนที่เห็นได้ในสมัยพุทธกาลมีหลายคน ตัวอย่างเช่น นางเรวดี ผู้เป็นภรรยาของนนทียะมานพ เป็นต้น

นางเรวดี ผู้ทำลายโอกาสให้เป็นวิกฤต

ในอดีตกาล ณ กรุงพาราณสี มีตระกูลมั่งคั่งใหญ่โตตระกูลหนึ่ง เป็นตระกูลสัมาทิภูริ มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เมื่อบุตรของเศรษฐีชื่อ นันทียะ เจริญวัยขึ้นบิดาจึงได้ส่งนางเรวดีมาเป็นสะใภ้ของตน แต่นางเป็นคนไม่มีศรัทธา มีความตระหนี่ นันทียะจึงไม่ปรารถนาที่จะแต่งงานด้วย

บิดาจึงออกอุบายให้นางเรวดีมาอยู่ในเรือนและให้นางแกล้งทำเป็นคนมีศรัทธา หมั่นอุปัฏฐากบำรุงพระภิกษุสงฆ์ นางจึงฝืนใจทำ ทั้งๆ ที่ใจจริงไม่ได้มีความเคารพเลื่อมใส นันทิยะเมื่อเห็นนางมีจิตเลื่อมใสแล้ว จึงยอมแต่งงานกับนาง

เมื่อบิดามารดาเสียชีวิตรลง นันทิยะมอบความเป็นใหญ่ให้ภรรยา ส่วนตนเองได้บำเพ็ญทานอย่างเต็มที่เป็นประจำยิ่งทำก็ยิ่งมีศรัทธาเพิ่มขึ้น คราวหนึ่งเขาสร้างศาลาจตุรมุขหลังใหญ่มี 4 ห้อง ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พร้อมด้วยตั่งเตียง ที่นั่ง ที่นอน และอุปกรณ์ต่างๆ ครบถ้วนบริบูรณ์ ในวันฉลองศาลาได้อาราธนาพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุข เมื่อจะถวายศาลาจึงหลั่งน้ำทักษิโณทกลงบนพระหัตถ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในขณะนั้นเอง ทิพยวิมานของนันทิยะอุบาสกอันรุ่งเรืองวิจิตรตระการตาเต็มไปด้วยรัตนะ 7 มีความสูงประมาณ 100 โยชน์ เป็นวิมานที่งดงามสว่างไสวเรืองรองพร้อมด้วยเหล่าเทพอัปสรหนึ่งพัน ได้บังเกิดขึ้น ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ทันที คือ เมื่อทำบุญในโลกมนุษย์ วิมานบนสวรรค์ก็เกิดขึ้นรอกำเลย

ต่อมาวันหนึ่ง เขาต้องไปค้าขายต่างเมืองนานหลายวันจึงสั่งให้นางเรวดีทำทานแทนจนกว่าจะกลับมา แต่นางให้คนเอาข้าวสุกและอาหารที่เหลือจากการบริโภค ใส่บาตรพระเมื่อพระภิกษุรับมาแล้วเห็นว่าเป็นคนไม่ควรแก่การชบฉันเมื่อกลับถึงวัดท่านจึงเทอาหารเหล่านั้นทิ้ง นางจึงได้โอกาสด่าบริภาษพระภิกษุเหล่านั้น เมื่อด่าจนหน้าใจแล้วก็กลับบ้านและได้เลิกให้ทานอีกต่อไป

เมื่อนันทิยะกลับมาจากต่างเมือง นางจึงเล่าเรื่องที่พระเทออาหารทิ้งให้ฟัง แต่นันทิยะเป็นผู้มีศรัทธาเต็มเปี่ยม จึงไม่เชื่อและได้สืบสวนดูจนรู้ความจริง จึงโกรธนาง ได้ขับไล่นางออกจากบ้านไป และเข้าไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับพระภิกษุสงฆ์ ทูลอาราธนาให้ปรับอาหารที่บ้านของตนดังเดิม

ต่อมา เมื่อนันทิยะเสียชีวิตรลง ได้ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นางเรวดีกลับมารับมรดกครอบครองสมบัติทั้งหมดวันนั้นเองขณะที่นางกำลังนอนหลับอยู่ ได้มีเสียงดังสนั่นจากฟากฟ้าว่า “ท่านทั้งหลาย อีก 7 วัน นางเรวดีจะต้องตาย แล้วไปตกนรก” เสียงนี้ทำให้ผู้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นพากันตกใจกลัว เป็นเสียงของยักษ์ตนหนึ่งที่ได้รับคำสั่งจากท้าวเวสสุวรรณ-มหาราชให้มาบอก

แล้วในวันที่ 7 เมื่อนางเสียชีวิตร ยักษ์ 2 ตนก็ไปรับนางมาดูวิมานของนันทิยะเทพบุตร ก่อนที่จะไปรับโทษในนรกนางถามยักษ์ว่า “วิมานนี้ มีรัศมีรุ่งเรืองเหมือนพระอาทิตย์งดงาม

วิจิตรสุดที่จะพรรณนาใครช่างมีบุญวาสนาได้เป็นเจ้าของวิมานอันสวยงามเช่นนี้” ยักษ์จึงบอกว่า “เจ้ายังจำนันทิยะได้ไหม เขาคือเจ้าของวิมานนี้ เพราะเขาเป็นผู้ไม่ตระหนี่ บำเพ็ญบุญกุศล ไม่เคยขาด”

นางกล่าวว่า “จำได้ เขาคือสามีของข้าเอง ข้าเป็นภรรยาของเขา ได้รับความเป็นใหญ่ในเรือนเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ บัดนี้เขาตายแล้วได้เสวยทิพย์วิมานแห่งนี้ ข้าเองเป็นภรรยาก็ควรจะได้อยู่ในวิมานนี้ด้วยเช่นกัน”

ยักษ์ทั้งสองจึงบอกว่า “อย่าเพ้อเจ้อฝันไปเลย นางผู้มีใจบาปเจ้าต้องไปอยู่ในนรกเท่านั้น แล้วจับแขนนางคนละข้าง จดกระซอกไปสู่नรก เมื่อถึงเขตอุสสทนรก ซึ่งเป็นชุมบริวารชั้นใน ล้อมรอบนรกชุมใหญ่แห่งหนึ่ง จึงกล่าวว่า “นรกนี่เป็นที่อยู่ของเจ้า เจ้าจะต้องได้รับทุกขทรมานอยู่ที่นี่” กล่าวแล้วยักษ์ก็อันตรธานหายไป

นายนิรยบาล 2 คน ก็ปรากฏขึ้น มีรูปร่างใหญ่มหึมาน่ากลัว เข้ามาจดกระซอกนางไป ยังชุมนรก นางตกใจมาก จึงถามนายนิรยบาลว่า “เหตุใดท่านจึงนำข้ามายังสถานที่สกปรก เต็มไปด้วยมูลและคูด ที่มึนกลิ่นเหม็นฟุ้งเช่นนี้” นายนิรยบาลจึงตอบว่า “ที่นี่เป็นที่รับกรรมของเจ้า เจ้าต้องอยู่ที่นี่ ชดใช้กรรม 1,000 ปีนรก”

นางจึงถามว่า “ข้าได้ทำผิดอะไรร้ายแรงจึงต้องมาอยู่ที่นี่จะขอไปอยู่ที่อื่นไม่ได้หรือ” นายนิรยบาลสันนิษฐานแล้วบอกว่า “ไม่ได้หรอก เจ้าเป็นคนใจบาปหยาบช้า ประพฤติทุจริตต่อว่าพระอรหันต์” แล้วนายนิรยบาลได้พรรณนาถึงโทษทัณฑ์ที่จะได้รับ นางฟังแล้วเกิดความสยอง จึงพร่ำพิไรรำพันว่า

“ขอให้ท่านได้โปรดเมตตา พาข้าพเจ้าไปส่งยังมนุษยโลกก่อนเถิด ข้ากลับไปแล้วจะหมั่นสร้างบุญกุศล ทำทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา จะไม่กระทำความอันหยาบช้า แม้เพียงเล็กน้อย ท่านโปรดอนุญาตเพื่อให้ข้าได้กลับไปทำสิ่งที่ดีงามก่อนเถิด”

นายนิรยบาลจึงกล่าวว่า “เจ้าเป็นผู้ประมาทแล้ว ตอนนี้จะมาร้องให้รำไรอยู่ทำไม จงเสวยผลกรรมที่เจ้าได้กระทำไว้เถิด ข้าไม่อนุญาตให้เจ้าไป” นางร้องไห้คร่ำครวญ แล้วขอร้องต่อไปว่า “ถ้าเช่นนั้น เมื่อท่านเห็นผู้ใดจะไปเกิดในภพมนุษย์โปรดเอ็นดูช่วยสั่งให้เขาไปบอกกับลูกของข้าด้วยว่า ขอให้เขาจงเร่งทำบุญ ให้ท่าน รักษาศีลและเจริญภาวนา อย่าได้ก่อกรรมทำเข็ญ ส่วนตัวข้าเมื่อพ้นทุกข์จากที่นี่แล้ว หากมีวาสนาได้เกิดเป็นมนุษย์อีก จะตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ จะทำบุญกุศลให้มาก จะสร้างศาลาและวิหาร จะไม่ประมาทในชีวิตอีกแล้ว

เมื่อใครไปสู่มนุษยโลกแล้วถูกถาม ก็พึงตอบว่า ขอท่านทั้งหลายจงถวายทาน ฆ่านุ่งหม

ที่นอน ข้าว น้ำ ในสมณพราหมณ์ผู้วางอาชญาแล้ว เพราะว่า คนตระหนี่ โกรธเคือง มีบาปธรรม ย่อมไม่ได้ความเป็นสหายของผู้ขึ้นสวรรค์ ดิฉันนั้นไปจากที่นี่ ได้กำเนิดเป็นมนุษย์แล้ว จักเป็นผู้รู้ถ้อยคำของผู้ขอทานสมบุรณ์ด้วยศีล จักกระทำบุญกุศลให้มาก ด้วยทาน สมจรียา สัจญมะ และทมะ ทานนิริยบาลได้โปรดเมตตาติฉันด้วยเถิด ดิฉันจักปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น จักตัดทาง เข้าไปในที่ที่เดินไปลำบาก จักชุดบ่อและตั่งน้ำไว้ ด้วยใจที่ผ่องใส ขอท่านจงให้โอกาสแก่ดิฉัน อีกครั้งด้วยเถิด ดิฉันจักเข้าจำอุโบสถประกอบด้วยองค์แปดตลอด 14 ค่ำ 15 ค่ำ 8 ค่ำแห่งปักข์ และตลอดปาฏิหาริย์ปักข์ สำรวมในศีลทุกเมื่อ และจักไม่ประมาทในทาน ผลกรรมนี้ดิฉันเห็น แล้วด้วยตนเอง”

นายนิรยบาลจึงกล่าวว่า “แม้เจ้าจะคิดได้ มันก็สายเกินไปเสียแล้ว” จากนั้นก็นำนาง ไปลงโทษอย่างแสนสาหัส¹ เพราะฉะนั้น ชาวพุทธอย่าได้ประมาทในชีวิต เมื่อมีบุญได้มาเกิด เป็นมนุษย์แล้ว ต้องเห็นคุณค่าของชีวิต เร่งสร้างบุญสร้างกุศลให้เต็มที่ เพราะชีวิตมนุษย์ ประเสริฐที่สุด ไม่ว่าจะเป็นฐานะเช่นใด เป็นคนร่ำรวย หรือไม่ร่ำรวย ก็ต้องเร่งชวนชวายสร้างบุญ ให้เต็มที่ สุดกำลัง ความสามารถ เพราะบุญจะบันดาลความสุข ความสำเร็จให้ แม้เป็นคนจน บุญก็ส่งผลให้เป็นคนรวยได้ คนรวยก็จะรักษาสมบัติไว้ได้ข้ามภพข้ามชาติ

6.2.3 คนจนยาก

คือ คนที่มีนิสัยดี ๆ อยู่ในตัว 3 ประการ คือ

1. เป็นคนที่มีนิสัยชอบให้ทานอยู่ในใจ หมั่นให้ทาน สังสมบุญกุศลให้กับตัวเอง
2. เป็นคนที่มีนิสัยไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต หาทรัพย์ได้ก็นำมาทำบุญ
3. เป็นคนมีนิสัยขยันมีความเพียรในการทำงาน ใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ สมฐานะ

คนประเภทนี้จะไม่มีทางยากจนได้เลย แม้ปัจจุบันจะเป็นคนจน แต่รู้จักฝึกฝนอบรม ตนเอง ให้มีนิสัยดี ๆ ทั้ง 3 ประการอยู่ในตัวแล้ว ความจนนั้นก็ค่อย ๆ หดสิ้นไป ชีวิตก็จะ กลับมาพลิกฟื้นขึ้นมาเป็นคนรวยได้ใหม่ ยิ่งมีนิสัยดี ๆ มากยิ่งขึ้นเท่าไร ก็จะสามารถยกระดับ ฐานะของตนให้สูงยิ่งขึ้นไปเท่านั้น ยิ่งถ้าหากเป็นคนรวยอยู่แล้ว โอกาสที่จะสร้างฐานะของ ตนให้เจริญรุ่งเรืองให้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไปก็จะทำได้มากขึ้นเท่านั้น ดังตัวอย่างของ ภัตตติกเศรษฐี เป็นต้น

¹ นิทานธรรมบทชั้นต้น, หน้า 220-226

ภัตตติกเศรษฐี ผู้หลุดพ้นวงจรความยากจนในวัฏสงสาร

ในครั้งอดีตกาล มีเศรษฐีคนหนึ่ง ชื่อคันธเศรษฐี ทราบว่ามีสมบัติอยู่ในสกุลเป็นอันมาก เขาเห็นว่าทรัพย์ที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้เหล่านั้น เมื่อตายแล้วก็เอาติดตัวไปไม่ได้ คนที่แสวงหาทรัพย์ไว้เป็นจำนวนมาก แล้วนำติดตัวไปไม่ได้ ได้ชื่อว่าไม่ฉลาดเลย เศรษฐีจึงคิดใหม่ว่า เมื่อนำติดตัวไปไม่ได้ ควรนำไปใช้ให้หมด เมื่อคิดเช่นนั้นแล้ว จึงให้บุคคลนำทรัพย์นั้นมาเป็นค่าเครื่องบริโภค คือค่าอาหารวันละแสนกหาปณะ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตซึ่งล้วนแต่มีราคาแพงทั้งนั้น ความฟุ่มเฟือยของคันธเศรษฐีนั้น เป็นที่รู้จักกันไปทั่วเมืองพาราณสี ขนาดว่าเวลาจะรับประทานอาหารยังต้องเชิญให้คนดูเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะอาหารและอุปกรณ์ทุกอย่างล้วนแต่เป็นของดีมีราคาแพงทั้งสิ้น

วันหนึ่ง ชายตัดฟืนมาเที่ยวในเมืองเพื่อมาพบเพื่อน เพื่อนก็บอกข่าวนี้ให้ทราบ แล้วชวนกันไปดูเศรษฐีบริโภค ซึ่งมีคนมุงดูอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว ขณะที่กำลังดูการบริโภคของเศรษฐีนั้น เขาเกิดความอยากกินอาหารเช่นนั้นบ้าง ขนาดที่ว่าไม่ได้ก็ยอมทีเดียว จึงร้องขออาหารเศรษฐี เศรษฐีไม่ยอมให้บอกว่า

“ถ้าให้ท่าน คนอื่นเขาก็จะขอบ้าง อาหารไม่ใช่ราคาเพียงเล็กน้อย มีราคาแพงเป็นแสนเชียวนะ”

ถึงขนาดนั้น ชายตัดฟืนก็ไม่อาจระงับความอยากในอาหารนั้นได้ จึงบอกเศรษฐีว่า ถ้าไม่ได้ เขาคงต้องตายแน่ เศรษฐีจึงบอกว่า

“เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน ถ้าเจ้าสามารถทำงานให้เราครบ 3 ปีเต็ม เราจะให้อาหารถาดหนึ่งที่มีความประณีตเหมือนกันเลย”

ด้วยความอยากบริโภคอาหาร ชายตัดฟืนจึงรับคำ ตั้งแต่นั้นมาเขาจึงได้มีชื่อใหม่ว่า นายภัตตภัตติกะ แปลว่ารับจ้างทำงานเพื่ออาหารเขาอยู่รับใช้เศรษฐี 3 ปีเต็ม โดยไม่มีข้อบกพร่องเลยแม้แต่น้อยคนของเศรษฐีได้มารายงานว่า

“บัดนี้ชายตัดฟืนนั้น ทำงานครบ 3 ปีแล้ว ท่านเศรษฐีจะให้ทำอย่างไร”

เศรษฐีจึงสั่งให้บริวารจัดของทุกอย่างทั้งเครื่องอาบน้ำทั้งผ้านุ่งห่มและอาหารในทำนองเดียวกันกับที่เศรษฐีได้ใช้ในวันนั้นพร้อมกับป่าวประกาศให้คนทั่วทั้งเมืองมาดูการบริโภค ครั้งยิ่งใหญ่ของชายตัดฟืนนั้น

ขณะที่เขากำลังเตรียมจะบริโภคนั่นเอง พระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ๆ ได้ตรวจดูว่าใครที่ควรจะไปโปรด ได้เห็นอุปนิสัยของชายตัดพินนั้น จึงเหาะมา แล้วยืนปรากฏอยู่เฉพาะหน้าของเขา ทันทีที่ชายตัดพินเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าเกิดความเลื่อมใสและคิดว่า กว่าเราจะได้อินอาหารที่ประณีตสักมื้อหนึ่ง ต้องทำงานให้เศรษฐีถึง 3 ปี แสดงว่าในอดีตชาตินั้น เราคงทำบุญมาน้อย ทำทานมาน้อย ชาตินี้จึงลำบากยากจน ถ้าเรากินอาหารนี้หมดภายในวันเดียว เราก็อิ่มเพียงวันเดียวเท่านั้น แต่ถ้าเราถวายเป็นอาหารแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า ผลบุญที่เกิดจากการถวายของเรา จะส่งผลไปหลายภพหลายชาติ

เมื่อคิดได้ดังนี้ชายตัดพินยิ่งมีความเลื่อมใสศรัทธามากขึ้นจึงน้อมถวายเป็นอาหารเข้าไปถวายแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า พอถวายได้กึ่งหนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ปิดบาตร แสดงให้ทราบว่ายพอกแล้ว แต่เขาขอร้องขึ้นอีกว่า

“อาหารมือนี้อย่างพอสำหรับคนๆ เดียวเท่านั้น ขอได้โปรดรับเถิด อย่าสงเคราะห์ข้าพเจ้าเพียงแค่นี้เลย ให้ช่วยสงเคราะห์ถึงชาติหน้าด้วยเถิด”

พระปัจเจกพุทธเจ้าจึงเปิดบาตรแล้วรับจนหมด ชายตัดพินครั้นถวายอาหารเสร็จแล้ว ได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า

“อาหารนี้ข้าพเจ้าต้องทำงานถึง 3 ปี จึงจะได้มา ด้วยอานุภาพผลแห่งทานนี้ ขอความสุขจงบังเกิดแก่ข้าพเจ้าในที่ที่เกิดแล้วทุกภพทุกชาติ และขอให้ข้าพเจ้าได้มีส่วนแห่งธรรมที่ท่านเข้าถึงแล้วด้วยเถิด”

ชายตัดพิน แม้ตนเองเป็นคนรับใช้ที่ยากจนด้วยทรัพย์แต่เมื่อถึงเวลาถวายทานสามารถยกใจเอาชนะความตระหนี่ได้เรียกว่า ได้ถวายสามิทานที่ประณีตกว่าที่ตนเองบริโภค พระปัจเจกพุทธเจ้าครั้นรับอาหารแล้ว จึงให้พรว่า

“ขอสิ่งที่ท่านตั้งใจดีแล้ว พรารถนาดีแล้ว จงสำเร็จอย่างบริบูรณ์ เหมือนพระจันทร์เต็มดวงในคืนวันเพ็ญฉะนั้น”

ในขณะที่ชายตัดพินถวายอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้โดยยาก มหาชนที่มาดูการบริโภคของเขาต่างก็ปีติยินดีในกิจที่ทำได้ยากนั้นจึงส่งเสียงสาธุการดังสนั่นจนได้ยินไปถึงเศรษฐีเศรษฐีคิดว่าชายตัดพินนั้นเป็นคนบ้านนอก คงกินอาหารไม่เป็น ทำให้คนทั้งหลายหัวเราะเยาะเอา จึงส่งคนใช้ที่สนิทออกไปสืบดู

เมื่อคนใช้ออกไปดูทราบเหตุการณ์ทุกอย่างแล้ว จึงกลับมาบอกเรื่องนี้แก่เศรษฐี ครั้น

เศรษฐีได้ยินแล้วเกิดความปิติตื่นตันใจว่า “ชายคนนี้ทำสิ่งที่ทำได้โดยยาก เรามีสมบัติมากมายขนาดนี้ยังไม่อาจทำได้เหมือนเขาเลย” เศรษฐีจึงให้คนใช้เรียกชายตัดฟืนมาพบ มอบทรัพย์ให้พัวหนึ่ง และขอมีส่วนในบุญนั้นด้วย ชายตัดฟืนใจดี ได้อุทิศส่วนบุญให้เศรษฐี เศรษฐีจึงแบ่งทรัพย์ของตนให้เขาเป็นจำนวนมาก

เรื่องของชายตัดฟืนมิได้จบเพียงแค่นั้น ความดีของเขาเป็นที่เลื่องลือไปทั่วเมื่อพระราชาทรงทราบเรื่องราวของเขา ทรงปิติยินดียิ่ง จึงให้เรียกมาพบ พระราชทานทรัพย์ให้พัวหนึ่ง และขอมีส่วนในบุญนั้น ชายตัดฟืนก็ยินดีแบ่งส่วนบุญให้ พระราชจึงพระราชทานรางวัลอีกเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งพระราชทานตำแหน่งเศรษฐีให้ด้วย เขาได้ชื่อว่า “ภัตตัตติกเศรษฐี” ซึ่งแปลว่า เศรษฐีผู้รับจ้างเพื่ออาหาร

ภัตตัตติกเศรษฐีได้ทำบุญเป็นอันมากตลอดชีวิต เมื่อละโลกแล้วก็ไปสู่เทวโลก ครั้นถึงเวลาอันสมควร จึงได้มาเกิดในตระกูลอุปัฏฐากของพระสารีบุตรในเมืองสาวัตถี ได้ชื่อว่า สุขุมาร เพราะในขณะที่เขาเกิดนั้น ทำให้ทุกคนในบ้านมีความสุขกันไปหมด

ต่อมาเมื่ออายุได้ 7 ขวบ เกิดความศรัทธาที่จะบวช จึงขออนุญาตพ่อแม่บวชเป็นสามเณร ไม่นานนักก็ได้บรรลุนิกรรมเป็นพระอรหันต์ ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเอง

จะเห็นได้ว่า ชายตัดฟืนได้พัฒนาชีวิตของตน จากคนยากจนธรรมดาๆ คนหนึ่ง ขึ้นมาเป็นผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่ สามารถขจัดความตระหนี่ออกจากใจได้ ด้วยการเสียสละอาหารอันพิเศษประณีตเหนือกว่าที่ตนเคยบริโภคหลายเท่า ซึ่งได้มาโดยยากนั้นถวายเป็นทานแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า เขาจึงได้รับอานิสงส์อย่างไพศาล ทั้งโภคทรัพย์สมบัติ มนุษย์สมบัติ ทิพย์สมบัติ และนิพพานสมบัติในที่สุด นี่เป็นผลจากการทำ “สามีทาน” ครั้งยิ่งใหญ่ครั้งนั้นจึงได้ผลบุญมากถึงเพียงนี้

6.3 เบื้องหลังความรวยข้ามภพข้ามชาติ

เบื้องหลังที่แท้จริงของความรวยข้ามภพข้ามชาติ คือ เป็นคนที่มีนิสัยไม่ตระหนี่ ไม่ประมาท ขยันสร้างทานบารมี และรู้หลักวิชาการการสร้างความรวยถาวรข้ามภพข้ามชาติ หมายความว่า รู้ว่าทรัพย์ที่ตนเองหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรจนกระทั่งสร้างฐานะขึ้นมาได้นั้น การจะนำทรัพย์นั้นติดตัวไปข้ามภพข้ามชาติ มีเพียงวิธีเดียวคือ การเปลี่ยนโลภียทรัพย์ให้เป็นอริยทรัพย์ คือ บุญ ด้วยการทำทานในเนืองนาบุญ ในบุคคลผู้ที่ควรแก่การรับ สมบูรณ์

ด้วยศีล สมาธิ ปัญญาเท่านั้น เพราะอำนาจของบุญที่สั่งสมไว้ดีแล้วนั้นจะบันดาลความสุข ความสำเร็จให้ได้อย่างอัศจรรย์จนคนธรรมดาไม่อาจจะจินตนาการไปถึงลักษณะของผู้มีบุญในอดีตได้

ดังตัวอย่างของมหาเศรษฐีผู้ใจบุญในอดีต ที่ได้สั่งสมบุญกุศลข้ามภพข้ามชาติ จนมีความรวยข้ามภพข้ามชาติในสมัยพุทธกาล 6 ท่าน ได้แก่

1. เมณฑกเศรษฐี ผู้มีสมบัติมากมายดกไม่พร่อง
2. ชฎิลเศรษฐี ผู้มีภูเขาทองดกไม่พร่อง
3. โชติกเศรษฐี ผู้มีสมบัติจักรพรรดิ
4. นายบุญมหาเศรษฐี ผู้มีสมบัติอัศจรรย์
5. อนาถบิณฑิกเศรษฐี มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา
6. มหาอุบาสิกาวีสาขา มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา

โดยได้อารธนาพระธรรมเทศนาของพระราชาภวานวิสุทธิ (หลวงพ่อดมชโย) ที่เมตตาอธิบายเบื้องหลังความรวยข้ามภพชาติของมหาเศรษฐีทั้ง 6 ท่านไว้ดังนี้

6.3.1 เมณฑกเศรษฐี ผู้มีสมบัติมากมายดกไม่พร่อง

สมัยหนึ่งในเมืองพาราณสี มีเศรษฐีท่านหนึ่งทราบคำทำนายของโหราจารย์ว่า อีก 3 ปีข้างหน้าจะเกิดความแห้งแล้งอย่างร้ายแรงทั่วเมือง เศรษฐีไม่ได้แสดงอาการอะไร เพราะรู้ว่าทุกสิ่งในโลกต่างก็หมุนเวียนเปลี่ยนไปมีขึ้นมีลงเป็นธรรมดา แต่คิดวางแผนเตรียมรับมือกับเหตุการณ์นั้นทันที โดยประกาศให้ชาวนาทำนาให้มากที่สุด และรับซื้อข้าวเปลือกทั้งหมดเก็บไว้ในยุ้งฉางถึง 1,250 หลัง เก็บใส่ในตุ่ม ชุดหลุมฝังไว้ในดินที่ลึกก็นำไปขยำกับดินเหนียวฉาบทาไว้ทั่วฟากบ้าน

ต่อมาความแห้งแล้งได้เกิดขึ้นทั่วเมืองทีเดียว เพาะปลูกอะไรไม่ขึ้นเลย เศรษฐีจึงสั่งบริวารให้นำข้าวในยุ้งฉางมาบริโภค ไม่นานข้าวในยุ้งฉางทั้ง 1,250 หลังก็หมด จึงนำข้าวในตุ่มมาบริโภค ไม่นานก็หมด จึงเรียกบริวารมาประชุมกันแล้วกล่าวว่า ใครจะย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ไม่ว่ากัน ใครจะอยู่กับเราก็ตามใจ ผลก็คือบ้านของเศรษฐีเหลืออยู่เพียง 5 คน คือเศรษฐี ภรรยา เศรษฐี ลูกชาย ลูกสะใภ้ และทาสคนสนิทของเศรษฐี นำข้าวที่ฝังในหลุมบริโภคจนหมดแล้ว นำข้าวที่ฉาบทาฟากบ้านมาแช่น้ำคั้ดเอาเฉพาะข้าวเปลือกมาตำ หุงบริโภคกัน จนเหลือเป็นมื่อสุดท้ายของครอบครัวท่านเศรษฐี

ภรรยาได้แบ่งข้าวออกเป็น 5 ส่วนให้ทุกๆ คน คนละส่วน ในขณะที่กำลังจะบริโภคอยู่

นั่นเอง พระปัจเจกพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งเพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ ได้เสด็จผ่านมา เศรษฐีเห็น เข้าก็เลื่อมใสเกิดความคิดว่าการที่เราประสบภัยขั้นนี้ ก็เพราะเราไม่ได้ให้ทานมาก่อน หรือแม้ ให้ทานแล้วก็คงยังให้ไม่เต็มที่เต็มกำลังข้าวมือนี้อย่างนี้เพียงอึดใจเดียวเท่านั้น แต่ถ้าเราถวายแด่ พระปัจเจกพุทธเจ้า จะทำให้เรามีความสุขความเจริญไปนับภพนับชาติไม่ถ้วนเลยทีเดียว

เมื่อคิดดังนั้น ท่านจึงบรรจุตักข้าวถวายจนเหลืออยู่ครึ่งหนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าทรง ปิดบาตร เพื่อให้เศรษฐีไว้รับประทานอีกครั้งหนึ่ง เศรษฐีอ่อนน้อมให้พระองค์ทรงเปิดบาตรรับ อีกครั้งหนึ่ง ตนเองไม่ได้หวังเพียงแค่ความสุขในชาตินี้เท่านั้น แต่อยากจะได้ความสุขในชาติ หน้าด้วย พระปัจเจกพุทธเจ้าทรงเปิดบาตร เศรษฐีตักข้าวใส่บาตรด้วยความปิติเบิกบาน ใน การทุ่มหมดตัวสร้างมหาทานบารมี

เศรษฐีตั้งจิตอธิษฐานว่า “ความอดอยากเช่นนี้อ่าได้เกิดขึ้นกับข้าพเจ้าอีกเลยในทุกๆ ที่ที่ข้าพเจ้าเกิด ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป ขอให้ข้าพเจ้ามีอาหารเลี้ยงมนุษย์ได้ทั่วโลก เมื่อข้าพเจ้า ทำความสะอาดอุ้งฉางแล้วมองขึ้นไปบนฟ้าเท่านั้น ขอให้ข้าวจงตกลงมาเต็มอุ้งฉางทั้งหมด”

พอสิ้นคำของเศรษฐี พระปัจเจกพุทธเจ้าทรงกล่าวให้พรว่า “จงเป็นอย่างนั้นเถิด” แล้ว ทุกคนในบ้านก็พร้อมใจกันถวายทานเช่นเดียวกับท่านเศรษฐี

ในวันนั้นเองข้าวจำนวนมากได้ตกลงมาเต็มอุ้งฉางทั้ง 1,250 หลัง ภรรยาเศรษฐีจึง ประกาศไปทั่วเมืองว่า “ด้วยอนุภาพแห่งบุญที่พวกเราได้ทำไว้ดีแล้ว บัดนี้มีอาหารมากมาย เกิดขึ้นในบ้านของเศรษฐี ใครต้องการเท่าไร จงมารับได้ตามต้องการ”

นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ความอดอยากก็ไม่เคยเกิดขึ้นในเมืองพาราณสีอีกเลย ชาว เมืองทั้งหลายได้ชีวิตกลับมาอีกครั้ง ก็เพราะอนุภาพบุญของท่านเศรษฐีนั่นเองช่วยชาวเมืองไว้ เมื่อเศรษฐีสิ้นชีวิตลงได้เกิดเป็นเทวดาเสวยสุขในสวรรค์

ในชาติสุดท้ายเศรษฐีนั้นเกิดมามีชื่อว่า เมณฑกเศรษฐี มีสมบัติมากมายดกไม่มีพร่อง คือมีแพะทองคำจำนวนมาก ซึ่งในปากจะมีด้ายถ้าปรารถนาสมบัติหรืออาหารใดๆ เพียงแค่ดึง ด้ายในปากแพะเท่านั้น สิ่งที่ปรารถนาก็จะออกมาจากปากแพะทันที แพะเพียง 1 ตัว สามารถ เลี้ยงคนได้ทั้งชมพูทวีป ปรากฏว่าในเวลานั้น คนทั้งชมพูทวีปต่างได้มาเอาอาหารหรือสมบัติ เงินทองตามแต่ตนต้องการที่บ้านของท่านเศรษฐี เมณฑกเศรษฐีมีโอกาสฟังพระธรรมเทศนา จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และบรรลุเป็นพระโสดาบัน

6.3.2 ชฎิเลศรชฎิ ผู้มีภูเขาทองดักไม้พรวง

เรื่องนี้มีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงชฎิเลศรชฎิซึ่งเป็นผู้มีบุญมาก เกิดในสมัยพุทธกาล ความร่ำรวยของท่านเป็นที่ปรากฏแก่มหาชนในยุคนั้น จนแม้ในยุคปัจจุบัน สำหรับท่านที่ได้เคยศึกษาแล้วจะพบกับความอัศจรรย์ที่เดียวว่า ทำไมท่านชฎิเลศรชฎิ จึงเป็นผู้มีบุญขนาดนั้น และของอัศจรรย์ขนาดนี้ ทำไมจึงบังเกิดขึ้นกับท่าน มันเป็นไปได้อย่างไร นั่นก็เพราะว่าท่านทำอย่างไรรอบมได้ผลอย่างนั้น ปลุกถั่วก็เป็นถั่ว ปลุกงาก็เป็นงา ถ้าเราเชื่ออย่างนี้ ทำบุญด้วยทอง เวลาผลบังเกิดขึ้นเราก็จะได้รับผลดังที่เราทำนั้น ทำด้วยทองก็จะได้รับผลคือทอง

เรื่องมีอยู่ว่า มีเศรษฐีคนหนึ่งอยู่ในเมืองพาราณสี ท่านมีธิดาคนหนึ่งที่สวยงามมาก แล้วท่านก็รักมาก เมื่อลูกสาวอายุได้ 16 ปี ท่านได้สร้างปราสาท 7 ชั้น แล้วนำลูกสาวไปไว้บนปราสาทชั้นที่ 7 พร้อมกับให้มีหญิงรับใช้อยู่ด้วยคนหนึ่งคอยดูแล และกำชับเอาไว้เป็นอย่างดีเลยว่า ให้ดูแลลูกสาวให้ดี ให้อยู่ในสายตาดูตลอด ลูกสาวอายุ 16 ซึ่งยังสวยอยู่ถูกพ่อจัดให้อยู่บนปราสาทชั้นที่เจ็ด วันๆ หนึ่งก็ได้แต่เปิดหน้าต่างมองลงไปถนน ดูความเป็นไปของคนๆ ที่เดินไปมาอยู่อย่างนั้นเท่านั้น ไม่มีโอกาสได้เดินลงมาเลย

จนวันหนึ่งมีวิทยากรคือผู้มีฤทธิ์ สำเร็จวิชาฌานสมาบัติ สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ ก็ได้เหาะผ่านมาจากนั้น มองเห็นลูกสาวเศรษฐีเกิดความรู้สึกรักใคร่ จึงเหาะเข้ามาเกี่ยวพาราสี และด้วยบุพเพสันนิวาสในที่สุดก็ได้อยู่ร่วมกัน จนกระทั่งลูกสาวเศรษฐีนั้นตั้งครรภ์ เมื่อครบกำหนดคลอด ลูกสาวเศรษฐีก็กำชับหญิงคนรับใช้ว่าอย่าไปบอกใครนะ ให้ไปจัดหาภาชนะใหม่สำหรับเอาไว้ใส่ทารก หาภาชนะใหม่มาทีเดียว แล้วก็อุ้มทารกแรกเกิดวางลงในภาชนะนั้นพร้อมกับดวงดอกไม้ สักกำชับไม่ให้ไปบอกใคร ให้หญิงรับใช้นำไปลอยในแม่น้ำคงคาแล้วยังกำชับอีกว่า ถ้าใครถามก็ให้เลี่ยงตอบไปเป็นอย่างอื่น ไม่ให้บอกใครทั้งสิ้น หญิงรับใช้นั้นก็รับนำภาชนะที่บรรจุลูกของลูกสาวเศรษฐี นำไปลอยในแม่น้ำคงคา

ที่ตอนใต้แม่น้ำคงคามีหญิง 2 คนอาบน้ำอยู่ หญิงทั้งสองคนนั้นมองเห็นภาชนะที่ลอยมาตามน้ำ คนแรกก็ขึงพืดขึ้นมาก่อนว่า ภาชนะนั้นเป็นของฉัน ส่วนหญิงอีกคนก็พืดว่า ถ้าภาชนะนั้นเป็นของเธอ ของที่อยู่ในภาชนะนั้นก็ต้องเป็นของฉัน เมื่อภาชนะนั้นลอยมาถึง หญิงทั้งสองก็ช่วยกันยกขึ้นมาบนฝั่ง เปิดดูพบเด็กอยู่ในนั้น ด้วยความรักในเด็กนั้น หญิงคนแรกจึงพืดว่าภาชนะเป็นของฉัน ของที่อยู่ในภาชนะก็ต้องเป็นของฉันด้วย หญิงคนที่ 2 ไม่ยอม ในที่สุดก็ถกเถียงกัน และนำมาที่ศาลาลูกขุนให้มหาอำมาตย์ช่วยตัดสิน แต่มหาอำมาตย์ก็ไม่

สามารถตัดสินใจได้ในที่สุดเรื่องก็ไปถึงพระราช

พระราชาทรงตัดสินให้หญิงคนแรกได้ภานะไป ส่วนหญิงคนที่ 2 ก็ได้เด็กไปเลี้ยง หญิงคนที่ 2 นี้เป็นอุปัฏฐากของพระมหากัจจายนะ เมื่อได้รับเด็กมาก็ดีใจ นำเด็กมาเลี้ยงโดยมีความตั้งใจว่า เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะให้บวชในสำนักของพระมหากัจจายนะ แล้วตั้งชื่อเด็กว่า “ชฎิล” ที่ตั้งชื่อว่าชฎิล เพราะว่าผมบนศีรษะเด็กนั้นเป็นกระเชิง จึงได้ชื่อว่า “ชฎิล” หญิงคนนี้ก็เลี้ยงเด็กชายชฎิลเรื่อยมา จนเจริญเติบโต

วันหนึ่งพระมหากัจจายนะออกมาบิณฑบาต เมื่อรับบาตรแล้วก็เข้าไปนั่งฉันภัตตาหารในเรือนของหญิงคนนี้ ได้ไต่ถามถึงความเป็นมาของเด็กชายชฎิลว่าเป็นอย่างไร เมื่อทราบแล้วก็รับเด็กนั้นเอาไว้ในความดูแลของท่าน หลังจากฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ท่านก็กลับสำนัก ในระหว่างทางนั้นท่านตรวจดูด้วยญาณทัสสนะของท่าน ก็พบว่าเด็กชายชฎิลนี้เป็นผู้มีบุญมาก จะต้องเสวยสุขเป็นพรवासเสียก่อน จึงจะออกบวชได้ ภายหลังบวชจะได้บรรลุปะระอรหันต์ จึงนำเด็กชายชฎิลนั้นมาฝากไว้กับท่านเศรษฐี ซึ่งเป็นพ่อค้าอยู่ในเมืองตักศิลา แล้วก็เล่าความเป็นมาทุกอย่าง ตลอดจนเล่าความประสงค์ว่า เมื่อเด็กคนโตขึ้นจะให้มาบวชเป็นพระ เศรษฐีผู้นั้นเมื่อได้รับฝากจากพระมหากัจจายนะแล้ว ก็นำมาเลี้ยงดู เศรษฐีนี้เป็นพ่อค้าขายของมีสินค้าค้างสต็อกอยู่ 12 ปี ขายไม่ออกเลย เมื่อรับเด็กชายชฎิลเข้ามาในบ้านแล้ว ก็เกิดความคิดขึ้นมา คิดจะนำสินค้านั้นออกมาตั้งขาย แล้วให้เด็กชายชฎิลเป็นผู้ขาย หลังจากสั่งความเด็กชายชฎิลเรียบร้อยแล้วก็เดินทางไปทำธุรกิจ

ด้วยอานุภาพแห่งบุญของเด็กชายชฎิลที่สร้างไว้แต่ชาติปางก่อน ทำให้เทวดาประจำเมืองนั้นต้องมาช่วย เหมือนพระอนุรุทธที่ท่านเคยสร้างมหาทานบารมีเอาไว้แล้วอธิษฐานว่า “อย่าได้รู้จักคำว่า ไม่มี เลย” ทำให้เทวดารับลงมาช่วยเหลือเกื้อกูลพระอนุรุทธอย่างที่เราเคยได้ยินคำว่า “ขนมไม่มี” เด็กชายชฎิลนี้ก็เช่นเดียวกัน ได้สั่งสมบุญมาแต่ชาติปางก่อน ทำให้เทวดาต้องเข้ามาช่วยเหลือการค้าขายในคราวนี้ โดยได้ไปดลจิตดลใจลูกค้าทั้งหลายให้มาซื้อสินค้าที่ค้างสต็อกมาถึง 12 ปี ทำให้ของค้างสต็อกนี้ขายหมดไปภายในวันเดียว

เมื่อเศรษฐีกลับมาเห็นเข้าก็ตกใจนึกว่าโดนขโมย แต่พอซักไต่ถามความว่าขายหมดก็ดีใจแล้วมีความคิดว่าเด็กชายชฎิลนี้ต้องเป็นผู้มีบุญมาแต่ปางก่อนอย่างแน่นอน ฉะนั้นเวลาจะค้าขายอะไรก็ให้เด็กชายชฎิลเป็นผู้ขาย ก็ขายหมดทุกทีไป ทำอย่างนี้จนกระทั่งเติบโตเป็นหนุ่ม ในที่สุดก็ยกลูกสาวให้เป็นภรรยา แล้วปลูกเรือนไว้ในที่แห่งหนึ่ง เพื่อให้ชฎิลกับลูกสาวไปอยู่ร่วมกัน

ในวันขึ้นบ้านใหม่มีสิ่งแปลกประหลาดอัศจรรย์เกิดขึ้นทันทีที่เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ทีเดียว ทันทีที่ชฎิลก้าวเท้าข้ามธรณีประตู ก็ปรากฏความอัศจรรย์เกิดขึ้นที่หลังบ้านนั้น มีภูเขาทองสูง 80 ศอก ผุดขึ้นมาที่หลังบ้าน เป็นแท่งทึบขึ้นไปเลย แท่งทึบเหมือนลูกเต๋าย่างนั้น 80 ศอก ก็เท่ากับ 40 เมตร สูงขึ้นไป 40 เมตร โบสถ์วัดพระธรรมกายสูง 23 เมตร เอาอีกหลังขึ้นไปตั้งซ้อนเอาไว้ ตัดข้อฟ้าออกก็ 40 เมตร สูงขนาดนั้นทีเดียว ผุดขึ้นมาเป็นอัศจรรย์ พร้อมด้วยจอบเพชรสำหรับไว้ขุดภูเขาทอง ดำทำด้วยทองแต่ใบของจอบนั้นเป็นเพชร เกิดขึ้นพร้อมกันทีเดียว เมื่อเกิดขึ้นเป็นความอัศจรรย์ดังนี้ก็โกลาหลกักันไปทั้งเมืองจนกระทั่งรู้ไปถึงพระราชผู้ครองเมือง จึงทรงตั้งชฎิลนั้นให้เป็นเศรษฐีประจำพระนคร

ในสมัยก่อนวิธีแต่งตั้งให้เป็นเศรษฐีเขาจะมีฉัตรบอกตำแหน่งว่าเป็นเศรษฐีพระราชาก็ให้ฉัตรเศรษฐีนั้นแก่ชฎิล ตั้งแต่นั้นมาใครๆ ก็เรียกว่าชฎิลเศรษฐีเป็นต้นมา มีภูเขาทองผุดขึ้นมาหลังบ้านสูง 80 ศอก เท่ากับ 40 เมตรทีเดียว เมื่อเวลาชฎิลเศรษฐีต้องการทองคำ ก็จะไปจอบเพชรนั้นไปขุดเหมือนขุดดินอย่างนี้ ทองนั้นก็หลุดออกมาแล้วก็เต็มเหมือนเดิม ไม่มีพร่องเลย ไม่ว่าจะขุดออกมาเท่าไรก็เต็มเหมือนเดิมเป็นอยู่อย่างนี้ ชฎิลเศรษฐีเสวยความสุขอยู่จนกระทั่งมีบุตร 3 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด เมื่อลูกชายเจริญวัยสมควรที่จะปกครองสมบัติได้ ชฎิลเศรษฐีมีความปรารถนาอยากจะออกบวช มีความปรารถนาอย่างแรงกล้า กระตุ้นเตือนจิตสำนึกขึ้นมาว่า อยากจะออกบวช เพื่อหน่ายในกามสุข

ท่านคิดที่จะมอบสมบัติให้แก่ลูกทั้ง 3 คน แต่เนื่องจากรักลูกทั้ง 3 นั้นเท่ากัน ไม่ทราบว่าจะแบ่งสมบัตินั้นให้กับลูกคนใด จึงใช้วิธีทดสอบดูว่าลูกทั้งสามนี้ใครมีบุญมากพอที่จะรองรับ จึงยื่นจอบเพชรนั้นให้แก่ลูกชายคนโตก่อน ลูกชายคนโตก็พยายามไปขุดภูเขาทอง พอขุดไปที่ไร จอบเพชรนั้นก็กระเด็นทุกทีเลย ขุดไม่ได้จนกระทั่งอ่อนแรง กลับมาบอกกับชฎิลเศรษฐีว่าขุดไม่ได้ ชฎิลเศรษฐีก็ยื่นให้แก่ลูกคนที่สอง ลูกคนที่สองไปขุดในทำนองเดียวกับพี่ชาย ขุดไม่ได้ จนกระทั่งเหลือคนสุดท้ายต้องปรากฏว่าคนสุดท้ายนั้นขุดได้ เอาจอบเพชรนั้นขุดได้ ทองก็หลุดออกมาเป็นแท่งๆ เหมือนขุดดินอย่างนั้น

ชฎิลเศรษฐีจึงกล่าวกับลูกทั้งสามว่า ลูกเอ๋ย พ่อก็รักลูกทั้งสามนี้เท่ากัน แต่ลูกสองคนไม่ได้ทำบุญมา จึงไม่มีสิทธิ์ที่จะได้รับภูเขาทองนี้เป็นสมบัติ แต่น้องคนเล็กนั้นได้ทำบุญร่วมกับพ่อมา เพราะฉะนั้นภูเขาทองนี้พ่อขอยกให้น้องคนเล็ก ส่วนพี่ชายทั้งสองก็ให้อาศัยบุญของน้องปกครองภูเขาทองนี้กันไป ในที่สุดชฎิลเศรษฐีนั้นก็ออกบวช ไม่ช้าได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ต่อมาพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จนำพระอริยสาวก พร้อมด้วยพระชฎิลมาเยี่ยมที่บ้านเก่าของ

ชฎิลเศรษฐี ลูกชายทั้งสามก็ถวายภัตตาหารเป็นเวลาถึงครึ่งเดือน

มีคำถามเกิดขึ้น 2 คำถามว่า

1. ทำไมชฎิลเศรษฐีถึงต้องถูกลอยแพ ลอยน้ำกันอย่างไร ?
2. ภูเขาทองที่เกิดขึ้นหลังบ้าน ทำไมไม่ไปเกิดหลังบ้านคนอื่น เกิดขึ้นเฉพาะแก่ชฎิลเท่านั้น ชฎิลสร้างบุญอะไรไว้ ?

เรื่องมีอยู่ว่า ในสมัยพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า หลังจากที่พระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว มหาชนระลึกถึงพระองค์ท่าน อยากจะสร้างพระมหาเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุด้วยทองคำ จึงรวบรวมบอกบุญชาวเมืองทั้งหลายให้ช่วยกันสร้าง วันหนึ่งพระอรหันต์ชีณาสพองค์หนึ่ง มาดูที่พระมหาเจดีย์ ท่านพบว่าทางด้านทิศเหนือ นั้นยังไม่เสร็จ ก็ไปถามกับนายช่างว่า ทำไมถึงยังทำไม่เสร็จ นายช่างบอกว่ายังขาดทองคำ พระอรหันต์องค์นั้นท่านก็เลยรับอาสาว่า ท่านจะทำหน้าที่รวบรวมชาวเมืองทั้งหลายให้บริจาคทองคำมาสร้างพระมหาเจดีย์ให้สำเร็จ แล้วท่านก็ไปชักชวนสาธุชนทั้งหลาย ชาวเมืองทั้งหลายให้มาร่วมบุญกัน ท่านก็ชวนสาธุชนทำตามเรื่อย จนกระทั่งถึงบ้านของนายช่างทองพอดีในจังหวะนั้นนายช่างทองกำลังทะเลาะกับภรรยา กำลังขัดใจกันทะเลาะกันอยู่ พระชีณาสพมาถึงก็บอกบุญ ขอให้ท่านทองคำไปร่วมบุญในการสร้างพระมหาเจดีย์ นายช่างทองนั้นกำลังหงุดหงิดภรรยา ก็ตอบไปด้วยอาการประชดประชันว่า “ให้ขว้างพระเศียรของท่านลงน้ำไปเสีย”

ภรรยาขนาดกำลังโกรธกันอย่างนั้นได้ฟังก็ตกใจ ด้วยวิญญานของกัลยาณมิตร จึงบอกกับสามีว่า “นี่คุณ คุณโกรธฉันคุณว่าฉันเถอะ จะทุบตีอย่างไรฉันก็ไม่ว่าอะไรหรอก แต่คุณอย่าไปว่าพระบรมศาสดาอย่างนั้น มันมีกรรมหนักบาปหนักทีเดียวนะ” นายช่างทองนั้นก็เป็นผู้มีบุญอยู่ เมื่อได้ฟังภรรยาพูดอย่างนั้นก็สติเกิดสลัดใจ กล่าวขอขมาพระอรหันต์ ท่านก็บอกว่า ท่านไม่ได้ว่าเรา เรายกโทษให้ท่านไม่ได้หรอก ท่านว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านต้องไปขอโทษพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นายช่างทองก็ถามว่า แล้วจะมีวิธีการใดที่จะขอโทษได้ พระอรหันต์ท่านก็แนะนำว่า ทำอย่างนี้ซิ ท่านนำทองคำมาหล่อให้เป็นหม้อดอกไม้ทองคำสัก 3 ใบ นำไปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในมหาเจดีย์ แล้วก็ทำผมให้เปียก ทำตัวให้เปียกไปกล่าวคำขอขมาในวันนั้น กรรมหนักก็จะได้เบาลงไป

นายช่างทองก็เลยมาชวนบุตรทั้งสาม ให้มาช่วยกันสร้างหล่อหม้อดอกไม้ทองคำ 3 ใบ บุตรคนโตปฏิเสธบอกว่า ไม่ได้ทำความผิด เพราะฉะนั้นทำไมจะต้องมาช่วยพ่อทำหม้อดอกไม้ทองคำ ลูกคนที่ 2 ก็คิดเหมือนกับพี่ชาย เหลือแต่ลูกคนเล็กมีความคิดแปลกแตกต่างจาก

พี่ชายทั้งสองคือ ลูกคนเล็กมีความคิดว่า ภารกิจอันใดของพ่อก็ตาม ถือเป็นหน้าที่ของลูกที่จะต้องช่วยเหลือ จึงลงมือช่วยเหลือทำหม้อดอกไม้ทองคำ 3 ใบ จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย นายช่างทองนั้นก็ทำผมให้เปียกทำตัวให้เปียก แล้วก็นำหม้อดอกไม้ทองคำ 3 ใบนั้น ไปบูชาพระมหาเจดีย์แล้วก็บรรจุพระบรมสารีริกธาตุพร้อมกับกล่าวคำขอขมา ในที่สุดจากกรรมหนักนั้นก็ เป็นเบา

ด้วยอกุศลกรรมนั้น เกิดมา 7 ขาดิ รวมทั้งชาติสุดท้ายที่จะเป็นพระอรหันต์ ถูกลอยน้ำมาทุกชาติเลย ถูกลอยน้ำมา 7 ขาดิ ด้วยกรรมที่ว่าให้อาพระศาสดาของท่านไปลงน้ำเถอะ แล้วก็ด้วยอาณูภาพแห่งบุญที่ถวายทองคำแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภูเขาทองคำซึ่งเป็นสิ่งอัศจรรย์ก็บังเกิดขึ้นสูง 80 ศอก ลูกชายทั้งสองไม่ได้มีส่วนร่วมบุญกับพ่อ เพราะฉะนั้นก็เลยไม่มีสิทธิ์ที่จะใช้สมบัติที่เกิดขึ้นจากบุญของพ่อคือภูเขาทอง ส่วนลูกคนเล็กมีกุศลศรัทธาได้สร้างบุญเหมือนกับพ่อ จึงมีสิทธิ์ที่จะได้รับมรดกคือภูเขาทอง ซึ่งเกิดขึ้นด้วยอำนาจบุญนั่นเอง

6.3.3 โชติกเศรษฐี ผู้มีสมบัติจักรพรรดิ

ท่านโชติกเศรษฐี เดิมท่านก็เป็นบุคคลธรรมดาตนเอง แต่ท่านมีปัญหาและมีบุญได้พบพระอริยเจ้า สมัยนั้นท่านเกิดเป็นชาวสวนชาวไร่ ชาวนา หาเข้ากินค้ำกันไปด้วยความเหนื่อยยาก แต่ท่านมีบุญลาภได้พบกับพบกับพระปัจเจกพุทธเจ้าที่เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติมาใหม่ๆ ท่านมีโอกาสดูแลถวายน้ำอ้อยในยามที่พระปัจเจกพุทธเจ้าท่านกระหาย ผู้ให้กับผู้รับมีความปรารถนาตรงกัน กระแสธารแห่งบุญจากพระปัจเจกพุทธเจ้าก็แล่นจากศูนย์กลางกายของพระองค์ท่านสู่ผู้มีบุญนั้น ท่านละจากโลกไปแล้วได้ท่องเที่ยวอยู่ 2 ภูมิ คือในมนุษย์โลกกับเทวโลก ไปเป็นชาวสวรรค์เมื่อจุติลงมาสร้างบารมี ท่านได้มาเป็นมหาเศรษฐีผู้ยิ่งใหญ่ มีทรัพย์สมบัติมาก มีรัตนชาติ มีดวงปัญญาที่ใช้ทรัพย์เป็น เป็นมหาเศรษฐีผู้ใจบุญ

ท่านมีบุญลาภพบพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์หนึ่ง ได้ฟังคำสอนจากพระองค์ท่าน แล้วเกิดกุศลศรัทธาอยากสร้างพระคันธกุฎี พระคันธกุฎีก็คือกุฏิพระ หรือกุฏิของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทำด้วยไม้หอมส่งกลิ่นหอมอยู่ตลอดเวลา แล้วท่านก็ยังประดับประดาด้วยรัตนชาติ ได้สร้างสระน้ำใหญ่ ได้ปลูกต้นไม้ขึ้นในทิศทั้งสี่ พุดง่าย ๆ ก็คือสร้างวัดนั่นเอง ถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แต่มีพิเศษก็คือท่านได้ถวายรัตนชาติด้วย ท่านมีรัตนชาติมากมาย หากใครมาฟังธรรม ท่านก็แจกจ่ายรัตนชาตินั้นให้ด้วยความปลื้มอกปลื้มใจ ชื่นอกชื่นใจ

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านนำดวงแก้วดวงหนึ่ง เป็นดวงแก้วดวงใหญ่เท่าดวงโมที่เดียว สุกใสสว่าง

ไปตั้งอยู่ต่อหน้าพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้ามีความประสงค์ให้กิตติศัพท์นี้ร่ำลือไปทั่วเมือง เพื่อให้ชาวเมืองบางคนที่มีจิตอหังการนี้ ถ้ามีเครื่องดังดูประเภทของหยาบๆ ดวงแก้วใหญ่ๆ แบบนี้จะได้มาดูกัน แล้วก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ ชาวเมืองก็มาดูกันแต่เดิมก็ไม่ได้ตั้งใจจะมาฟังธรรม แต่จะมาดูดวงแก้ว แก้วมณีอะไรช่างใหญ่โตเท่าดวงจันทร์ เป็นของที่หายากนัก แล้วเป็นแก้วมณีที่สวยงามมาก เมื่อปลามาได้ งูก็มาได้ คนดีมาได้ คนร้ายก็มี ในที่สุดดวงแก้วดวงนั้นก็ถูกขโมยไป ท่านเลยมาขอพรพิเศษจากพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ก็ให้พรว่า

“ท่านเศรษฐีอย่าเสียใจไปเลย สมบัตินอกกายมันก็อย่างนี้ โดนขโมยบ้าง น้ำท่วมไฟไหม้บ้าง ทำให้เป็นปกติเกิด แต่ด้วยอานุภาพแห่งบุญที่ท่านเศรษฐีได้สร้างคันธกุฎีก็ดี ขุดสระน้ำก็ดี ปลุกต้นไม้ให้ร่มเงาก็ดี แจกจ่ายรัตนชาติแก่ผู้มาฟังธรรมก็ดี หรือเอาดวงแก้วมาเป็นจุดสนใจให้คนเขามาฟังธรรมก็ดี บุญนี้จะทำให้ไปเกิดเป็นมหาเศรษฐีในภพชาติต่อไป ครั้นถึงสมัยพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์หนึ่งนามว่า พระสมณโคตมพุทธเจ้า ท่านจะไปเกิดเป็นมหาเศรษฐีที่ยิ่งใหญ่ ด้วยอานุภาพที่สร้างพระคันธกุฎี จะทำให้มีปราสาทแก้ว 7 ชั้น มีกำแพง 7 ชั้น ต้นไม้ในทิศทั้ง 4 จะเป็นต้นกัลปพฤกษ์ จะมีชุมทรัพย์ที่ตกไม่พร่องเกิดขึ้นในทิศทั้ง 4 จะอุดมไปด้วยรัตนชาติ มีดวงแก้วมณีที่ยังความสว่างไสวให้บังเกิดขึ้นอยู่ในปราสาทนั้น โดยไม่ต้องจุดประทีปโคมไฟเลย ท่านจะเป็นที่รักที่เคารพนับถือของคนทั้งเมือง สมบัติของท่านนั้น แม้แต่ด้ายเส้นหนึ่ง เข็มเล่มหนึ่ง ก็ไม่มีใครจะขโมยไปได้ จีบลั่นไปได้ หรือบังคับไปได้ และในที่สุดเมื่อได้ฟังธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ก็จะบรรลุมรรคผลนิพพาน”

เศรษฐีได้ฟังก็ดีใจ เมื่อละจากโลกก็ไปบังเกิดเป็นชาวสวรรค์ มีบริวารมาก มีวิมานที่ใหญ่โตทีเดียว เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ในสมัยพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราพระองค์นี้ เวลาเกิดก็มีแสงสว่างเกิดขึ้นทั้งเมืองเลย พระเจ้าพิมพิสารทรงตกพระทัยว่าแสงอะไรเกิดขึ้นทั้งเมือง แต่ด้วยดวงปัญญาของพระองค์ ทรงทราบว่าแสงสว่างอย่างนี้จะต้องเป็นผู้มีบุญมาบังเกิดขึ้นแน่นอน

ในที่สุดก็ทรงทราบว่ามิถุนารคนหนึ่งมาเกิดขึ้น ด้วยแสงสว่างที่เกิดขึ้นทั้งเมืองจึงได้ชื่อว่า “โชติกะ” และเมื่อถึงคราวบุญบันดาลบังเกิดขึ้นมา สมบัติดังกล่าวก็บังเกิดขึ้น มีปราสาทแก้ว อุดมไปด้วยรัตนชาติ มีชุมทรัพย์เกิดขึ้นในทิศทั้ง 4 ตกแล้วไม่พร่อง มีต้นกัลปพฤกษ์ 4 มุม ใครปรารถนาอะไรก็ได้ทั้งหมด สมบัติของท่านนั้น ไม่มีใครที่จะแย่งชิงไปได้ ท่านมีดวงแก้ววิเศษดวงหนึ่งอยู่ในปราสาท ที่ยังความสว่างไสวให้บังเกิดขึ้นทั้งปราสาทนั้น โดยไม่ต้องอาศัยประทีปเลย ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยได้กลิ่นเหม็นเลย เพราะว่าได้ถวายคันธกุฎี กุฎีที่ทำด้วยไม้หอม ได้เห็นแต่สิ่งที่สวยงาม ได้ยินแต่เสียงที่ไพเราะ ได้ลิ้มรสอาหารที่ประณีต โดยเฉพาะภรรยาของ

ท่านที่มาจากอุดรกรูทรีป เป็นภรรยาที่สวยงามมากที่เขาเรียกว่านางแก้ว นางแก้วนี้มีบุญพิเศษ เวลาหน้าร้อน กายเย็น เวลาหน้าหนาวกายก็อุ่น มีถ้อยคำอันไพเราะ รูปร่างก็สวยงาม แถมยังมีรัศมีกายออกไปด้วย นางได้นำหม้อข้าวพิเศษและนำหิน 3 ก้อนติดตัวมาด้วย ข้าวของอุดรกรูทรีปนั้นแจกจ่ายเท่าไรก็ไม่หมดสิ้น รับประทานนิดเดียวก็อิ่มได้

พูดง่าย ๆ ว่าสิ่งที่ท่านได้เห็น ได้ยิน ได้ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัสถูกต้อง นึกคิดอะไรต่าง ๆ ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ประณีตที่สุด ไม่เคยมีใครได้รับอย่างนี้มาก่อน แล้วสมบัติของท่านก็เป็นทีเลื่องลือไป จนกระทั่งพระราชามหากษัตริย์ต้องเสด็จมาดู พระเจ้าอชาตศัตรูเห็นแล้วเกิดอยากได้ เข้าพระทัยว่าด้วยอำนาจของพระราชานั้น อะไร ๆ ก็อยู่ในกำมือ แต่สิ่งนี้จะนำมาใช้กับผู้มีบุญไม่ได้เลย

พระองค์ทรงยกกองทัพมา เพื่อที่จะยึดปราสาทของท่านโชติกเศรษฐี ซึ่งในขณะนั้นท่านโชติกะอยู่วัด กำลังฟังธรรมอยู่ พอยกทัพมาถึงปราสาทที่ทำด้วยแก้ว ก็ปรากฏภาพสะท้อนกลับ ดูประหนึ่งว่ามีกองทัพมากมายกว่านั้นคอยป้องกันปราสาทอยู่ พระเจ้าอชาตศัตรูตกพระทัยไม่กล้าที่จะไปยึดเอา ในที่สุดก็ตรัสถามหาว่าท่านโชติกเศรษฐี อยู่ที่ไหน เมื่อทรงทราบที่กำลังฟังธรรมอยู่ที่วัดก็เสด็จตามไป แล้วก็เล่าความเป็นจริงให้ฟังว่า ตั้งใจจะไปยึดเอาสมบัติของท่านโชติกเศรษฐี ท่านเศรษฐีก็บอกว่าอย่าว่าแต่ปราสาทเลย แม้แต่แหวนในนิ้วมือของท่านพระเจ้าอชาตศัตรูหรือใคร ๆ ในโลกก็ไม่อาจที่จะดึงหลุดจากนิ้วมือได้

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงฟังแล้วไม่เชื่อ เพราะพระองค์เป็นผู้ที่มีกำลังมาก แค่ประทับนั่งยอง ๆ ยังกระโดดไปได้สูงถึง 40 ศอก ถ้ายืนแล้วกระโดดก็สูง 80 ศอก 4 ศอก ก็เป็น 1 วา วาหนึ่งก็มี 2 เมตร คุณเอาเลยที่สูงขึ้นไปขนาดไหน พูดง่าย ๆ นั่งยอง ๆ กระโดดไปถึงยอดโบสถ์อย่างนั้น แต่พระองค์ก็ทรงดึงแหวนออกจากนิ้วโชติกเศรษฐีไม่ได้เลยสักวงหนึ่ง เพียรพยายามอยู่อย่างนั้นจนเหงื่อออกทีเดียวนะ

โชติกเศรษฐีจึงแสดงอำนาจแห่งบุญให้ปรากฏ ท่านอนุญาตว่าขอให้แหวนที่อยู่ในนิ้วมือเลื่อนไปถวายพระเจ้าอชาตศัตรู แหวนนั้นประดุจมีชีวิต ได้เคลื่อนออกไปจากนิ้วของโชติกเศรษฐีอย่างง่ายดาย แล้วก็ตกลงในพระหัตถ์ของพระเจ้าอชาตศัตรู

ท่านเกิดความสลดใจว่า สมบัติที่มีอยู่ในโลกอย่างนี้ เมื่อมีอยู่ก็มีคนอยากได้ มีอยู่ก็มีคนอยากดู ถ้าไม่ให้ดูก็น้อยใจ โกรธ ถ้าให้ดูแล้วก็อยากได้ ถ้าไม่ให้ก็โกรธอีก ชุนมัวอีก ในที่สุดท่านก็เลยออกบวช แล้วได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น เรื่องของบุญจึงเป็นเรื่องใหญ่ทีเดียว ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ผู้มีบุญมากนั้น

ในกาลก่อนท่านได้ทำบุญในสิ่งที่ใครๆทำได้ยาก มีใจเต็มเปี่ยม ไม่เสียดายทรัพย์ทำบุญเพื่อหาบุญ ทำกับผู้มีวิสุทธิ เวลาบุญส่งผล เราฟังแล้วแทบไม่น่าเชื่อว่า ผู้มีบุญมากไม่ต้องทำมาหากินอะไรเลย แค่ตรีกะลิกนึกถึงบุญเท่านั้น สมบัตินั้นไหลมาทีเดียว เหมือนเศรษฐีในกาลก่อน แค่อาบน้ำชำระกายให้สบายใจ ไปยืนอยู่ในกลางแจ้ง นึกถึงบุญที่ตัวทำสมบัตินั้นบังเกิดขึ้นมาทีเดียว พระเจ้าจักรพรรดิผู้ปกครองโลก ถึงคราวที่บุญบันดาลมหาสมบัติจะบังเกิดขึ้นเอง ท่านอาบน้ำอาบทำให้สบายอกสบายใจ สมาทานศีล 8 ในขณะที่ท่านสมาทานศีล 8 นึกถึงบุญอยู่นั้น รัตนะ 7 มีจักรแก้ว ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว นางแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว ดวงแก้วกายสิทธิ์ ก็บังเกิดขึ้นมานำสมบัติต่างๆ มาเต็มไปหมดเลย

ท่านโชติกเศรษฐี และท่านเมณฑกเศรษฐีก็เช่นเดียวกัน เมื่อบุญส่งผลนั้น ไม่ต้องทำมาหากินเลย ถึงขีดถึงคราว ผั่งสำเร็จที่สั่งสมบุญมาอย่างเต็มเปี่ยมล้นปรี่แล้ว ก็ดลบันดาลดึงดูดทรัพย์ให้เกิดขึ้นมาเลย

ถ้ามีบุญน้อยลงมาน้อยก็ต้องทำมาหากิน แต่ทำแล้วสะดวกสบาย มีคนช่วยเหลือ คิดอะไรก็ทะลุปรุโปร่ง มีพวกพ้องบริวารที่ดี มีจังหวะชีวิตที่ดีๆ มีสมบัติมากบังเกิดขึ้น มีคนช่วยเหลือหมดเลย

ถ้าบุญน้อยกว่านั้นอีกก็ต้องทำมาหากินเองแม้มีคนช่วยเหลือแต่ก็มีอุปสรรคเป็นครั้งคราว แต่งานนั้นก็สำเร็จเป็นมหาเศรษฐีรวมกันได้

บุญน้อยกว่านั้นลงไปอีก ทำมาหากินด้วยตัวเอง ไม่มีคนช่วย แต่ก็สำเร็จได้

ถ้าน้อยกว่านั้นลงไปอีก ต้องทำมาหากินด้วยตัวเอง แต่กว่าจะสำเร็จนั้น หืดขึ้นคอเลย มีอุปสรรคเกิดขึ้นมาก ต้องหน้าหนาวหิวฉิบหาย กลางคืนเป็นคว้น กลางวันเป็นไฟ อาบเหงื่อต่างน้ำ แต่ก็ได้สมบัติมา

ถ้าบุญน้อยกว่านั้นอีก ทำมาหากินเกือบตายทีเดียว แม้จะได้สมบัติแต่ก็ไม่ค่อยเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ถ้าน้อยกว่านั้นลงไปอีก ทำเกือบตาย สมบัติก็ไม่ค่อยจะได้

ถ้าน้อยกว่านั้นลงไปอีก ทำไม่ได้เลย นอกจากขอเขากิน ต้องเป็นขอทานอย่างนั้น แต่ก็ยังได้กิน ยังมีคนเมตตาให้มา ถ้าบุญน้อยกว่านั้นอีก นอกจากจะขอทานเขาไม่ให้แล้ว ไปที่ไหนยังอด ไปพร้อมกับคนขอทานที่เขาเคยขอได้ พอไปรวมขอกับเขาก็พลอยพาเขาอดเสียอีก

เห็นไหมว่าบุญนี้มันลดหลั่นลงมาตามลำดับ เหมือนมหาเศรษฐีส้มัยก่อน ครั้งหนึ่ง

พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปกับพระอานนท์ ทรงชี้ให้ดูลูกชอทานคนหนึ่ง บอกว่านี่คือเศรษฐีเก่าชาติในอดีตไม่ทำบุญด้วยตัวเอง ชี้เหนียวตระหนี่ แถมยังห้ามคนอื่นทำบุญเสียอีก ผู้ให้เท่านั้นจึงจะได้รับ ผู้ไม่ให้นอกจากไม่ได้รับแล้วยังอดแต่ไม่ให้แล้วยังหวงห้ามไม่ให้คนอื่นให้อีก นอกจากอดแล้วไปอยู่ที่ไหนอุปาทวีก็ลง พลอยทำให้คนอื่นเขาอดไปด้วย พระอานนท์กราบทูลถามว่า แล้วจะเชื่อได้อย่างไร พระองค์ก็ทรงบอกว่า เดียวพอลูกชอทานคนนี้ไปในตระกูลเก่าที่ตัวเคยเป็นมหาเศรษฐีเดี๋ยวนี้ลูกชายยังอยู่เลยลูกครองสมบัติพอไปถึงชอทานคนนี้ก็จำลูกชายในอดีตได้ แต่ลูกนะจำเขาไม่ได้ เพราะมาเกิดกันคนละชาติแล้ว จำกันไม่ได้ ไม่ให้เข้าบ้านด้วยซ้ำไป จนกระทั่งต้องไปชี้สมบัติว่าอยู่ตรงนั้นตรงนี้ จึงเชื่อว่าเคยเป็นเศรษฐีเก่าและเป็นพ่อของตัว

สมบัตินี้เป็นของกลาง มันมีอยู่แล้วในโลก ถ้ามีบุญก็รวมสมบัติได้ ถ้าหมดบุญสมบัตินั้นก็กระจาย สมบัติของท่านโชติกเศรษฐี และเมณฑกเศรษฐี หรือนายบุญเศรษฐี เดียวนี้ก็ยังอยู่ในโลกนี้แหละ แต่ผู้ที่มีบุญเท่าท่านนั้นยังไม่มี ถ้ามีเมื่อไหร่บุญก็ดูดเข้ามา ท่อธารแห่งบุญอยู่ในศูนย์กลางกาย ถ้าใจบริสุทธิ์ก็จะสว่างมาก ยิ่งสว่างมากเท่าไรก็มีแรงดึงดูดมาก ขยายได้กว้างมาก บุญดูดเอาเวลาที่เดียว นี่เป็นเรื่องที่มีมาแล้วในอดีต แต่ว่ารวยแล้วจะต้องให้ใจบุญเหมือนท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และมหาอุบาสิกาวีสาขา เอาสมบัตินั้นมาช่วยกันขยาย พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปยังชาวโลก ให้โลกเกิดสันติสุข อย่างนี้ทรัพย์นั้นจึงจะมีประโยชน์ เพราะฉะนั้นสมบัติของผู้มีบุญตอนนี้ยังอยู่ มีอยู่เต็มไปหมดเลยไม่ได้สูญหายไปไหน ไม่ได้กระเด็นไปอยู่ดาวอังคาร ดาวพุธ ดาวพฤหัสบดี หรือดาวราหู ไม่ได้กระจายไปที่นั่นเลย อยู่ในโลกนี้แหละ ถ้าหากเรามีบุญแล้วเดี๋ยวสิ่งเหล่านั้นจะมาบังเกิดขึ้น เกิดขึ้นกับตัวของเรา

6.3.4 นายบุญมหาเศรษฐี ผู้มีสมบัติอัครรย

ดวงบุญมีอยู่ในกลางตัวของเราทุกคนและมีอานุภาพเราจะได้สมบัติทั้งสามคือ รูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญสุข มรรคผลนิพพานอย่างสมบูรณ์ทีเดียว ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย เมื่อจรดมาอยู่ในกลางของกายมนุษย์หยาบ ก็จะเกิดผลบุญขึ้นมา เมื่อเราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ด้วยกายมนุษย์หยาบ รูปสมบัติของเรา เราก็จะมีรูปร่าง แข็งแรง อายุยืน ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่อ้วนไม่ผอม ไม่ดำไม่ขาว ไม่สูงไม่ต่ำ พอดีๆ ใครพบเห็นแล้วก็เกิดความรู้สึกพอดี ดูแล้วสวยงามจริงๆ ทรัพย์สมบัติก็ได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องทำมาหากิน มีสมบัติมากอย่เท่าไรเลย ได้มาเกิดในตระกูลของเศรษฐี มหาเศรษฐี บรมเศรษฐี และถ้ามีบารมีมาก ดวงบุญนี้ก็ดลบันดาลให้สมบัติเกิดขึ้นเอง เป็นเศรษฐีเสียเอง เหมือนท่านชฎิลเศรษฐี เมณฑกเศรษฐี และท่านโชติกเศรษฐี ไม่ใช่เป็นลูกเศรษฐี คือบุญเกิดขึ้นในศูนย์กลางกาย เป็นบุญที่เกลี้ยง

สะอาดล้วนๆ เป็นบุญศักดิ์สิทธิ์ เวลาบังเกิดขึ้นพริบ ภูเขาทองโผล่ขึ้นมาแล้ว บุญนี้ไปดึงดูดเอา ธาตุทองทั้งหลายมารวมตัวกันและผุดเกิดขึ้นมาเลย สมบัติจักรพรรดิบังเกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ หรือ ท่านโชติกเศรษฐี ปราสาทแก้วพริบขึ้นมา ชุมทรัพย์ทั้ง 4 เกิดขึ้นมาเลย นี่กำลังบุญของท่าน เป็นอย่างนี้

เหมือนอย่างนายบุญชานา เปลี่ยนฐานะจากนายบุญชานาเป็น “บุญมหาเศรษฐี” (ปุนณเศรษฐี) ก็เพราะว่าภรรยาเตรียมอาหารเอาไว้เพื่อจะมาให้สามีคือนายบุญซึ่งเหน็ดเหนื่อยจากการไถนา แต่ระหว่างเดินทางมา ได้พบกับเพื่อนาบุญ พบพระอรหันต์ที่เพิ่งออกจากนิโรธ-สมาบัติมาใหม่ๆ เป็นบุญลาภของภรรยาบุญคือมีลาภทางบุญ พอเห็นเข้าก็เกิดศรัทธา เลื่อมใส ถ้าคนไม่มีลาภทางบุญ เห็นแล้วจะเฉยๆ ภรรยาของนายบุญเกิดความรู้สึกลอยๆ จะทำบุญอาหารมือนั้นกับพระ ทั้งที่ยังไม่รู้ว่าท่านเป็นเพื่อนาบุญหรือเปล่า แต่บุญในตัวบันดาล ให้อยากทำบุญ และพระท่านก็มาโปรด เพราะท่านเห็นในญาณทัสสนะว่า โยมคนนี้จะ เป็นเจ้าของบุญ

เมื่อผู้ให้กับผู้รับมาตรงกัน ธาตุธรรมท่านบริสุทธิ์ล้วนๆ เพราะเข้านิโรธสมาบัติใสสว่าง เต็มที่ทีเดียว เหมือนเป็นโรงงานไฟฟ้าอย่างนั้น ภรรยาของนายบุญชานาเอาข้าวมือนั้นใส่ บาตรด้วยความเลื่อมใส ปลื้มปิติ พอข้าวตกลงไปในบาตร ปลื้มมาก พอพระท่านปิดฝาบาตร ก็ชื่นใจ แล้วท่านก็ให้พระสั้นๆ ไม่ได้ให้ยาวๆ หรอก ท่านให้พรว่า “ขอให้สมความปรารถนาใน ทุกเรื่อง” แค่นั้นนางก็ชื่นใจแล้ว ชนลูกชู้ชั้นทีเดียว ดีใจมาก ไม่กังวลว่าสามีจะหงุดหงิดรีไปล่า กลับไปเตรียมอาหารใหม่ แล้วก็เอาไปให้สามีที่อยู่กลางนา

สามีกำลังเหนื่อย กำลังหิว ภรรยาก็ยิ้ม ส่งยิ้มไปก่อน และพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ หา น้ำหาทำเช็ดเนื้อเช็ดตัว พอร่างกายสบาย จิตใจสบาย เอาอาหารให้ แล้วก็พูดว่า

“ที่มาช้าเพราะว่าเตรียมอาหารจะมาให้พี่นี้แหละ แต่เจอพระเสียก่อน เกิดความเลื่อม ใส ผิดพรรณท่านเปล่งปลั่ง มีวรรณะสุกใสทีเดียว อยากทำบุญก็เลยใส่บาตรไปแล้ว พี่ อนุโมทนาเถะนะ”

นายบุญก็สมชื่อทีเดียว ชื่อบุญ ใจบุญ แม้จะเหน็ดเหนื่อยมาก็กล่าวว่า

“สาธุ ดีแล้วน้องเอ๋ยที่ทำบุญมา”

แค่ความเลื่อมใสแค่นั้นแหละ ใจของนายบุญนั้น ก็เหมือนไปเสียบขั้วแบตเตอรี่กับใจ ของภรรยา ส่วนใจของภรรยาเชื่อมต่อจากพระผู้มีบุญนั้น ส่งต่อมาถึงนายบุญทีเดียว

พอทานข้าวเสร็จมีกำลังไปไถนา ไม่ว่าลงมือไถกี่ครั้ง ที่ดินก็เปลี่ยนเป็นทองคำหมดเลย เหลืออร่ามเต็มท้องทุ่งนาไปหมด ที่นาเปลี่ยนจากดินเป็นทอง แปลงธาตุจากดินเป็นทองด้วย อาณาบุญที่มาจากทำบุญอุทิศให้นาบุญกับพระที่เพิ่งออกจากนิโรธสมบัติ ทองเกิดพริบขึ้นมาเลย มีมากกว่าทุกคนในแผ่นดิน พลิกแผ่นดินตรงไหนเป็นทองหมดเลย นี่ก็เป็นเพราะว่าใจของนายบุญและภรรยามีความเลื่อมใสในมหาทานบารมีนั้น ทำอุกให้นาบุญ เพราะฉะนั้นธาตุดินจึงแปลงเป็นทองได้ เป็นบุญศักดิ์สิทธิ์ที่ล้นไหลมาเลย

6.3.5 อนาถบิณฑิกเศรษฐี มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา

คราวนี้เรามามองดูชีวิตของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านเป็นยอดอุปัฏฐาก เป็นผู้เลิศในฝ่ายอุบาสกที่สนับสนุนงานพระศาสนา หมายความว่าในบรรดาผู้ที่สนับสนุนงานพระศาสนาที่เป็นฝ่ายผู้ชายนั้น ท่านอยู่ข้างหน้า ถ้าฝ่ายหญิงก็ท่านมหาอุบาสิกาวีสาขา ในจำนวนฝ่ายหญิงทั้งหมดที่สนับสนุนงานพระศาสนา มหาอุบาสิกาวีสาขาได้สร้างมหาทานบารมีสนับสนุนอย่างมาก มากกว่าคนอื่น ท่านจึงมาอยู่ข้างหน้าให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญท่ามกลางพระอริยสาวก

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นลูกของสุมนเศรษฐี หมายความว่าเวลาท่านลงมาเกิด เข้าสู่ครรภ์มารดาที่เป็นภรรยาเศรษฐีใหญ่ทีเดียว คือเกิดมาก็มีทรัพย์สมบัติรองรับเอาไว้สำหรับให้สร้างบารมีต่อไป ภาพในอดีตของท่าน ท่านเป็นคนธรรมดาอย่างพวกเราอย่างนี้แหละ ทำมาหากินเป็นปกติ แต่ท่านมีบุญลาภคือวันหนึ่งในสมัยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่า พระปทุมุตตระ สมัยนั้นในชมพูทวีปหรือโลกใบนี้ มนุษย์มีศีล 5 เป็นปกติ พระปทุมุตตรพุทธเจ้าท่านมีบารมีมาก มีพระอริยสาวกมากมาย ประชุมมาชุมนุมหาสมาคมครั้งหนึ่งก็เป็นล้านองค์ทีเดียว วันนั้นพระองค์ตรัสสรรเสริญอุบาสกท่านหนึ่งว่า เป็นผู้เลิศในการบริจาคทาน สนับสนุนงานพระศาสนาให้เป็นที่ปรากฏแก่พุทธบริษัททั้งสี่ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีในขณะที่ยังเป็นคนธรรมดาได้ยินได้ฟังเข้า ก็เกิดปิติเกิดความเลื่อมใส เพราะท่านสร้างบารมีมาในทางนี้ จะเป็นฝ่ายกองเสบียงสนับสนุนงานพระศาสนา พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสรรเสริญพระอริยสาวกองค์ใดเป็นผู้เลิศทางไหนก็ตาม ท่านก็ยิ่งเฉยๆ แต่พอได้ฟังพระองค์ตรัสสรรเสริญอุบาสกที่เป็นผู้เลิศในมหาทานบารมี สนับสนุนงานพระศาสนา ท่านเกิดปิติทีเดียว ขนลุกชูชันและก็มี ความตั้งใจปรารถนาอยากจะเป็นอย่างนั้นบ้าง ท่านก็ได้รวบรวมทรัพย์ของตนและก็ชักชวนผู้อื่นด้วย สร้างมหาทานบารมีถวายเป็นสังฆทาน โดยมีพระผู้มีพระภาคเจ้าพระปทุมุตตรทรงเป็นประธาน พร้อมด้วยพระอริยสาวกจำนวนมากนั้นตลอด 7 วัน ไม่ได้ขาดเลยแม้แต่วันเดียว แล้ว

ก็ตั้งความปรารถนาเอาไว้ว่าด้วยอาณูภาพแห่งบุญที่เกิดขึ้นจากการสร้างมหาทานบารมีตลอดทั้ง 7 วันนี้ ขอให้ได้เป็นผู้เลิศในฝ่ายอุบาสกผู้สนับสนุนงานพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับท่านอุบาสกที่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระปทุมุตตรจะได้ทรงสรรเสริญท่ามกลางพุทธบริษัท 4 นั้น

พระปทุมุตตรพุทธเจ้าทรงสดพระญาณดูว่า ที่สุดแห่งกำลังบุญของบุรุษผู้นี้จะไปส่งผลให้ความปรารถนานั้นสำเร็จได้เมื่อไหร่เมื่อทรงพบถึงที่สุดภาพนั้นแล้ว จึงตรัสแก่อุบาสกท่านนั้น เพื่อยังความปิติปราโมทย์ใจให้บังเกิดขึ้นว่า “ต่อไปในอนาคต เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระนามว่าพระสมณโคดมมาตรัสรู้ เธอจะได้เกิดในตระกูลเศรษฐี มีสมบัติรองรับเอาไว้ให้ได้สร้างบารมี ดังที่ได้ปรารถนาเอาไว้”

อุบาสกท่านนั้นได้ฟังก็เกิดปิติ ปราโมทย์ใจ ได้สั่งสมทานบารมียิ่งๆ ขึ้นไป จนกระทั่งหมดอายุขัย ท่านท่องเที่ยวอยู่ใน 2 ภูมิคือมนุษยโลกและเทวโลก เกิดมาเป็นมนุษย์ พอละโลกจากมนุษย์ก็ไปเป็นเทวดาเป็นชาวสวรรค์ วนเวียนอยู่อย่างนี้จนกระทั่งพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราพระองค์นี้ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบาสกผู้นั้นจึงได้มาเกิดในสกุลของสุมนเศรษฐี มาอยู่ในร่างกายของลูกเศรษฐี ได้ครอบครองสมบัติทั้งหมด และได้ชื่อว่าสุทัตตเศรษฐี ส่วนเหตุที่ได้ชื่อว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐี เพราะว่ามีใจยินดีในการบริจาคทาน อยากจะได้เลี้ยงผู้คนอนาถาที่ยากจนส่งเสียงอึกทัก ยามเมื่อท่านได้แจกจ่ายข้าวปลาอาหารที่ตั้งโรงทานเอาไว้ ท่านยินดีอย่างนั้น เมื่อได้ยินแล้วก็ปลื้มปิติใจเศรษฐีสมัยก่อนเขาแข่งกันสร้างโรงทาน ใครทำโรงทานเป็นที่แจกจ่ายปัจจัยสี่ให้แก่คนยากจนได้มาก คนนั้นก็ได้รับการยกย่องและก็ปิติยินดีทุกครั้งที่ทำ สุทัตตเศรษฐีทำอย่างนั้นตลอดมา

จนกระทั่งวันหนึ่งบุญบันดาล ท่านมาเมืองราชคฤห์เพื่อเยี่ยมราชคฤห์เศรษฐี ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นน้องเขยของราชคฤห์เศรษฐีเกิดในตระกูลเศรษฐีด้วย และยังได้แต่งงานกับเศรษฐี เพราะฉะนั้น พวกพ้องก็เป็นเศรษฐี พูดคุยกันแต่เรื่องทรัพย์สิน ไม่ได้คุยเรื่องอื่นเลย ราชคฤห์เศรษฐีมีบุญได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้าและพระอริยสาวกตลอดมา

วันนั้นราชคฤห์เศรษฐีเตรียมการรับเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าและพระอริยสาวก ได้สั่งให้ข้าทาสบริวารเตรียมวัตถุทานต่างๆ เพื่อที่จะถวายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า ยิ่งความแปลกใจให้เกิดขึ้นกับสุทัตตเศรษฐีว่า แต่ก่อนนี้เวลาเรามา เราจะได้รับการต้อนรับอย่างดีจากราชคฤห์เศรษฐีทุกครั้งไป ในที่สุดเมื่อได้โอกาสก็ถามท่านราชคฤห์เศรษฐีว่า “วันนี้พระราชาเสด็จมาหรือใครมา ถึงจะต้องไปต้อนรับ สั่งข้าทาสบริวารต้อนรับอย่างดีเยี่ยม เตรียมอาหารหวานคาวที่ประณีตไว้คอยต้อนรับอย่างนั้นหรือ”

ราชคฤห์เศรษฐีก็บอกว่า “ไม่ใช่หรอก ผู้ที่เสด็จมาเป็นผู้ที่อุดมไปด้วยสิริ คือพระผู้มีพระภาคเจ้าจะเสด็จมาในวันนี้”

สุทัตตเศรษฐีพอได้ยินคำว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมา ก็เกิดปีติขนลุกขึ้นมาอย่างบอกไม่ถูก เพราะตลอดเวลาในใจของท่านนั้นอยากจะพบพระผู้มีพระภาคเจ้า คิดอยู่ในใจว่าอยากจะพบผู้บริสุทธิ์ ผู้หลุดพ้นแล้วที่จะแสดงธรรมให้เราได้รับรู้เห็นตามบ้างอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่เคยมีใครมาส่งข่าว เมื่อราชคฤห์เศรษฐีได้พูดถึงว่า บัดนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาแล้ว ท่านสุทัตตเศรษฐีต้องถามย้ำถึง 3 ครั้ง ราชคฤห์เศรษฐีก็ตอบทั้ง 3 ครั้ง ยืนยันว่าบัดนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาแล้ว สุทัตตเศรษฐีปีติยินดีมาก प्रารณนาจะได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้าในที่ที่ทันใด แต่ก็ไปไม่ได้เพราะเป็นเวลากลางคืน ตัวท่านก็พยายามเร่งเวลา เพื่อให้ถึงรุ่งเช้า

คืนนั้นท่านไม่ได้หลับเลย คิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะต้องเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ได้ จนนอนไม่หลับทั้งคืน ใจจดจ่อ จนกระทั่งทนไม่ไหว ไกลรุ่งก็รีบลุกจากที่เพื่อจะเดินไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ระหว่างนั้นอมนุษย์ก็เปิดทางให้ เปิดประตูให้สุทัตตเศรษฐีเดินไปท่ามกลางความมืด เศรษฐีไม่เคยไปไหนเพียงลำพัง ปกติจะมีข้าทาสบริวารติดตามห้อมล้อมไปตลอด แต่คราวนี้ไปเพียงลำพัง เดินอยู่ในความมืดก็เกิดความสะพรึงกลัว ครั่นคร้าม แต่ด้วยความตั้งใจมั่น อมนุษย์ตนหนึ่งก็เปล่งเสียง แต่ไม่ปรากฏตัว สนับสนุนว่าให้เดินทางต่อเถิด การได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้าในคราวนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด แม้เราจะมีช้างสักหนึ่งแสน มีม้าสักหนึ่งแสน มีเทพผู้มีรูปร่างสักหนึ่งแสนคน อย่างละแสนอย่างนี้ แม้มีอยู่ก็ไม่เกิดประโยชน์เท่ากับการได้พบพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วแสงสว่างก็ปรากฏพอให้สุทัตตเศรษฐีเดินทางต่อไปได้ เป็นอยู่อย่างนี้ถึง 3 คราวทีเดียว คือเมื่อความมืดปรากฏ ความสะพรึงกลัวเกิดขึ้น ก็มีเสียงของอมนุษย์ผู้มีบุญนั้นคอยแนะนำเป็นกัลยาณมิตรให้กับสุทัตตเศรษฐีแล้วความสว่างก็เกิดขึ้นอย่างนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอดพระญาณดูในยามใกล้รุ่งว่า ในวันนี้บุคคลใดจะเป็นผู้มีบุญที่จะรองรับพระธรรมของพระองค์ ทรงสอดพระญาณลงไปในกลางก็พบสุทัตตเศรษฐี มองดูตลอดก็ทรงเห็นว่าสุทัตตเศรษฐีนี้จะเป็นอุปัฏฐากที่สำคัญของเรา จะเป็นผู้เลิศทางอุปัฏฐากฝ่ายอุบาสก กำลังเดินทางมา เราจะต้องไปรับ ในที่สุดพระองค์ก็เสด็จออกไปเดินจงกรมรออยู่บนเส้นทางนั้น เมื่อสุทัตตเศรษฐีกำลังรำพึงถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่ พระองค์ก็ตรัสเรียกว่า “สุทัตตะ เราอยู่ตรงนี้ สุทัตตะ เราอยู่ตรงนี้ สุทัตตะ เราอยู่ตรงนี้ มาหาเราเถอะ”

สุทัตตเศรษฐีกำลังนึกถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งๆ ที่ไม่เคยเห็น แต่เมื่อมาได้ยินคนที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลยเรียกชื่อ และยังรู้ความในใจกล่าวเรียกว่า “เราอยู่ตรงนี้” เพราะคำ

ว่าเราซึ่งหมายถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงเกิดปิตินลูกชู้ชั้นทีเดียว ในที่สุดก็เข้าเฝ้าฟังธรรม เบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้บรรลุธรรมนั้น แล้วเกิดกุศลศรัทธาขึ้นมา และได้เป็น กำลังสำคัญของพระศาสนา

คนเราเลือกเกิดได้ โอกาสที่เราจะเลือกเกิดนี้มีอยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่ว่าเราจะใช้ โอกาสนั้นหรือไม่ ถ้าเราไม่ใช้โอกาสนั้น เวลาเราเกิดเป็นผู้มีฐานะยากจน เราจะได้ยินแต่ ถ้อยคำปลอบใจว่า “คนเราเลือกเกิดไม่ได้” และก็ให้กำลังใจต่อ “แต่เราเลือกเป็นได้” เพราะฉะนั้น เพื่อไม่ให้เราได้ยินได้ฟังคำเหล่านี้อีก ขณะนี้เรามีโอกาสเลือกเกิดได้ เมื่อขณะสมัยมาถึง ทักขิไณยบุคคลมีอยู่พระพุทธศาสนามีอยู่พระรัตนตรัยมีอยู่เราซึ่งเป็นทายกทายิกามีความพร้อม มีวัตถุกาน มีศรัทธา ฟังทำในตอนนี้ แล้วเราจะเลือกเกิดได้ ถ้าอยากเกิดเช่นเดียวกับท่าน อนาถบิณฑิกเศรษฐีหรือมหาอุบาสิกาวีสาขา ซึ่งท่านเลือกลงมาเกิดในตระกูลเศรษฐี จงหมั่น บริจาคทาน และเมื่อสร้างมหาทานบารมีก็ควรจะทำกันอย่างเต็มที่ แต่ถ้าจะเลือกเกิดแบบอดีต อาหนักเศรษฐี ไปเป็นขอทานในหมู่ยาก คนยากจนในหมู่ยาก เป็นมหาทุกข์ ก็จึงมีความ ตระหนี่หวงแหนเสียเถิด หวงแหนทรัพย์ด้วยตัวเอง ชักชวนคนอื่นให้หวงแหนตามไปด้วย แล้ว จะสมความปรารถนาอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นในฐานะที่พวกเราทั้งหลายเป็น ผู้มีสติปัญญา ก็ควรพิจารณาว่าเราจะ เลือกเกิดเป็นอะไร ต่อจากนี้ไป ให้ทุกท่านตั้งใจให้ดี ทำใจให้หยุด ทำใจให้หนึ่ง ทำใจให้ใส สะอาดบริสุทธิ์ให้เหมาะสมที่จะเป็นภาชนะรองรับบุญกุศล ให้ตั้งใจกันให้ดีทุกๆ คน กระแส ธารแห่งบุญจะได้บังเกิดขึ้น นำชีวิตเราไปสู่เส้นทางมหาเศรษฐีผู้ในบุญทุกภพทุกชาติกระทั่ง เข้าสู่พระนิพพาน

6.3.6 มหาอุบาสิกาวีสาขา มหาเศรษฐีผู้ใจบุญค้ำจุนพระพุทธศาสนา

ผู้ที่สั่งสมบุญมาดีแล้ว ย่อมบริบูรณ์ด้วยสมบัติทั้ง 3 คือ รูปสมบัติ คุณสมบัติ ทรัพย์สมบัติ มีรูปร่างสมส่วน แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ผิวพรรณวรรณะผ่องใส มีกำลัง มีอายุยืนยาว เหมือนมหาอุบาสิกาวีสาขา

สมบัติทั้ง 3 ของท่านสมบุรณ์ทีเดียวนะ มีรูปร่าง ท่านได้ลักษณะเบญจกัลยาณี คือ งามมาก สวยงามทีเดียว ไม่อ้วนไม่ผอม ไม่สูงไม่ต่ำ ไม่ดำไม่ขาว ผ่องอย่างเดียวตลอด สวยงาม ได้ส่วน อวัยวะน้อยใหญ่ก็ได้ส่วนหมด ท่านไม่ค่อยเจ็บป่วยไข้และยังมีอายุยืน ในยุคที่มนุษย์มีอายุ 100 ปี ท่านมีอายุ 120 ปี อายุยืนทีเดียว มีปัญญาตั้งแต่เด็ก ๆ สอนตัวเองได้ บรรลุมรรคผล

นิพพานเป็นพระโสดาบันตั้งแต่อายุ 7 ขวบ มีกำลังแข็งแรงเท่ากับช้าง 9 เชือก ถ้าชักเยอกันก็เสมอกัน ถ้าช้างตัวเดียว แคร่ท่านเอาหัวจิ้มช้างๆ ล้มกันกระแทกเลย ท่านก็มีกำลังมาก มีผิวพรรณวรรณะดังทองสุกปลั่งทีเดียว สวยงาม มีอายุ ยืน มีสมบัติมาก สมบัติของท่านมีมาก และยังเป็นมหาเศรษฐีผู้ใจบุญอีกด้วย สั่งสมบุญมาตั้งแต่เล็กแต่น้อยเรื่อยมาเลย จนกระทั่งหมดอายุขัย มีพวกพ้องบริวารมาก จะไปแห่งหนตำบลใดผู้คนเขายินดีต้อนรับเชื่อเชิญ เพราะเขาถือว่ามหาสิริมงคลกำลังเข้าบ้าน เข้ามาในสถานที่นั้น ท่านสมบูรณ์ด้วย รูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข มรรคผลนิพพาน ท่านเพียบพร้อมไปหมดเลย

นี่เป็นตัวอย่างของผู้มีบุญที่สั่งสมมาดีแล้ว ดวงบุญในกลางตัวท่าน ดวงกลมใสใหญ่โตทีเดียว เราทำบุญก็ต้องให้ได้อย่างนั้นหรือท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีก็สมบูรณ์อย่างนี้เหมือนกัน มีความเพียบพร้อมไปหมด บุญเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขและความสำเร็จในชีวิตทุกๆ ด้าน ตั้งแต่ความเป็นปุถุชนจนกระทั่งเป็นพระอริยเจ้า แม้ยังไม่ไปนิพพาน ก็ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ มีวิมานใหญ่โต สมบัติอันเป็นทิพย์บังเกิดขึ้น

ชาวสวรรค์เขาวัดกันด้วยบุญ เทวดามีรูปร่างคล้ายกันก็จริงอยู่ แต่รัศมีไม่เท่ากัน ผู้มีบุญมากดวงบุญในกลางกายทิพย์เปล่งสว่าง จนกระทั่งมีรัศมีสว่างมาก ผู้ที่มีรัศมีน้อยก็ต้องถอยออกไปห่างๆ ไปไกลๆ แล้วก็ยังมีบริวารมาก มากทีเดียว ก็ไปกันที่เป็นล้านๆ แน่นไปหมดเต็มหมดเลย วิมานที่เป็นรัตนชาติก็สวยงามมาก มีสมบัติอันเป็นทิพย์ เหมือนเป็นเมืองๆ หนึ่งทีเดียว ใหญ่โต สวยงาม สว่าง นี่เกิดด้วยกำลังบุญ ถ้าใครมีบุญมากก็จะมีอย่างนี้ แล้วบุญนี้จะติดตัวไปเรื่อยเลย ติดไปในกายของแต่ละกาย จนกระทั่งเป็นพระอริยเจ้า ก็มีดวงบุญ โตใหญ่ หนักยิ่งขึ้น แต่ละท่านก็โตไม่เท่ากัน บรรลุมรรคผลนิพพานเหมือนกัน แต่กำลังบุญพิเศษไม่เหมือนกัน จึงมีเขตศักดิ์ความเป็นเลิศที่ไม่เหมือนกัน

บุญนี้เป็นบ่อเกิดของความสุขและความสำเร็จทั้งหลาย ดังนั้น เราจะอยู่แห่งหนตำบลใดก็ตาม อย่าขาดในการแสวงหาบุญ และบุญที่ทำถูกเหื่อนาบุญนั้นเป็นบุญใหญ่ เช่น การสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ เจดีย์แห่งพระรัตนตรัย เป็นเจดีย์ที่บังเกิดขึ้นยากในโลก มหาธรรมกายเจดีย์ก็คือ พระธรรมกายบวกกับคำว่าเจดีย์ มีพระธรรมกายเต็มไปหมดเลย เมื่อสร้างมหาธรรมกายเจดีย์ สร้างพระธรรมกายประจำตัว ก็เท่ากับเราทำบุญถูกตัวจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีพระธรรมกายเต็มไปหมดเลย แล้วเมื่อใจเราจรดไปที่กลางกาย นอบน้อมถึงพระธรรมกายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลางกายนั้นก็จะผ่านทางผ่านเล่นไปถึงอายตตนิพพาน กระแสธารแห่งบุญในอายตตนิพพานก็หลั่งไหลเข้าสู่กลางกายของเรา เมื่อ

สร้างมหาธรรมกายเจดีย์นั้น พระนิพพานท่านก็ทุ่มบุญลงมายังไส้กลางของเราเต็มไปหมดเลย เป็นบุญที่จะจุดเราให้ไปถึงที่สุดแห่งธรรม

นักสร้างบารมีผู้ฉลาดควรเลือกเก็บเกี่ยวอารมณ์ที่ดีๆ เอาไว้เป็นเครื่องสนับสนุนในการประพฤติปฏิบัติธรรม ในการสั่งสมบารมีของเราให้เต็มที่ เพราะมีหลักอยู่ว่า ในการบำเพ็ญบุญกุศลทุกครั้ง จะเป็นการให้ทาน รักษาศีล หรือเจริญภาวนาก็ตาม จิตที่ผ่องใสตลอดเวลา จะทำให้กระแสน้ำแห่งบุญไหลผ่านกระแสใจของเราตลอดทุกๆ กาย เนื่องมาถึงกายเนื้อ และจะมีผลส่งไปทุกภพทุกชาติจนกระทั่งเข้าสู่พระนิพพาน

เมื่อถึงคราวเราจะได้สมบัติอะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นโลกียทรัพย์ภายนอกหรือ อริยทรัพย์ภายใน เราจะได้อย่างเย็นๆ สบายๆ ได้อย่างเต็มเปี่ยม ไม่มีหกล้มมีหล่น แถมเกิดเกินควรเกินคาดเสียอีก จะเป็นรูปสมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข หรือมรรคผลนิพพาน ก็จะได้อย่างง่ายๆ ที่เดียว อย่างโลกียทรัพย์ พอเกิดมาทรัพย์ทุกอย่างก็จะมารอคอยเราอยู่ไม่ต้องทำมาหากิน ทรัพย์ทุกอย่างมาบังเกิดขึ้นเลย

เรื่องนี้มีอยู่ เป็นเรื่องจริง ๆ อย่างเรื่องมหาอุบาสิกาวีสาखा พอเกิดขึ้นมา ทรัพย์สมบัติก็มารอคอยท่า สมบัติตั้งแต่ปู่คือเมณฑกเศรษฐี พ่อคืออนัญชัยเศรษฐี ตกมาเป็นสมบัติของลูกคือ มหาอุบาสิกาวีสาखा พอเกิดมา สมบัติก็มารอคอยอยู่ เอาไว้ให้สร้างบารมีอย่างสะดวกสบาย และยังได้บรรลุธรรม มีอริยทรัพย์ภายในตั้งแต่ 7 ขวบ นี่ก็เป็นเพราะว่าในภพก่อนๆ ของมหาอุบาสิกาวีสาखा ทุกครั้งเวลาท่านจะให้ทาน รักษาศีล หรือจะเจริญภาวนา ท่านทำด้วยหัวใจที่ผ่องใสเบิกบานอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็รักษาใจให้ผ่องใส ไม่หงุดหงิดงุ่นง่าน ฟุ้งซ่านรำคาญใจ ท่านจะไม่ให้อารมณ์เหล่านั้นเข้ามาแทรกในดวงใจของท่านได้จะให้ใจเต็มเปี่ยมไปด้วยบุญกุศลและคุณงามความดีอยู่ตลอดเวลาเลย เพราะฉะนั้นเวลาสมบัติเกิดกับท่าน ก็เกิดขึ้นอย่างสะดวกสบาย เกิดอย่างง่ายตาย บริสุทธิเยือกเย็น เต็มเปี่ยม ไม่มีหกล้มหล่นเลยแม้แต่นิดเดียว

จากโอวาทของพระราชภาวนาวิสุทธิที่กล่าวถึงตัวอย่างมหาเศรษฐีทั้ง 6 ท่านนั้น ทำให้เราเห็นความโดดเด่นพิเศษต่างๆ มากมายอันเกิดจากอานุภาพบุญ การที่ท่านเหล่านั้นได้รูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติอย่างนี้ ก็เพราะเวลาท่านให้ทาน รักษาศีล หรือเจริญภาวนา ท่านจะรักษาใจของท่านให้ผ่องใสไว้ตลอดเวลา ท่านนึกถึงเป้าหมายเป็นหลัก อุปสรรคเป็นรอง นึกถึงความบริสุทธิ์ของการสร้างบารมี ไม่สนใจอุปสรรคเลย ท่านสนใจแต่เรื่องบุญเป็นใหญ่เพียงประการเดียว

เพราะฉะนั้นในขณะที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดเพื่อมุ่งไปให้ถึงที่สุดของเป้าหมายชีวิตทั้ง

3 ระดับ การได้ศึกษาเห็นความโดดเด่นพิเศษในรูปสมบัติ ทรัพย์สินสมบัติ และคุณสมบัติของท่านเหล่านี้ ย่อมทำให้เราได้เห็นต้นแบบที่ถูกต้อง และมีส่วนช่วยให้เราออกแบบชีวิตได้ถูกต้อง อีกทั้งมีความมั่นใจที่จะสร้างตัวสร้างฐานะและชักชวนผู้อื่นทำความดีอย่างเป็นทีมให้มากยิ่งขึ้น โดยทุ่มเทอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันเหมือนอย่างกับท่าน ผลสุดท้ายย่อมทำให้เราสามารถเป็นได้อย่างท่าน หรืออาจได้ความโดดเด่นพิเศษของหลายๆ ท่านมารวมเป็นชีวิตที่สมบูรณ์แบบของเรา เช่น เป็นผู้ที่เกิดมาไม่รู้จักคำว่า “ไม่มี” เหมือนพระอนุรุทธะ มีภูเขาทองหลังบ้านเหมือนชฎิลเศรษฐี มีสมบัติจักรพรรดิเหมือนท่านโชติกะเศรษฐี มีสมบัติอัศจรรย์เหมือนนายบุญเศรษฐี มีหัวใจคำจุนพระพุทธานุศาสนาท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี และได้บรรลुธรรมตั้งแต่อายุ 7 ขวบเหมือนดั่งนางวิสาขา เป็นต้น ซึ่งความพิเศษเหล่านี้ เมื่อศึกษาเรื่องของท่านแล้ว ย่อมพบว่าตัวเราก็มีสิทธิที่จะเป็นได้อย่างท่าน ขอเพียงแต่เรามีความมุ่งมั่นที่จะสร้างบารมีให้เหมือนอย่างกับท่านนั่นเอง

6.4 อานิสงส์ในปัจจุบันของการสร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธี

ผู้ใดก็ตามที่ได้สร้างตัวสร้างฐานะตามพุทธวิธีอย่างจริงจังดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมจะได้รับอานิสงส์ในปัจจุบันอย่างน้อย 6 ประการดังนี้

1. รวยปัญญา
2. รวยศีลธรรม
3. รวยเกียรติยศ
4. รวยมิตรดี
5. รวยทรัพย์
6. รวยบุญ

โดยอานิสงส์ในปัจจุบันแต่ละข้อสามารถพิจารณาได้จากตัวอย่างของบุคคลในสมัยพุทธกาลที่ได้รับอานิสงส์ในปัจจุบันเช่นกัน ดังต่อไปนี้

6.4.1 รวยปัญญา

รวยปัญญา คือ เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาความรู้ปัญญาทางโลกที่จะใช้ประกอบอาชีพ การงาน เพื่อกำจัดความยากจน-เจ็บ-โง่ ให้หมดไป และสมบูรณ์ด้วยปัญญาทางธรรม เพื่อใช้จัดความทุกข์ทางใจ จนหมดกิเลส พบสุขถาวร เข้าสู่พระนิพพาน ดังตัวอย่างของ จุลลกเศรษฐี เป็นต้น

จุลลกเศรษฐี ผู้ร่ำรวยด้วยกำลังปัญญา

ครั้งหนึ่งในอดีตกาล มีเศรษฐีผู้หนึ่งชื่อจุลลกะ เป็นผู้มีความสามารถพยากรณ์ เหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำโดยอาศัยเหตุจากนิมิตต่างๆ วันหนึ่งจุลลกเศรษฐีนั่งรถม้า ผ่านมา เห็นหนูตายตัวหนึ่งอยู่บนถนน พิจารณาดูแล้ว ทำนายว่า

“ถ้าใครมีปัญญา ย่อมสามารถนำหนูตายตัวนี้ไปเป็นทุน ประกอบการค้าให้เจริญ รุ่งเรืองเป็นเศรษฐีได้”

ชายหนุ่มยากจนคนหนึ่งได้ยินเข้า ก็คิดว่าท่านเศรษฐีผู้นี้เป็นบัณฑิตย่อมไม่พูดพล่อยๆ ถ้าไม่แน่ใจจริงแล้ว คงไม่พูดเช่นนั้นจึงนำหนูตายตัวนั้นไปขายให้ยายแก่ใจบุญคนหนึ่ง สำหรับเป็นอาหารแมว ได้เงินมา 1 กากณิก เท่านั้น

วันรุ่งขึ้นเขาได้นำเงินนั้น ไปซื้อน้ำอ้อยจากต้นแหล่งซึ่งอยู่นอกเมือง (เพราะราคาถูก) แล้วนำไปตั้งไว้ที่ประตูเมืองคู่กับน้ำดื่มอีกหม้อหนึ่ง เมื่อคนเก็บดอกไม้กลับจากป่ากำลัง กระหายน้ำเต็มทีที่ผ่านมา ก็เชิญชวนให้ดื่มน้ำนั้น ครั้นหายเหนื่อยแล้ว คนเหล่านั้นก็ให้ดอกไม้ แก่เขาคนละกำเป็นการตอบแทน

วันต่อมา ชายหนุ่มนั้นก็นำเงินที่ได้จากการขายดอกไม้ไปซื้อน้ำอ้อย และจัดเตรียม น้ำดื่มเช่นเดิมอีก คราวนี้เขานำไปให้คนเก็บดอกไม้ถึงในป่าทีเดียว จึงได้รับดอกไม้ตอบแทน ถึงครึ่งหนึ่งของที่เก็บได้ แล้วนำไปขายเช่นเคย เขาทำอยู่อย่างนี้ไม่นานก็สามารถรวบรวมทรัพย์ ได้ถึง 8 กหาปณะ

ต่อมาวันหนึ่งในต้นฤดูฝน ฝนตกหนัก พายุพัดแรง กิ่งไม้ ต้นไม้ ในพระราชอุทยานหัก โค่นล้มระเนระนาด ผู้รักษาพระราชอุทยานกำลังหนักใจเพราะไม่รู้ว่าจะขนต้นไม้ กิ่งไม้เหล่านี้ ไปทิ้งที่ไหนดี

ชายหนุ่มจึงรับอาสาทำความสะอาดอุทยาน โดยขอต้นไม้กิ่งไม้เหล่านั้นเป็นของ ตอบแทน นายอุทยานก็ตกลงทันที เขาจึงไปยังสนามเด็กเล่น ชักชวนเด็กๆ มาดื่มน้ำอ้อย แล้ว ให้ช่วยกันขนต้นไม้กิ่งไม้ไปกองไว้ที่ประตูพระราชอุทยาน เด็กเหล่านั้นก็ช่วยกันขนอย่าง สนุกสนาน ครู่เดียวก็เสร็จ ส่วนเขาเองไปหาช่างปั้นหม้อของหลวง เสนอขายไม้เหล่านั้นทำฟืน ได้ทรัพย์ถึง 16 กหาปณะ และยังได้อ่างน้ำอีกเนื้อดีใบใหญ่และหม้อไหต่างๆ แถมมาอีก 5 ใบ ด้วย

เขานำอ่างใส่น้ำดื่มไปตั้งไว้ใกล้ปากประตูเมือง เชิญชวนให้คนเก็บหญ้าเหล่านั้นดื่ม

น้ำแล้ว ก็คิดจะตอบแทนคุณจึงถามว่ามีธุระสิ่งใดจะช่วยให้ช่วยบ้าง เขาตอบว่า ขณะนี้ยังไม่มี ต่อเมื่อไรมีจึงจะแจ้งให้ทราบ

อยู่ต่อมาไม่กี่วัน เข้าได้ข่าวว่าวันรุ่งขึ้นจะมีพ่อค้าม้ามาที่เมืองนี้ถึง 500 ตัว เขาจึงเอ่ยปากขอหญ้าจากคนเกี่ยวหญ้าคนละฟ่อน และขอร้องว่า ถ้าเขายังไม่ได้ขายหญ้าเหล่านั้นแล้ว ก็ขอให้คนเกี่ยวหญ้าอย่าเพิ่งขายหญ้าของตนไปเป็นอันขาด วันนั้นเขาได้หญ้าถึง 500 ฟ่อน เมื่อพ่อค้าม้าหาซื้อหญ้าเลี้ยงม้าจากที่ใดไม่ได้เลย จึงต้องซื้อจากเขาเป็นเงินสูงถึง 1,000 กหาปณะ และยังทำให้คนเกี่ยวหญ้า ขายหญ้าได้ราคาตามไปด้วย

อีก 2-3 วันต่อมา มีคนส่งข่าวอีกว่า บัดนี้เรือบรรทุกสินค้ามาถึงท่าแล้ว เขาจึงรีบหาเช่ารถม้าซึ่งมีบริวารมาด้วยอย่างโก้หรู ขับไปที่ท่าเรือแล้วมัดจำสินค้าทั้งหมดไว้ เมื่อพ่อค้านับร้อยคนของเมืองพาราณสีมาซื้อสินค้าขายเรือก็แจ้งว่ามีพ่อค้าใหญ่มามัดจำสินค้าไปหมดแล้ว พ่อค้าเหล่านั้นจึงขอร่วมลงทุนในเรือสินค้ากับเขา คนละ 1,000 กหาปณะ และอีก 1,000 กหาปณะ สำหรับเป็นค่าสินค้า เขาจึงขายสินค้านั้นให้ไป ได้กำไรทันที 200,000 กหาปณะ

ชายหนุ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้นทันตาเห็น สมดังคำพยากรณ์ของจุลลกเศรษฐีภายในเวลา 4 เดือนเท่านั้น เขาได้นำทรัพย์จำนวน 100,000 กหาปณะ เป็นเครื่องสักการะต่างดอกไม้มอบถวายไปกราบท่านจุลลกเศรษฐี เป็นการแสดงความกตัญญูทดแทนแล้วเล่าเรื่องทั้งปวงของตนให้ฟัง ท่านเศรษฐีเห็นความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ความอดสาหัสพากเพียรและความกตัญญูทดแทนของเขา จึงยกบุตรให้พร้อมกับมอภทรัพย์สมบัติให้ครอบครอง

ต่อมาภายหลังจากที่ท่านเศรษฐีสิ้นชีวิตไปแล้ว ชายหนุ่มผู้นี้ก็ได้ตำแหน่งเศรษฐีของเมืองพาราณสีสืบแทน

6.4.2 รวยศีลธรรม

รวยศีลธรรม คือ สมบูรณ์ด้วยศีลธรรมที่ได้มาจากการคบบัณฑิต คบกัลยาณมิตร และมาจากการประพฤติธรรม มีการละชั่ว ทำดี ทำใจให้ผ่องใส เมื่อละโลกไปย่อมไปสู่สุคติ ด้วยผลแห่งความดีที่คอยติดตามตัวไปข้ามภพข้ามชาติ ดังตัวอย่างของ บัณฑิตผู้ใญ่บุญคนหนึ่ง เป็นต้น

บัณฑิตผู้ใญ่บุญกับเศรษฐีตีนแมว

ครั้งเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลายประทับอยู่ที่พระเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงแสดงธรรมแก่มหาชนว่า

“คนบางคนให้ทานด้วยตนเอง แต่ไม่ชักชวนผู้อื่น ไม่ว่าจะเกิดภพชาติใดๆ ย่อมได้แต่ โภคทรัพย์ ไม่ได้บริวารสมบัติ

คนบางคนไม่ให้ทานด้วยตนเอง แต่ชักชวนผู้อื่น ไม่ว่าจะเกิดภพชาติใดๆ ย่อมไม่ได้ โภคทรัพย์สมบัติ แต่ได้บริวารสมบัติ

คนบางคนไม่ให้ทานด้วยตนเอง และไม่ชักชวนผู้อื่น ไม่ว่าจะเกิดภพชาติใดๆ ย่อมไม่ได้ ทั้งโภคทรัพย์สมบัติ และบริวารสมบัติ

คนบางคนให้ทานด้วยตนเอง และชักชวนผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเกิดภพชาติใดๆ ย่อมได้ทั้ง โภคทรัพย์สมบัติ และบริวารสมบัติ”

บัณฑิตคนหนึ่ง พอฟังพระธรรมเทศนาจบแล้ว ต้องการจะให้ได้สมบัติทั้งสอง จึงเข้าไปกราบทูลขอถวายภัตตาหารแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระสาวกทั้งหมดในวันรุ่งขึ้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับคำอาราธนานั้น เขาดีใจมาก เทียบว่าประกาศไปตามหมู่บ้าน ร้านตลาด ชักชวนให้บริจาคข้าวสาร และสิ่งของต่างๆ ที่จะทำอาหารถวายพระ ตามกำลังศรัทธา อย่าให้เดือดร้อนเขาเทียบชักชวนไปเรื่อย ๆ

จนกระทั่งมาถึงบ้านของเศรษฐีคนหนึ่ง พอเศรษฐีได้ยินคำชักชวนก็คิดว่า “เจ้าคนนี้ เมื่อไม่สามารถถวายภัตตาหารแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหมดได้ ก็น่าจะถวายตามกำลังของตัวเอง ไม่น่าที่จะมาเทียบชักชวนคนอื่นทั่วไปอย่างนี้”

เพราะคิดดังนี้ เวลาให้จึงให้แบบขัดไม่ได้ คือใช้นิ้ว 3 นิ้วหยิบของให้อย่างละนิดอย่างละหน่อย ข้าวสารนิด ถั่วเขียวหน่อย น้ำผึ้ง น้ำอ้อยก็เอียงขวดให้ติดปากหม้อ ให้หยดลงเพียง 2-3 หยดเท่านั้น เพราะเหตุที่เวลาให้มือเบาอย่างนี้ ชาวบ้านจึงตั้งฉายาให้ว่า “เศรษฐีตีนแมว”

ชายผู้นี้เป็นบัณฑิต เมื่อได้รับของจากเศรษฐี ก็แยกของไว้ต่างหาก ไม่ได้รวมกับของที่รับมาจากคนอื่น เศรษฐีเห็นดังนั้นจึงคิดว่า “ทำไมหนอ เจ้าคนนี้จึงแยกของของเราไว้ คงเอาเราไปเทียบประจานเป็นแน่” จึงให้คนใช้ตามไปดูว่าเขาเอาของนั้นไปทำอะไร บัณฑิตนั้นเอาของเศรษฐีผสมลงในภาชนะต่างๆ ภาชนะที่ของเหมือนกัน พร้อมกับกล่าวว่า “ขอผลบุญอันยิ่งใหญ่จงมีแก่เศรษฐีเถิด” คนรับใช้จึงนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นไปบอกนาย

ดังนั้นในวันรุ่งขึ้น เศรษฐีได้เหินบริษติดตัวไป ตั้งใจว่าถ้าชายคนนั้นกล่าวโทษมาถึงตนก็จะฆ่าชายคนนั้นเสีย เศรษฐีได้ไปแอบยืนอยู่ในที่แห่งหนึ่ง เมื่อถึงเวลาถวายอาหารพระสงฆ์ ชายผู้เป็นบัณฑิตได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้เที่ยวชักชวนมหาชน ถวายทานในครั้งนี ขอให้เจ้าของทานที่ข้าพเจ้าชักชวนแล้ว จะให้มากหรือให้น้อยก็ตาม ขอให้ทุกท่านได้ผลบุญอันไพศาลด้วยเถิด”

เศรษฐีได้ยินคำนั้นแล้วได้สติคิดว่า “เราได้คิดร้ายต่อเจ้าคนนี่ตลอดเวลา แต่เขาเป็นคนดีมาก ถ้าเราไม่ขอโทษเขา เราคงรับกรรมหนัก” จึงเข้าไปหมอบขอโทษต่อบัณฑิตนั้น พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวทั้งหมดให้ฟัง บัณฑิตนั้นก็ยกโทษให้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบเรื่องราวทั้งปวงจึงตรัสว่า

“บุคคลไม่ควรดูหมิ่นว่าบุญเล็กน้อยจะไม่มาถึง แม้น้ำน้อยๆ แต่หยดย่อยๆ ยังทำให้เต็มหม้อได้ ฉันทิ ผู้ฉลาดเมื่อสั่งสมบุญ แม้ทีละน้อยๆ ก็ย่อมเต็มด้วยบุญ ฉันทัน”

พอจบเทศนา เศรษฐีก็มีดวงตาเห็นธรรม เป็นพระโสดาบัน เพราะฉะนั้นเราจึงควรทำบุญบ่อยๆ จะมากหรือน้อยก็ตามบุญย่อมเต็มเปี่ยมได้สักวันเช่นกัน ท่านเศรษฐีแม้ทำทานเพียงเล็กน้อยโดยมิได้เต็มใจยังได้บุญมากและมีดวงตาเห็นธรรม ฉะนั้นบัณฑิตผู้ทำทานด้วยตนเอง และชักชวนให้ผู้อื่นทำด้วย ย่อมเป็นโอกาสให้ได้ฟังพระธรรมเทศนาด้วยกันด้วย จนกระทั่งเศรษฐีได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระโสดาบัน ส่วนบัณฑิตนั้นย่อมจะได้บุญมากทัບทวีคูณขึ้นไปอีก และย่อมเป็นผู้มีความบริบูรณ์ทั้งโภคทรัพย์สมบัติและบิรารสมบัติไปทุกภพทุกชาติอย่างแน่นอน

6.4.3 รวยเกียรติยศ

รวยเกียรติยศ คือ สมบูรณ์ด้วยยศฐานันดรศักดิ์ ตำแหน่งหน้าที่การงาน และความ เป็นหัวหน้าที่เจริญรุ่งเรืองอันเป็นผลมาจากคุณธรรมในตัวที่เป็นคนปราศจากอคติในการทำงาน มีความสันโดษในการดำเนินชีวิต จึงเป็นคนหนักแน่น ไม่โลเล เมื่อจะตัดสินใจก็จะไม่ผิดพลาด มีแต่ความถูกต้องเที่ยงธรรมทุกครั้งไป ดังตัวอย่างของกุมภโฆษกเศรษฐี เป็นต้น

กุมภโฆษกเศรษฐี¹ ผู้สันโดษในการเลี้ยงชีวิต

ในสมัยพุทธกาล ครึ่งหนึ่งนครราชคฤห์เกิดโรคระบาด ผู้คนและสัตว์ล้มตายกันเป็นอันมาก ราชคฤห์เศรษฐีกับภรรยา ก็ถูกโรคระบาดนั้นคุกคามเช่นเดียวกัน ท่านเศรษฐีรู้สึก

¹ นิทานธรรมบทชั้นต้น, หน้า 220-226

เป็นห่วงบุตรชายคนเดียวของท่านมาก จึงตัดสินใจให้บุตรชายของท่านทำลายฝาเรือนหนีไปอยู่ที่อื่นตามความเชื่อของคนสมัยนั้นจะทำให้ปลอดภัยจากโรคระบาดได้โดยได้บอกลูกชายว่าได้ฝังทรัพย์ 45 โกฏิไว้ให้ ณ ที่แห่งหนึ่ง เมื่อโรคระบาดนี้หายแล้วจงกลับมาขุดเอาทรัพย์นั้นเลี้ยงชีวิต

เด็กน้อยได้ยินคำบิดามารดาเช่นนั้นก็เสียใจ ร้องให้น้ำตานองหน้า ต้องฝืนใจยกมือไหวลาบิดามารดาแล้วหนีเข้าไปอยู่บนภูเขาแห่งหนึ่งจนกระทั่ง 12 ปีผ่านไป จึงกลับมาอยู่ที่นั่นอีก

คราวนี้ไม่มีใครจำเขาได้ด้วยเพราะความเติบโตของร่างกายมากกว่าตอนเขาเป็นเด็กเมื่อเขาได้ไปตรวจดูทรัพย์สมบัติเห็นว่าอยู่ครบถ้วนแล้ว ก็คิดด้วยปัญญาของตนว่า หากเราขุดทรัพย์นี้ขึ้นมาใช้สอย คนที่ไม่รู้จักจะเล่นงานว่า คนจนคนหนึ่งโชคดีขุดพบทรัพย์สมบัติขึ้นมาได้ก็จะเบียดเบียน แย่งชิงจากเราต่าง ๆ นานา ตามวิสัยของมนุษย์ปุถุชน ที่ไม่ชอบให้ใครเกินหน้าเราควรทำการรับจ้างเลี้ยงชีวิตดีกว่า

กุมภโฆสกนับเป็นบุคคลที่ฉลาด และรอบคอบมากผู้หนึ่ง หากเขาได้ขุดทรัพย์สมบัตินี้ขึ้นมา เขจะมีเงินถึง 40 โกฏิ พอที่จะให้เขาเป็นเศรษฐีได้ทันที แต่เขากลับไปทำงานรับจ้างอยู่ ณ ถนนแห่งหนึ่ง โดยได้รับหน้าที่ให้ปลุกคนลุกขึ้นทำงานแต่เช้า และได้รับมอบเรือนให้อยู่อาศัยหลังหนึ่ง

ลูกชายเศรษฐีปฏิบัติงานนี้เรื่อยมา ด้วยความขยันหมั่นเพียร ทุกๆ เช้าเขาจะลุกขึ้นเที่ยวปลุกคนไปทำงานจนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสารได้สดับเสียงของเขา จึงตรัสว่า

“นั่นเป็นเสียงของคนมีทรัพย์มาก”

ขณะนั้น พระสนมของท้าวเธอคนหนึ่ง ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่นั้น คิดว่า พระราชาย่อมไม่ตรัสเหลวไหล เราควรรู้จักชายผู้นี้ให้ได้ จึงส่งคนไปสืบแต่ได้ความว่า นั่นเป็นเสียงของมนุษย์กำพรว้าหาเข้ากินคำคนหนึ่งเท่านั้น

พระราชาทรงสดับถ้อยคำของบุรุษนั้นก็ทรงดุษณิภาพในวันที่ 2 ที่ 3 ครั้นได้ทรงสดับเสียงของกุมภโฆสกอีก ก็ตรัสเช่นเดิม

พระสนมรู้สึกแปลกใจ จึงส่งบุรุษไปอีกแต่ก็ได้ความเช่นเดิม จึงรับอาสากับพระองค์ว่าจะสืบบุรุษนี้และนำทรัพย์มาสู่ราชตระกูลให้ได้ พระราชาทรงพระราชทานทรัพย์หนึ่งพันกหาปณะให้นาง นางพร้อมด้วยธิดาออกจากวัง ทำเหมือนคนเดินทางไปสู่ถนนแห่งนั้น แล้วเข้าไปขอพักอาศัยอยู่ที่นั่นสักสองคืน แต่เจ้าของบ้านชี้ให้ไปพักที่บ้านของนายกุมภโฆสก นางไป

ที่เรือนของกุมภโฆสก็พูดอ่อนน้อมขอพักที่บ้านของเขาสัก 2 วัน แต่กุมภโฆสก็พูดจาบ่ายเบี่ยง ไม่ยินยอม ในที่สุดเมื่อนางกล่าวว่า จะขอพักอยู่เพียงคืนเดียว พรุ่งนี้เช้าก็จะเดินทางไป เขาจึงอนุญาตอย่างเสียไม่ได้

พอรุ่งเช้า เวลาจะเขาจะไปป่า นางได้ขอค่าอาหารไว้แต่เขาอดเอื้อนไปมาจนนางรบเร้า บ่อยๆ เข้า เขาจึงควักเงินออกมาให้ นางได้เก็บของเขาไว้ แล้วนำโภชนะและสิ่งต่างๆ จากร้าน ตลาดจัดแจงปรุงอาหารมีรสเลิศไว้สำหรับเขา พอเขากลับมากินอาหารนั้นจนอิ่มหน้าสำราญแล้ว นางรู้ว่าเขามีจิตใจเบิกบานจึงขอเขาพักต่ออีก 2 วัน ซึ่งเขาก็อนุญาตโดยดี

ต่อมา นางได้ปรุงอาหารอันเอร็ดอร่อย ทั้งตอนเย็นและตอนเช้า บำรุงเขาอย่างดี จนเขาเบิกบานใจก็วิงวอนขอพักต่ออีก 2 วัน ซึ่งเขาก็อนุญาตแต่โดยดี วันต่อมา นางได้ตัดขาเตี้ยง นอนของเขา เมื่อเขามา พอนั่งลงเท่านั้น เตี้ยงก็ยวบลงเบื้องล่าง

“ทำไม เตี้ยงจึงขาดไปอย่างนี้” เขาถามอย่างตกใจ

“นายเจ้า ฉันไม่สามารถจะห้ามหนุ่มๆ ได้ พวกเขามาเล่นกันที่นี่” นางสนมตอบ

“เพราะอาศัยแก่ ทั้ง 2 คนนี้ที่เตี้ยง ฉันจึงต้องลำบาก ก่อนหน้านี้ฉันจะไปไหนๆ ก็ปิด ประตูแล้วจึงไป ก็ไม่เกิดเหตุอะไรขึ้น

“จะอย่างไรได้ละ พ่อ ฉันห้ามเขาไม่ได้”

อีกสองสามวัน นางก็ตัดขาเตี้ยงอีก คราวนี้เหลือเพียงเชือกเส้นเล็กๆ สองเส้นเท่านั้น วันนั้นพอนั่งลง เตี้ยงทั้งหมดก็พังยวบลงมา ศีรษะของเขาพบบวมรวมกับขาทั้งสอง เขาลุก ขึ้นได้ก็พูดว่า

“ฉันจะทำอะไรได้บัดนี้จักไปไหนได้ ฉันถูกพวกแกล่เล่นงานจนไม่มีเตี้ยงจะนอนเสียแล้ว”

นางปลอบว่า “จักอย่างไรได้เล่า ฉันห้ามเด็กๆ ที่คุ้นเคยไม่ได้ ช่างเถอะอย่าวุ่นวาย ไปเลย นายจักไปไหนเวลานี้” แล้วเรียกธิดาบอกว่า

“แม่หนู เจ้าจงให้พี่ชายของเจ้านอนด้วย” ฝ่ายธิดาไม่ขัดข้อง แบ่งเตี้ยงของเธอให้เขานอนอีกข้างหนึ่ง นายกุมภโฆสไปนอนข้างเธอทั้งสองได้เสียกันในคืนนั้นเอง

รุ่งขึ้น ธิดานางสนมร้องให้เข้าไปหามารดา ได้เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง นางสนมได้รับ กุมภโฆสไว้เป็นบุตรเขยทั้งสองได้อยู่ร่วมกันตั้งแต่วันนั้นมา

พออุบายของนางสนมได้มาถึงขั้นนี้แล้ว นางก็ได้ทูลให้พระราชจัตถานนักษัตริขึ้น และ

ให้เก็บเงินจากชาวบ้านแถวนั้นไปจัดการมหรสพ นายกุมภโฆสก็จำต้องจ่ายทรัพย์สินของตนถึง 2 ครั้งด้วยกัน นางสนมเก็บไว้แล้วส่งไปถวายพระราชฯ ครึ่งสุดท้าย นางได้ทูลให้พระองค์ส่งคนมาเรียกตัวกุมภโฆสไป

เมื่ออยู่เฉพาะพระพักตร์พระราชฯ แรกๆ กุมภโฆสก็ให้การปฏิเสธว่าตนไม่มีเงิน แต่เมื่อพระราชฯได้ทรงพลบโยน และถามอีก เขาก็รับสารภาพแต่โดยดี พระองค์จึงได้ส่งเกวียนไปขนทรัพย์สินมาทั้งหมดมากองไว้ที่หน้าพระลานหลวง ประชุมราษฎร แล้วประทานตำแหน่งเศรษฐีและบุตรของนางสนมให้แก่เขา

จากนั้นพระราชฯได้เข้าไปเฝ้าพระศาสดาทูลว่า

“ขอพระองค์จงทอดพระเนตรบุรุษนี้ แม้ว่าเขาจะมีทรัพย์สินถึง 40 โกฏิก็ไม่เยอหยิ่งทะนงตน ทำเหมือนหนึ่งว่าคนยากจน หนึ่งผ้าเก่าๆ ทำการรับจ้างเลี้ยงชีพ หม่อมฉันรู้ด้วยอุบายนี้จึงสั่งให้เรียกมา ไล่เลี้ยงให้รับว่ามีทรัพย์สินแล้ว ให้ชนทรัพย์สินนั้น มอบตำแหน่งเศรษฐีพร้อมทั้งธิดาแก่เขา ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนมีปัญญาเช่นนี้ หม่อมฉันยังไม่เคยเห็นที่ไหน”

พระศาสดาทรงสดับเรื่องนั้นแล้วตรัสว่า

“มหาบพิตร ชีวิตของบุคคลผู้เป็นอยู่อย่างนี้ชื่อว่าประกอบด้วยธรรม การงานมีโจรกรรมเป็นต้น ย่อมเบียดเบียนบีบคั้นผู้ทำทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ชื่อว่าความสุข จากกรรมนั้นย่อมไม่มีเลย แต่บุรุษทำการรับจ้างก็ดี ทำนาก็ดีเลี้ยงชีวิตในเวลาสิ้นทรัพย์ ชื่อว่าชีวิตประกอบด้วยธรรม อันความเป็นใหญ่ ย่อมเจริญแก่ผู้มีความเพียร บริบูรณ์ด้วยสติ ทำการงานที่บริสุทธิ์สะอาดทั้งกายและวาจา ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ สำรวมในไตรทวาร เลี้ยงชีวิตโดยธรรมไม่เห็นห่างจากสติเห็นปานนั้น” แล้วตรัสพระคาถาว่า

“ยศย่อมเจริญแก่คนผู้มีความขยัน มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนจึงทำ สำรวมเลี้ยงชีพโดยธรรมและไม่ประมาท”

6.4.4 รวยมิตรดี

รวยมิตรดี คือ สมบูรณ์ด้วยญาติ มิตร เพื่อนสนิท พวกพ้องบริวาร ที่เป็นคนดี ที่เกิดจากการสนับสนุน ส่งเสริมให้คนดีมาอยู่รวมกัน ทำงานร่วมกัน ทำความดีพร้อมกัน จึงเป็นพลังหมู่ที่พลังบริสุทธิ์ สังคมก็เป็นสุข ครอบครัวก็เป็นสุข ที่ทำงานก็เป็นสุข ประเทศก็เป็นสุข เพราะมีแต่คนดี มิตรดีอยู่รอบตัว ดังตัวอย่างของ กาสักณณ มิตรของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นต้น

กาฬการณั้ มัทรแท้ของอนาถบิณฑิกเศรษฐี

ในครั้งพุทธกาล ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีมีสหายคนหนึ่งเป็นสหายเล่นผ่นกันมา และเคยเล่าเรียนวิชาในสำนักอาจารย์เดียวกันมา ชื่อว่ากาฬการณั้ เมื่อกาลเวลาผ่านไป นายกาฬการณั้ กลายเป็นคนตลกยาก ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีวิตได้ จึงไปหาท่านอนาถบิณฑิกะ ท่านก็ปลอบโยนนายกาฬการณั้ ได้ให้ทุนไปช่วยให้ตั้งหลักฐาน

นายกาฬการณั้จึงช่วยเหลือทำงานให้ท่านอนาถบิณฑิกะทุกอย่าง เวลาเขามาหาท่านอนาถบิณฑิกะ ทุกคนที่พูดกับเขาก็จะพูดว่า “หยุดก่อน กาฬการณั้” “นั่งก่อน กาฬการณั้” “เชิญรับประทานอาหารเถิด กาฬการณั้”

อยู่มาวันหนึ่ง หมู่มิตรสหายของท่านอนาถบิณฑิกะพากันเข้าไปหาท่านอนาถบิณฑิกะ แล้วต่างขอร้องว่า “ท่านมหาเศรษฐี ท่านอย่าเลี้ยงนายกาฬการณั้ไว้เลย เพราะได้ยินเสียงพูดว่า “หยุดก่อน กาฬการณั้” “นั่งก่อน กาฬการณั้” “เชิญรับประทานอาหารเถิด กาฬการณั้” แม้ยักษ์ก็ยังหนีเขาเทียบทันไม่ได้ เป็นคนตลกยากเชียวใจ นายคนนี้ไม่มีประโยชน์อะไรสำหรับท่าน”

ท่านอนาถบิณฑิกะกล่าวว่า “ชื่อก็เป็นเพียงคำเรียกขาน เหล่าบัณฑิตชน ไม่ถือชื่อนั้นเป็นสำคัญ คนเราไม่ควรจะถือสุตมั่งคิลกะ (หมายถึง การถือมงคลจากเสียงที่ได้ยิน ซึ่งความจริงไม่ใช่มงคล มงคลที่แท้จริงมี 38 ประการ) ข้าพเจ้าไม่สามารถจะทอดทิ้งเพื่อนที่เล่นผ่นกันมา เพราะเหตุเพียงชื่อ” แล้วมิได้ยึดถือคำของคนเหล่านั้น

วันหนึ่งท่านอนาถบิณฑิกะ จะไปหมู่บ้านสวย¹ ของตนจึงมอบหมายให้นายกาฬการณั้ดูแลรักษาเคหาสถาน

พวกโจรได้ยินข่าวว่า ท่านอนาถบิณฑิกะไปหมู่บ้านสวย คิดจะปล้นบ้านท่านอนาถบิณฑิกะ จึงเตรียมอาวุธครบมือ พากันมาล้อมบ้านท่านอนาถบิณฑิกะในเวลากลางคืน

ฝ่ายนายกาฬการณั้ ระแวงกลัวพวกโจรจะมาปล้นจึงนั่งเฝ้าไม่ยอมหลับนอน ครั้นรู้ว่าพวกโจรมาล้อมบ้านจึงตะโกนสั่งให้คนเป่าสังข์ ตีกลอง เหมือนจะทำให้ครึ้นเครงใหญ่โต กระทำให้หนีเวศน์ทั้งหมดมีเสียงสนั่นตลอด เพื่อจะปลุกให้ประชาชนพากันตื่น

พวกโจรปรึกษากันว่า “ชาวที่ว้าเหว่รื่องว้างเปล่าพวกฟังมาเหลวแล้ว ท่านมหาเศรษฐียังอยู่” จึงพากันทิ้งก้อนหินและไม้พลองไว้ในที่นั้นแล้วหนีไป

¹ โภคคาม บ้านสวย คือ หมู่บ้านที่พระเจ้าแผ่นดินยกให้แก่ภายี

รุ่งขึ้นพวกชาวบ้านเห็นก้อนหินและไม้พลองที่พวกโจรทิ้งไว้ ต่างสลดใจไปตามๆ กัน
ปรารภกันว่า “เมื่อคืนนี้ ถ้าไม่มีคนตรวจตราเรือน ผู้สมบุญด้วยความรู้อย่างนี้แล้วไซ้ พวก
โจรคงจักพากันเข้ามาปล้นเรือนทั้งหมดได้ตามใจชอบแล้วเป็นแน่ เพราะได้อาศัยมิตรผู้มั่นคง
คนนี้ ความจริงจึงเกิดมีแก่ท่านอนาถบิณฑิกะ” ต่างพากันสรรเสริญนายกาฬกรรณี่ พอท่าน
อนาถบิณฑิกะกลับจากบ้านส่วย ก็พากันแจ้งเรื่องราวนี้ให้ทราบทุกประการ

ท่านอนาถบิณฑิกะ กล่าวว่า “พวกท่านบอกให้ข้าพเจ้าไล่มิตรผู้ดูแลรักษาเรือน
คนนี้ออกไป ถ้าข้าพเจ้าไล่เขาไปตามคำของพวกท่านแล้วไซ้ วันนี้ทรัพย์สมบัติของข้าพเจ้า
คงไม่เหลืออะไรแล้ว ชื่อนั้น ไม่สำคัญ จิตที่คิดเกื้อกูลกัน เป็นสำคัญ” แล้วได้ให้ทุนทรัพย์แก่
นายกาฬกรรณี่เพิ่มขึ้นอีก แล้วคิดว่า “บัดนี้ เรามีเรื่องที่เป็นเหตุให้พระพุทธร่องค์นำธรรมกถา
มาแสดงแล้ว” จึงไปเข้าเฝ้าพระพุทธร่องค์ กราบทูลเรื่องราวให้พระพุทธร่องค์ทรงทราบทั้งหมด
ตั้งแต่นั้นจนจบ

พระพุทธร่องค์ตรัสว่า “คบดี มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้นที่มีมิตรชื่อกาฬกรรณี่ รักษาทรัพย์
สมบัติในเรือนของมิตรไว้ แม้ในกาลก่อนก็ได้รักษาทรัพย์สมบัติในเรือนของมิตรไว้เหมือนกัน”
ท่านอนาถบิณฑิกะ จึงทูลขอให้ทรงเล่าให้ฟัง พระพุทธร่องค์จึงนำกาฬกรรณี่ชาดก ซึ่งเป็นเรื่อง
ในอดีตกาลมาแล้วว่า

ครั้งอดีตกาล พระเจ้าพรหมทัต ครองราชย์สมบัติอยู่ ณ กรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์
เสวยพระชาติ เกิดเป็นเศรษฐีมีศมาก มีมิตรชื่อกาฬกรรณี่

เรื่องราวเป็นเหมือนกับที่เกิดขึ้นกับท่านอนาถบิณฑิกะทั้งหมด

พระโพธิสัตว์กลับมาจากบ้านส่วย ทราบเรื่องราวทั้งหมดจึงกล่าวว่า “ถ้าข้าพเจ้าไล่มิตร
คนนี้ตามคำของพวกท่านแล้วไซ้ วันนี้ทรัพย์สมบัติของข้าพเจ้าคงไม่เหลืออะไรแล้ว” ได้กล่าว
คาถาว่า

“คนเป็นมิตรกันได้ 7 ก้าว แต่เป็นสหายกันได้ 12 ก้าว และเป็นญาติกันได้ 1 เดือน
หรือครึ่งเดือน ยิ่งกว่านั้นก็ต้องยกกว่าเป็นผู้เสมอตน ไฉนเรานั้น จะทิ้งนายกาฬกรรณี่ผู้ร่วมก่อร่าง
สร้างตนกันมานาน เพราะความสุขของตน”

พระโพธิสัตว์กล่าวถึงคุณของมิตรนั้นอีกว่า “เราจักทอดทิ้งสหายผู้เช่นนี้ได้อย่างไรเล่า”

ตั้งแต่นั้นก็มีได้มีใครๆ ที่จะว่ากล่าวละลาบละล้งนายกาฬกรรณี่นั้นอีกเลย

พระศาสดาทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ทรงประชุมชาดกด้วยตรัสว่า “นายกาฬ-

กรรมในครั้งนั้น ได้มาเป็นพระอาณนทีในครั้งนี้ ส่วนพาราณสีเศรษฐี ได้มาเป็นเรตถาคต”

6.4.5 รวยทรัพย์

รวยทรัพย์ คือ รวยทรัพย์สมบัติ ได้แก่ แก้ว แหวน เงิน ทอง ข้าวสาร บริวาร ต่างๆ ที่ได้มาจากการประกอบกิจการไม่มีโทษ จึงใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีรียทรัพย์ที่เป็นหลักประกันชีวิตว่า จะสามารถเอาชนะอุปสรรคทั้งในโลกนี้และโลกหน้าได้ รวมทั้งเป็นเสบียงบุญในการทำเป้าหมายชีวิตขั้นสูงสุดให้สำเร็จ คือ การบรรลุพระนิพพาน ในวันข้างหน้าอีกด้วย ดังตัวอย่างของ พระอนุรุทธเถระ เป็นต้น

พระอนุรุทธเถระ ผู้ไม่รู้จักคำว่าไม่มี

ในอดีตกาล เทวภูมพีเทวบุตรซึ่งเป็นอดีตชาติของพระอนุรุทธชาติหนึ่ง ได้จุติจากเทวโลกลงมาเกิดในตระกูลขัตตสันตระกูลหนึ่ง ซึ่งอยู่ในกรุงพาราณสี โดยต้องมาเป็นคนหาหญ้าให้แก่ท่านสุมนเศรษฐี (ชีวิตของมนุษย์ย่อมถูกกำหนดด้วยกฎเกณฑ์ที่มีมาตรฐานและเที่ยงตรงที่สุด คือ “กรรมลิขิต” ซึ่งสุดแท้แต่กรรมนั้นจะดีหรือชั่วเป็นเหตุบันดาล เพราะคนเราผู้ยังมีกิเลส ย่อมจะสร้างสมไว้ทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม และกรรมเหล่านั้น จะตามให้ผลไปทุกหนทุกแห่ง แล้วแต่กรรมอะไรจะได้ช่องให้ผลก่อน เพราะว่าการเหมือนเงาของเราตามเราไปทุกขณะเช่นกัน แต่บางครั้งก็มองเห็น บางคราวก็มองไม่เห็น)

เทวภูมพีผู้กลับมาเกิดเป็นคนขัตตสัน โดยได้รับการขนานนามว่า “อन्नการะ” ต้องรับภาระเกี่ยวหญ้าอยู่ในคฤหาสน์ของท่านสุมนเศรษฐีผู้มีน้ำใจเปี่ยมด้วยเมตตากรุณา บริจาคทานแก่คนกำพร้าคนอนาถา คนเดินทางไกลและคนขอทานทุกวันไป

วันหนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะ ตามปกติท่านพักอาศัยอยู่ที่ภูเขาคันธมาทน์ เมื่อท่านออกจากนิโรธสมาบัติ แล้วดำริว่า “วันนี้ อาตมาจะไปอนุเคราะห์ใครจึงจะเหมาะสม”

ธรรมาพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ชอบอนุเคราะห์คนขัตตสันยากจน เพราะฉะนั้น พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะ จึงคิดว่า “วันนี้ อาตมาจะอนุเคราะห์อन्नการะบุรุษ”

และพอทราบข่าว อन्नการะกลับมาจากป่าแล้ว ก็ครองจีวรคล้องบาตรเหาะจากภูเขาคันธมาทน์ ไปยืนรอท่าอยู่ที่ประตูบ้านของอन्नการะนั้น

ฝ่ายอन्नการะกลับมาพบพระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะยืนอยู่ที่ประตูบ้าน จึงกราบเรียน

ถามว่า “พระคุณเจ้าบิณฑบาตได้อาหารแล้วหรือ ขอรับ”

“ดูก่อนบุรุษผู้มีบุญมาก อาตมายังไม่ได้อาหารเลย” พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะตอบ

“ขอพระคุณเจ้า จงหยุดรออยู่ที่นี้สักครู่หนึ่งเถิดขอรับ” อันนภาระนิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าให้รอแล้วรีบเข้าไปในบ้านถามภรรยาว่า “อาหารที่เป็นส่วนของฉันมีอยู่หรือเปล่า”

“อาหารที่เป็นส่วนของพี่ มีอยู่จ๊ะ” ภรรยาตอบ

อันนภาระไม่รอช้า กลับออกไปปรับบาตรจากพระปัจเจกพุทธเจ้ามาแล้วพูดกับภรรยาว่า

“การที่เราทั้งสองต้องรับจ้างเขามีสภาพยากจนอยู่เช่นนี้ เพราะเราทั้งสองไม่เคยได้กระทำบุญไว้ในชาติก่อน เมื่อเราคิดจะให้ทาน ของที่จะให้ทานก็ไม่มี เมื่อของที่จะให้ทานมีอยู่ แต่ผู้ที่จะรับทานไม่มี มาวันนี้เราได้พบพระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะแล้ว ทั้งอาหารที่เป็นส่วนของฉันก็มีอยู่ เธอจงนำอาหารที่เป็นส่วนของฉันใส่ลงในบาตรนี้เถิด”

ภรรยาของอันนภาระเป็นคนมีปัญญาดี พอฟังสามีพูดดังนั้นแล้วจึงคิดขึ้นว่า “สามีของเรายินดีถวายอาหารที่เป็นส่วนของเขาแต่พระปัจเจกพุทธเจ้า เราก็ควรจะเข้าร่วมถวายทานในครั้งนี้ด้วย” คิดดังนี้แล้ว นางจึงนำอาหารที่เป็นส่วนของตนมาใส่ลงในบาตรนั้น ร่วมกับส่วนของสามี

ครั้นแล้วอันนภาระได้นำบาตรที่ใส่อาหารสองส่วนนั้นไปถวายแด่พระปัจเจกพุทธเจ้า แล้วตั้งความปรารถนาว่า “ขอให้ข้าพเจ้าทั้งหลายพ้นจากการมีชีวิตอันลำบากยากเข็ญนี้เสียเถิด” และคำว่า “ไม่มีอย่าได้ฟังเลย ขอรับ”

พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะกล่าวว่า “ดูก่อนบุรุษผู้มีบุญมาก ขอจงสำเร็จดังเธอปรารถนาเถิด”

อันนภาระจัดแจงปูผ้าขาวลงในสถานที่ที่เห็นสมควรแห่งหนึ่ง แล้วจึงนิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าให้นั่งลงฉันจังหัน และพระปัจเจกพุทธเจ้าก็นั่งลงฉันจังหันในสถานที่นั้น

เวลาพระปัจเจกพุทธเจ้าฉันเสร็จ อันนภาระจึงถวายน้ำสำหรับล้างบาตร แล้วพระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวอนุโมทนาว่า

“ขออภิวรรณ (ผลสำเร็จ) ที่ท่านปรารถนาแล้ว ตั้งใจแล้วจงสำเร็จโดยฉับพลัน ขอความดำริทั้งปวง จงเต็มทีเหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ

เมื่อกล่าวอนุโมทนาจบ พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูฐะก็เดินทางกลับไปตามมรรคา

ในขณะนั้น เทวดาผู้สิงสถิตอยู่ที่กัมพูฉัตรของสุมนเศรษฐีได้ให้ “สาธุการ” คือ การเปล่งวาจาว่า ชอบแล้วในสิ่งที่เห็นสมควร โดยเปล่งขึ้น 3 ครั้งว่า “โอ! ท่านที่ท่านถวายแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูษะนั้น เป็นทานอันยอดเยี่ยม ดังนี้”

สุมนเศรษฐีได้ยินเสียงสาธุการของเทวดาแล้วเกิดความสงสัย เพราะไม่เคยได้ยินมาก่อนจึงถามว่า “ข้าพเจ้าบริจาคทานมาจนตลอดกาลนานถึงเพียงนี้ ท่านไม่เคยเห็นเลยหรือจึงเพิ่งจะมาให้สาธุการในวันนี้”

เทวดานั้นตอบว่า “ข้าพเจ้าไม่ได้ให้สาธุการในการบริจาคทานของท่าน ข้าพเจ้าให้สาธุการในการบริจาคอาหารบิณฑบาตแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูษะ ของอन्नภาระต่างหาก”

สุมนเศรษฐีฟังคำบอกเล่าถึงเหตุผลเข้าใจแล้ว จึงคิดว่า “เรื่องนี้เป็นที่น่าอัศจรรย์นัก เราให้ทานมาจนตรบสิ้นกาลนานถึงเพียงเท่านี้ ไม่อาจดลบันดาลเทวดานั้นให้เปล่งสาธุการแก่เราได้ อन्नภาระผู้อาศัยเราเลี้ยงชีพแต่เขาใส่บาตรพระปัจเจกพุทธเจ้าเพียงครั้งเดียว ยังได้รับการสาธุการจากเทวดา ควรที่เราจะกระทำบิณฑบาตนั้นให้เป็นของเรา” คิดดังนี้แล้ว จึงเรียกอन्नภาระมาถามว่า

“ดูก่อนอन्नภาระ วันนี้เธอได้บริจาคทานอะไรแก่ใครหรือไม่”

“ข้าแต่ท่านเศรษฐี กระผมได้ใส่บาตรแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูษะขอรับ” อन्नภาระตอบไปตามจริง

“ดูก่อนอन्नภาระ เราขอซื้อส่วนบุญที่เธอกระทำแล้ววันนี้ด้วยเงิน 1 กหาปณะ” ท่านสุมนเศรษฐีเอ่ยปากขอซื้อส่วนบุญ

“กระผมไม่ขายส่วนบุญหรอก ขอรับ” อन्नภาระตอบปฏิเสธ

ท่านสุมนเศรษฐี มีความประสงค์จะได้ส่วนบุญนั้น แม้ว่าอन्नภาระจะตอบปฏิเสธ ไม่ยอมขายส่วนบุญ ท่านก็พยายามพูดขอซื้อด้วยการเพิ่มราคาขึ้นไปโดยลำดับ จาก 2 กหาปณะขึ้นเรื่อยไปจนถึง หนึ่งพันกหาปณะแต่อन्नภาระก็ไม่ยอมขายให้

เมื่อท่านเศรษฐีเห็นว่า ไม่สามารถจะซื้อได้จึงกล่าวว่า “อन्नภาระเธอไม่ขายให้ก็ช่างเถิด แต่เธอจงรับเงินหนึ่งพันนี้ของเราไว้ ถ้าเธอไม่ขาย ก็ขอแบ่งส่วนบุญนั้นให้แก่เราบ้าง”

“ท่านเศรษฐี ขอรับ กระผมยังไม่ทราบว่าจะแบ่งส่วนบุญให้แก่ท่านได้หรือไม่ การที่จะแบ่งได้หรือไม่ กระผมจะไปกราบเรียนถามพระปัจเจกพุทธเจ้าอุปริภูษะก่อน” อन्नภาระ

พูดแล้ว รีบติดตามพระปัจเจกพุทธเจ้าไป ครั้นพอไปทันแล้วจึงกราบเรียนถามว่า “ข้าแต่พระคุณเจ้า กระผมจะแบ่งส่วนบุญให้แก่ท่านเศรษฐีผู้มาขอแบ่งได้หรือไม่ขอรับ”

“ส่วนบุญนั้นแบ่งได้ บัณฑิตผู้เจริญ” เมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวดังนี้แล้ว ได้พูดอุปมาให้อันนการะฟังว่า

“มีประทีปดวงหนึ่ง จูดยอยู่ในเรือนหลังหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านอันมีอยู่ 100 ตระกูล คนอื่นๆ ต่างคนต่างได้นำเอาตะเกียงดวงอื่นๆ มาจุดต่อจากประทีปดวงที่จุดไว้ก่อนหน้านี้ แสงประทีปดวงก่อนจะหมดไปหรือไม่หมดเล่า บัณฑิต”

อันนการะกราบเรียนตอบว่า “ไม่หมดไปหรอก มีแต่จะยิ่งส่องแสงสว่างมากขึ้นขอรับ”

พระปัจเจกพุทธเจ้ากล่าวว่า “ข้ออุปมานี้ ฉันทิด เมื่อบุคคลให้ส่วนบุญแก่ผู้อื่น บุญนั้นก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นฉันทิด”

อันนการะทราบความนั้นแล้วจึงกราบลาพระปัจเจกพุทธเจ้ากลับมาหาท่านสุมนเศรษฐี บอกแบ่งส่วนบุญนั้นให้

ท่านสุมนเศรษฐีบอกว่า “เธอรับเงินหนึ่งพันกหาปณะนี้ไปเถิด”

“ท่านเศรษฐีมิใช่กระผมขายบิณฑบาตแต่กระผมให้ส่วนบุญแก่ท่านด้วยศรัทธาต่างหากขอรับ” อันนการะเรียนถึงเจตนาของตน

“อันนการะ เธอให้ส่วนบุญแก่เราด้วยศรัทธา แต่เราขอบูชาคุณความดีของเธอด้วยทรัพย์นี้ เธอจงรับทรัพย์หนึ่งพันกหาปณะนี้ไปเถิด” ท่านเศรษฐีพูดชักจูงเหตุผลเพื่อให้อันนการะรับทรัพย์จำนวนนี้ไป

เหตุผลของท่านสุมนเศรษฐี กระทำให้อันนการะยอมรับเงินจำนวนดังกล่าวนั้น

ครั้นแล้วท่านสุมนเศรษฐีบอกอันนการะว่า “ตั้งแต่บัดนี้ไป เธอไม่ต้องกระทำงานใดๆ ทั้งสิ้น เธอต้องการสิ่งใดเราจะให้สิ่งนั้น เธอประสงค์จะได้อะไรจงให้คนนำเอาไปตามชอบใจเถิด”

อันคุณความดีที่บุคคลสร้างสมไว้แล้ว เมื่อมีโอกาสส่งผลดีให้ สามารถช่วยให้คนที่กำลังตกทุกข์ได้ยากพ้นจากความลำบากได้ดังอันนการะ

หลักธรรมมีอยู่ว่า ผลบุญที่ใส่บาตรพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้ออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ และยังไม่ได้รับทานของใครเลย ย่อมบังเกิดผลดีในปัจจุบัน ทันตาเห็น

เพราะเมื่อท่านสุมนเศรษฐีพาอันนการะไปเข้าเฝ้าพระเจ้ากรุงพาราณสีในวันนั้นพระเจ้า

กรุงพาราณสีทรงพอพระทัย ได้ทอดพระเนตรแต่อันนภาระผู้เดียว

ท่านสุมนเศรฐฐีกราบบังคมทูลถามว่า “ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม เพราะเหตุไรได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจึงทอดพระเนตรอันนภาระผู้นี้มากนัก พระพุทเจ้าข้า”

พระราชฯ “เหตุที่ข้าพเจ้าดูบุรุษผู้นี้มาก เพราะวันอื่นๆ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นเขา”

ท่านเศรฐฐี “บุรุษผู้นี้เป็นผู้ที่พระองค์สมควรทอดพระเนตรพระพุทเจ้าข้า”

พระราชฯ “บุรุษผู้นี้มีคุณความดีอย่างไรหรือ ท่านเศรฐฐี”

ท่านเศรฐฐี “ขอเดชะ บุรุษผู้นี้มีคุณความดีที่ผู้อื่นกระทำได้ยาก คือ บุรุษผู้นี้ไม่ยอมบริโภคอาหารอันเป็นส่วนของตน แม้จะหิวอยู่ก็ตาม ได้สละอาหารส่วนนั้นใส่บาตรพระปัจเจกพุทเจ้าอุปริฎฐะ แล้วได้รับรางวัลทรัพย์หนึ่งพันกหาปณะจากข้าพระพุทเจ้า พระพุทเจ้าข้า”

พระราชฯ “ท่านเศรฐฐี บุรุษผู้นี้ชื่ออะไร”

ท่านเศรฐฐี “ชื่อ อันนภาระ พระพุทเจ้าข้า”

พระราชฯทรงพอพระทัยต่อการกระทำความดีของอันนภาระนั้นจึงตรัสว่า “เมื่ออันนภาระได้ทรัพย์จากท่านเศรฐฐีแล้ว เขาควรจะได้ทรัพย์จากข้าพเจ้าเหมือนกัน ข้าพเจ้าควรบูชาความดีของเขา” แล้วตรัสสั่งพวกอำมาตย์ว่า “พวกท่านจงไปเลือกดูที่ปลูกบ้านให้แก่บุรุษผู้นี้”

พวกอำมาตย์รับพระบรมราชโองการแล้ว พวกท่านไปตรวจหาสถานที่ที่เหมาะสมให้แก่อันนภาระนั้น บอกให้คนทั้งหลายช่วยกันโค่นต้นไม้ ขุดและถากถางพื้นที่ที่เลือกจะใช้ปลูกบ้านให้พบชุมทรัพย์ใหญ่ๆ ตั้งเรียงกันอยู่เป็นอันมาก จึงพร้อมกันกลับไปกราบบังคมทูลพระราชฯให้ทราบ

พระราชฯจึงตรัสสั่งว่า “จงช่วยกันขุดขึ้นมาให้แก่ข้าพเจ้า”

ครั้นพวกอำมาตย์รับพระราชกระแสนี้แล้ว ต่างพากันกลับไปขุดต่อ แต่ชุมทรัพย์เหล่านั้นก็ค่อยๆ เลื่อนทรุดลงไปทุกทีๆ จึงพากันมากราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงเหตุการณ์นั้นอีก

พระราชฯจึงตรัสสั่งใหม่ว่า “พวกท่านจงพากันกลับไปขุดเพื่อให้แก่อันนภาระ”

เมื่อพวกอำมาตย์ย้อนกลับไปช่วยกันขุดอีกครั้ง ตามพระราชกระแสนี้ ชุมทรัพย์เหล่านั้น ก็ผุดขึ้นมาบนพื้นดินประดุจดอกเห็ดที่ผุดขึ้นมาจากพื้นดิน ฉะนั้น

ชุมทรัพย์ที่มีจำนวนมากมายเกิดขึ้นมาแล้ว พวกอำมาตย์ได้ช่วยกันขนไปกองลงที่
พระลานหลวงเป็นกองมหึมา

พระราชาทรงเห็นทรัพย์มากมาย รับสั่งให้ประชุมอำมาตย์ราชเสวกแล้วตรัสถามขึ้นว่า
“ในเมืองนี้ มีใครมีทรัพย์มากเช่นนี้บ้าง” และเมื่อทรงสดับคำกราบบังคมทูลตอบจากที่ประชุม
ว่า “ไม่มี พระพุทธเจ้าข้า” จึงประกาศแต่งตั้งอันนการะให้เป็น “เศรษฐี” มีนามว่า “ธนเศรษฐี”
ในวันนั้นนั่นเอง

อนึ่งการได้รับแต่งตั้งเป็นเศรษฐีนั้น พระราชาจะพระราชทานฉัตรเป็นสัญลักษณ์ของ
ตำแหน่ง

จำเดิมแต่อันนการะได้รับพระราชทานเป็น “ธนเศรษฐี” แล้วตั้งใจกระทำกัลยาณกรรม
อยู่ตลอดชีวิต เวลาดับจิตได้ขึ้นไปเกิดในเทวโลกท่องเที่ยวเสวยสุขในเทวโลก และมนุษย์โลกอยู่
เป็นเวลานาน แล้วกลับมาถือปฏิสนธิในราชตระกูลศากยะเป็นพระราชโอรสของเจ้า “อมิตोทนะ”
ผู้เป็นพระอนุชาของพระเจ้าสุทโธทนมหาราช ผู้ทรงเป็นกษัตริย์ครองกรุงกบิลพัสดุ์แล้วได้รับ
การขนานนามพระนามว่า “อนุรุธ”

ผู้ประสูติร่วมพระมารดาเดียวกันกับอนุรุธธกุมารมี 3 พระองค์ คือ พระเชษฐา พระนาม
ว่า “มหานามะ” พระกนิษฐภคินีพระนามว่า “โรहिณี” ถ้านับกันตามลำดับพระวงศ์ อนุรุธธกุมาร
ก็เป็นพระอนุชาของพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย

อนุรุธธกุมารเป็นกษัตริย์สุขุมลชาติ คือ มีความสุขอย่างเยี่ยมเป็นผู้มีบุญมาก มี
ปราสาท 3 หลัง เป็นที่อยู่ใน 3 ถดู สมบูรณ์ด้วยทรัพย์ศฤงคารและบริวารยศ มีอาหารเกิดขึ้น
ในถาดทองคำเป็นประจำทุกวันแม้ที่สุดคำว่า “ไม่มี” ก็ไม่ทราบและเคยได้สดับเลย เสวยสุขสมบัติ
ประหนึ่งเทพเจ้าในสรวงสวรรค์

เช่นวันหนึ่ง กษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์ คือ ภัททิยะ อนุรุธ อาณนที ภัคคุ กิมพิละ เทวทัต
ทรงเล่นลูกขลุบกันอยู่ อนุรุธเล่นแพ้ต้องเสียขนมเป็นเดิมพัน จึงใช้ให้มหาดเล็กไปทูลขอขนม
จากพระมารดาฯ ได้ทรงจัดขนมส่งไปให้

กษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์เสวยขนมแล้วเริ่มเล่นกันใหม่ อนุรุธเล่นแพ้อีก จึงใช้มหาดเล็ก
ให้ไปขอขนมจากพระมารดา

พระมารดาทรงจัดขนมส่งไปให้ตามคำขอถึง 3 ครั้ง แต่พอถึงครั้งที่ 4 ส่งมหาดเล็กไป
บอกว่า ขนมไม่มี

อนรุทไม่เคยฟังเลย คำว่า “ไม่มี” เข้าใจว่าเป็นขนมที่มีชื่อแปลกชนิดหนึ่ง จึงใช้มหาดเล็กไปบอกให้พระมารดาทรงส่งขนมชื่อไม่มีนั้นมาให้แก้ตน

มหาดเล็กกลับมาทูลว่า “ข้าแต่พระแม่เจ้า ขอจงประทานขนมไม่มีนั้นเถิด พระเจ้าข้า”

พระมารดาทรงดำริว่า “อนรุทบุตรของเราไม่เคยฟังคำว่าไม่มี วันนี้เราจะให้บุตรของเรา รู้จักความหมายคำนี้ด้วยอุบายสักอย่างหนึ่ง” ทรงจัดการครอบงำทองคำเปลวใบหนึ่งด้วยถาดทองคำอีกใบหนึ่ง แล้วทรงส่งไป

พวกเทวดาผู้รักษาพระนครปรึกษากันว่า “อนรุทศากยะ ครั่งเกิดเป็นอันนภาระเป็น คนเกี้ยวพว้า ได้เคยถวายข้าวที่เป็นส่วนของตนแด่พระปัจเจกพุทธเจ้าอุปปริภูฐะ แล้วตั้งความปรารถนาว่า

“การฟังคำว่าไม่มีขอย่ามีแก่ข้าพเจ้า การรู้จักที่เกิดแห่งโภชนาหารก็จงอย่ามีแก่ข้าพเจ้า ดังนี้”

ถ้าอนรุทนี้จักได้เห็นถาดเปลว พวกเราจะเข้าสมาคมเทวดาไม่ได้ทั้งศีรษะของพวกเรา จะต้องแตกเป็น 7 เลี่ยง แล้วพวกเทวดาเหล่านั้น จึงบันดาลให้เกิดมีขนมทิพย์เต็มถาดทองคำ นั้น

พอพวกมหาดเล็กวางถาดทองคำลงที่สนามเล่นลูกขลุบแล้วเปิดถาดทองคำที่กระทำ เป็นฝาออก กลิ่นขนมก็หอมตลบไปทั่วพระนคร

ครั้นอนรุทหิยขนมบริโภค เมื่อขนมนั้นกระทบกับลิ้น รสของขนมก็ซาบซ่านไปตามเส้นรับรสอาหารตลอดทั้ง 7 พันเส้น ท่านจึงคิดว่า

“เราคงมิใช่ผู้เป็นที่รักของท่านแม่เสียแล้ว ซึ่งนับเป็นเวลานานมากถึงเพียงนี้ ท่านแม่ไม่เคยทอดขนมไม่มีอย่างนี้ให้แก่เรา ต่อไปนี้เราจะไม่บริโภคขนมอย่างอื่น” แล้วกลับมาวังทูลถามพระมารดาว่า “ข้าแต่ท่านแม่ กระหม่อมเป็นที่รักของท่านแม่หรือเปล่า”

พระมารดาทรงตอบว่า “ลูกเอ๋ย ลูกนี้เป็นที่รักยิ่งของแม่ เหมือนกับลูกตาของผู้มีตาข้างเดียว และเหมือนกับหัวใจ ฉะนั้น”

อนรุททูลถามว่า “แต่เหตุไร ท่านแม่จึงไม่ทรงทอดขนมชื่อว่า “ไม่มี” ให้กระหม่อม ชั่วระยะเวลานานถึงเพียงนี้”

พระมารดาทรงนึกแปลกพระทัยเรื่องขนมไม่มี จึงตรัสถามมหาดเล็กว่า “มีอะไรอยู่ใน

ถาดนั้นหรือ”

มหาดเล็กกราบทูลว่า “ข้าแต่พระแม่เจ้า ถาดนั้นมีขนมเต็มเปี่ยม และขนมนั้นเกล้ากระหม่อมไม่เคยเห็นมาก่อนเลย พะยะค่ะ”

พระมารดาจึงทรงดำริว่า “ชะรอยบุตรของเราจะเป็นผู้มีบุญญาภินิหารกระทำไว้แล้วในอดีตกาล และเทวดาทั้งหลายคงจะเอาขนมใส่ถาดนั้นเพื่อให้แก่บุตรของเราเป็นแน่”

ครั้นแล้ว อนุรุธะจึงทูลว่า “ข้าแต่ท่านแม่ นับต่อแต่นี้ไป กระหม่อมจะไม่บริโภคขนมอย่างอื่น ขอท่านแม่ทรงทอดแต่ขนมไม่มีให้กระหม่อมก็แล้วกัน”

จำเดิมแต่วันนั้นมา เมื่ออนุรุธทูลว่า “กระหม่อมต้องการบริโภคขนม” พระมารดาจึงทรงครอบถาดเปล่าด้วยถาดเปล่าอีกใบหนึ่งส่งไปให้

ฝ่ายเทวดาทั้งหลายได้จัดขนมทิพย์ส่งไปให้แก่อนุรุธตลอดระยะเวลาที่อนุรุธยังเป็นคฤหัสถ์อยู่นั้น

6.4.6 รวยบุญ

รวยบุญ คือ รวยทรัพย์สินละเอียดที่มีคุณสมบัตินำติดตัวข้ามภพชาติไปได้เมื่อไปเกิดในที่ใด บุญก็จะจัดสรรให้เราได้ทั้งรูปทรัพย์ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และโอกาสการบรรลุผลนิพพานมากยิ่งขึ้นไปอีก ยิ่งถ้านำสมบัติในภพใหม่ที่ได้เพราะบุญเก่าในอดีตส่งผลมาสร้างบุญใหม่ต่อไปด้วยแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไปอีก จนกระทั่งหลุดพ้นจากวัฏสงสารในที่สุด ดังตัวอย่างของ พระมหากัปปินะ เป็นต้น

พระมหากัปปินะ ผู้เพียบพร้อมด้วยบุญมหาศาล

ในอดีตกาล พระมหากัปปินะ เกิดเป็นหัวหน้าช่างหูก ในหมู่บ้านใกล้กรุงพาราณสี ครั้งนั้นมีพระปัจเจกพุทธเจ้าประมาณพันรูปพักอยู่ใกล้กรุงพาราณสี เมื่อถึงฤดูฝนต้องการทำเสนาสนะที่อยู่อาศัย จึงส่งพระปัจเจกพุทธเจ้า 8 รูป เป็นผู้แทนไปเฝ้าพระราชาเพื่อทูลขอพระบรมราชานุญาตในการสร้างเสนาสนะ บังเอิญเวลานั้นเป็นเวลาว่างงานมงคลแรกนาขวัญ พระราชาทรงมีพระราชภาระยุ่งอยู่ ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อทรงทราบว่าพระปัจเจกพุทธเจ้ามาเฝ้า ก็เสด็จออกมาต้อนรับทรงทราบเหตุที่พระปัจเจกพุทธเจ้ามาแล้ว จึงตรัสว่า “วันนี้ไม่มีโอกาส ไม่มีเวลาเลย เพราะกำลังเตรียมงานแรกนาขวัญ ซึ่งจะมีในวันพรุ่งนี้ ข้าพเจ้าจะจัดการทำ

เสนาสนะถวายในวันที่ 3” ไม่ได้ทรงอาราธนาพระปัจเจกพุทธเจ้าไว้ พระปัจเจกพุทธเจ้าคิดว่า “จะไปขอความอนุเคราะห์จากที่อื่น” ดังนี้แล้วหลีกไป

ขณะเดินทางกลับได้พบภรรยาของหัวหน้าช่างหูก นางถามทราบความแล้วมีจิตเลื่อมใส นิมนต์ให้อาหารที่บ้านของตนในวันรุ่งขึ้น

“พวกเรามีมากด้วยกัน น้องหญิง” พระปัจเจกพุทธเจ้าบอก

“มีประมาณเท่าไร ท่านผู้เจริญ” นางถาม

“มีประมาณพันรูป”

“ท่านผู้เจริญ พวกข้าพเจ้ามีประมาณพันคนเหมือนกัน คนหนึ่งจักถวายภิกษาแก่ พระคุณเจ้ารูปหนึ่ง ขอท่านจงรับภิกษาที่บ้านของข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าผู้เดียวจักทำที่อยู่ถวาย ท่านทั้งหลาย”

พระปัจเจกพุทธเจ้ารับอาราธนา

นางเสร็จธุระแล้ว กลับเข้าไปในบ้าน เทียวป่าวประกาศให้เพื่อนบ้านทราบว่าได้นิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้าพันรูปไว้ “ขอท่านทั้งหลายจงจัดแจงที่นั่ง จัดอาหารมีข้าวต้มข้าวสวย เป็นต้น”

นางได้สร้างปราสาทใหญ่กลางบ้าน ให้ปูอาสนะไว้เรียบร้อย เลี้ยงพระปัจเจกพุทธเจ้าด้วยโภชนะอันประณีต เมื่อเสร็จภักตกิจแล้ว นางได้พาหญิงบริวารพันคนนมัสการพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้วขอให้ท่านรับปฏิญญาในการอยู่จำพรรษาที่นั่น เมื่อท่านรับแล้วนางก็ป่าวประกาศขอแรงเพื่อนบ้านให้ช่วยกันสร้างเสนาสนะถวาย

ในวันออกพรรษา นางได้ชักชวนคนทั้งหลายให้ถวายจีวรแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าที่อยู่ในบรรณศาลาของตนๆ พระปัจเจกพุทธเจ้าอนุโมทนาแล้วลาจากไป

นางและบริวารทำบุญอย่างนี้ ไปเกิดในภพดาวดึงส์มีชื่อว่า “คณะเทพบุตร” มาในสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่ากัสปะ เทพบุตรเทพธิดาเหล่านั้นเกิดในกรุงพาราณสีอีก หัวหน้าช่างหูกเป็นบุตรของกุฎุมพีใหญ่ซึ่งมีฐานะมั่งคั่งกว่าชาติก่อนเพราะผลแห่งบุญที่ได้ทำกับพระปัจเจกพุทธเจ้า ภรรยาของเขาได้มาเกิดเป็นธิดาของกุฎุมพีใหญ่เหมือนกัน เมื่อเจริญวัยแล้วได้แต่งงานกัน ส่วนบริวารก็มาเกิดในสกุลกุฎุมพีบริวาร และได้แต่งงานกันเหมือนกัน

วันหนึ่งมีการป่าวร้องให้คนไปฟังธรรมในวัด พวกกุฎุมพีเหล่านั้นก็ชวนกันไป เมื่อไป

ถึงกลางวัด ฝนตกลงมา คนพวกอื่นที่มีภิกษุหรือสามเณรเป็นที่คุ้นเคยก็เข้าไปอาศัยกุฏิของภิกษุหรือสามเณรนั้น แต่พวกกุฎุมพีพื้นคนไม่มีญาติหรือภิกษุสามเณรที่สนิทสนมเลย จึงยืนตากฝนอยู่กลางวัด

หัวหน้ากุฎุมพีรู้สึกละอายในสภาพเช่นนั้นของตน จึงกล่าวกับกุฎุมพีทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลายจงดูอาการอันน่าเกลียดของพวกเราเถิด”

“เราควรจะทำอย่างไรละ นาย” บริวารถาม

หัวหน้าตอบว่า

“เราต้องอยู่ในสภาพอันน่าเกลียดนี้ เพราะไม่มีสถานที่อันมีคนคุ้นเคย เรารวบรวมทรัพย์สร้างเสนาสนะกันเถิด”

บริวารเห็นชอบด้วย จึงเรียรายทรัพย์กัน หัวหน้าออกพันธหนึ่ง บริวารออกคนละ 500 พวกผู้หญิงออก 250 ทำที่ประทับของพระศาสดา มีเรือนยอดพันธหลังเป็นบริวาร เมื่อทรัพย์ไม่เพียงพอ ได้ออกอีกคนละครึ่งของจำเดิมที่ออกไว้ เมื่อเสนาสนะเสร็จแล้วได้ถวายมหาทานแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขตลอด 7 วัน จัดจีวรถวายสงฆ์ 2 หมื่นรูป

ภรรยาของหัวหน้ากุฎุมพี ได้ถวายผอบดอกอังกาบและผ้ามีสีดอกอังกาบราคาพันธหนึ่ง แล้วกราบทูลพระศาสดาว่า

“ด้วยอาณูภาพแห่งท่านนี้ ขอหม่อมฉันจะมีสระสระดอกอังกาบในชาติต่อไป และขอมีชื่อว่า อโนชา”

พระศาสดาทรงอนุโมทนา

ชนเหล่านั้นทั้งหมดตายแล้วเกิดในเทวโลกด้วยอำนาจแห่งบุญที่ได้กระทำมาตลอดชีวิต ในพระศาสนาของพระกัสสปะสัมมาสัมพุทธเจ้า

ต่อมาในสมัยแห่งพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคตมของเรานี้ คนเหล่านั้นมาเกิดเป็นมนุษย์ หัวหน้ากุฎุมพีมาเกิดในราชตระกูล ต่อมาได้เป็นพระราชาพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า มหา-กัปปินะ ทุกๆ เข้าพระองค์จะส่งทหารออกไปสืบข่าวว่า ขณะนี้มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์บังเกิดขึ้นแล้วหรือยัง ทรงทำเช่นนั้นอยู่เป็นเวลานาน ก็ยังไม่ทราบคำตอบ

ต่อมาในวันหนึ่งขณะที่พระองค์เสด็จประพาสอุทยานพร้อมกับมหาอำมาตย์หนึ่งพันคน เห็นพ่อค้า 500 คนเดินทางผ่านมา จึงตรัสถามว่า

“ท่านทั้งหลายเดินทางมาจากที่ไหนล่ะ”

พ่อค้ากราบทูลว่า “ข้าพระองค์มาจากเมืองสาวัตถี ซึ่งอยู่ไกลจากเมืองนี้ 120 โยชน์ พระเจ้าข้า”

พระองค์ตรัสต่อว่า “ในบ้านเมืองของท่าน มีข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ดีหรือ พระราชาของพวกท่านตั้งอยู่ในศีลในธรรมดีหรือ”

“บ้านเมืองของข้าพระองค์สมบูรณ์ทุกอย่าง ทั้งพระราชาก็ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม พระเจ้าข้า”

พระองค์ทรงถามว่า “แล้วมีเรื่องอะไรน่าสนใจเกิดขึ้นในประเทศของพวกท่านบ้างล่ะ”

พ่อค้ากราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นสมมติเทพ บัดนี้พุทธรัตตะบังเกิดขึ้นแล้วในประเทศของข้าพระองค์ พระเจ้าข้า” ทันทันที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงสดับว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลกทรงเกิดความปีติแผ่ซ่านไปทั่วพระวรกายจนมิอาจจะข่มความปีตินั้นได้ จึงตรัสถามซ้ำไปอีกว่า “พวกท่านกล่าวว่าอะไรนะ”

“พวกข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลว่า พุทธรัตตะบังเกิดขึ้นแล้วพระเจ้าข้า” ทรงสดับนี้อยู่ครู่หนึ่งด้วยปีติอันแรงกล้าแล้วตรัสถามซ้ำเป็นครั้งที่ 3 พวกพ่อก็ก็นั่นเช่นเดิมพระองค์ทรงเบิกบานพระทัยเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทราบข่าวดีนี้ จึงพระราชทานทรัพย์ 1 แส่น เป็นรางวัลแก่พ่อค้า

พระราชาได้ตรัสถามต่อไปอีกว่า “มีข่าวดีอะไรเกิดขึ้นอีกบ้างไหม” พ่อค้ากราบบังคมทูลว่า “มีพระเจ้าข้า พระธรรมได้บังเกิดขึ้นแล้ว พระเจ้าข้า”

พระอาการปีติใหญ่หลวงได้เกิดขึ้นแก่พระองค์อีก ทรงนี้อยู่ครู่หนึ่งแล้วตรัสถามย่ำถึง 3 ครั้ง พ่อค้าก็ตอบเช่นเดิม ทรงเบิกบานพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงพระราชทานรางวัลให้แก่พ่อค้าอีก 1 แส่น

พระองค์ได้ตรัสถามต่ออีกว่า “มีข่าวดีอะไรเกิดขึ้นอีกไหม”

พ่อค้าตอบว่า “มีพระเจ้าข้า พระสงฆ์ได้บังเกิดขึ้นแล้วพระเจ้าข้า” พระองค์ทรงมีปีติแผ่ซ่านไปทั่วพระวรกาย แล้วตรัสถามย่ำถึง 3 ครั้ง พระราชาพระราชทานทรัพย์อีก 1 แส่น ให้เป็นรางวัล

พระมหากษัตริย์ตรัสกับเหล่าอำมาตย์ทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย บัดนี้ พระพุทธ

พระธรรม พระสงฆ์ ได้บังเกิดขึ้นแล้ว เรามีอาจจะครองราชย์ได้อีกต่อไป เราจะออกบวชในวันนี้แหละ” เหล่าอำมาตย์ได้เคยสั่งสมบุญมาร่วมกับพระราชาจึงพากันทูลว่า “พวกข้าพระองค์จะขอบวชกับพระองค์ด้วย พระเจ้าข้า” แล้วทั้งหมดก็มุ่งตรงไปยังสำนักของพระบรมศาสดาทันที

ในระหว่างทาง พระมหากัปปิยะและอำมาตย์พันคน เสด็จมาถึงฝั่งแม่น้ำอารวปัจฉา มีขนาดกว้าง 2 คาวุต ลึก 1 คาวุต แม่น้ำเต็มฝั่ง จะหาแพหรือเรือก็ไม่มี พระองค์ทรงดำริว่า “ถ้าจะทรงตระเตรียมเรือแพจะเสียเวลามาก ซึ่งถูกความชราถูกรานอยู่ทุกวินาที นำเราทั้งหลายเข้าไปสู่ความตาย” พระองค์จึงทรงตั้งสัตยาธิษฐานว่า “เราไม่มี ความกลางแคลงสงสัยในพระรัตนตรัย และออกบวชอุทิศชีวิตเพื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพุทธรัตนะ ขอแม่น้ำนี้จงเป็นเหมือนแผ่นดินเกิด” ตรัสแล้วทรงควมม้าวิ่งไปบนผิวน้ำพร้อมอำมาตย์พันคน ม้าเหล่านั้นวิ่งไปบนผิวน้ำดุจวิ่งไปบนแผ่นดิน แม้เพียงปลายเท้าก็ไม่เปียกน้ำ

เมื่อพระองค์เสด็จมาถึงแม่น้ำสายที่ 2 ชื่อ นีลวหนาซึ่งมีความกว้างและลึกประมาณ โยชน์ พระองค์จะหาแพหรือเรือก็ไม่มี พระองค์ดำริถึงการเสียเวลาในการแสวงหา จึงตั้งสัตยาธิษฐานว่า “เราไม่มี ความกลางแคลงสงสัยในพระรัตนตรัย และออกบวชอุทิศชีวิตเพื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งธรรมรัตนะ ขอแม่น้ำนี้จงเป็นเหมือนแผ่นดินเกิด” ตรัสแล้วทรงควมม้าไปบนผิวน้ำได้อย่างอัศจรรย์

เมื่อมาถึงแม่น้ำสายที่ 3 ชื่อ จันทภาค กว้างและลึกประมาณ 1 โยชน์ แม่น้ำนั้นเต็มเปี่ยม จะหาแพหรือเรือก็ไม่มีพระองค์ทรงดำริเช่นเดิม และตั้งสัตยาธิษฐาน “ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์” แล้วได้เสด็จไปบนผิวน้ำได้อย่างอัศจรรย์เช่นเดียวกัน

ในเวลา晌รุ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรวจดูสัตว์โลกว่าผู้มีบุญท่านใดหนอ จะเข้ามาในข่ายพระญาณ ทรงทราบว่าพระมหากัปปิยะออกผนวชอุทิศเฉพาะพระองค์ จึงทรงเหาะไปประทับรอยอยู่ใต้ต้นไทรใหญ่ ทรงนั่งสมาธิคู้บัลลังก์ แล้วเปล่งฉัพพรรณรังสีไปหาพระราชา จนทำให้บริเวณนั้นมีสี่เหลื่อทองอร่ามเปล่งปลั่งดังทองคำ

พระมหากัปปิยะพร้อมอำมาตย์เห็นฉัพพรรณรังสีส่องสว่างนำทาง จึงดำริว่า แสงสว่างนี้ไม่ใช่แสงของดวงจันทร์ไม่ใช่แสงของดวงอาทิตย์ ไม่ใช่รัศมีของเทวดา พรหม อรูปพรหม จะต้องเป็นแสงแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าแน่นอน ทรงเสด็จตามแสงนั้นไป แล้วน้อมพระวรกายเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอันไพเราะ บริสุทธิบริบูรณ์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ งดงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย โปรดพระราชาและอำมาตย์ทั้งหลาย ทำให้พระมหากัปปิยะพร้อมอำมาตย์ มีใจสงบ หยุดหนึ่งที่ศูนย์กลางกายได้

เข้าถึงพระรัตนตรัยภายใน บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันและได้รับการอุปสมบทจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฝ่ายพระมหาลีพร้อมด้วยภรรยาของเหล่าอำมาตย์เมื่อได้ทราบข่าวการบังเกิดขึ้นของพระรัตนตรัยจากพ่อค้าแล้วทรงปีติยินดี ได้พระราชทานทรัพย์ถึง 9 แสน เป็นรางวัลให้แก่พ่อค้าแล้วตรัสว่า “บัดนี้ พระรัตนตรัยบังเกิดขึ้นแล้ว พระราชาทั้งสมบัติให้เรา ทำให้เราเป็นทุกข์ สมบัตินี้อุปมาเหมือนพระเชษะ หรือน้ำลายที่พระองค์ทรงบ้วนทิ้งแล้ว เราไม่อาจจะรับไว้ได้ เราจะไม่ออกบวชเช่นกัน” บรรดาภรรยาอำมาตย์ก็ขอออกบวชตามด้วย แล้วทั้งหมดก็ออกเดินทางไปเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบด้วยญาณทัสสนะถึงการเสด็จมาของพระมหาลี และภรรยาอำมาตย์ เพื่อให้ใจของทุกคนคลายจากความตื่นเต้น แล้วมีใจสงบพร้อมที่จะรองรับธรรมอันบริสุทธิ์ได้ จึงทรงแสดงปาฏิหาริย์ด้วยพุทธานุภาพไม่ให้พระมหาลีและคณะ มองเห็นพระราชาและเหล่าอำมาตย์เมื่อพระมหาลีพร้อมคณะเสด็จมาถึง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมให้ฟัง ทำให้พระมหาลีและคณะมีใจสงบหยุดนิ่งเข้าถึงพระรัตนตรัย บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ในขณะที่เดียวกันพระมหากัปปิยะและอำมาตย์หนึ่งพัน ได้ฟังพระธรรมเทศนาซ้ำอีกรอบหนึ่ง จึงได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในที่นั่นเอง

พระมหากัปปิยะเมื่อเข้าถึงกายธรรมอรหัตแล้ว ไม่ว่าพระองค์จะประทับนั่ง นอน ยืน หรือจะพำนักริไดโคณไม้บนกองฟาง หรือที่ใดก็ตาม พระองค์มักจะเปล่งพระอุทานว่า “สุขจริงหนอ สุขจริงหนอ” อยู่เสมอๆ พระภิกษุทั้งหลายที่ยังเป็นพระปุณณ หรือเป็นสมมุติสงฆ์อยู่ ยังไม่รู้จักความสุขอันประณีตที่เกิดจากการเข้าถึงธรรม ต่างก็คิดว่า พระองค์ยังทรงรำพึงถึงความสุขเมื่อครั้งยังเป็นพระราชาอยู่

พระบรมศาสดาทรงทราบเรื่องนั้น จึงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุตรของเราไม่ได้เปล่งอุทานถึงความสุขในครั้งที่เคยเสวยราชสมบัติ แต่มีความสุขจากการได้เข้าถึงธรรมที่บังเกิดขึ้น บัดนี้เธอได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์แล้ว” ครั้นตรัสรับรองดังนี้แล้ว จึงตรัสต่อไปว่า

“บุคคลผู้เฝ้าอยู่ในธรรม มีใจผ่องใส ย่อมนอนเป็นสุข บัณฑิตย่อมยินดีในธรรมที่พระอรีย์เจ้าประกาศแล้วทุกเมื่อ”

สรุป

การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร หากปราศจากความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องตามความจริงของโลกและชีวิตแล้ว ชีวิตย่อมมีโอกาสผิดพลาดจนเป็นเหตุให้ประสบกับเคราะห์กรรมต่างๆ นานา ผิดกับผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้อย่างถูกต้อง ย่อมสามารถออกแบบชีวิตที่สมบูรณ์แบบได้ถูกต้องและทุ่มเททำความดีทุกประการอย่างทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันอย่างถูกหนทาง ชีวิตย่อมมีแต่ความเจริญก้าวหน้าไปสู่ความสมบูรณ์แบบด้วยรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และมรรคผลนิพพาน ดังตัวอย่างของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันต์ และพระอริยบุคคล ผู้เป็นพระมหากษัตริย์ มหาเศรษฐี ในสมัยพุทธกาลนั่นเอง